UWE TIMM

SICAK YAZ

ALMANCA ASLINDAN ÇEVİREN
ZEHRA AKSU YILMAZER

Can Yayınları: 1750
Çağdaş Dünya Edebiyatı: 700

Heisser Sommer, Uwe Timm
© Uwe Timm, 1985
Almanya'da ilk basımı Verlag Kiepenheuer & Witsch, Köln tarafından yapılmıştır.
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2005
Bu eserin Türkçe yayın hakları Onk Ajans Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.

1. basım: Temmuz 2008

Yayına Hazırlayan: Ayça Sabuncuoğlu

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi
Kapak Düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Hayriye Kaymaz
Düzelti: Nurten Sönmezcan

Kapak Baskı: Çetin Ofset
İç Baskı ve Cilt: Eko Matbaası

ISBN 978-975-07-0960-9

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33
http://www.canyayinlari.com
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Uwe Timm
SICAK YAZ

ROMAN

Almanca aslından çeviren
ZEHRA AKSU YILMAZER

CAN YAYINLARI

Uwe Timm, 1940'ta Hamburg'da doğdu. Münih ve Paris'te Felsefe ve Alman Dili ve Edebiyatı öğrenimi gördü. 1967-1968 yıllarında Alman Sosyalist Öğrenci Birliği'nde faal olarak yer aldı. 1971'de "Wortgruppe München"ı kurdu ve edebiyat dergisi *Literarische Hefte*'nin editörleri arasına katıldı. 68 kuşağının en önemli temsilcilerinden biri sayılan Uwe Timm, kendisinin de bizzat yer aldığı Alman öğrenci hareketini anlattığı ilk romanı *Sıcak Yaz*'la 1974'te bütün dikkatleri üzerine topladı ve roman 68 olaylarının yazın alanındaki en önemli tanıklığı olarak değerlendirildi. Timm, çağdaş Alman edebiyatında postkolonyal akımın da temsilcisi oldu. 1978'de yayınladığı ve Namibya topraklarındaki Alman sömürge savaşlarını anlattığı *Morenga* yine büyük ilgiyle karşılandı. 1981'de İngiltere'deki Warwick Üniversitesi'nde konuk yazar olarak bulundu. 1991-1992'de Paderborn Üniversitesi'nde konuk öğretim üyesi olarak ders verdi. Yazdığı ödüllü çocuk kitaplarıyla da tanınan Uwe Timm, Darmstadt Alman Dil ve Edebiyat Akademisi, Federal Almanya Cumhuriyeti PEN Yazarlar Birliği, Bavyera Güzel Sanatlar Akademisi ve 2006'dan bu yana Berlin Sanatlar Akademisi asli üyesidir. Son olarak 2001 Bavyera Güzel Sanatlar Akademisi Büyük Edebiyat Ödülü, 2001 Tukan Ödülü, 2003 Schubart Edebiyat Ödülü ile 2006 Premio Napoli ve Premio Mondello ödüllerini alan Timm, ailesiyle birlikte Münih ve Berlin'de yaşıyor.

Zehra Aksu Yılmazer, Giresun'da doğdu. Ortaokul ve liseyi Almanya'da okudu. Hacettepe Üniversitesi İngilizce Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nden mezun oldu. Aralarında Stefan Zweig'ın *Macellan*, Gustav Meyrink'in *Kardinal Napellus*, Hermann Hesse'nin *Doğu Yolculuğu*, Carl Gustav Jung'un *Dört Arketip*, Erik Hornung'un *Mısır Tarihi* ve *Mısır Ötedünya Kitapları*, Gisela Bock'un *Avrupa Tarihinde Kadınlar*, Horst Blanck'ın *Antikçağda Kitap*, Wolfgang Schivelbusch'un *Keyif Verici Maddelerin Tarihi*, Detlef Bluhm'un *Tütün ve Kültür* ve Leo Perutz'un *Da Vinci'nin Yahuda'sı* adlı kitapların da bulunduğu pek çok yapıtı dilimize kazandırdı.

BİRİNCİ BÖLÜM

1

Genç kız ağlamayı kesmişti. Sadece arada bir içini çekiyordu.

Delikanlı kıpırdamadan yatıyordu.

Aşağıdaki sokaktan gelen sesler, adımlar, daha ötede: kentin düzenli uğultusu.

Delikanlının burnuna kızın ter kokusu geldi: ekşi, bir nebze parfümle karışık. Buruşuk çarşaf sırtına batıyordu.

Bir çayırda yatmak, diye hayal etti Ullrich. Alacakaranlığın çökmesiyle artan nemli serinliği hissetmek.

Yan odadan yine keman sesi yükseldi.

Ingeborg aniden doğruldu. Yatağın yayları gıcırdadı. Ullrich başını ona çevirdi.

Ingeborg'un gözlerinin altında siyahımsı gözyaşı izleri.

Bir şey söyleyecekti ki, Ullrich, kes artık, dedi.

Ingeborg bakakaldı, sonra ani bir hareketle dönüp yataktan kalktı, giysilerini hırsla toplayıp koltuğun üzerine fırlattı. Ullrich dirseğinin üzerinde doğrulup onu izledi. Bir keresinde Ingeborg'a, giyinirken önce sutyenini takmasını komik bulduğunu söylemişti. Şimdi de yine sutyeni vardı Ingeborg'un elinde, ama bir an tereddüt ettikten sonra sutyeni bırakıp külotuna uzandı. Bu arada Ullrich'e sırtını dönmüştü. Daha önce hiç yapmamıştı bunu. Sutyeninin kopçasındaki deliği iki kez ıskaladı.

Yan odadaki Lothar yine yanlış bir nota çalmıştı, çalmayı kesti, sonra yeniden başladı.

Ingeborg elbisesini başından geçirirken bir an yalnızca bacakları ve kıçı göründü, sonra kolları açığa çıktı, ani bir hareketle de başı. Saçlarını savurdu. Topuk bandını işaretparmağıyla yukarı çekip sandaletlerini ayağına geçirdi, elbisesinin yan tarafındaki fermuarı çekti ve siyah rugan kemerine bakındı. Kemer koltuğun altındaydı. Ullrich ağzını açmadan kemerin durduğu yeri gösterdi.

Ingeborg kemerini takarken bir an karnına baktı.

Odada bir an kararsızca durdu, sonra saçını kesin bir tavırla kulaklarının arkasına itti ve Ullrich'e baktı. Ullrich kendini sırtüstü yatağa bıraktı, yastığı tortop edip başının altına koydu ve gözlerini yine tavana dikti.

Lütfen, dedi Ingeborg.

Lothar çalarken yine hata yaptı.

Duyuyor musun, dedi Ingeborg.

Ullrich ona olabildiğince umursamaz bir tavırla bakmaya çalıştı.

Ingeborg arkasını döndü, kapıya gitti, kapıyı açtı, keman sesi arttı, odadan çıkarken kapıyı arkasından çekti. Kilide oturmayan kapı yeniden açıldı.

Lanet kapı, diye düşündü Ullrich, Ingeborg'un hızlı adımlarla koridorda ilerlediğini duydu.

Onu geri çağırması gerektiğini düşündü, ama yerinden kalkmadı. Daire kapısı sertçe kapandı. Aynı anda Lothar da keman çalmayı bıraktı.

Ullrich ayağa kalkıp pencereye gitti.

Dışarısı henüz aydınlıktı. Saçaklı bulutlar batan güneşle turuncuya boyanmıştı. Pencerenin önünde çırılçıplak durup çatılara baktı. Aniden, rahatlama gibi bir şey hissettiği duygusuna kapıldı.

Fakat sonra Ingeborg'un ince topuklarının sesini duydu, düzenli ve sert. Pencereden sarktı, oysa binanın önünden geçişini çatı saçağından ötürü göremeyeceğini biliyordu.

Çatı oluğunda güvercinler kuğuruyordu.

Güzel, dedi Ullrich.

Hafif, sıcak bir rüzgâr esiyordu. Aniden başının ağrı-

sı da dinmişti. Bornozunu giydi, yorganı koltuğun üzerine attı ve yerdeki kâğıt mendilleri topladı.

Yeniden doğrulduğunda, tavan arasının eğri duvarı üzerine çöküyormuş gibi geldi.

2

Pencereyi açsana, dedi Ullrich, dışarısı serinledi artık. Loş odayı dolduran boğucu havayı olabildiğince solumamaya çalıştı.

Lothar yeri gösterdi, üzerinden su damlıyor.

Ullrich bornozunun ucuyla ıslak bacaklarını kuruladı.

Lothar iki havluyu pencereye tutturduğu raptiyeleri çıkardı.

Sıcak yaz günlerinde Lothar sabah erkenden pencereyi kapatıyor ve camlara nemli havlular asıyordu. Odanın kapısının da kapalı olması gerekiyordu. Lothar bu sayede en serin yerin odası olduğunu iddia ediyordu. Ullrich ise, en sıcak yerin Lothar'ın odası olduğunu iddia ediyordu.

Lothar pencereyi açmış, nemli havluları özenle katlıyordu.

Ödevin ne âlemde, diye sordu Ullrich, ilerleyebildin mi?

Eh, fena değil, dedi Lothar ve sıcağa rağmen giydiği fanilasına ellerini sildi. Ullrich'in önünde durduğu metnin sayfalarını toparladı. O üç sayfayı özenle düzeltip üzerine bir kitap koydu. Sonra bir tane daha. Art arda bir sürü kitabı metnin üzerine ağır ağır ve özenle istifledi.

Ya sen, sen ne yaptın, diye sordu Lothar.

Ullrich pencereye gitti. Bornozunun koluyla saçını kuruladı. Karşıdaki binaların çatıları hâlâ ışık içindeydi. Aşağıdaki sokak gölgelere bürünmüştü.

Yürek uyanık, ne ki cezbedip bağlıyor
Kutsal büyüsünde gece beni daima.

Engelliyor şaşırtıcı gece beni daima, dedi Ullrich. Ge-

ce neden şaşırtıyor? Kulede oturup paslı çivileri topladığı ve herkese Aziz Peder diye hitap ettiği dönemde yazdıklarını da eşeleyip çıkarırlar yakında.

Sadık hizmetkârınız Scardanelli diye imzaladıklarını, Ullrich hafifçe eğildi.

Lothar güldü.

Tanrılar tarafından alt edilmiş, diye haykırmıştı Ziegler hınca hınç dolu amfide ve sağ eliyle arka duvardaki, Apollon'un Art Nouveau gözlü dört atı sürdüğü dev mozaiği göstermişti.

Ingeborg bir keresinde Ullrich'in kulağına, Basedov gözlü atlar, diye fısıldamıştı.

Şimdi ağlamaktan şişmiş gözlerle eve giden Ingeborg.

Öylece gitmesine izin vermemeliydim, dedi Ullrich.

Lothar indeks kartlarını düzenliyordu.

Onu bıraktım, dedi Ullrich.

Lothar gözünü kartlardan ayırmadan konuştu: Demek öyle. Bir süre sonra da: Sonra olacağına şimdi olması daha iyi.

Bir an Ullrich, Lothar'ın kendisini anladığından kuşku duydu. Acaba Lothar, Ullrich'in seminer ödevini mi bıraktığını sanıyordu. Ödevi yazmayı bıraktığını.

Lothar'ın yatağına oturdu. Tıpkı kendisininki gibi gıcırdıyordu. Ingeborg'u her zamanki gibi baştan savma bir öpücükle karşılamıştı. Ona söylemeyi son haftalarda sık sık aklından geçirmişti, belli belirsiz, üstünkörü, ama bugün söylemeyi düşünmemişti. Onunla odada oturmak ya da yatmak istemiyordu sadece. Canı dışarı çıkmak istiyordu.

Ingeborg geldiğinde, Ullrich onun fazla parfüm sürdüğünü düşünmüştü. Ingeborg'un daima sürdüğü, kendisinin de aslında sevdiği bir parfüm. *Je reviens.* Birdenbire parfüm kokusundan rahatsız olmuştu. Dışarıda dolaşmayı ya da bir film seyretmeyi önermişti. Ingeborg hemen razı olmuştu ama önce bir sigara içmek istemişti. Her zamanki gibi yatağın üzerine oturmuş ve bacak bacak üstüne atmıştı. (Sigara reklamlarındaki fotomodeller öyle oturur.)

Ingeborg'un elbisesinin eteği yukarı sıyrılınca uyluğunun iç kısmını görmüştü.

Onu azıcık okşamıştı, sonra da hiç konuşmadan soyunmuşlardı.

Hadi, Lothar, dedi Ullrich, gidip bir bira atalım. Yeter ki çıkalım.

Ya ödevim, diye sordu Lothar.

Yahu nasıl dayanıyorsun bu sıcağa, hele Hölderlin hakkındaki şu profesör saçmalığına. Mide bulandırıcı, diye bağırdı Ullrich.

Lothar yazı masasından bir ataç almıştı, atacı eğip bükmeye başladı.

Ullrich odada oturmak istemiyordu, ama dışarıda tek başına dolaşmak da istemiyordu.

Lothar'ın hâlâ tereddüt ettiğini gören Ullrich sordu: Senin Tunuslu kız n'apıyor?

Lothar sadece bir kez tesadüfen karşılaştıklarını anlattı. Kız hiç selam vermeden yanından geçerken, sınıfların sıralandığı koridorun beyaz duvarına dikmişti gözünü. Lothar da onu bir daha arayıp sormamıştı zaten.

Lothar, Ayşe'nin aldığı bir derse neredeyse dört hafta boyunca koşa koşa gitmişti. Dersin adı şöyleydi: Hariri'den seçme makamların yorumları.

Sonunda Ayşe'yle tanışmış, onu iki kez odasına da atmıştı. Ama yatak gıcırdamamıştı. Yoksa Ullrich duyardı. Sonra kız bir daha görünmemişti. Lothar onun ancak nikâh yüzüğüyle yatağa girmek istediğini söylemişti.

Diğerleri konuşurken genellikle inatla susan Lothar'ın yabancı uyruklu bir kızla buluştuğunda çenesi açılıveriyordu. Bamberg'de çocukken saatlerce haritaları incelerdi.

Lothar eğip büktüğü atacı yazı masasının üzerine bıraktı: Lothar ataçtan bir tel figür yapmıştı.

Bu arada güneş batmıştı. Gökyüzü mavi griydi şimdi. Fakat saçaklı bulutların kenarları hâlâ turuncu turuncu parlıyordu.

Daha sonra ter içinde yan yana yatarlarken Ingeborg aniden sormuştu: Ödevin ne âlemde?

Eli terden nemli ve soğuktu, elinin kayganlığını itici bulan Ullrich ondan uzaklaşmaya çalıştı.

Keşke dolaşmaya çıksaydık.

Ingeborg ani bir hareketle sırtını döndü.

Ullrich onu bilerek incitmişti, birden bunun bilincine varınca içi cız etti. O zaman Ingeborg'a bağırdı: Bıktım usandım senden, burama kadar geldi.

Ingeborg ona bakakalmıştı, gözlerinde şaşkınlık, sonra korku.

Ullrich nereden bulmuştu bu lafı: Burama kadar geldi.

Lothar yazı masasının başında dikiliyordu, ufak tefek, esmer, üzerinde atlet.

Hadi, dedi Ullrich, hemen giyinip geliyorum. Kapıdan çıkarken seslendi: Birazdan görüşürüz.

3

Gert mesela: Gayet formdaydı, mükemmel kavisler çizerek yamaçtan aşağı kaydı, zemindeki engebelerin üzerinden yaylana yaylana kayarak en aşağıda bir tepenin ardında gözden kayboldu. Onu ancak ertesi gün ilçe hastanesinde gördük, her tarafı sargılar içindeydi.

Lothar güldü. Lothar güldü ve gülerken masadaki iki kadına baktı. Kadınlar kendi aralarında sohbet ediyorlardı.

Ullrich ile Lothar, *Rolandseck*'in ön bahçesinde durmuşlardı. Lothar iki boş yer olduğunu gördüğü ilk masaya oturmaya yeltenmişti. Ama Ullrich tereddüt etmiş, sonra da iki kadının oturduğu masayı göstermişti, siyah saçlısının uçuk yeşil elbisesi uzun kollu ama derin dekolteliydi, diğer kadının tırnakları mor ojeliydi.

Yeşil farlı, siyah saçlı kadın başını kaldırıp bakmış, sonra dikkatini yine arkadaşına yöneltmiş olsa da, iyi akşamlar, demişti.

Oturmuşlar ve Lothar iki kadına hangi şarabı tavsiye ettiklerini sormuştu.

Damak zevkinizi bilmiyoruz ki, demişti siyah saçlısı ve arkadaşıyla sohbetine devam etmişti.

Garson kız geldiğinde Lothar ile Ullrich bira söylediler.

Mor ojeli kadın Documenta'dan söz ediyordu.

O anda Ullrich kayakta bir numara olan Gert'i sormuş, sargılar içindeki hızlı Gert'in hikâyesini de anlatıvermişti.

Lothar sonunda kahkahayı basınca, Ullrich, Lothar'ın fazla yüksek sesle güldüğünü düşündü. Lothar'ın kahkahasından ve iki kadına bakma biçiminden Lothar adına utandı.

Kadınların siyah saçlısı Atika paketinden bir sigara çıkardı. Ullrich pantolon cebinde çakmağını aranırken, kotu çok dar olduğundan ayağa kalkmak zorunda kaldı.

Fakat kadın altın çakmağını yakmıştı bile. Sağ elinin ortaparmağında, üzeri pırlantalarla süslü yıldız biçiminde bir yüzük vardı.

Kotların dezavantajlarından biri, dedi Ullrich ve çakmağını masanın üzerine koydu: Bir dahaki sefere.

Bu kez kadın hiç olmazsa gülümsedi.

Yan masada biri Ammer Gölü'ndeki bir yelkenli yarışından söz ediyordu. Diskalifiye olmuştu. Bir engel yüzünden.

Kafaya takmıyorum, dedi birkaç kez ve düğmeleri yarıya kadar açık gömleğinin içine elini sokup yanık tenli göğsünü kaşıdı. Siyah saçlı kadın sigarasından dalgın dalgın bir nefes çekti ve dumanı ağır ağır yelkenciden tarafa üfledi.

Yelkenler ani ve şiddetli bir rüzgârla doldu ve kırmızı bir *spinnaker*[1] gürültüyle patladı.

Kanepenin altındaki kazın hikâyesini biliyor musun, diye sordu Ullrich.

Hayır, dedi Lothar ve peşinen güldü.

Ullrich, o zamanlar adı henüz Ulli olan Ullrich ile

---

[1] Yat yarışlarında kullanılan, hafif malzemeden yapılmış büyük ve üçgen yelken (Y.N.)

foksteriyer Moritz'in hikâyesini anlatmaya başladı:

Para reformundan kısa süre sonra babasının bir silah arkadaşını ziyarete gitmişlerdi. Babası arkadaşıyla birlikte Rusya'da çok sıkıntı atlattıklarını söylerdi hep. Bir pazar günü öğleden sonra babası, annesi (küçük kardeşi Manfred henüz doğmamıştı), foksteriyer Moritz ve o, küçük Ulli, babasının arkadaşının ziline bastılar. Ama kapıyı açan olmadı, Ulli'nin babası dedi ki: Tuhaf, içeride biri var ama, tabak çanak sesi geliyor işte, ve kararlaştırıldığı gibi arka arkaya iki kez zile bastı. Belki de çoktan yemek yemişlerdir, dedi Ulli'nin babası.

Çünkü iki aile bazen haber vermeden birbirini yemek saatinde ziyaret ederdi.

Mor ojeli kadın Ullrich'i dinlemeye başlamıştı bile.

Nihayet kapı açıldı ve babasının silah arkadaşı, merhabalar, bu ne sürpriz, dedi.

İçeriden kızarmış et kokusu geliyordur, Ullrich'in babası yemekte rahatsız edip etmediklerini sorar. Ama silah arkadaşı, tabii ki rahatsız etmediniz, fakat maalesef sofradan biraz önce kalktık, üzüldüm doğrusu, daha önce gelseydiniz birlikte yemek yerdik, herkese bol bol yeterdi, der. O sırada kızı da tabakları mutfağa taşımaktadır.

Yemekte ne vardı?

Çok özel bir şey, der silah arkadaşı, kaz kızartması.

Hepsi iç çekip, kaz kızartması, der.

Kazı da nereden buldun?

Tommy'den ayarladım, altın bir Alman Haçı ve gümüş bir savaş madalyasıyla değiş tokuş ettim.

Vay canına, der Ulli'nin babası, hiç değişmemişsin valla. Silah arkadaşı güler, öyle, elimizden geleni yapıyoruz, der ama bunları tuhaf bir telaşla söyler, maalesef hemen çıkmak zorundadırlar, bunun üzerine Ulli'nin babası, zaten geçerken uğradıklarını, kısaca bir hatır sormaya geldiklerini söyler. Hemen gidiyoruz, der. O zaman silah arkadaşı Ulli'nin babasının omzuna, küçük Ulli'nin daima hoşlandığı biçimde dostça vurur ve, canım, bari bir dakikalığına içeri girin, der.

Fakat köpek aklına gelmemişti, diye ekliyor Lothar iki kadına bakarak.

Ve Ullrich anlatmaya devam ediyor: Silah arkadaşı Moritz'i görmemişti çünkü. Nefis kokuların geldiği salona geçerler, Moritz salonda derhal kanepenin altına girince silah arkadaşı ile karısı bakışırlar, silah arkadaşı birdenbire suspus olur, oysa hiç öyle biri değildir, genellikle şen şakraktır, Ulli'nin saçlarını falan okşar ama artık hiçbir şey söylemiyordur, Ulli'nin anne babası kanepeye oturur, kanepenin altından bir tırmalama ve sürükleme sesi gelince Ulli'nin babası köpeğe söylenir: Çok ayıp, hoşt, rahat dur bakayım.

Ama silah arkadaşı, canım, bırak oynasın köpek, kimseyi rahatsız etmiyor ki, der; ama bunları her zamanki rahat tavrıyla söylemez, karısı da önce kıpkırmızı, sonra bembeyaz kesilir, bu arada kanepenin altından şapırtılar ve yalanma sesleri gelmeye başlamıştır, silah arkadaşı, Voronez'de tabur komutanı vurulduğunda hücum taburunun başına geçen Zörn'le geçenlerde tesadüfen karşılaştığını söyler.

Voronez'de değil, der Ulli'nin babası, Kursk'taydı, ve kanepenin altından gelen şapırtılar giderek arttığından, ayrıca silah arkadaşı Çarkov'a yapılan bir saldırıyı Çerkasi kuşatmasından kurtuluşla karıştırdığından, Ulli'nin babası köpeğin orada ne yaptığını sorar ve Ulli'ye o iti derhal kanepenin altından çıkarmasını emreder, silah arkadaşı buna şiddetle itiraz eder ve, şu kötü zamanda köpeğin keyfi bozulmasın bari, der, hatta Ulli tam kanepenin altına uzanacakken silah arkadaşının karısı onu tutmaya bile kalkar.

Asıl olay şimdi başlıyor, diyor Lothar.

Lafı ağzımdan almasana, diyor Ullrich.

Böylece küçük Ulli kanepenin altına iyice eğilip bağırır: Bir şey yiyor. Fakat ne yediğini göremez ve Moritz'i tasmasından yakalayıp kanepenin altından çıkarmaya çalışır. Ama Moritz şimdiye dek hiç yapmadığı bir şey yapar, Ulli'nin elini kapmaya çalışır ve hırlar.

Herkes ayağa fırlar ve her kafadan bir ses çıkar, silah

arkadaşının kızı ise gülmekten yerlere yatar.

Çıkar şu iti dışarı, diye emreder Ulli'nin babası.

Nihayet Ulli, Moritz'i saklandığı yerden çıkarır, kanepenin altından önce kıçını çıkaran Moritz kızarmış büyük bir kazı yerde peşi sıra sürüklemeye başlar.

Kazdan büyük parçalar koparmıştır zaten. Geri geri giderek kazı halının üzerinde salonun bir ucundan çekmeceli dolaba kadar sürükler, bir yandan da hırlarken kazı parça parça ederek yalayıp yutar.

Ulli'nin annesi müdahale etmeye kalkınca, silah arkadaşı hâlâ şöyle diyordur: Canım, bırak köpeği.

Nihayet siyah saçlı kadın da gülüyor. Yan masadaki konuşmalar bile kesilmişti. Yelkenci onlardan tarafa bakıyor.

Yeşil farlı, siyah saçlı kadın Ullrich'e gülümsüyor. Müthiş bir hikâye, diyor ve sigarasını Ullrich'e yaktırıyor.

Arkadaşı, Ullrich'in o zamanlar kaç yaşında olduğunu soruyor.

Beş yaşında falan.

Lothar mor ojeli kadına Münihli olup olmadığını soruyor.

Ama kadın Lothar'ın sorusunu duymazlıktan geliyor ve Ullrich'e dönüp, henüz çok küçükmüşsünüz, bütün bunları aklınızda tutmuş olmanız şaşırtıcı, diyor.

Gülüyorlar, Ullrich'e sigara ikram ediyorlar. Lothar yanlarında kös kös oturuyor.

Ullrich uyuzböceği hikâyesini anlatıyor. Lothar'ın evde haşere olduğunu iddia etmesini. Lothar'ın saçını köpek piresi ilacıyla yıkamasını.

Kahkahalar patlarken Lothar artık kalkmak istediğini söylüyor. Çalışması gerektiğini.

Vicdanımın sesi, diyor Ullrich, Lothar'ı göstererek, aslında benim de çalışmam lazım.

Aniden yeşil farlı kadın da kalkmak istiyor.

Niye, diye soruyor Ullrich, vakit daha çok erken, saat on bile değil. Schwabing asıl şimdiden sonra canlanmaya başlar.

Kocalarımızı fazla bekletemeyiz, diyor kadın.

Eğlenceli bir akşamdı, diyor mor ojeli kadın.

Garson kız geliyor. Herkes hesabını ödüyor.

Siyah saçlı kadın bozuk parayı ve çakmağını timsah derisi çantasına tıkıyor, hoşça kalın, size iyi eğlenceler, diyor.

Hoşça kalın.

Kadın gıcırdayan çakılların üzerinde yürürken pilili elbisesinin eteği sağa sola savruldu. Elbisesi hayli kısaydı.

Muhteşem bir kaporta, dedi Ullrich ama sonra sustu. Siyah saçlı kadına telefon numarasını bile soramadan Lothar'ın ayaklanmasına birdenbire öfkelenmişti.

Zaten sana vermezdi, dedi Lothar, kocasının mangırı var.

Ullrich omzunu silkmekle yetindi.

Yelkenci bir fıkra anlatıyordu. Adamın biri elinde boya tenekesiyle bir gazometrenin etrafında koşuyormuş. Ullrich gerisini duyamadı. Yan masadan yine kahkahalar yükseldi, rahatsız edici, sanki kişneme gibi, diye düşündü Ullrich.

Bacağını sallamadan duramaz mısın, dedi Ullrich, Lothar'a.

Pekâlâ, dedi Ullrich, hadi eve gidelim.

Bir yudum bira daha içti, sonra hızla ayağa kalktı.

Bir keresinde Ingeborg yemekhanede, bir armadillo ile bir Alman profesör arasında ne fark olduğunu sormuştu.

Ullrich biraz düşünmüş, sonra, Ingeborg kıkır kıkır gülerken, bilmiyorum, demişti.

Ne fark var?

Ingeborg birdenbire gülmeyi kesmiş, düşünürken, bu sefer Ullrich gülmeye başlamıştı.

Ingeborg aradaki farkı unutmuştu.

Ingeborg bir armadillo ile bir Alman profesör arasındaki farkı unutmuştu ama çok komik olduğunu söyleyip duruyordu.

Gülerken başını hep biraz geriye atardı.

Sokakta *Rolandseck*'in önünde dururlarken Ullrich aniden, sen kendi başına eve git, dedi.

4

Sokaklar hâlâ sıcaktan kavruluyordu.

Ullrich ön bahçelerin duvarları ve parmaklıkları boyunca sıralanan kestane ağaçlarının altından yürüdü. Villaların ışıklı pencerelerini, bahçe kapılarını gördü.

Ve üzerimde her daim sevinçli çiçekler, çiçek açan yıldızlar parlıyor.

Ağlamıştı Ingeborg. Yatakta oturmuş, bacaklarını toplamıştı, başını dizlerine dayamış ve ağlamıştı. Rimeli akmıştı, Ullrich bir an kolunu omuzlarına koymuştu. Ingeborg hıçkırmış, sümüğünü çekmişti, sonunda bir mendil istemişti. Ullrich yerde duran paketten bir kâğıt mendil çıkarıp Ingeborg'un uzattığı avucuna koymuştu.

Sağ ol, dedi Ingeborg ve arka arkaya birkaç kez içini çekti. Darmadağınık yatakta çırılçıplak oturuyorlardı ve mendili ondan alırken sağ ol demişti.

Ullrich sokağın karşısına geçti. Asfalt hâlâ yumuşaktı. Güneşte iyice ısınmış boş odası aklına gelince o kadar huzursuz oldu ki, gerisingeri döndü. Leopold Caddesi'nde bir bira daha içmeye karar verdi. Siegfried Caddesi'nde dev bir reklam panosu vardı: *Mister L en şefkatli sözleri duyuyor. En şefkatli kadınlardan.*

Şimdi odasındadır, yatağının üzerinde oturuyordur, diye düşündü Ullrich. Ingeborg'un yatağı öyle dardı ki, yan yana yatarlarken Ingeborg'a sarılmak zorunda kalırdı. Yataktan karşı duvardaki resim görülüyordu: Denizci Sinbad.

Resmi Ullrich ona doğum gününde armağan ettiğinde, hüzünlü bir resim, demişti Ingeborg. Canavarın hiç de tehlikeli bir hali yok, o iki kan damlasıyla daha ziyade mutsuz görünüyor.

Ullrich bir uçağın uğultusunu duydu. Tepesinde, karanlıkta yanıp sönen borda ışıkları. Geniş bir saçağın altındaki büyük bir atölye penceresi ışıl ışıldı. Ullrich tereddüt etti, Ingeborg'un oturduğu Herzog Sokağı'ndan hemen önce geri dönmeyi aklından geçirdi, şimdi odasında oturmuş ağlıyordur, diye düşündü. Ama belki de Ingeborg dönmüş, Ullrich'in odasında onu bekliyordu.

Hertie binasının hemen ardında, Leopold Caddesi'nde piyasa yapan insan kalabalığına karıştı. *Leopold*'daki gece seansında *King Kong* oynuyordu. Sinemanın fotoğraflarının sergilendiği vitrini önünde durdu. Empire State Binası'na tırmanan King Kong. Avcı uçaklarından açılan makineli tüfek ateşiyle ölümcül yaralar alarak gökdelenden düşmeden önce King Kong'un sarışın kadını platformun üzerine koyarken şefkat dolu hareketi. Ullrich bir an tereddüt etti, filmi bir kez daha seyretse miydi ki, sonra yürüyüp gitti, kalabalıkla birlikte mağazalar ve kafelerin önünden yavaş yavaş ilerledi. Birisi, vay canına, bir ormancı kızı, diye bağırdı. Ullrich önündeki dizlerin iç kısmını, dar eteğin altındaki üçgen külotun izini gördü. Kadının yanından geçerken, çıplak koluna hafifçe sürtündü, parfümünün kokusunu aldı.

Masa ve sandalyelerini kaldırıma koyan sokak kafelerinin önü insan kaynıyordu. Ullrich *Cadore*'nin önüne gelince kalabalığın arasından sıyrıldı. Masalar tıklım tıklım doluydu, gülen ve konuşan insanlar arasında hiç yer yoktu. Birden gözlemlendiği duygusuna kapıldı, tıpkı hayvanat bahçesindeki gibi, diye düşündü. Beyaz, yuvarlak bir metal masadaki çiftin karşısında boş bir sandalye olduğunu gördü, çift iki dondurma kâsesinin önünde sessiz sakin oturuyordu. Adam bir eliyle dondurmasını kaşıklıyordu, diğer elini de koruyucu bir tavırla kadının omzuna atmıştı.

Ullrich tereddüt etti, ama sonra yürüyüp gitti.

Mayısın ilk pazar günü öğleden sonra burada oturmuşlardı. Ingeborg'un üzerinde yeni, yeşil bir elbise vardı. Yeşil ona yakışmıyor, diye düşünmüştü Ullrich ve elbi-

senin damla biçimindeki geniş dekoltesinden göğüs başlangıcının kızarıp isilik olduğunu görmüştü. Ingeborg öğlen ev sahibesinin balkonunda güneşlenmişti. Ullrich akşam *Türkendolch*'taki bir polisiye filme gitmeyi önerdi. Ingeborg dondurma kâsesini sessizce karıştırıp duruyordu. Ullrich yan masada erkek arkadaşının baldırını okşayan yanık tenli bir kadını gözucuyla süzüyordu.

Polisiyelerden bıktım usandım artık, dedi Ingeborg. Arada bir sohbet de edebiliriz.

Daha iki hafta önce her polisiyeye ayıla bayıla koşuyordun ama.

Ingeborg itiraz etti. Onun bu abartılarının çok tipik olduğunu söyledi. Polisiyelere koştuğu falan yoktu. Her şeyi işine geldiği gibi çarpıtıyorsun.

Aman, öyle olsun, dedi Ullrich.

Ingeborg da kızdığını göstermek için başını öbür tarafa çevirdi. Ullrich, Ingeborg'un saçının arka kısmında, kuru şampuanın iyice fırçalanmadığı yerde bir tutam mat saç gördü.

Yan masadaki yanık tenli kadın öne eğilip erkek arkadaşını öptü, çok kısaca. Ullrich elini Ingeborg'un sandalyesinin arkasından çekmişti. Ingeborg aniden dönüp ona baktı, kaşlarını çatmıştı, alnında dik bir çizgi vardı. Ullrich'in içinden ayağa fırlayıp çekip gitmek geldi. Ingeborg dondurmasını aceleyle kaşıklayıp bitirdi. Bari onun yanındayken bakmasaydı başka kadınlara.

Sinirime dokunuyorsun, dedi Ullrich sakince.

Ingeborg ayağa fırlarken bir sandalyeyi devirdi. Diğer masalardakiler onlara bakıyorlardı. Ullrich çoktan boşalmış kahve fincanını ağzına götürürken ellerinin titrememesi için tüm dikkatini topladı.

Akşam Ingeborg ona gelmişti. Ullrich odada dolanıp dururken bunun böyle nasıl devam edeceğini sormuştu. Daha sonra yan yana yatıp Lothar'ın keman çalışına gülmüşlerdi.

Ullrich, Leopold Caddesi'ni geçti. *Picnic*'in önünde serseriler uyku tulumlarının üzerinde, vitrinlerin perva-

zında oturuyorlardı, içlerinden biri banço çalıyordu. Önlerine meraklılar toplanmıştı. Spor montlu yaşlıca bir adam, bu ne rezalet, diye bağırdı.

Çıplak teninin üzerine koyun postu yelek giymiş olan seyrek, dağınık sakallı bir genç, yağ lekelerinin arabalardan kaynaklandığını söyledi.

Peki ya bu, diye sordu adam ve ayaküstü lokantasının duvarındaki koyu nem lekelerini gösterdi.

Köpek sidiği, dedi genç.

Ya bu dilencilik, diye sordu adam.

Çok doğru, dedi etraftakilerden biri.

Ullrich aniden acıktığını hissetti. Meraklılar grubu arasından kendine yol açarak *Picnic*'e girdi, bir tepsi aldı, tezgâhta bir tabak sebze çorbası istedi, kasada parasını ödedikten sonra bir otomata gitti, deliğe otuz fenik attı, küçük bir kapağı açıp kırmızı plastik tabaktaki vanilyalı pudingi aldı. Ayaküstü masalarından birinde çorbasını kaşıklarken, koyun postu yelekli gencin etrafını saran grubu pencereden gözetlemeye koyuldu. Spor montlu adam konuşurken ikide bir öne eğiliyor, işaretparmağını gencin yüzünün önünde sallayıp duruyordu. Sonra bir adım geri çekilip etrafındaki dinleyicilere bakıyor, onlar başlarıyla onaylıyorlarsa tekrar gencin önüne fırlıyor ve elini kolunu öfkeyle sallıyordu.

Ullrich bir akşam odasında oturmuş Latince bir çeviriye kafa patlatırken, babasının dışarıda koridorda yolcu ettiği bir tanıdığına şöyle dediğini duymuştu: Ullrich tam bir külhanbeyi oldu.

Ullrich öfkeden sıcak bastığını hissetti. Tabağını kenara itti ve vanilyalı pudingi kaşıkladı.

Lothar, *Picnic* pudinginin IG Farben'ın[1] reklamını yaptığını iddia etmişti.

Tavan arasındaki daireye taşındığı ilk günler Ullrich, Lothar'la her akşam satranç oynamıştı. Lothar, Bamberg'de öğrenciyken bir satranç kulübüne üyeydi. Lothar'ın üvey

[1] Kimya şirketi. (Ç.N.)

babası bunu zaman kaybı olarak nitelemiş, sonunda oraya gitmesini yasaklamıştı. Lothar'ın üvey babası bir çimento fabrikasında kamyon şoförüydü. Aslında mesleği kasaplıktı ama kamyon şoförü olarak daha iyi kazanıyordu. Yılda bir kez, Noel'de, bir domuz kesiyordu, üstelik de Robert Ley tarzındaki evlerinde boğazlıyordu domuzu. Kanla dolu leğenleri taşımak da Lothar'a düşüyordu. Kan sucuğunun çok nefis olduğunu söylüyordu Lothar. Bir akşam Lothar arka arkaya beş kez kazanıp da sonraki oyunda aceleci bir hamle yüzünden vezirinden olunca, Ullrich sakin sakin şah mat demiş, sürekli satranç oynamanın insanı aptallaştırdığını söylemişti.

Ondan sonra Lothar'la bir daha asla satranç oynamamıştı.

Ullrich adamın koyun postu yelekli delikanlıya yine ısrarla bir şeyler söylediğini gördü, adam koluyla sokağı, İngiliz Parkı istikametini gösteriyordu. Ullrich bir an adamın yüzünü gördü, abus ve kızgındı.

Ullrich dışarı çıktı ve delikanlıyla adamın etrafına toplanmış olan yayaların yanında durdu.

Çalışmanız lazım.

Neden, diye sordu delikanlı.

Bizim salak olduğumuzu sanıyorsunuz galiba, siz serserilik yapın, biz de sizin için eşek gibi çalışalım.

Siz de serserilik yapın, dedi delikanlı.

Bu ne küstahlık, dedi genç bir kadın, terbiyesiz şey.

Adam elini kaldırıp, şimdi suratına tokadı yersin, dedi, o pis suratına.

Daha bu sabah yıkandım, dedi delikanlı, her sabah olduğu gibi, hem de tepeden tırnağa, ki burada böyle takıp takıştırıp dolaşanların çoğu yapmamıştır bunu. Bu sözleri alçak sesle, neredeyse fısıldayarak söyledi, üstelik de dili sürçtü.

Korkuyor, diye düşündü Ullrich, spor montlu adam tokat atar mı diye bekledi. Tam o sırada iri kareli gömlekli genç bir adam sordu: Size ne yaptı ki? Spor montlu adam ona hayretle baktı, tereddüt etti, boş versene anla-

mında bir el işareti yaptı, meraklılar arasına karışıp zamane gençliği gibi bir şey haykırdı.

Meraklılar grubu dağıldı.

Dallamanın tekiydi, dedi delikanlı.

Hitler'in yasını tutanlardan biri işte, dedi Ullrich.

İlla öyle olması şart değil. Sadece acayip kızgın, dedi kareli gömlekli adam. O da tembel tembel oturmak isterdi.

Elli feniğiniz var mı, diye sordu delikanlı.

Kareli gömlekli adam, yok, dedi, ben çok zor koşullarda para kazanıyorum.

Ullrich delikanlıya elli fenik verdi ve postunu giydiği koyunu nerede kestiğini sordu.

Bu doğrudan doğruya Lüneburg Düzlüğü'nden, besili bir kır koyunundan. Hadi hoşça kal.

Delikanlı katlanmış uyku tulumunun üzerine oturdu yine.

Ullrich kareli gömlekli adama, parasını o kadar zor koşullarda nerede kazandığını sordu.

Bir matbaada. Matbaacıyım ben.

Ingeborg, ama bunu konuşabiliriz, her şey konuşulabilir, demişti. Bu akşam mutlaka gelir yine, diye düşündü Ullrich.

Ullrich matbaacıya, adı Wolfgang'dı, susayıp susamadığını sordu, belki bir bira içmek isterdi.

Evet, bu sıcakta iyi gider.

Karşıdaki *Europa-Cafe*'ye gittiler. Ullrich masalar arasında dolaşarak etrafına bakındı. Ama kızların oturduğu ya da onların yakınında bir masa göremedi. Wolfgang boş bir masayı gösterdi: Ullrich tereddüt etti. Oturdular.

Rahatsız edici bir tipti biraz önceki, dedi Ullrich.

Wolfgang, adamı anlayabildiğini söyledi, şurdakiler sağda solda sürterken adam eşek gibi çalışmak zorunda olmasına sinirlenmişti.

İyi de, dedi Ullrich, bu tipler bütün uzun saçlıları hemen gaz odasına tıkmak isterler.

Yok canım, adamın sinirleri bozuldu o kadar.

Ullrich buna karşı çıktı. Adam tas kafalı, spor montlu

tipik bir Nazi eskisiydi işte.

Spor mont bir şey ifade etmez, dedi Wolfgang. Örneğin Albert, bizim matbaadaki şoför de daima spor mont giyer ama Nazi döneminde sevkıyat kamyonuyla hep normal güzergâhın dışına çıkıp yolu uzatırmış. Feldherrnhalle'deki SS onur nöbetçilerine selam vermek istemezmiş. O zamanlar selam vermek mecburiydi, arabada giderken bile, sağ elini direksiyondan kaldırıp şu hareketi yapmak zorundaydın.

Wolfgang sağ kolunu dümdüz öne uzattı.

Bunu yapmayan durduruluyor, azarlanıyordu. Fakat Albert bunu göze alamazdı. Bu nedenle güzergâhın dışına çıkıyormuş.

Yan masada biri Godard'ın son derece toplumsal-eleştirel olduğu söylenen bir filmini övüyor, bir başkası da buna itiraz ediyordu: rica ederim neresi, neresi. Toplumsal eleştirinin insanın neredeyse gözüne sokulduğu bir sahne vardı ya, hani kameranın Marina Vlady'den apartmanların tekdüze cephelerine çevrildiği sahne. Bunu söyleyen kişi, fincanlardaki kahveyi etrafa sıçratmamaya özen göstererek elinin kenarıyla masaya birkaç defa vurdu. Orada zumuna kadar toplumsal eleştiri vardı işte.

Peki, Albert bir sorunla karşılaşmayı neden göze alamıyordu?

Albert KP[1] üyesiydi, dedi Wolfgang.

Fakat bunun için çok daha tutarlı çözümler üretilmişti. Örneğin *Pierrot le Fou*'da, dedi diğeri, Belmondo'nun, maviye boyalı başının etrafına sarılı dinamit lokumlarının yanan fitilini elleriyle söndürmeye çalıştığı, elleriyle yeri yokladığı, detonasyona varıncaya dek, sonra da mavimsi dumanın görüldüğü son sahne.

Albert yoldaşların sandık odasında çoğalttığı bildirileri, dedi Wolfgang, hobi bahçesindeki tavşan kafesinde saklıyordu. Sene otuz sekiz falan, Hitler karşıtı bildiriler. Bir cumartesi gecesi Albert kimseye görünmeden tavşan

[1] Kommunistische Partei: Komünist Parti. (Ç.N.)

kafesine gitmiş, erkek tavşanı dikkatle kenara itmiş, kafesin arka duvarındaki karton parçasını çıkarıp bildirileri almış. Niyeti, Giesing'e gidip bildirileri apartman kapılarının altından gizlice içeri atmakmış. Aniden bahçe çitinde komşusunu görmüş. Adam blok gözcüsü ve yüzde yüz Nazi, Albert'e sadece, hayrola, demiş.

Hayrola, Albert'in yüreği ağzına gelmiş tabii, atık kâğıt, atık kâğıt, demiş, bunları yakmak istiyordum da, oysa adam Albert'in elinde ne olduğunu sormamış ki.

Godard başardı bunu, görme biçimlerinde devrim yapmayı, dedi yan masadaki adam.

Evet, ve Albert daha aynı akşam bahçesinde bir ateş yakıp bildirileri ateşe atar, sonra da rahatlayarak gidip yatar. Fakat karısının endişeleri vardır, neden bütün bildirileri yaktığını anlamak istemez bir türlü. Ama Albert bu durumda onları hâlâ saklamanın çok riskli olduğunu, ne de olsa yoldaşlarının sorumluluğunu taşıdığını söyler. Ertesi gün, yani pazar günü Albert'in karısı su pompasına gidip de su alamadan döndüğünde der ki: Yahu, dışarısı kömürleşmiş kâğıt parçalarıyla kaplı. Komşu bahçeler de öyle, üstelik bazılarının yazıları da hâlâ okunuyor: Kahrolsun cellat Hitler.

O zaman Albert dışarı fırlar, çitlerin, çalıların falan üzerinden tırmanır ve her gördüğüne şunları söyler: Günaydınlar, bugün hava pek güzel, dün kâğıt yakmıştım, rüzgârda etrafa savrulmuş, bahçelerin güzelliğini bozmuş, eh, ben de hepsini topluyorum işte.

Herkes ona hak vermiş, özellikle de blok gözcüsü komşusu, çünkü adam sürekli şöyle dermiş: Her şeyin başı düzen.

Albert'in şansı yaver gitmiş, dedi Wolfgang.

Yan masadaki iki adam hesabı ödeyip ayağa kalkmıştı. Üzerinde tartıştıkları Godard filminin adını duyamamıştı Ullrich.

Aksiyon filmlerinden bıktım usandım, demişti Ingeborg. Bir kez de bir amatör tiyatroya gitmek istiyordu.

Bu Schwabing ortamı midemi bulandırıyor.

Peki ya aksiyon filmleri?

O başka, demişti Ullrich.

Ingeborg, bunu artık komik bulmadığını da belli ederek gülmüştü.

Sen ne yapıyorsun, diye sordu Wolfgang, yani meslek olarak.

Üniversitede okuyorum, Alman dili ve edebiyatı.

Öğretmen olmak mı istiyorsun?

Evet, dedi Ullrich tereddütle. Wolfgang'ın ona sen diye hitap etmesi dikkatini çekmişti.

Wolfgang üniversitede okumanın zevkli olup olmadığını sordu.

Bazen zevkli.

Neden bazen?

E, zevkli olmayan bir şey üzerinde çalışmak zorundaysan zevkli olmuyor. Bu ara Hölderlin'in bir şiiri hakkında bir ödev yazmam gerekiyor.

Şiir?

Bir tür şiir, bu şiir benim ilgimi çekmiyor, çeşitli versiyonların karşılaştırılması, tamamen salakça. Ben aslında başka bir şiir hakkında yazmak istiyordum, dedi ve bira bardağını dikti.

Ullrich elini kaldırmıştı, kolluğuna yukarı kaldırılabilen küçük bir yazı tahtası tutturulmuş o sandalyelerden birinde, diğer öğrencilerin arasında sıkış tıkış oturuyordu. Ön taraftaki masada Ziegler ödev konularını okumuş ve ödevlere talip olanların adını asistanına not ettirmişti. Şiirlerin yorumu. *Aşk*, diye bağırmıştı Ziegler. Ullrich elini derhal havaya kaldırdı, Ziegler ondan tarafa bakmadığından parmaklarını da şıklattı. Ama Ziegler dönüp bakmadı. Bu arada birinci sırada oturan biri elini kaldırmıştı. Ziegler öğrencinin adını not etti. İlk önce ben el kaldırmıştım, Herr Profesör, dedi Ullrich. Ziegler ona bir bakış fırlattıktan sonra, beğenmiyorsanız gidebilirsiniz, dedi. Ullrich yerinden kıpırdamamış, başka bir konu almıştı.

Peki, böyle bir ödev ne işe yarıyor, diye sordu Wolfgang.

Ullrich tereddüt etti, nasıl yani?

Yani ne için, sonuçta ne oluyor?

Haa, dedi Ullrich, bunun için sana bir belge veriyorlar, o da bitirme sınavı için lazım.

Hepsi bu mu?

Ullrich başka bir yere gitmelerini önerdi, belki *Hahnhof*'ta birer kadeh şarap içebilirlerdi.

Yarın erkenden kalkmam lazım, aslında çoktan yatıp uyumam gerekirdi

Benim de, dedi Ullrich, ama bu havada uyunur mu ki.

Wolfgang güldü, haklısın.

Hesabı ödediler, masadan kalkıp Leopold Caddesi'nden karşıya geçtiler.

Wolfgang, Ullrich'in aslında hangi şiir hakkında yazmak istediğini sordu.

Ullrich ne diyeceğini bilemedi.

Ezbere bilmiyor musun?

Biliyorum, dedi Ullrich, elbette:

Büyü ve orman ol! daha ruh dolu,
Çiçek açmış bir dünya! Sevgililerin dili
Olsun dili ülkenin,
Ruhları halkın sesi!

Geçen yaz bir keresinde Ullrich, Ingeborg'u tramvaya götürmüştü, tanıştıktan birkaç gün sonra. Ingeborg'un bir derse yetişmesi gerekiyordu. Yağmur yağıyordu, iri damlalı sıcak bir haziran yağmuru. Yağmurda durakta durmuş ve bakışmışlardı. Ingeborg'un saçları yüzüne yapışmıştı, açık renk yağmurluğunun omuzları ıslanınca koyulaşmıştı. Tramvay gelene kadar hiç konuşmadan bakışmışlardı. Sonra Ullrich yağmurda sokaklarda dolaşmıştı. Paltosu ve gömleği iyice ıslanmıştı. Teninde nemli soğuğu hissediyordu. Yağmur hafifleyene, sonunda dinene ve güneş bulut duvarının ardından aniden ortaya çıkana dek yürüdü. Göğün açık mavisi, bulutların siyah kenarlarıyla keskin bir tezat içindeydi. Sokaklardan buhar tütüyordu. Evin

kapısında Ingeborg vardı. Saçları ıslak tutamlar halinde yüzüne dökülüyordu. Ingeborg ilk durakta inip geri dönmüştü. Birlikte yukarı çıktılar. Ullrich ıslak paltolar ve gömleklerin altından Ingeborg'un memelerini hissetti. Ingeborg, Ullrich'in paltosunu eliyle sımsıkı kavramıştı.

Hahnhof'un kapısı açıktı. Dumanaltı olmuş mekândan karmakarışık sesler yükseliyordu. Ullrich, Ingeborg'a mı gitsem acaba, diye düşündü, hemen şimdi.

Şurada iki boş yer var, dedi Wolfgang upuzun ağır tahta masalardan birini göstererek.

Orada.

Ullrich yöresel Bavyera giysileriyle bankta oturan sarışın bir kadının yanındaki boş yeri gördü.

Sıkış tıkış sandalyelerin arasından geçti ve iki yerin boş olup olmadığını sordu.

Evet, boş, dedi şık ceketli bir adam ve kolunu hemencecik sarışının omzuna attı.

Ullrich kadının yanına banka oturdu, Wolfgang ise karşısındaki sandalyeye.

Sarışın kadın elindeki şarap kadehini çevirip duruyordu. Adam onunla sohbet etmeye çalışıyordu. Kadın arada bir yan yan Ullrich'e bakıyordu. Ullrich bir kadeh beyaz şarap söylemişti. Ekmek sepetini kadına uzatıp ona bir parça ekmek ikram etti.

Kana,[1] dedi Ullrich ve kadehini kaldırdı.

Kadın güldü, adam güldü. Gecenin keyifsiz kısmı geride kalmıştı. Ullrich kadının Bavyera elbisesinin dekoltesine bakınca, balenli sutyenin kaldırdığı yanık tenli göğüs kubbelerini gördü.

Vadi gezintisi sona erdi, en azından Plisch ile Plum öyle diyor, dedi Ullrich.

Kadın güldü.

Adam ekledi: Schiller ve Strauss.[2]

[1] İsa'nın bir düğün yemeği sırasında suyu şaraba dönüştürerek ilk mucizesini gösterdiği kasaba. (Y.N.)

[2] Politikacılar Franz Josef Strauss (CDU) ve Karl Schiller'in (SPD) takma isimleri için Wilhelm Busch'un *Plisch ile Plum* adlı öyküsündeki hain iki köpekten esinlenilmişti. (Ç.N.)

Biliyorum, dedi kadın adama bakmadan.

Ullrich onlara kadeh kaldırdı.

Çok hızlı içiyorsun, dedi Wolfgang.

Spor arkadaşıyla içmeye gidince öyle olur. Eigernordwand'dan[1] yeni geldik de. Bugün tepeye çıkan en dik yamaca tırmandık, dedi Ullrich ve Wolfgang'a göz kırptı, ağzını açmış, bir şey söylemeye hazırlanan Wolfgang tekrar ağzını kapattı.

Bir gün bize eşlik etmelisiniz, dedi Ullrich.

Kadın güldü. Erkek arkadaşım izin verirse.

Adam gülerek kadını kendine çekti ve öpmeye çalıştı. Ama kadın başını ona çevirmedi.

Onu da götürürüz, dedi Ullrich, adamın kır saçlarına baktı, kırkını çoktan geçmiş, eminim patronudur, diye düşündü.

Ama kuyruğu titretmesine izin yok.

Adam formda olduğunu söyledi.

Ullrich sırıttı, şarabını içerken kadehin üzerinden kadının dekoltesine baktı.

Sizinle her duvara tırmanırım, dağ rehberiniz olmayı teklif ediyorum.

Sizin de gözünüz çok yükseklerde, dedi kadın ve uyluklarını birbirine sürttü.

Öyle, dedi Ullrich, görev insanı yüceltir, özellikle de doruğa ulaşmayı hedeflemişseniz.

Kadın kıkırdadı ve parmak uçlarını şarap kadehinde gezdirdi.

Erkek arkadaşı da güldü ama kolundaki saate bakıyordu.

O zaman işe Matterhorn'la başlayalım.

Başım döner.

Ben sizi tutarım.

Bu daha da tehlikeli, dedi kadın ve gülerken elini Ullrich'in koluna koydu.

Yamacına göre değişir, dedi adam ve yüksek sesle gü-

[1] İsviçre Alpleri'ndeki Eiger Dağı'nın çok dik kuzey yüzü. (Ç.N.)

lerek kadını yine kendine doğru çekti.

Ingeborg, başka bir kadın olup olmadığını sormuştu. Kesinlikle hayır. Hıçkıra hıçkıra ağlamıştı. Gözkapaklarının üstüne çektiği kalem gözyaşıyla akmıştı. Ama bu böyle devam edemez, hep bu şekilde, demişti Ullrich, bazen boğulacak gibi oluyorum. Ingeborg hıçkırıklarını bastırmaya çalışmıştı. Birdenbire Ullrich ona yine bağırmıştı. Ingeborg'un bedeninin kramp girmiş gibi sessizce sarsılması.

Karşı masadan kahkahalar yükseldi, bu çok iyi işte, valla çok iyi, diye haykırıyordu biri.

Wolfgang sarışın kadına ne yaptığını sordu.

Nasıl?

Meslek olarak.

Haa, sekreterim.

İş konuşmak yok, dedi Ullrich.

Sarışın kadının erkek arkadaşı nesnel bir havada konuşmaya çalıştı, Ullrich'e ne iş yaptığını sordu.

Dağ rehberiyim, asıl mesleğim dağcılık, dedi Ullrich.

Ve adamın seyrek saçına baktı, önde kafa derisi aradan hafifçe parıldayarak gözükmeye başlamıştı bile.

Saçları dökülmeye başlamış bile, diye düşündü Ullrich ve elini saçında gezdirdi.

Üniversite öğrencisi, dedi Wolfgang.

Sarışın kadın Ullrich'e gülümsedi.

Yavaş yavaş kalkmamız lazım, Gaby, dedi erkek arkadaşı. Ama kadın önce şarabını bitirmek istiyordu, Ullrich ise üçüncü kadeh şarabını söyledi. Wolfgang'dan Albert'in hikâyesini anlatmasını istedi. Ama Wolfgang birdenbire donuklaştı. İstemiyordu.

Nasıl bir hikâye bu, diye sordu Gaby.

Şöyle, Albert, diye anlatmaya başladı Ullrich, Nazi döneminde Feldherrnhalle'nin önündeki SS nöbetçilerine selam vermemek için hep başka yoldan giderek yolu uzatırmış.

Ullrich bacağıyla sanki tesadüfenmiş gibi kadının uyluğuna dokundu, kadın azıcık irkildiyse de bacağını çekmedi. Bacağını Ullrich'inkine dayadığında, Albert erkek

tavşanı kenara itmişti bile. Ve Albert bir pazar sabahı kâğıt parçalarını toplamak için komşusunun, şu yüzde yüz Nazi'nin çitinden atlarken, Ullrich dirseğini kadının çıplak kolunda gezdirdi. Albert'in şansı yaver gitmişti, dedi Ullrich ve bacağını kadının uyluğuna bastırdı.

Müthiş bir hikâye, dedi kadın.

Erkek arkadaşı, çok geç olduğunu, şimdi gerçekten gitmeleri gerektiğini hatırlattı. Bırakın, dedi sonra, hesaplar benden. Adam hesabı öderken Ullrich sarışın kadına fısıldadı: Yarın akşam yedide, burada.

Tamam, diye fısıldadı kadın ve Ullrich'e elini uzattı. Erkek arkadaşı da el sıkışarak vedalaştı.

Hesap için teşekkür ederim, dedi Ullrich.

Artık gidip yatmam lazım, dedi Wolfgang.

Ullrich, Wolfgang'ın adresini aldıktan sonra ayağa kalktı. Masaya tutunmak zorunda kaldı.

Çok hızlı içtin.

Dışarısı hâlâ sıcaktı.

Seni ararım, dedi Ullrich.

Wolfgang, görüşürüz, dedi ve kısaca elini kaldırdı.

Ullrich, Leopold Caddesi'nden Münchener Freiheit'a doğru yürüdü, karanlık vitrinlerin önünden geçti. Sokak kafelerinin masa ve sandalyeleri üst üste istiflenmiş, kaldırımda duruyordu. Ullrich masanın altından bacağını dayadığı uyluğu düşündü, kendi kendine kıs kıs gülerken aklına Albert'in toplama kampına götürüldüğü geldi. Ullrich, *Hahnhof*'ta bundan söz etmemişti. Albert'in toplama kampında ne kadar kaldığını ve onu nasıl yakaladıklarını bile bilmiyordu.

Ullrich bir yan sokağa saptı.

5

Seminer odasına giriyor.

Ortalık derhal sessizleşiyor.

Ön taraftaki masaya ilerlerken, herkes yumruk yaptığı elinin ortaparmağıyla sıraya vuruyor. Arkasında asistanı yürüyor, asistanın arkasında da araştırma asistanı.

Öndeki masada asistanı çabucak yanından geçerek sandalyeyi masanın altından çekiyor, sandalyeye otururken asistana bakmıyor. Sonra asistanı sağına, araştırma asistanı da soluna oturuyor.

Ortalık tamamen sessizleşip sandalye gürültüleri de kesilene kadar bekliyor. Sonra diyor ki: Bugün, bir önceki seminerde değindiğimiz konuyu bir kez daha açımlayacağız, çünkü bize öyle geliyor ki bugüne dek, en son araştırmalarda bile bu konuya gereken önem verilmemiştir, örneğin ne de olsa saygın meslektaşın çalışmasında bile önemi kabul edilmemiştir...

Birisi öksürüyor.

Konuşmasını sürdürmüyor, öksürüğün geldiği tarafa bakıyor. Bu arada kaşlarını çatıyor.

Ön sıralarda oturan çoğu kişi, özellikle de adıyla hitap ettikleri, derhal arkaya dönüp onun gibi kaş çatarak öksürüğün geldiği tarafa bakıyor.

Öksüren kişiye şimdi herkes bakıyor.

Konuşmaya devam ediyor.

Sağındaki asistan not alıyor, arada bir başını kaldırıp seminer odasına göz gezdiriyor.

Solundaki araştırma asistanı başını kaldırmadan yazıyor.

Araştırma asistanına, bugün kimin ödev sunacağını soruyor.

Araştırma asistanı başını hızla kaldırıp, ödev sunacak kişinin adını söylüyor.

Asistana, ödev metninin kendilerine verilip verilmediğini soruyor.

Asistan verildiğini söylüyor.

Peki, diyor, başlayalım.

Asistan başını sallıyor ve araştırma asistanı ödevini sunacak kişiyi adıyla çağırıyor.

Biri ayağa kalkıyor, elinde mavi telli bir dosyayla ön

tarafa gidiyor ve masanın en soluna, araştırma asistanının yanına oturuyor.

Ödev sunacak kişi telli dosyayı masaya koyuyor. Yüzü kıpkırmızı. Mavi telli dosyanın üzerinde nemli parmak izleri görülüyor.

Nefes almakta zorluk çekiyordur şimdi, diye düşünüyor Ullrich. Ödev sunacak kişi telaşla ödevini okumaya başlıyor.

6

Gözkapakları yanıyordu. Gözlerini açar açmaz kapattı. Çiğ ışık acı veriyordu. Pijaması terden sırılsıklamdı. Yatak dağınık, çarşaf kırışık. Duvara döndü. Sağ şakağında keskin bir ağrı hissediyordu. Dikkatle dönüp yüzükoyun yattı, elini uzatıp yatağın önünde kol saatini aradı, bulamayınca doğruldu. Saat ona yirmi vardı.

Gözlerinin ardı zonkluyordu. Perde çekili olmasına rağmen, yazı masasının gölgesi yere vuruyordu. Duvara döndü ve tekrar uyumaya çalıştı. Dün gece odasının kapısında Lothar'ın yazdığı bir notu bulmuştu: Ingeborg telefon etti. Yarın tekrar arayacak.

Gözlerini kapatınca açık turuncu ışıklar görüyordu. Minik nokta ve iplikler sağa sola uçuşuyordu.

Şeffaf makarna gibi, diye düşündü.

Yastığı terden ıslanmıştı, yüzü yanıyordu. Maier'in dersine gitmesi gerektiğini anımsadı.

İlk derste Ullrich önden üçüncü sıraya oturmuştu. Arka sıralardaki sandalyelerin hepsi doluydu. Ullrich yanına neden kimsenin oturmadığını sordu kendine. Aniden mırıltılar kesildi. Maier seminer odasına girmişti. Maier ön tarafa giderken herkes masalara vurdu. Maier'in arkasında vakur ve ciddi yüzlü iki asistan yürüyordu. Maier oturdu ve Aquinolu Thomas hakkında konuşmaya başladı. *Lumen naturale*'yi aşan ne, elbette ki –. Parma-

ğıyla Ullrich'i gösterdi. Ullrich hemen bakışlarını kaçırdı. Ama Maier, siz, mavi gömlekli, adınız ne, diye sordu.

Krause, dedi Ullrich.

Maier sorusunu tekrarladı. Ullrich arkasına döndü ama kimse bir şey söylemiyordu. Kendi nefesini duydu.

Bilmiyorum.

Maier, tabii ki *lumen supra naturale*, dedi, insanın derse konsantre olması gerek, yoksa evde otursun daha iyi.

İnsan demişti ama konuşurken Ullrich'e bakmıştı.

Sağ şakağındaki ağrı yine başladı. Ullrich bir eliyle gözlerini kapattı. Ama gözkapaklarının ardında hâlâ turuncu ışıklar parlıyordu. Terliyordu.

Hahnhof'takı sarışın (adı neydi?) sol eliyle saçını düzeltirken, sutyeninden fırlayan memesi dekoltesinden taşmıştı.

Yanan gözlerini ovuşturdu, hızla yana dönüp yataktan çıktı, bir an yatağın kenarında oturduktan sonra ayağa kalktı. Çatı penceresine gitti, ince kumaş perdeyi açıp pencereden sarktı. Gökyüzü bulutsuz ve mavi griydi.

Lothar'ın odasına gitti.

N'aber?

Kapıyı kapat.

Lothar pencereye ıslak havlular asmıştı yine.

Başını kaldırmadan yazıyordu.

Burası da benim odam kadar sıcak, dedi Ullrich.

Lothar yazmayı sürdürdü.

Kahvaltı ettin mi?

Lothar başını salladı.

Ingeborg peki?

Bugün tekrar arayacakmış seni.

Uğrayacak mıymış?

Lothar bilmiyordu.

Bu ne sıcak, üstelik daha sabahın körü.

Lothar susuyor, tükenmezkalemini işaretparmağıyla masada sağa sola itiyordu.

Öyle, dedi sonunda.

Pekâlâ, dedi Ullrich, gidip yıkanayım.

Banyoda su borudan ılık akıyordu. Musluğu sonuna kadar açtı, alüminyum tencereyi doldurdu ve musluğu kapatmadan odasına gitti. Elektrikli su ısıtıcısının fişini prize taktı, su ısıtıcısını tencereye koydu. Banyoya döndü. Su hâlâ ılık akıyordu. Koltuk altlarını ve yüzünü sabunla yıkadı, ılık suyla duruladı. Şimdi suya atlayıp yüzmek vardı.

Evvelsi gün Ingeborg'la yapay göle gitmişlerdi. Bütün bir öğleden sonrayı çakıl taşlarının ve cılız otların üzerinde yatarak geçirmişlerdi. Ullrich mayosunu unutmuştu. Diğer her şeyi almıştı, güneş yağını, havlusunu, *Duygusal Eğitimi*'ni,[1] bir tek mayosunu unutmuştu. Kotuyla suya atlamış, daha sonra Ingeborg'un yanına uzanıp kitap okumuştu. O sırada Ingeborg'un nefesini fazla gürültülü bulmuştu. Kitabına konsantre olamamıştı.

Ullrich tereyağını dolaptan çıkardı. İnce alüminyum kapta sarımsı bir sıvı vardı. Kaynayan suyu Nescafe'nin üzerine döktü ve bir parça bayat ekmek atıştırdı.

Seminere gitsem mi, diye düşündü. Bugünkü derste tartışılacak olan Heidegger'in makalesini okumamıştı. Maier parmağını kaldırıp cümleleri tamamlamaya zorlayabilirdi onu. Sağ şakağındaki ağrı başlamıştı yine. Gökyüzünde bir bulut varsa seminere gitmeye karar verdi. Pencereye gitti. Gökyüzü bulutsuzdu. Nescafe'sini bitirdi, mayosunu giydi, üzerine de kotunu, sonra da polo gömleğini. Plaj havlusunu katladı ve yanıma bir kitap alsam mı, diye düşündü (Hölderlin üzerine bir şey). Ama sonra *Duygusal Eğitimi*'ni aramaya koyuldu, kitabı bulamadı, Lothar'ın yanına gitti, yüzmeye gideceğini söyledi.

Öyle mi, dedi Lothar. Onun da canı istiyordu tabii, ama şu ödevi boşlamaması gerekiyordu. Ya sen, diye sordu Ullrich'e.

Biliyorum ama şu anda hiç umurumda değil. Flaubert'imi burada mı bıraktım? Ullrich odada etrafına bakındı.

[1] Flaubert'in özgün adı *L'Education sentimentale* olan romanı. (Ç.N.)

Hayır, dedi Lothar, Ullrich aramayı sürdürünce de: Kitabın burada olmadığından eminim.

Ullrich tereddüt etti, o zaman Ingeborg'dadır.

Ingeborg ararsa ne diyeyim?

Bir ara döneceğimi.

Bisikletin ön tekerleğinin yine havası inmişti. Lastiği pompayla şişirdi. Öne eğilince sağ şakağındaki ağrıyı hissetti yine.

Ullrich bisikletini Schleissheimer Caddesi boyunca sürerek Oberwiesenfeld'den ve BMW Werkhallen'ın yanından geçti. Ön lastiği yine inmeye başlamıştı. Büyük fabrika kapılarının birinin önünde durdu. Aşağı indirilmiş bariyerin önünde üniformalı bir bekçi duruyordu. Ullrich bisikletini parmaklıklara dayamış, lastiği pompayla şişiriyordu. Bekçi yanına yaklaştı.

Lastiğin inmiş galiba.

Tıpa, dedi Ullrich, tıpasını bir ara değiştirmem lazım.

Ne iyi olurdu, dedi yaşlı adam, şimdi çimmek.

Evet, dedi Ullrich, sıcak çok fena, ve bisikletine atlayıp gitti.

Albert'in hikâyesini anlatırken kadının uyluğunu dayaması. Daha sonra toplama kampına götürülen Albert. Ullrich, Albert'in sonra nasıl olup da toplama kampına götürüldüğünü Wolfgang'a sormaya karar verdi.

Ağzında hâlâ yavan bir kahve tadı vardı. Kasaba yolundan ayrılıp yapay göle giden tarla yoluna saptığında gömleği terden sırtına yapışmıştı. Bisikleti yere bıraktı, sırılsıklam gömleğini çıkardı. Kotu terden bacaklarına yapışmıştı. Göle giden taşlı yamacı dikkatle indi ve teri soğumadan suya atladı. Soğuk bir şok.

Suyun yüzüne çıkıyor, bir-iki kulaç atıyor, sonra yavaş yavaş göle açılıyor, suda sırtüstü yatarak kol ve bacaklarını usul usul oynatıyor. Ölü adam, diyor Ingeborg buna. Açık mavi pırıl pırıl gökyüzünde beyaz bir bulut kümesinin sürüklendiğini görüyor. Şimdi Maier, Heidegger'deki ölüm sorunu hakkında konuşuyordur ve cümlelerini tamamlatmak için işaretparmağını sınıfa doğrultuyordur. *Ölüm kar-*

şısında duyulan kaygıda, varlık aşılamayacak olan o olasılığa emanet edilerek kendi kendisiyle karşı karşıya getirilir.

Dalıyor, gözlerini açıyor, altında koyu bir karanlıktan başka bir şey görmüyor, hızla su yüzüne çıkıyor, su püskürtüyor, perende atarak dalıyor, ayaklarını çırpıyor, güneşte pırıltılar saçan su ve köpükler sıçratıyor. Beyaz bulut öndeki yuvarlak çıkıntısını güneşe doğru itiyor. Gelecek hafta Maier'den özür diler: ani bir mide rahatsızlığı. Kahkaha atıyor, ölü adam taklidi yapıyor yine. Bulut güneşe ulaşmak üzere, güneşe sürünerek yavaş yavaş yanından geçiyor, güneşten bir parça kesiyor, etrafında bir ışın halesi. Gölün soğuduğu bir yere gelince geri dönüp geniş kulaçlarla daha sıcak sulara yüzüyor.

Sen ve şu delikanlı hikâyesi, demişti Ingeborg. Ullrich başını kitaptan kaldırmıştı. Ingeborg üzerine eğilip ıslak ellerini üzerine silkelemişti. Soğuk su damlaları birer iğne gibi batmıştı tenine. Kitap, dikkat et, kitap, diye haykırmış, kendini yana atmıştı.

Ullrich kıyıya yüzüyor, yavaş yavaş, düzenli kulaçlarla.

Gölde ondan başka yüzen yoktu.

Havlusunun üzerine uzandı, teninde güneşin sıcaklığını, üzerinden akan su damlalarının gıdıklamasını hissetti ve gözlerini kırpıştırarak göğe baktı. Yükseklerdeki kırlangıçlar sağa sola ok gibi uçuyorlardı. Havalar böyle devam edecek, diye düşündü. Çiftçi usulü hava tahmini. Dönüp yüzüstü yattı. Sağ şakağındaki ağrı azalmıştı.

Şimdi Maier ders saatini aşmıştır, ön tarafta masada oturmuş, Platon ile Art Nouveau, Max Weber ile Augustinus arasında karşılaştırmalar yapıyordur. Absürd kavramının felsefeye ilk ne zaman girdiğini bilemeyen bir öğrenciye, Batı tarihine hâkim olunması gerektiğini söylemişti.

Ullrich ellerini uzatıp yeri yokladı, düz, kaygan bir taş buldu. Taş sıcaktı.

Ullrich üniversiteye kaydını yaptırdıktan sonra üniversitenin eski binasındaki felsefe bölümü kütüphanesine gitmişti. Masalarda oturmuş okuyan tek tük öğrenci

vardı. Duvarlar boydan boya kitap raflarıyla kaplıydı. Ullrich dikkat çekmemek için raftan bir kitap alıp uzun masalardan birine oturmuştu. Büyük, kemerli pencerelerden sokağın karşı tarafındaki eski binalar görülüyordu. Kütüphanenin giriş kapısının üzerinde, beyaz kadranında siyah Roma rakamları olan ahşap çerçeveli eski bir saat vardı. Ullrich akşam olana, kütüphane kapanana kadar kalmıştı. Zamanı unutarak Augustinus'un *İtiraflar*'ını okumuştu. Kitabı raftan rasgele almıştı.

Havlunun altındaki çakıl taşları kaburgalarına batıyordu. Tekrar sırtüstü döndü. Mayosu kurumuştu. Yazması gereken ödevi düşündü. Yüzünün ve koltuk altlarının yine terlediğini hissetti. Şimdi Lothar evde çatı odasında oturmuş, pencereleri ıslak havlularla kapatmış, ödevini yazıyordu.

Ullrich babasından bir mektup almıştı. İşler kötü gidiyordu, özellikle de şimdi, tatilin başladığı yaz zamanı. Ödenmesi gereken senetlerden, konut kredisi ödemelerinin hâlâ devam ettiğinden yakınmıştı. Mektubunun sonunda bir cümlenin altını çizmişti. Önümüzdeki ilkbahar bitirme sınavına girmeni bekleyebilir miyiz?

Ullrich babasına, bu sömestr Hölderlin üzerine yazacağı bir ödevle seminer başarı belgesinin sonuncusunu da alacağını, sonra mezuniyet tezine başlayabileceğini yazmıştı. Gelecek sene de bitirme sınavına girecekti.

Ullrich yine suya atladı, bir iki kulaç yüzdükten sonra kıyıya çıktı, hafifçe kurulandı ve kotuyla polo gömleğini giydi. Lastiği şişirip tarla yolundan kasaba yoluna çıktı.

Yemekhanede, elinde plastik tabldot, masalar arasında ilerlerken etrafına bakındı ama yemek yiyen tek tük kişi arasında tanıdık birini göremeyince boş bir masaya oturdu. Tabldottaki çubuk makarnalar ufak ufak kesilip, kırmızıya çalan kahverengi bir sosla karıştırılmıştı. Sosun içinde yüzen küçük yağ damlalarını gördü, tabldotu kenara itti ve küçük plastik kaptaki meyveli kaymağı kaşıkladı.

Masaları silip yemek artıklarını toplayan beyaz önlüklü yaşlı kadın, ne o, yemeği beğenmedin mi, diye sordu.

Ullrich kadının masaların arasında ittirdiği metal ser-

vis arabasında, içinde yemek artıklarının yüzdüğü plastik bir leğen gördü. Kızıla çalan kahverengi sos, içinde de beyaz solucanlara benzeyen makarna. Ani bir mide bulantısı. Hızla ayağa kalkıp dışarı çıktı. Dışarıda bir ağacın gölgesinde durdu ve derin derin nefes alıp verdi.

Birbirlerine bağırmışlardı. Ingeborg seminere girip girmediğini sormuştu. Ullrich kısa bir sessizlikten sonra hayır demekle yetinmiş, ama sonra Ingeborg'un kendisine hoşnutsuzca baktığını fark edince, girerim girmem, sana ne bundan, diye eklemişti.

Ingeborg hiçbir şey söylememişti, yalnızca bir baş hareketi, gözlerin hafifçe yukarıya döndürülmesi, ağzını büzmesi.

Ullrich ona bağırmıştı, kendini ne zannediyordu, kimsenin tutsağı değildi, artık burasına gelmişti, canı defolup gitmek istiyordu.

Git o zaman, diye bağırmıştı Ingeborg, defol git.

Gitmişti.

Ev sahibesinin şaşkınlık ve merakla durduğu daire kapısının önünde de izin vermemişti Ingeborg'un onu durdurmasına. Ingeborg merdivenlere kadar peşinden koşmuş, saçmalama lütfen, biraz mantıklı ol, demişti.

Ullrich kendisini tutmaya çalışan Ingeborg'u itmişti. Bırak beni!

Akşam Lothar'ın odasında oturmuş, bütün bunlar midemi bulandırıyor, demişti, bir süre sonra da: Bu böyle devam edemez. Kesip atacağım. Bitireceğim bu işi.

Ullrich merdivenleri çıktı. Odasında derhal yazı masasına oturup ödevinin çatısını kurmak istiyordu.

Karanlık merdiven boşluğu serindi ama yukarıdaki çatı dairesinin koridorunda bunaltıcı bir sıcak vardı. Lothar'ın odasının kapısını tıklattı. Ama Lothar yoktu. Odasında kendini koltuğa attı. Burası dışarıdan çok daha sıcaktı. Yazı masasının üzeri açık bırakılmış kitaplarla, kâğıtlarla doluydu, yerlerde gazete ve dergiler.

Hahnhof'a gitmemeye karar verdi. Akşam ödevini yazmak istiyordu.

Yazı masasına oturdu, önüne bir kâğıt koydu ve tükenmezkalemle Giriş yazdıktan sonra sözcüğün altını çizdi.

Bugün Ingeborg telefon edecekti.

Daha önce de bir kez regli gecikmişti. O sıralar Ingeborg'un Augsburg'daki anne babasını ziyarete gitmişlerdi. Babası bir manevra lokomotifinde makinistti. Akşamları üniforma ceketini çıkarıp gri bir örme yelek giyiyor, ayaklarına da önleri eprimiş kahverengi deri terliklerini geçiriyordu.

Ullrich'in birasını tazelerken ona göz kırpmıştı. Ullrich, Ingeborg'un mutfakta annesiyle gülüştüğünü duydu.

Anne babası iyi geceler dileyip odalarına çekilmişlerdi, Ingeborg ile Ullrich kanepede yan yana oturuyorlardı.

Hâlâ bir şey yok, dedi Ingeborg, tam üç hafta oldu.

Sonraki günlerde sıklıkla aniden kalkıp tuvalete gidiyordu. Döndüğünde odada annesi de varsa daha kapıda başını iki yana sallıyordu.

Ingeborg'un annesi Ullrich'e sürekli, karnınızı iyice doyurun, diyor, biraz daha sebze ve patates alması için ısrar ediyordu.

Öğleden sonra Ullrich aniden, hadi dönelim, demişti.

Neden, diye sormuştu Ingeborg kuşkuyla.

Ullrich gerekçe olarak, burada rahat rahat sevişemediklerini ileri sürmüştü.

Akşam oradan ayrılmışlardı. Ullrich trende pencere kenarında oturup alacakaranlığa bakmıştı. Odasına kavuşacağına seviniyordu. Ingeborg tuvaletten kompartımana döndüğünde Ullrich'in elini tutup yanına oturmuş, çocuğumuz olmayacak, diye fısıldamıştı. Bir süre sonra da şöyle demişti: Üzücü bir tarafı da var aslında.

Ödevin konusu neydi sahi? Ullrich konsantre olmaya çalıştı. İki şiirin çeşitli elyazmalarının ve birkaç değişik baskısının karşılaştırılması gerekiyordu. Ziegler'in ona bu ödevi verirken neler söylediğini anımsamaya çalıştı.

Telefon çaldı. Ullrich yerinden fırladı. Ama kapıda durdu.

Koridordaki tiz zil sesini duydu. Görünüşe bakılırsa,

evde ondan başka kimse yoktu. Zil sesi nihayet kesildi. Buluşup konuşmayı önermek için Ingeborg'u aramayı aklından geçirdi. Tereddüt etti, pencereye gidip dışarı baktı. Telefon yine çaldı. Ingeborg'un sokağın karşı köşesindeki telefon kulübesinden aradığını hayal etti. Belki de *Rolandseck*'te otururken onun eve döndüğünü görmüştü. Bu tiz zil sesi, aralardaki gergin sessizlik. Ullrich kulak kabarttı. Zil sesi kesildi. Tekrar yazı masasına dönüp oturdu. Başını ellerine dayadı ve konsantre olmaya çalıştı. Orada öylece otururken gülünç göründüğünü düşündü.

Yerlere dağılmış dergi ve gazetelere baktı. Birdenbire dağınıklıktan rahatsız oldu.

Tekrar ayağa kalktı ve yerdeki gazeteler arasında atılacakları toplamaya koyuldu. *Spiegel*'in sayılarını yayın tarihine göre sıraladı. Bazı dergileri karıştırdı ve Vietnam üzerine bir yazıyı okumaya başladı. Amerikalılar uçaktan ormana kimyasal madde püskürtmüşlerdi. Ağaçların yapraklarını döken bir madde.

Ullrich, elleri bağlı, yüzü gözü şişmiş halde yerde oturan bir Vietkong'un olduğu bir fotoğraf gördü, Vietkong'un önünde makineli tüfekli iriyarı bir Amerikan askeri duruyordu.

Ullrich pencereye gitti.

Sokak boştu.

Yatağa uzandı. Yaylar gıcırdadı.

Yazıda, Amerikalıların saflarında büyük bir başarıyla savaşan bir Güney Kore birliğinden söz ediliyordu. Vietkong olduğundan şüphelendikleri bir Vietnamlının derisini yüzdükten sonra köyde kollarından asmışlardı.

Ullrich dergiyi bıraktı ve ellerini başının altında kavuşturup tavana baktı.

Bir keresinde babası kışın doğu cephesinde Rus savaş esirlerinin nasıl nakledildiğini anlatmıştı, aktarma istasyonuna yürüyen yırtık pırtık giysili, bir deri bir kemik binlerce Rus. Ruslardan biri kaçmaya yeltenmişti. Alman nöbetçi ateş açmıştı. Rus'un kafatası paramparça olmuştu. Asıl dehşet şimdi başlıyor, demişti babası: Diğer Rus-

lar ölü Rus'un üstüne atlayıp, buharı tüten beynini yediler. Ullrich, Albert'i, Wolfgang'ın çalıştığı matbaadaki şoförü düşündü. Albert, Nazi karşıtı bildiriler dağıtmıştı. Komünistti. Albert'i hangi sebeple yakalamışlardı? Ullrich biraz düşündü, Nazi karşıtı bildiri dağıtmış olan birini tanımıyordu.

Uyandı, ağzında ekşimsi bir tat vardı. İki saate yakın uyumuştu. Yan tarafta Lothar'ın daktilosunun tıkırdadığını duydu. Ullrich kalktı. Dişlerini fırçaladı, Lothar'ın kapısını tıklattı ve ona çay içip içmediğini sordu.

İçtim.

Seni anlamıyorum, dedi Ullrich, bu sıcakta nasıl yazabiliyorsun?

Yazmak zorundayım, dedi Lothar ve boşluk tuşuna birkaç kez bastı.

Ben de, ama bu nemli sıcak. Bu gece çalışacağım. Aslında bir randevum var. Dün *Hahnhof*'ta sürtüğün tekini tavladım. Ama gitmeyeceğim, oturup çalışacağım.

Ullrich odasında yazı masasının önünde oturup Lothar'ın daktilo tıkırtılarını dinledi. Birisi koridoru geçip banyoya gitti ve kapıyı çarptı. Ullrich bir türlü kesilmeyen rahatsız edici öksürükten bunun buzdolabı pazarlamacısı olduğunu anladı, belli ki bir seyahatten dönmüştü. Aşağıdaki sokakta bir araba hareket etti, tekerlekleri cayırdadı. Ullrich ödevinin çatısına konsantre olmaya çalıştı. Bu akşam *Hahnhof*'a gitmek değil, çalışmak istiyordu. Kadının adını anımsamaya çalıştı. Erkek arkadaşı ona Gaby demişti galiba.

Yatak gıcırdıyordu. Yan odada Lothar keman çalıyordu. Ullrich yatağın yaylarının her zamankinden daha çok gıcırdadığını fark etti. Ingeborg'dan daha ağır, diye düşündü.

Canımı acıtıyorsun, dedi kadın ve bir an ona baktı.

Ullrich kadının kaburgaları üzerine yayılmış geniş ve yassı memelerinin düzenli çalkantısını gördü. Kadın gözlerini kapatmış, ağzını hafifçe açmıştı.

Ullrich onun *Hahnhof*'un önünde dikildiğini daha sokağın karşısından görmüştü. Kadına arkadan yaklaşırken, iri memeleri ve kıçının aksine bacaklarının ne kadar ince uzun olduğu dikkatini çekmişti. Kadının arkasında durmuş, Eigernordwand'a böyle tırmanamayız ama, demişti. Bunları söylerken kadının kısa ipek elbisesini göstermişti. Kadın hızla dönüp, ah, demiş, sonra elini uzatmıştı: Merhaba.

Ullrich sinemaya gitmeyi, ama önce bir şeyler içmeyi teklif etti: Çay?

Olur, dedi kadın.

Yasemin çayı sever misiniz, diye sordu Ullrich.

Hem de çok seviyordu.

O zaman bana uğrayıp bir yasemin çayı içelim. Bende çok iyi bir cinsi var.

Kadın razı olmuştu.

Yaya kalabalığının arasından yürürlerken, Ullrich, metro inşaatı için cadde genişletilmeden önce buraların ne kadar güzel ve sakin olduğunu anlattı. Erkeklerin kadına nasıl baktığını gördü Ullrich.

Kısrak gibi kadın, dedi karşıdan gelen biri.

Buradaki kafeye de oturabiliriz, dedi kadın.

Ama burada yasemin çayı yok ki, dedi Ullrich, özellikle de nadir nesneler koleksiyonu yok.

Pul koleksiyonunuzu mu kastediyorsunuz, diye güldü kadın.

Hayır. Ama benim oturduğum daire tüm Schwabing'de meşhurdur, çünkü oradaki tipler eşsizdir.

Kadına göre bu çok tehlikeliydi.

Tam tersine, dedi Ullrich telaşla, orada güvendesiniz, Schwabing'de en çok da orada güvendesiniz.

Bundan o kadar emin değilim.

Kesinlikle güvendesiniz, dedi Ullrich ve sağ elini böğrüne koydu. İlk çığlığınızda yardımınıza koşacak güçlü kuvvetli, tepeden tırnağa formda dört erkek oturuyor orada. Dairenin giriş kapısının hemen yanında bir teolog, yani bir teoloji adayı oturuyor. 28. sömestrde. İçeri girildiğin-

de hemen sağdaki oda onun odası. Aslında orası küçük bir mutfak olarak düşünülmüştü ama ev sahibi orayı da oda yapıp 40 marka kiraladı. Çatı pencereli ufacık bir yer. İçine ancak bir yatak, küçük bir dolap ve bir bahçe sandalyesi sığıyor.

Neden bahçe sandalyesi, diye sordu kadın.

Ullrich onu kolundan tuttu ve pizza yiyerek kaldırımda duran bazı tiplerin etrafından dolandırdı. Sandalye bahçe sandalyesi olmak zorunda, çünkü katlanabilir olması gerekiyor. Yazılarını sandalyenin üzerinde yazıyor da. Bir şeye göz atacağı zaman, notlarını ve kâğıtlarını yaydığı yatağa gitmek için, üzerinde yazı yazdığı tahtayı sandalyenin kollarının üzerinden kaldırması, sonra ayağa kalkması ve sandalyeyi katlaması gerekiyor. Orada işi bitince, dolap ile yatak arasından zar zor geçerek ulaştığı sandalyeyi tekrar açıyor, tahtayı yerden kaldırıyor, oturuyor ve kâğıdı tahtanın üzerine koyuyor.

Kadın güldü, oda gerçekten de çok küçük olmalı.

Evet, dedi Ullrich ve sağında kadının adımlarının ritmiyle sallanan memelerini gördü.

Eski Hıristiyanlardan bu teolog. Daima nazik ve yardımsever. Kulağı biraz ağır işitiyor, bu da yanlış anlamalara yol açıyor ama onu yardıma çağırsanız hemen gelirdi. Yardım çağrınızı mutlaka duyardı. Kibarca gülümseyerek oda kapısının önünde durur ve onu içeri çağırmanızı beklerdi.

Ya içeri girmezse peki, dedi kadın, yok, bence pek güvenilir değil. Başka kimi önerirsiniz? Ullrich elini kadının sırtına koydu. Sokağın karşı tarafına geçilecekti.

Pekâlâ, dedi Ullrich. Daire sakinlerinden biri de buzdolabı satıcısı, pazarlamacı. Adı Taubenfeld, yaşlıca, elli falan. 1936 Olimpiyatları'na katılmış, o yılki Garmisch-Partenkirchen Kış Olimpiyatları'na. Avusturya Milli Takımı'nda, hem de slalomda. Madalyayı kazanma şansı çok yüksekmiş ama sonra düşmüş.

Neden, diye sordu kadın.

Kayağının sağ kenarı takılınca düşüp direğin yanın-

dan kaymış, sonra dönmüş gerçi, ama ritmi bozulduğundan bir sonraki direkte tekrar düşmüş ve son düşüşte sağ bacağının kirişleri incinmiş, o zaman yarışı bırakmış.

Ullrich kadına o kadar yakın yürüyordu ki, çıplak kolları sık sık birbirine değiyordu. Kadın aralarında mesafe bırakmaya çalışmadı.

Bay Taubenfeld mutlaka gelirdi, daha ilk yardım çağrısında bile. Ayrıca hiç tereddüt etmeden ve kapıyı da tıklatmadan içeri girer, her şeyin yolunda olup olmadığına bakardı, halbuki kendisi de pek sağlam ayakkabı değildir.

Nasıl yani, diye sordu kadın.

Ullrich kapıyı açarken, abartmaktan hoşlanır, dedi, telefonda konuşurken örneğin, ne söylediği odadan duyulur. Telefon koridorda duruyor çünkü, işte o zaman herkese sevgili dostu doktordan söz ettiği duyulur. Ama sevgili dostuna telefon ettiğinde tek söylediği şudur: Voi – ee – la ve bon, bon, görüşmek üzere, elbette doktor bey, hoşça kalın doktor bey. Eşinize hürmetler.

Kadın güldü ve merdiven çıkmak bayağı yorucu, hem de bu sıcakta, dedi.

Ama buna değer, dedi Ullrich, çünkü yukarıda, sürpriz, Anthony Perkins oturuyor.

Sahi mi?

Göreceksiniz.

Yukarıya, dairenin kapısına vardıklarında Ullrich merdiven çıkmaktan ve konuşmaktan nefes nefese kalmıştı. Anahtarıyla kapıyı açtı. Evet, işte geldik.

Kadın koridorda önden yürüdü ve Ullrich'in odasına girer girmez kendini koltuğa attı.

Daktiloda yazan kim? Eski Hıristiyan mı?

Hayır, bu Anthony, namı diğer Lothar. Onu görmek ister misiniz?

Görmesem daha iyi, eminim kısa boylu ve şişmandır, hatta belki de kızıl saçlıdır.

Aynen.

Kadın kesik kesik solurken göğsü hafifçe inip kalkıyordu. Ullrich elini onun iri memelerinden birinin üzerine

koydu. Terden serindi. Lothar yine keman çalıyordu. Ullrich şiltenin üzerindeki hafif nemli koyu lekeleri gördü, daha eski, kurumuş beyaz lekeler de vardı. Doğruldu ve çarşafı şiltenin üzerine çekmeye çalıştı. Aniden kadın ona dönerek yerinden doğruldu ve yüzüne baktı. Kadının yüzü terli ve kıpkırmızıydı. Memeleri iri armutlar gibi sarkıyordu bedeninden. Eliyle Ullrich'in saçlarını karıştırıp onu öptü.

Ullrich, Leopold Caddesi'ne gitmeden önce Ingeborg aramıştı. Telefonu Lothar açmıştı, Ullrich, Lothar'ın şöyle dediğini duydu: Evet, bir dakika, çağırayım. Lothar kapıyı tıklatmadan Ullrich'in odasına girmiş, Ullrich'in parmağını dudaklarının üzerine koymasına rağmen, Ingeborg seninle konuşmak istiyor, demişti.

Birdenbire ağlamaya başlamıştı Ingeborg. Ullrich telefonun ahizesini bir an kulağından uzaklaştırmış ve telefonun kulaklığından gelen o küçük hıçkırığı duymuştu. Bugün olmaz, dedi, yarın. Ingeborg, tamam, dedi ama telefonu kapatmadı. Ullrich telefonda onun sessizce, kesik kesik hıçkırdığını duymuştu.

Yatakta otururken Gaby'yi öptü.

Anthony yine çok kötü çalıyor maalesef. Formda değil.

Gaby güldü. Ullrich'in ona baktığını fark edince, berbat görünüyor olmalıyım, dedi.

Güzelsin, dedi Ullrich.

Yan taraftaki keman sesi bir melodi buketinden sonra aniden kesildi. Yatak gıcırdıyordu. Ullrich bu gıcırtıyı kesmeye çalıştı, Gaby'ye sıkı sıkı sarıldı. Bir an odada sessizlik oldu. Sonra yatağın yayları yine gıcırdamaya başladı.

Lanet olası yatak, diye bağırdı Ullrich ve yumruğunu ahşap karyola başlığına vurdu. Lanet olası iğrenç yatak.

Boş ver, zararı yok, dedi Gaby ve Ullrich'in kolunu öptü.

Ay! Gaby bir mendil istedi.

Ullrich etrafına bakındı.

Çantamda var, acele et.

Ullrich yataktan fırlayıp yazı masasının üzerindeki çantayı karıştırdı.

Elinde kâğıt mendille ve iki yana sallanan penisiyle yatağa geri dönerken, ne kadar gülünç, diye düşündü.

Sağ ol, dedi Gaby ve mendille yorganın altında silindi. Müzik bulsana.

Ullrich radyoda kanal aradı.

Kadın odaya girdiğinde hemen koltuğa oturmuştu. Ullrich yatağın üzerine oturmuştu.

Bira?

Olur.

Kadın yasemin çayını sormamıştı artık. Ullrich bira şişelerini akan musluğun altına koydu.

Kadın koltukta oturmuş elbisesini çekiştirirken, burada bir buzdolabı eksik, dedi Ullrich. Sadece Taubenfeld'in buzdolabı var ama odasında duruyor.

Burası çok eğlenceli, dedi kadın, buzdolabı olmasa da.

Ullrich, onun yatağa oturmasını nasıl sağlayacağını düşündü. Alçak koltukta sanki bir kalede oturur gibiydi. Ullrich'in onu öpebilmesi için önce koltuğun koluna oturması gerekirdi. O zaman da Ullrich'i eliyle kolayca itebilirdi. Ullrich kalkıp kitaplığa gitti.

Bakın, bu benim konstrüksiyonum. Basit ve ucuz. İnşaattan birkaç güzel tuğla çalmak yeterli. Çok sağlam, baksanıza, dedi ve parmağını üst üste yığılmış tuğlalara vurdu.

Kadın ayağa kalktı, kitap sırtlarına bir göz attıktan sonra işaretparmağıyla tuğlalara vurdu. Çok güzel.

Tekrar koltuğa oturacaktı ki, Ullrich yatağı gösterdi: Orası çok daha rahat, koltuk iyice çökmüş durumda.

Tanrım, dedi kadın, yatağın yayları gıcırdayınca. Rahatsız bir ara pozisyonda oturuyordu, duvara yaslanamadığı gibi, yatağın ahşap kenarı dizlerinin arka kısmına batıyordu. Bacaklarınızı yatağa uzatsanıza, dedi Ullrich laf arasında. Kadın tereddüt etti.

Çekiniyorsanız, ayakkabılarınızı çıkarmanıza gerek yok.

Kadın güldü, yok canım, dedi, ayakkabılarını ayaklarıyla çabucak sıyırıp çıkardı ve bacaklarını vücuduna doğru çekti, bir yandan da kısa ipek elbisesinin eteğini uyluk-

larının üzerine çekmeye çalışıyordu.

İleride ne olmak istiyorsunuz, diye sordu kadın.

Mümkünse öğretmen olmamak.

Kadın güldü, bunu anlayabiliyordu. Öğretmen olmak kötü.

Evet, ama öğretmen olmamak da kötü. Geriye fazla seçenek kalmıyor.

Gazete peki, diye sordu kadın.

Belki.

Zamanında tavşan kafesine bildiri saklayan o adama ne olduğunu sordu. Hikâyeyi çok beğenmişti.

Bilmiyorum, dedi Ullrich ve iki şişe bira getirmek, diğer iki şişeyi de akan musluğun altına koymak için ayağa kalktı.

Bugün fırtına çıkar belki, dedi kadın Ullrich biralarla odaya döndüğünde.

Evet, çok bunaltıcı bir hava var.

Bira şişesini kadının çıplak koluna bastırdı.

Güzel, dedi kadın, Ullrich yatağa, kadının yanına oturdu.

Güç toplamamız lazım. Birayı bardaklara doldurdu. Ne de olsa Eigernordwand'a tırmanacağız.

Benim hemen başım döner.

Ben sizi tutarım, kesinlikle, işte böyle, kolunu kadının omzuna doladı.

Yatakta çırılçıplak yan yana yatıyor, müzik dinliyorlardı.

Dans etmeyi sever misin, diye sordu Gaby.

Ne olduğuna bağlı. Vals kötü bence. Dans kursunda da sevmezdim valsi. Ama beat severim.

Aniden radyoda tam saati bildiren ses duyuldu. Bayera Radyosu haberleri sunar. Berlin: Şah'ın ziyareti nedeniyle yapılan protesto gösterisinde Berlin Operası önünde göstericiler ile polis arasında şiddetli çatışmalar yaşandı. Çatışmada bir üniversite öğrencisi öldü, çok sayıda gösterici ve polis yaralandı. Belediye Başkanı Albertz açıklamalarda bulundu.

Korkunç, dedi Gaby. Müzik yok mu?

Ullrich yataktan fırlayıp radyoyu kapattı. Açık pencereye gitti.

Hayvanlar, diye düşündü, sonra da öfkeyle konuştu: İran mı burası?

Niye, diye sordu Gaby.

Ullrich cevap vermedi.

Pencerenin önünde durup serin gece rüzgârını hissetti.

Bugün fırtına çıkacak mı?

Sanmam.

Yazık, dedi Gaby, yatakta yatarken fırtınayı severim.

Ullrich aniden yalnız kalmayı diledi.

Geliyor musun, diye yataktan seslendi Gaby.

Ullrich arkasına dönünce yazı masasının üzerindeki boş sayfayı gördü. Üzerinde altı çizili olarak Giriş yazıyordu. O kadar.

7

Kurşun sağ ön beyin lobunu parçalamıştı. Kafasında, deforme olmuş metal gömlekli bir mermi bulunmuştu. Barut izi yok olduğundan, Ohnesorg'a hangi mesafeden ateş açıldığının tespit edilemediği bildirilmişti. Fakat üniversite öğrencisi Ohnesorg'a çok da uzak bir mesafeden ateş edilmediği tahmin ediliyordu.

Ullrich gazeteyi masaya bıraktı ve Leopold Caddesi'nden aşağı baktı.

Garson kız kahve fincanını Ullrich'in masasına bırakırken, bugün yine çok sıcak olacak, dedi.

Ullrich, Şah'ın Münih'e hangi gün geldiğini düşündü. Yan masada, elinde tereyağlı çörek tutan, işaretparmağında geniş iki altın yüzük olan bir kadın kahkaha attı. Yanındaki adam elini kadının sırtına koymuş, ona sürekli bir şeyler anlatıyordu.

Ullrich gazetedeki fotoğraflara baktı. Yerde yatan üniversite öğrencisi. Bol, siyah tuvaletli genç bir kadın onun üzerine eğilmiş, kafasını tutuyor. Kafanın arkasında ve yerde: kan. Hemen yanında bir başka fotoğraf, üç polis yerde yatan bir göstericiyi tekme tokat dövüyor, gösterici yüzünü elleriyle korumaya çalışıyor.

Sonra da, gülen Şah'ın ve başına küçük bir taç takmış olan Farah Diba'nın fotoğrafı.

Ullrich bir arabanın lastiklerini cayırdatarak hareket ettiğini duydu, ardından da yine yan masadan yükselen kahkahayı.

Hesap, diye bağırdı, hesap.

Garson kız ona hayretle baktı, tepsisini boş bir masaya bırakırken söyleniyordu: Tamam, tamam, geliyorum.

Ullrich kahvesini bitirmedi. Hemen ayağa kalktı.

Leopold Caddesi'nin asfaltında yankılanan adımlarını duydu.

8

Tereddüt etti, sonra ısırdı. İki, üç, dört kere.

Boşuna.

Ullrich başparmağındaki şeytantırnağını gömleğine sürttü. Tırnak gömleğine her takıldığında o küçük, keskin acıyı duyuyordu.

İğne batması gibi, diye düşündü Ullrich ve başparmağını yine gömleğinin kumaşına sürtünce, şeytantırnağı iyice kalkarak tırnak ile tırnak yuvası arasında dikildi.

Şeytantırnağını dişleriyle koparmayı denedi yine. Ama sonra yanındaki öğrencinin ona tuhaf tuhaf baktığını gördü.

Ullrich yine kitabına döndü ve şeytantırnağıyla oynamaya devam ederken konsantre olmaya çalıştı.

Üniversiteye yakın bir kafede buluşmuşlardı.

Ingeborg aniden ona baktı.

Ullrich ona Bayreuth'taki kız kardeşinden bir haber alıp almadığını sormuştu.

Hamileyim, dedi Ingeborg ve Ullrich'in bir şey sormasına fırsat vermeden ekledi: Kesin. Doktora gittim.

Şeytantırnağını ısırıp koparmaya çalıştı yine. Ama derideki yarayı daha da derinleştirdi.

Parmağıyla satırları izleyerek bir paragrafı üçüncü kez okudu.

Bu dönem şiir açısından hiç üretken değildi, çünkü Hölderlin kendini uzun süre iyi hissedemeyeceği "soyut" alanda takılıp kalmıştı.

Ullrich yasak olmasına rağmen paragrafın altını çizdi ve sayfanın kenarına bir ünlem işareti koydu.

Kitabı protesto gösterisinden hemen sonra satın almış ve ertesi gece okuyup bitirmişti. *Hür Dünyanın Diktatörlüğü (İran)* [1] Ertesi sabah Ullrich cep kitabının kapağını Lothar'a doğru tuttu ve hiç yorgun olmadığını söyledi. Lothar, ulan ödevin ne olacak, bu gidişle asla yetiştiremeyeceksin, dedi. Bunu okuyacağına Hölderlin üzerine bir şeyler oku.

Tamam, tamam, dedi Ullrich, ama bu gece bazı şeyleri anlamıştı. Dehşet verici. Bizim durumumuzun bu kadar iyi olmasının nedeni, az gelişmiş ülkelerin durumunun berbat olması. Örneğin İran, diye haykırdı Ullrich ve elinde sarı cep kitabı, ayağa kalktı, petrolleri var ama parayı Amerika ve İngiltere'deki petrol şirketleri cebe atıyor. İran'da ancak üst sınıftan bir-iki kişi zengin oluyor. Ullrich kitapta bir pasaj aradı, şurası, dedi: *Nelson Rockefeller'dan Eisenhower'a: Ekonomik yardımlar bahanesiyle İran'daki petrolü tümüyle ele geçirmeyi başardık. İran piyasası bizim ekonomimiz için güvenli bir üs haline gelmiş bulunuyor. İran'daki yoğun ekonomik faaliyetlerimiz sayesinde bu ülkenin tüm dış politikasını kontrol altına almayı ve özellikle de İran'ın Bağdat Paktı'na girmesini*

[1] Bahman Nirumand'ın 1967 tarihli bu kitabı öğrenci hareketini derinden etkilemişti, kitabın Türkçe çevirisi 1968'de Anadolu Yayınları tarafından yayınlandı. (Ç.N.)

sağlamayı başardık. Şu anda Şah...

Evet, dedi Lothar, bu kitabı o da duymuştu tabii.

Bu kitabı mutlaka okuman lazım, hemen bugün.

Lothar buna yanaşmamıştı: Ödevi bitirdikten sonra.

Kütüphanede Ullrich'in yanında oturan öğrenci burnunu temizledi, sümkürdü, sonra dikkatle mendilini inceledi, bir daha sümkürdü, işaretparmağıyla burun deliklerini sildi, iyice temizleyip temizlemediğini kontrol ettikten sonra tekrar kitabına daldı.

Yaklaşan fırtınanın hafif homurtusu duyuluyordu, Ullrich pencereden dışarı baktı. Gökyüzünden alçak gri siyah bulutlar geçiyor, rüzgâr pencere camlarına yükleniyordu. Ullrich kitabına döndü.

Şair kendini, gelecekteki ilahi buluşmanın müjdecisi olarak görür, ama bundan yola çıkarak tanrısal güçleri hizmetine koşmaya, başına buyruk davranıp göğü zorlamaya cüret etmemelidir: Daha ziyade, özlemle beklenen zaman gelene dek kanaatkâr olmalıdır.

İlk iri yağmur damlaları pencere camlarına çarptı. Ullrich pencereden dışarıya baktı.

Üniversitenin önündeki meydan bir şeyleri tartışan kız ve erkek öğrencilerle doluydu. Meydanda boğucu bir sıcak vardı. Ullrich tanıdık yüzler aradı. Biri ona, gösteri yürüyüşünün nereye yapılacağını sordu. Ullrich bilmiyordu. Kalabalığın arasında amaçsızca dolaştı. Öğrenciler bayraklar, dövizler ve pankartlar taşıyordu. *Springer'in yazıcı çetesi Benno'nun öldürülmesine yardım etti.*

Öten bir mikrofondan bir şey duyuruldu. Ullrich söyleneni anlamadı. Etrafındakilere sordu ama onlar da hiçbir şey anlamamıştı.

Ullrich herkesle, herkesin de onunla hiç çekinmeden konuşabildiğini fark etmişti.

Çok sayıda siyah bayrak, birkaç tane de kırmızı bayrak gördü. Hiç kimse gülmüyor, herkes konuşuyor, bir şeyler tartışıyordu.

Ve öfke ve isyanın yanı sıra aniden sevinç gibi bir şey (daha sonra Lothar'a da böyle tanımlamıştı bunu), ona uy-

gunsuz geldiği için bastırmaya çalıştığı bir sevinç duydu. Benno Ohnesorg'un öldürüldüğünü duyduğu geceden beri içinde duyduğu şu huzursuzluk, günden güne artan huzursuzluk vardı bir de. Bu huzursuzluğu diğerlerinde de hissediyordu, burada, bu sıcak meydanda. Huzursuzluk ancak göstericiler bir kortej oluşturunca yatıştı.

Sıcaktan kavrulan sokaklarda yavaş yavaş yürüdüler. Yayalar kaldırımlarda durmuş, göstericileri izliyorlardı.

Ullrich, sağ elinde evrak çantası, öyle yavaş yavaş ve sessizce yürürken aniden kendini gülünç hissetti. Bu aptal evrak çantasını neden seminer odasında bırakmamıştı ki.

Yazması gereken ödev aniden banal ve önemsiz gelmişti.

Gökyüzünde bir şimşek çaktı, az sonra da gök gürledi, uzayıp giden bir gümbürtü. Ullrich, yatakta yatarken fırtınalardan hoşlanan Gaby'yi düşündü. Onunla iki kez daha buluşmuştu, sonra Gaby ona buluşmalarının şu aralar çok zor olduğunu söylemişti. Erkek arkadaşı. Anlıyorsun ya, demişti. Tekrar arayacağını söylemişti.

Karşıdaki kitaplığın önündeki ten rengi çoraplı bacaklar küçük bir metal merdivenin üzerinde Goethe'ye doğru tırmandı, bir basamakta biraz durduktan sonra daha yükseklere tırmanmaya devam etti, işte oradaydı; sonunda bulmuştu – elbisenin altından külotlu çoraplı bir kız göründü. En tepede Goethe'nin Weimar baskısı vardı.

Ullrich yine kitaba konsantre olmaya çalıştı. Ne işe yarar, diye sormuştu Wolfgang.

Son zamanlarda bu soruya kafa yordukça, tatminkâr bir cevap bulması zorlaşıyordu. Bitirme sınavı için bir belge, hepsi buydu işte. Peki, bitirme sınavı ne için?

Bir metnin anlamı bir virgülle bile değişebilir, demişti Ziegler ve metin eleştirisi çalışmalarının önemini böyle açıklamıştı.

Ullrich'in ilgili kaynakları daha sömestr tatilinde okuduğu şiiri, Ziegler'in adıyla hitap ettiği bir öğrenci yorumluyordu şimdi. Oysa Ullrich özellikle bu şiir üzerinde çalışmak istemişti, çünkü daha ilk okuduğunda bile ne-

den o kadar etkilendiğini anlamak istiyordu.

Büyü ve orman ol! daha ruh dolu,
Çiçek açmış bir dünya! Sevgililerin dili
Olsun dili ülkenin,
Ruhları halkın sesi!

Ullrich yine konsantre olmaya çalıştı. Yağmurun pencere camlarında trampet çalmasını, gök gürültüsünün gümbürtüsünü duydu. Yanındaki öğrenci başını kitaptan kaldırıp pencereden dışarı baktı. Ullrich ona bakıp başını salladı, böyle bir fırtına buradaki ortamı hemen yumuşatıyor, diyecekti ki, öğrenci çabucak önündeki kitaba döndü yine.

Gösteri kortejinde yanında yürüyen kız Ullrich'e, öylece durup aptal aptal bakıyorlar, demişti. Evet, demişti Ullrich, bir şey anlayacak durumda değiller. Çok kısa, sarı elbiseli kız biraz önce bildiri dağıtırken bir adamın kendisine küfrettiğini anlattı. Adam, pis sürtük, diye bağırmış, sonra da, sizden birini haklamakla çok iyi ettiler, demişti.

Yürüyüşten sonra kapanış mitinginin yapıldığı *Nasyonalsosyalizm Kurbanları Meydanı*'na kadar yan yana yürüdüler. Son konuşmacı gösterinin sona erdiğini bildirmişti ki, Ullrich, *Springer Kamulaştırılsın* yazılı bir pankart taşıyan bir grup göstericinin arasında Wolfgang'ı gördü.

Ullrich kıza, bir dakika, dedi ve kalabalığı yararak Wolfgang'ı gördüğü tarafa doğru yürüdü. Pankartlar rulo yapılıyor, dövizler üst üste konuyordu. Ullrich, Wolfgang'ı bulamamıştı. Sonra kızı aramıştı ama kız bıraktığı yerde yoktu artık.

Ullrich ayağa kalktı ve seminer kütüphanesinin kapısına yönelip görevlinin yanından geçti.

Tuvalette ellerini yıkadı ve aynada kızarmış gözkapaklarına baktı. Büyük vasistasa gitti. Rüzgâr yağmuru pencerenin camına savuruyordu. Eğri akan su damlalarından oluşan bir desen. Bir şimşek karanlık gökyüzünde dal budak sardı, hemen ardından şiddetli bir gök gürültüsü.

İki güvercin karşıdaki evin pencere pervazına sığın-

mıştı, geniş saçağın koruması altında yan yana oturuyorlardı. Yan taraftaki klozetin suyu gurul gurul akıyordu.

Ingeborg'a, bu sorun şipşak halledilir, demişti. Ingeborg çayına süt karıştırmış, süt bulutunun yeşil çaya karışmasını seyrediyordu. Sonra başını kaldırıp Ullrich'e bakmış, fazla hafife alıyorsun, böyle bir kürtaj grip olmaya benzemez, demişti.

Rüzgâr güvercinlerin tüylerini karıştırıyordu. Güvercinlerin aptal gözleri var, demişti Ingeborg bir keresinde.

Ullrich arkadaşlarına ve tanıdıklarına sormuştu ama kimsenin bildiği bir doktor yoktu. Ingeborg da gidebileceği bir doktor bulamamıştı.

Ullrich elini pencerenin serin camına dayadı. Biri tuvalet kabininden çıkıp lavaboya gitti.

Kütüphanenin önündeki koridorda Prembeck duvara yaslanmış sigara içiyordu.

Olağanüstü uzun boyluydu ve başını öne uzatıyordu. Prembeck ince tel çerçeveli gözlük takıyordu. Doktora tezinin nasıl gittiğini sordu Ullrich.

Komplikasyon var, dedi Prembeck, aniden üst üste bir sürü sorun çıkmıştı. Aşılamayacak türden. Doktora hocası birdenbire itirazlara başlamıştı.

Önemli itirazlar mı, diye sordu Ullrich.

Evet, öyle denebilir. Tezini bitirdiği halde şimdi büyük kısımları değiştirip yeniden yazması gerekiyordu. Konuşurken bir yandan da çizmesinin topuğuyla bir izmariti ezip duruyordu. Prembeck diz altında bağlayıp fitilli kadife pantolonunun paçalarını içine tıktığı süet çizmelerini yazın da giyerdi.

Prembeck, Ullrich'e ödevini bitirip bitiremeyeceğini sordu.

Bitirmek zorundayım, dedi Ullrich ve işaretparmağını başparmağına sürttü. Bitirme sınavına ne zaman gireceğimi artık her mektupta soruyorlar. Prembeck, Gitane paketinden bir sigara çıkardı, sonra paketi Ullrich'e uzattı.

Ullrich teklifi geri çevirdi.

Prembeck sigarasını yaktı.

Şu lanet olası ödev, dedi Ullrich, o kadar sıkıcı ki.

Prembeck kısa bir kahkaha attı ve sigarasından art arda nefes çekti, sigarayı ta dibinden, işaretparmağı ile başparmağı arasında tutuyordu. Yan yana durup sigara içen üç kız öğrenci bir Schiller konferansı hakkında konuşuyordu. Ullrich, Prembeck'e doğum kontrolü yapan bir doktor bilip bilmediğini sordu.

Prembeck çok net gösteren gözlüğünün ardından Ullrich'e soran gözlerle baktı. Neden?

Uzaktan tanıdığım birinin bir sorunu var da.

Yaa, dedi Prembeck. Hayır, maalesef, onun da tanıdığı biri yoktu.

Ullrich, Prembeck'e doktora tezini yeni baştan yazıp yazmayacağını sordu çabucak.

Evet, tabii, başka çarem var mı?

Ullrich, Ingeborg'a, parayı toparlamak için bir yerlerde çalışmam gerekiyor, en az bir ay, demişti.

N'olmuş, benim de muayene masasına yatmam gerekiyor, demişti Ingeborg.

Ullrich onu okşamak için elini uzatmıştı. Ama Ingeborg başını hızla geri çekmişti.

Prembeck yarısına kadar içtiği sigarayı yere attı, ayağıyla basarak söndürdü, hadi eyvallah, dedi.

Ullrich gidip yerine oturdu yine. Yanındaki öğrenci bir an başını kaldırdıktan sonra okumaya devam etti. Ullrich notlarla dolu indeks kartlarını düzenledi, not aldığı bazı açıklamaları okudu ve yine kitabına döndü. Şeytantırnağıyla oynadı, onu ısırıp koparmaya çalışırken yarayı daha da derinleştirdi. Tırnak yuvası acıyordu. Pencereden bakınca sağanak yağmuru, alçaktan geçen kara bulutları gördü.

Ancak masasının yanından geçip giderken gördü kızı. Merhaba diye seslenmek istediyse de yerinden kalkmadı. Kız lacivert bir elbise, sarı çizme giymişti. Kahverengi saçlarını ortadan ikiye ayırmış ve küçük bir atkuyruğu yapmıştı. Siyah çantasını bir masanın ucuna koydu. Çantasını karıştırıp bir tükenmezkalem ve bloknot bulup çıkarırken Ullrich onun küçük düz burnunu, dolgun alt

dudağını açıkça görebiliyordu. Kız kataloğa gidip bir kitabın künyesini aradı, sonra kitaplığa gitti, eğilip bir kitap aldı, kitabı karıştırdı, yerine koydu, başka bir kitap aldı ve elinde kitapla yerine gitti. Ullrich kızın yanına gitmek istediyse de yerinden kalkmadı. Sanki tesadüfmüş gibi masasının yanından geçmek istiyordu. Kitabını okumaya devam etmeye çalıştı, ama ikide bir başını kaldırıyor, birkaç masa önünde oturan kızın sırtına ve kısa atkuyruğuna bakıyordu. Gösteride kız saçlarını açık bırakmıştı.

Yağmur pencere camını dövüyordu. Ullrich yeniden kitaba konsantre olmaya çalıştı. Sadece dört günü kaldığını düşündü. Ödevini akşam Ziegler'in evine götürdüğü takdirde bir yarım gün daha belki.

Başını ellerine dayadı, ellerini de gözüne siper edip okudu:

Hasta olmasına rağmen şiirler yazmaya devam etti. bazen bunları yabancılara dağıtıyordu; şiirlerini örneğin Scardanelli gibi yabancı isimlerle imzalamaktan hoşlanıyordu.

Kız önünde oturuyor, kitabını okuyordu, masaların yanından birileri geçtiğinde bile başını kaldırıp bakmıyordu. Yine şimşek çaktı, sonra da o gümbürtü.

O zaman kız da başını kaldırıp pencereden dışarı baktı.

Ullrich ayağa kalktı. Heyecandan göğsü sıkışmıştı.

Merhaba, derken bacaklarının hafifçe titrediğini hissetti.

Kız belli belirsiz irkilmişti, sonra o da, merhaba, dedi.

Gösteriden sonra sizi gözden kaybettim, dedi Ullrich.

Evet, dedi kız, zaten hemen sonra gitmişti.

Konuşmalarından rahatsız olan biri dönüp onlara baktı. İşte yine karşılaştık, dedi Ullrich, yavaş yavaş sakinleşerek.

Dışarıda yine gök gürültüsü duyuldu, biraz daha uzaktan, daha az gümbürtülü.

Lotte, diye fısıldadı Ullrich.

Kızın sakin mavi gözlerinde soru işareti vardı, sonra gülümseyip, Klopstock, diye fısıldadı.

Birisi, şşşt, dedi.

Gelin, dedi Ullrich, burada konuşulmuyor, gidip bir kahve içelim.

Maalesef olmaz, diye fısıldadı kız. Önümüzdeki hafta bir ödev sunmam gerekiyor.

Yazık, dedi Ullrich ve doğruldu.

Ödevden sonra, dedi kız.

Burada buluşalım mı, diye sordu Ullrich.

Mutlaka, diye fısıldadı kız.

Görüşmek üzere.

Ullrich yerine oturdu ve yine kitabına konsantre olmaya çalıştı. Yağmur hafiflemişti. Saat altıya geliyordu. Ullrich başparmağını gömleğine sürttü. Şeytantırnağı kalkınca yine o kısa, keskin acıyı hissetti. Ullrich şeytantırnağını yine ısırıp koparmaya çalıştı, sonunda kopardı. Tırnak yuvası zonkluyordu.

Kitabı kapattı. Artık okuyamıyordu. İndeks kartlarını, not kâğıtlarını topladı, kitabı rafa götürdü. Kız masada oturmuş okuyordu, sarı lastik çizmelerin içindeki yanık tenli bacaklarını masanın altında üst üste atmıştı. Ullrich dışarı çıktı.

Arri'deki altı matinesi çoktan başlamıştı. Karanlık salonda basamaklardan el yordamıyla indi ve boş bir sıranın arkasında oturacak yer aradı. Açılır kapanır ahşap sandalyelerden birine oturarak bacaklarını önündeki sandalye sırasının üzerinden sallandırdı. O sırada Eddi bir gangstere sırıtıyordu, gangster bir kadını taciz etmiş olmalıydı, çünkü kadının elbisesinin yakası ve kolları yırtılmış, siyah sutyeni görünüyordu. Şimdi gangster de sırıtıyordu. İki adam sırıtarak birbirine baktı ve ikisi de aynı anda yumruk attı. Sinema salonunda bir koro oluştu: Hadi Eddi, çak bir tane. Eddi'nin yumruğu gangsterin çenesinin sol tarafına indi. Yumruk sesi duyuldu. Gangster artık sırıtmıyordu, yüzünü acıyla buruşturarak sol yumruğunu Eddi'nin midesine indirdi. Eddi yere yuvarlandı. Kadın tiz çığlıklar atıyor, bir yandan da elbisesinin yırtılan kısmını sımsıkı tutuyordu. Gangster, kapa çeneni aptal kadın, de-

di ve kadının suratına bir tane, iki tane patlattı. Sinemada herkes, Eddi, Eddi, diye bağırıyordu. Eddi tekrar ayaktaydı, başını iki yana salladı, sonra saldırıya geçti, elinin kenarıyla gangsterin boynuna bir darbe indirdi, gangster öne düşerken Eddi dizini şimşek hızıyla kaldırarak gangsterin çenesine oturttu, gangsterin belden üstü havaya savrulunca Eddi yandan bir kroşe çaktı. Ciğer kroşesi, diye düşündü Ullrich ve demode yatağın altına savrulan gangster tekrar doğrulurken başını yatağın kenarına çarpıp yere yığılınca, bir kahkaha attı.

Eddi çenesini ovuştura ovuştura kadına doğru yürürken, kadın yırtık elbisesini yere düşürdü. Sinema salonunda biri, uslu durun, diye bağırdı. Herkes güldü.

Ullrich'in arkasında oturan biri şişeden bira içtikten sonra geğirdi. Ullrich ekşimsi bira kokusunu aldı. Başka bir yere mi otursam, diye düşündüyse de yerinden kalkmadı.

Salonda ışıklar yandığında ve izleyiciler sıralar arasından dışarı akın ettiğinde, ön sıralardan birinde siyah rugan mantolu Ingeborg'u gördü. O sırada başına bir eşarp bağlıyordu. Ullrich, Ingeborg salondan çıkana kadar bekledi. Yer gösterici kadın geldi, iki film arka arkaya olmaz ama, dedi.

Biliyorum, dedi Ullrich ve ağır ağır dışarı çıktı.

9

Savaş donanmasında vedek deniz yüzbaşısıydı. Bugün bile lacivert ceketleri tercih ediyor.

Adı Betz, ama e harfi uzatılarak söyleniyor, yani Bėtz.

Betz'i Netz gibi söyleyenleri Betz hemen düzeltiyor: Bėtz.

Lothar onun kendine neden Bėtz dediğini iki yıl önce de sormak istemişti, öyle ya, Nėtz de denmiyordu.

Bėtz'e bunu daha o zamanlar, ücretsiz ders dinleme

sınavından hemen sonra sormak istemişti, çünkü daha önce sormak, elbette ki, Lothar'ın o zamanki ifadesiyle, intihar etmek olurdu; sonra ona bunu ikinci ana ders seminer başarı belgesini de aldıktan sonra sormak istemişti, çünkü, evet doğru, ondan önce sormak gerçekten intihar etmek olurdu; şimdi Lothar ona bunu master sınavından hemen sonra sormak istiyor, daha önce sormak, Lothar'ın söylediği gibi, bilimsel intihar olurdu gerçekten de; ama Lothar masterdan sonra doktora yapmak istiyor, doktora bursu almak için de Bętz'in değerlendirmesine ihtiyacı var, ama ondan sonra mutlaka soracak artık.

Netz'e neden Nętz denmediği yakın gelecekte açıklığa kavuşturulacağa benzemiyor.

Lothar yetenekli bir Germanist.

Bętz, Batı'nın giderek çöktüğünden kuşku duymuyor. Almanca'da bu durum, örneğin dilek-şart kipinin çok az kullanılmasından anlaşılıyor. Ayrımlar giderek ortadan kalkıyor. O nedenle Bętz'in derslerinde bu kadar özenle ayrım yapılıyor.

Uzman çevrelerde Bętz, biraz tartışmalı da olsa, Alman dili ve edebiyatında otorite kabul ediliyor.

Münihli Germanistler, Bętz'in öğrencisi olmayı önemli buluyorlar. Bętz'in öğrencisi olmayanlar, Bętz öğrencilerinin birbirine benzediğini iddia ederler. Lothar bunun abartı olduğu görüşünde.

Bir seminerde bir sav ortaya atana en az beş kişi karşı çıkana kadar bekler Bętz, kimin haklı olduğuna ancak ondan sonra karar verir. Kararı vermesiyle iş biter, ondan sonra yeni bir sav irdelenir.

Bętz tarafından altıdan fazla kez haksız ilan edilmiş biri Bętz tarafından selamlanmaz artık.

Bu duruma düşen pek çok kişi başka bir üniversiteye geçer.

Bętz, bir makale, ilginç bir makale ve çok ilginç bir makale gibi ayırımlar yapar.

Çok ilginç bir makaleyi en son iki yıl önce bir doktora öğrencisi yazdı. O zamanlar çalışkan öğrenciler vardı hâlâ.

Örneğin Vietnam sorununun ucundan kıyısından -fakat yalnızca ucundan kıyısından- nesnel bir biçimde açıklığa kavuşturulabilmesi, siyasetbilimcilerin birkaç sömestr süren üst düzey bir seminerine katılmakla mümkün olabilir ancak, başka türlüsü lafü güzaftır. Hiçbir Bètz öğrencisi buna karşı çıkmamıştır.

Bètz, Tatian üzerine bir dilbilim seminerinin toplumsal öneminden kuşku duyan bir seminer katılımcısının bu iddiasını, *Merseburg Büyüleri*'ni[1] anımsatarak çürütmüştü.

O zamandan beri artık eleştiride bulunulmuyor, yalnızca çalışılıyor. Bètz'in doktora öğrencileri sokakta ya da üniversite koridorlarında tesadüfen karşılaştıklarında, tek söz etmeden suratına yumruğu indiriverseler Bètz'in ne diyeceğini uzun uzadıya konuşmaktan hoşlanıyorlar. Bètz'in doktora öğrencileri buna henüz bir yanıt alabilmiş değiller. Lothar elbet bir gün bunu öğreneceklerini, o zaman Betz'in, uzatılarak söylenen e harfinin olmadığı Netz'le kafiye oluşturacağını düşünüyor.

Fakat Gotik ve Eski Yüksek Almanca sınavlarında pekiyi, Orta Yüksek Almanca sınavında da iyi not alan iyi bir Germanist olarak, ünlü değişimlerinin neye göre olduğuna hâlâ inandırıcı bir açıklama bulunamadığını biliyor Lothar.

Bekleyip görmek gerekiyor. Bètz öğrencisi Lothar, bu konunun aceleye getirilemeyeceğini düşünüyor.

10

Eskiden burası patates ya da tahıl tarlasıydı. Bel hizasındaki otlar arasında hâlâ tahıl sapları vardı.

Çavdar, dedi Ullrich, baksana üzerinde başaklar var.

Gert, arpanın da başakları olduğunu söyledi. Telaffuz edilemeyen bir adı olan Türk onaylarcasına başını salladı.

İlk önce buğday tahmininde bulunmuş olan tarla sa-

[1] Alman Hıristiyanlık öncesi dönemine ait büyüyle ilgili tek belge; orijinal haliyle yazıya geçirilmiştir. (Y.N.)

hibi, ne fark eder ki, dedi. Buraya doğru dürüst bir şey yapılacak şimdi.

Bir go-kart pisti.

Kırmızı-beyaz bir direği gösterdi. Oradan başlamanız gerekiyor.

Çoğul hitapta onlara sen diyordu.

Otuz metre, derinliği bir elli, her gün bu kadarının üstesinden gelebilmeniz lazım.

Yoksa üste para öderim, siz de öyle. Güldü.

Küçük bir kepçe bunu üç günde hallederdi ama, dedi Gert.

Öyle. Ama iyice hesaplamıştı. O zaman daha pahalıya patlıyordu, çünkü kepçe sürücüsünü de ayrıca kiralamak gerekiyordu. Hem kepçe olsa bile, küreme ve ince iş için ayrıca iki kişi lazımdı.

Karşıdaki yerin ne olacağını sordu Türk.

Restoran, ayrıca go-kartlar için tamirhane ve garaj. Bu arada, bunlar gerçek duvarcı, üniversite öğrencisi ekspres servisinden gelmediler. Sonra beton tavan kafamıza düşmesin diye. Güldü. Tek başına gülmek zorunda kalmasın diye Ullrich de güldü.

Türk bir devedikenini yoldu.

İyi, dedi Gert.

Küçük şantiye kulübesine doğru yürürken yerlerdeki inşaat kumunun üzerinden atladılar.

Malzemeyi ziyan ediyorlar, bedava sanki, dedi adam ve kazmayla kürekleri gösterdi.

Biraz ilkel, dedi Gert.

Herkes ufak işlerle başlamıştır, Rockefeller bile. Gülerken, içi kaplama dolu ağzı göründü, bir çakıl taşını kum yığınına şutladı.

Süet ayakkabılara yazık, diye düşündü Ullrich.

Neyse, görüşürüz, dedi, gitmem lazım. Her şeyle bizzat ilgilenmezsen olmuyor.

İnşaata doğru yürüdü. Muhtemelen ustabaşına yerde hâlâ kum, değerli kum kaldığını, ayakaltında ziyan olduğunu söyleyecekti.

Kırmızı-beyaz direğe gittiler.

Hıyar herif.

Dregger'di adamın adı, işe minicar ile başlamıştı. Sonra Schwabing'de iki bar satın almıştı, şimdi de şehir dışındaki bu tarlayı.

Ullrich onun şimdi arabasına atlayıp Leopold Caddesi'ne gittiğini tahmin ediyordu. Üzerinde mavi-beyaz çizgili, yaka ucu düğmeli gömleğiyle, sabah güneşi alan, arkadaş grubunun beklediği bir sokak kafesine oturur, iki yumurtalı bir kahvaltı söyler kendine, sonra iç geçirir ve her zaman her şeyi takip etmesi gerektiğini, daha kahvaltı bile etmeden evden çıkıp üniversite öğrencisi ekspres servisinden gelenleri işe koştuğunu, ortalıkta yine inşaat kumu gördüğünü, ustabaşına ciddi bir çift laf ettiğini, bunun böyle yürümeyeceğini anlatır. Ve limonlu çayını içer. O harika tipler, o iyi dostlar, o bir sürü yakın kız arkadaş, o iyi ahbaplar gülecek, yanık tenli başlarını sallayacak ve ona tüyo vereceklerdir, aynı onun da onlara tüyo verdiği gibi. Birbirleriyle paslaşıyorlar, her zaman müthiş bir şey yakalarlar, nerede ucuza ne var, harika bir daire, harika bir araba, harika bir parti, harika bir kadın, harika bir kır evi ve yine harika bir araba.

Yahu, neyin var senin, diye güldü Gert, niye bu kadar sinirlendin?

Ullrich kırmızı-beyaz direğe dayalı küreğe okkalı bir tekme attı.

Demek burası.

Herif mutlaka bir-iki sömestr işletme okumuştur. En iyi numara da, dedi Türk, kanalizasyon kanalında bizim gibi tipleri çalıştırması. Böylece vergi ve sigortadan tasarruf ediyor.

Kaçak iş.

Go-kart oğlanları ve kızları iğreti bir helaya gitmesinler diye, kanalizasyon için üç yüz metre uzunluğunda, bir elli metre derinliğinde bir kanal kazmak.

Fakat on gün için beş yüz mark da fena değil hani, kesinti de yok, çünkü kaçak.

Bayağı büyük bir dolandırıcı, dedi Gert.

Küçük, dedi Ullrich, bir Schwabing dolandırıcısı.

Türk, Ullrich'e hak verdi, sonra biraz ötede otların arasında durup bir civanperçeminin tam üzerine işedi.

Bırak şu pis Türk kazsın, diye fısıldadı Gert, biz küreyelim. Bu daha kolay.

Türk geri döndüğünde kürekleri ellerine almışlardı bile. Sen kaz, dedi Gert, bu daha kolay. Biz de küreyelim. Türk tereddüt etti, sonra kazmayı alıp kırmızı-beyaz direğin yanındaki toprağı kazmaya başladı. Gert küreğine dayanıp kenarda durdu, çok sıcak, üstüne de bu lodos, dedi.

Emma Teyze, hani şu Emma Teyze Bakkalı'ndaki, sıcağın sebebinin uydular olduğunu söylüyor. Bu doğal diil, diyor.

Gert güldü. Türk kazmayı yere attı. Gert hemen davranarak Türk'ün açtığı alçak çukurdaki toprağı oflaya puflaya kürekle dışarı atmaya başladı. Türk gömleğini çıkardı. Çelimsiz görünüyordu o gömleksiz haliyle.

Ullrich'in canı otlara uzanmak istedi ama kan ter içinde toprağı kazan Türk'ü düşündü.

Gert kenara yine biraz toprak atarken nefes nefese kaldı ve Türk'ün kazmasını bekledi.

Bu lanet taşlar.

Bir elliye indiğimizde daha kolay olacak, dedi Gert ve bir sigara yaktı.

Acaba bu işten kâr eder mi ki, diye sordu Ullrich.

Bu herif bir şey yapıyorsa, kazançlıdır.

Go-kart Schwabing'e hitap eder, ama burası uzak. Tek bir site bile yok.

Gert çok yakında buralara apartman yapılacağından emindi. Arazi tarımda kullanılmıyordu ki.

Haklısın, dedi Ullrich, belki de bu yaz inşaata başlarlar. Alışveriş merkezli apartmanlar falan. Herif kadastro dairesinde mutlaka birini tanıyordur, ondan gizli bir tüyo almıştır. İki yıl sonra *Jeunesse dorée* burada buluşur.

Çok zor işmiş, dedi Türk ve lime lime olmuş bir kâğıt mendille alnını sildi. Boktan bir iş.

Gert onun aslında sıcağa alışkın olması, bundan etkilenmemesi gerektiğini söyledi.

Ullrich Türk'e kaç yıldır Almanya'da yaşadığını sordu.

Beş yıldır.

Eh, o zaman etkilenirsin tabii.

Niye, diye sordu Gert.

İnsan yeni iklim şartlarına alışır da ondan.

Günde otuz metre, asla üstesinden gelemeyiz bunun, dedi Türk.

Gelmek zorundayız. Hadi devam.

Gert dört hafta sonra Club 28'le Yugoslavya'ya gitmek istiyordu.

Altı yüz marka.

Dubrovnik yakınlarında rahatça âlem yapılacak hasır kulübeler ve bir sürü azgın kadın, dedi.

Türk şimdi göğsüne kadar çukurun içindeydi.

Ölçelim, fazladan tek bir santim kazmayalım.

Gert derinliği ölçerken Ullrich çukurun kenarında oturan Türk'e beş yüz marka ne için ihtiyacı olduğunu sordu.

Yaşamak için, dedi Türk ve pantolonunun cebinden lime lime kâğıt mendili çıkardı yine. Mendili tekrar cebine tıkıştırıp gömleğiyle yüzünü sildi.

Tıpta okuyorum, dedi.

VW'yi bir tanıdığından ödünç almıştı Ullrich. Arabada oturup Ingeborg'un girdiği eve bakmıştı. Eğimli çatısı kayağantaşıyla kaplı, beyaz badanalı yeni bir bina. Çitlerinde yaseminlerin çiçek açtığı büyük bir bahçenin içindeydi ev.

Ullrich arabanın içinde sıcaktan bunaldı. Arabadan inip evin önünde volta attı. Ön bahçedeki büyük bronz levhada şunlar yazıyordu: Jinekolog. Randevuyla görüşme.

Aniden aklına içeriden görülebileceği geldi. Sokaktan aşağı yürüdü, villa bahçelerinin önünden geçti. Bir villanın önündeki çimlerde iki çocuk masatenisi oynuyordu. Bahçe duvarının önünde durup oyunu seyretti, sonra çocuklar onu fark edip seslendiler ama ne dediklerini anlamadı. Yavaş yavaş arabaya geri döndü ve Ingeborg'un şu

anda bulunduğu odayı, içlerinde tuhaf biçimli metal aletler olan beyaz, camlı metal dolapları, ayaklıklı muayene masasını kafasında canlandırmaya çalıştı.

Ingeborg evden çıkıp karşıya geçti, her zamankinden daha yavaş ve dikkatli yürüyormuş gibi geldi Ullrich'e. Ullrich hızla ona doğru yürüdü. Ingeborg'un yüzü solgundu, Ullrich'e bakmadı. Ullrich hiçbir şey söylemeden arabanın kapısını açtı. Arabada Ingeborg'un elini tutup, çok kötü müydü, diye sordu. Ingeborg elini çekmedi, susuyordu. Sonra, iğrençti, dedi. Gidelim lütfen.

Gert çukurdaki taşları ve toprağı kürekle alıp atmıştı, Türk'e, hadi devam, dedi.

Bırak ben devam edeyim. Ullrich kazmayı alıp çukura indi. Var gücüyle kazdı, kazmanın ucunu yere öyle bir sapladı ki, toprak parçası yerinden kımıldamadı bile, kazmayı ileri geri oynatarak topraktan çıkardı, kazdı, toprak parçalanırken serin toprağın kokusunu duydu. Kazdı, terin sırtından aktığını hissetti, taşlı toprağı öfkeyle kazdı.

Yahu, öldüreceksin kendini, dedi Gert.

Yerde oturup Ullrich'i seyreden Türk, toprağı biraz daha parçalaman lazım, dedi. Ullrich doğruldu ve aniden burnuna çimen ve otların kokusu geldi. Gömleğini çıkardı.

Para sana ne için lazım, diye sordu Türk.

Doğum kontrolü için.

Türk anlamıştı, ama gülmedi.

Ullrich, Ingeborg'u *Cafe Schmidt*'te beklemişti. Ingeborg içeri girmiş, nihayet, demişti. Bir kız arkadaşının kız arkadaşında bir adres vardı. İyi bir doktor, hem de çok iyi. Peki, ücreti, diye sormuştu Ullrich. Altı yüz mark. Ullrich gözünü önünde duran katlanmış gazeteye dikmiş, sonra da, bu kadar kısa sürede altı yüz mark bulmak zor olacak, demişti.

Ullrich toprağı kazdı. Oldu olacak o kasıntı burada bir kum ocağı açsın bari, dedi, çukurun kenarında oturmuş sigara içen Gert'e döndü: Hadi kürele.

Ullrich ayakkabılarına dolan kumu parmaklarıyla çıkarmaya çalıştı.

Kahrolası boktan iş, dedi ve kazmaya devam etti.

Aynı gece Lothar'dan borç para istemişti. Altı yüz mark az para değil, demişti Lothar ve iki yüz mark borç vermişti, başka parası yoktu. Hiç yoktan iyiydi. Ullrich sağa sola telefon açmış, eski tanıdıklara gitmişti. Üç gün sonra beş yüz mark toparlamıştı. Ingeborg'un doktor randevusundan bir gece önce Ullrich annesine telefon açtı. Annesi işlerin kötü gittiğini anlattı. Ullrich tereddüt etmiş ama sonra, bana acilen yüz mark lazım, demişti. Ne için? Gelecek sömestre kaydını daha şimdiden yaptırabilecekti, büyük kolaylık, para bunun için lazımdı. Önemli, demişti Ullrich, lütfen acil postayla gönder.

Ullrich doğruldu, avuçlarının içi yanıyordu, başparmağının iç kısmı su toplamıştı. Avuçlarına üfledi, Gert kendini işe vermiş, küçük toprak kümelerini kürekle çukurdan dışarı atarken, taşların ve toprak parçalarının bir kısmı yine çukura yuvarlandı.

Şu pisliği doğru dürüst kürele bari, diye çıkıştı Ullrich.

Söylemesi kolay, dedi Gert.

Susadım, dedi Türk.

Ben de. Dilim zımpara kâğıdı gibi kupkuru.

Germanist konuşuyor, dedi Gert.

Ullrich, hadi şimdi de sen kaz, diyecekti ki, şu geçen günkü müthiş kadın da kimdi, diye sordu Gert.

Ullrich toprağı kazmaya devam etti.

Söylesene, dedi Gert, kimdi o, ciddi bir şey mi?

Hayır, dedi Ullrich, bir Germanist.

Kaportası falan süperdi ama.

Öne eğilip kazmanın sapına her asıldığında Ullrich'in sırtına bir ağrı saplanıyordu.

Kazmayı kaldıraç gibi kullanmalısın, dedi Türk, kazmayı sapla, sonra kaldır.

Ullrich doğruldu ve koluyla alnını sildi.

Türk çukura atlayıp kazmayı Ullrich'in elinden aldı. Avuçlarına tükürüp toprağı kazmaya başladı.

Ullrich ile Gert çukurun kenarına oturdular.

Yeni bir oda buldun mu, diye sordu Gert.

Daha değil, dedi Ullrich.

Ev sahibi, geceleri çevreye verdiği rahatsızlıktan ve izinsiz kadın ziyaretçilerden ötürü Ullrich'i evden çıkarmıştı. Apartmandaki kiracılardan şikâyet gelmişti, kimlerin şikâyet ettiği mektupta yazmıyordu. Çok berbat bir durum, dedi Gert ve bir sigara yaktı.

Yasal açıdan durum nasıl ki, diye kurcaladı Ullrich.

Yasal olarak ev sahibi her şeyi yapabilir, dedi Gert, acayip tezgâh ve numaralar çevirebilir. Şimdi nerede kalıyorsun peki?

Peter'de, şişme bir yatakta yatıyorum.

Türk toprağı kazmayı bıraktı. Of, çok sıcak.

'Tutsana, dedi Gert, sigarasını Ullrich'e uzattı ve toprakla taşları kürekle çukurdan dışarı attı, sonra Türk kazmaya devam etti. Gert yine çukurun kenarına oturdu.

Bu konuda duyduğum en acayip hikâye Schramm'ınki, dedi Gert. Schelling Sokağı'nda kiracının kiracısı olarak oturuyordu, eve kadın getirmesi yasaktı tabii. Geceleri iyi uyuyamayan ve yatak odası daire kapısının hemen yanında olan ev sahibesi yetmişin çok üstünde olsa da maalesef ağır işitmiyordu. Yani hassas nokta dairenin girişiydi, çünkü ev sahibesinin yatak odası ile Schramm'ın odası arasında uzun bir koridor vardı. Schramm odasında istediği gibi geliştirebilirdi kendini. Yani tek yapması gereken, kadınları çaktırmadan odaya atmaktı. Bu nedenle eve geldiğinde kadınları sırtına alıp koridordan odasına taşıyordu. Böylece moruk sadece bir çift adım sesi duyuyordu. Her şey yolunda gidiyordu ki, bir gün Schramm bir yerlerde tavladığı bir kızı sırtına almış koridoru geçerken ev sahibesi odasından çıktı, iyi akşamlar Bay Schramm, dedi, yarın buradan taşınmanızı istiyorum.

Kiracının kiracısı fıkralarından biri işte.

Ama Gert buna karşı çıktı, Schramm uydurmuyordu, olanların hemen ertesi günü karşılaşmıştı Schramm'la, morali çok bozuktu, yeni bir oda arıyordu.

Türk kazmayı bir kenara bırakmış, eliyle avucunun içini ovalıyordu.

Gert açtıkları kanalın uzunluğunu adımlarıyla ölçtü.

En fazla beş metre. Geriye kaldı iki yüz doksan beş. Hadi işbaşına.

On günde asla bitiremeyiz.

Kasıntının bizi kazıkladığı ortada.

Türk susamıştı, başı da dönüyordu.

Şimdiden mi yoksa hâlâ mı sarhoşsun, diye sordu Gert ve bisikletle en yakındaki lokantaya gidip birkaç şişe bira almayı önerdi. Arkadaş, sen kaz, ben gidip içecek işini halledeyim. Hemen ayağa kalkmaya yeltendi ama Ullrich ona engel oldu.

Şimdi sen kazıyorsun, dedi Gert'e.

Türk kazmayı derhal Gert'e uzattı, kanalın kenarına oturup gömleğiyle yüzünü sildi. Ullrich toprağı kanaldan dışarıya atmaya başlamıştı ki, kasıntı geliyor, dedi Türk.

Öğlen molası, dedi Gert ve kazmayı yere attı. Tırmanıp kanaldan çıktılar.

Kasıntı, kırmızı Triumph'unu şantiye kulübesinin önüne park etmişti. Eee, nasıl gidiyor, diye sordu, mavi-beyaz çizgili gömleğinin manşet düğmelerini açtı, gömleğinin kollarını yukarı kıvırınca, yanık tenli pazularının yarısı ortaya çıktı. Türk gömleğiyle yüzünün terini sildi.

Evet, diye güldü kasıntı, terleten bir iş. Ama maalesef duşlar henüz hazır değil, dedi sırtında temiz gömleğiyle.

Üç yüz metrenin üstesinden gelemeyiz, yani on günde olmaz, kesinlikle imkânsız.

Kasıntı, başlangıçta her işin zor olduğunu söylerken yine kaplamaları göründü. Ullrich'in omzuna vurdu. Sadece bugün size öyle geliyor, sıcaktan ve çalışmaya alışık olmadığınızdan. Ama işleyen demir ışıldar.

Toprak çok taşlı.

Toprak iyi değil, en azından tarıma elverişli değil, bunu kabul ediyordu. Zaten o yüzden ucuzdu. Şimdi fiyatı fırladı. Şu karşıda yakında inşaat başlayacak, o zamana kadar ana binanın bitmesi gerekiyor. Susamış bir sürü inşaat işçisi. Göz kırptı: gelecek yıl da go-kart pisti.

Çok akıllıca.

Evet, dedi ve güldü, hava çok sıcak olduğundan herkese bira getirmişti, duvarcılara da.

Anahtar destesinden bir anahtar ayırdı, bu bagajın anahtarı, dedi. Gidip kasayı çıkarın. Umarım bira hâlâ soğuktur. Anahtarlıkta şişe açacağı da var. Gert ile Ullrich kasayı alıp öğle paydosunda duvarcıların gölgede bir şeyler atıştırdıkları yeni binaya taşıdılar. Kasadan üç bira alıp şantiye kulübesine gittiler, Türk sırtını ahşap duvara dayamış oturuyordu.

Birayı düşünmüş olması güzel.

Vicdan azabından kaynaklanıyor, süre konusunda bizi kazıkladı çünkü, dedi Gert.

Kasıntı yanlarına gelip duvarcılardan yakındı. Onlara hiç güven olmuyordu. Her şeyle, ama her şeyle bizzat ilgilenmesi gerekiyordu, yoksa hiçbir şey yolunda gitmiyordu. Kendine de bir şişe bira almıştı, şantiye kulübesinin gölgesinde yanlarına oturdu, açık gri pantolonuyla hiç tereddüt etmeden yere oturdu.

Burada kendini iyi hissettiğini söyledi. Evet, o da üniversiteye gitmişti, birkaç sömestr.

İşletme mi?

Hayır, hukuk.

Beş sömestr, ama sonra, okuyup da n'olacak, demişti kendine. Yıllarca beynine o sıkıcı zırvalıkları doldurmak, sonra da taşrada bir yerde hâkim olup hayatının kayması. Hayır, bu ona göre değildi, hayatın tadını çıkarmak istiyordu o. Akademik unvanı olsun ya da olmasın, dedi, insan dünyaya bir kez geliyor.

Her yudumdan sonra eliyle bira şişesinin ağzını siliyordu, oysa şişeden ondan başka içen yoktu. Daha iki hafta önce Kochel Gölü'nde bir ralliye katılmıştı ama maalesef kötü gitmişti. Güneşte dengeli bir biçimde yanmış yüzünü buruşturdu, çok kötü, dedi. Kimse ne kadar kötü olduğunu sormadı. Bir süre sonra, sadece ikincilik, dedi. Eğer şimdi stajyer olarak yığınla dosya üzerinde çalışıyor olsaydı, bütün bunları yapamazdı. Daha fazla özgürlük, ama buna karşılık daha fazla sorumluluk ve dert.

Leopold Caddesi'ndeki garson kızlarla mı sorun var, diye sordu Türk.

Bir an duraladı, ama sonra, öyle de denebilir, dedi ve birasını içtikten sonra elinin tersiyle ağzını sildi.

Avukat olarak da gayet iyi para kazanabilir insan, örneğin boşanma avukatı olarak, dedi Gert. Ben hukuk okuyorum da.

Ama o, neyse, o kadar da önemli değil, demekle yetindi, aniden gitmesi gerekiyordu, saatine baktı: *mon dieu.*

Ustabaşıyla konuşurken Türk de şişeleri toplayıp bira kasasına koydu.

Kasıntı, spor arabasına varmıştı bile, akşama kadar bitirirsiniz, diye seslendi. Ama zikzak kazmak yok.

Triumph'unun kapısını açmadan bir sıçrayışta içine atladı ve tozu dumana katarak motora gaz verdi.

Göt herif, dedi Ullrich, şunun Mic-Mac pantolonuna bir tane indirmek isterdim.

Bir işe yaramaz, dedi Türk.

Gert güldü, Ullrich'in bu kadar sinirlenmesini komik buluyordu. Onu daha önce hiç böyle görmemişti.

Bu küçük bir balık sadece, bir yüzergezer, dedi Türk r'yi yuvarlayarak.

Çok iyi yüzüp geziyor ama, atmadığı takla kalmıyor, çifte Rittberger bile eksik değil.

Türk çifte Rittberger'in ne olduğunu bilmiyordu.

Buz pateninde bir figür.

O bunu nereden bilsin, diye sordu Gert.

Artistik buz pateninin Türkiye'de bilinmediğini doğruladı Türk.

İnşaattan yanlarına gelen ustabaşı, eee, zevkli mi, diye sordu.

Pek sayılmaz, dedi Gert.

Üniversite öğrencisi misiniz?

Evet.

Ne kadar ilerlediniz?

Kanal uzadıkça uzuyor, dedi Ullrich.

Nası yani, diye sordu ustabaşı.

Boktan bir iş.

Bir iki kazdınız diye hemen şikâyet ediyorsunuz. Azıcık da siz ellerinizi kirletin bakalım. Tekrar inşaata döndü.

Salak herif.

Kaytarmamamız lazım, dedi Ullrich. Kanala gittiler. Gert küreği eline alıp, hadi o zaman, dedi ve Türk'e baktı. Türk kanala atlayıp kazmaya başladı.

Ullrich merdivenlerde Ingeborg'un koluna girmek zorunda kalmıştı. Ingeborg hemen odasına gitmiş ve Ullrich'ten ev sahibesine hasta olduğunu söylemesini rica etmişti. Bir de buz koymak için bir plastik torba getirmesini. Kanamaları durdurmak için önemliydi bu. Ullrich dışarı çıkınca ev sahibesiyle karşılaştı. Sizi yine burada görmek ne güzel Bay Krause, dedi kadın, o kadar acı çekti ki.

Bir yandan da Ullrich'in elini sıkıca kavramış, devasa yaşlı kadın memelerine bastırıyordu.

Şimdi her şey yoluna girecek.

Evet, evet, demişti Ullrich, biraz hasta o kadar, yatması lazım.

Plastik torbayla odaya girdiğinde, Ingeborg'un ağlamış olduğunu gördü. Plastik torbaya buz doldurdu. Torbayı karnımın üstüne koymam gerek, dedi Ingeborg. Ullrich dönüp duvardaki resme baktı. Canavardan kan akmaya başlamıştı, Sinbad ise mızrağını havaya kaldırmıştı. Ama arkasında kabaran dalga küçük kayığını yutacaktı.

Ullrich, Ingeborg'a kitap okumayı teklif etmişti. Ingeborg hayır demişti, uyumak istiyordu. Ullrich isterse gidebilirdi artık.

Türk kanalın kenarına yaslanmıştı, midem bulanıyor, dedi.

Biradandır, dedi Gert, yorulma ayaklarına yatmak yok.

Seni tembel domuz, biraz da sen kaz, dedi Ullrich.

Sen öyle dikilip dururken ben pisliği dışarı atıyorum, dedi Gert ve küreğini sıkıca kavradı.

Ullrich kanala indi. Kazmaya başladı. Elleri yanıyordu. Toprak tekrar kanalın içine döküldü. Ullrich'in teri kaşlarının arasından gözüne akıyordu. Koluyla alnını sildi.

Lothar ödevini zamanında teslim etmişti, ertesi hafta Ziegler, iyi bir çalışma, demişti. Lothar başarmıştı.

Ullrich kazmaya devam etti.

Hadi, dedi Gert, mola verelim.

Kanalın kenarına oturdular. Gökyüzünde bir-iki saçaklı bulut vardı, o kadar. Tarladan bir çayırkuşu havalandı. Sıcak hava kanalda birikiyordu. Karşıdaki yeni binanın önünde, silindiri dönen bir çimento kamyonu durdu.

Kaç tane duvarcı var acaba?

Altı ya da yedi, diye tahmin yürüttü Ullrich.

Türk yere uzanmış, dizlerinden aşağısını kanala sarkıtmıştı.

Ohnesorg gösterisinde sen de var mıydın?

Yok, dedi Gert, o sırada yine geçici bir işte çalışıyordu. Öğrenci servisi ona acayip bir iş bulmuştu. Elektrikli bir oyuncak demiryolunu kuracak biri aranıyordu. Gidip başvurmuştu. Oysa onun asla bir elektrikli demiryolu olmamıştı, elektrikli düzeneklerden de hiç anlamazdı. Demiryolu on yaşındaki bir çocuğun doğum günü sürprizi olacaktı. Villanın tavan arasına, istasyonları, kâğıt hamurundan dağları ve iner kalkar bariyerleriyle bir demiryolu ağı kurulacaktı. Fakat güya yarım günde halledilecek iş uzadıkça uzamıştı. Çünkü neyin topraklanacağı, neyin nereye bağlanacağı konusunda en ufak bir fikri yoktu. O da ertesi sabah tekrar gitmişti villaya, istasyonu kurunca öğle yemeğini yemiş, sonra rayları, kavşakları, makasları kurmuştu, manevra istasyonunu da kurmayı tamamlayınca, aileyle birlikte akşam yemeği yemiş, ekonomi danışmanı babayla tanışmıştı ve ertesi gün de villaya gitmişti. Birkaç kere kısa devre olmuştu. Arkadaşlarına sorular sormuş, bir oyuncak mağazasına gitmiş, hatta sonunda bir elektrikçiden bazı tavsiye ve tüyolar almıştı. Her şey tamamdı, bir tek tren yürümüyordu. Ama on yaşındaki oğlanın annesiyle işler yürüyordu. Ve doğum günü geldiğinde, aileden biri gibiydi. Evin beyi güler yüzlüydü, çünkü evin hanımı da son zamanlarda çok güler yüzlü ve uyumluydu. Oğlan da sevinçliydi. Her şey çok iyiydi, çok

hoştu da, bir tek tren çalışmıyordu. Sadece küçük bir drezini eliyle oraya buraya itebiliyordu. Yine de çocuğun güzel bir doğum günü partisi olmuştu, evin beyi ertelenemeyen işlerini halletmek için tekrar bürosuna döndükten sonra o da doğum günü partisini evin hanımıyla yatak odasında taçlandırmıştı, kapıyı içerden kilitlemişlerdi elbette, çocuklar da tavan arasında kuduruyordu. İyi de para kazanmıştı doğrusu, yatak odasındaki saatler de dahil olmak üzere saatte beş mark, artı öğle ve akşam yemeği.

Bir elektrikçi gelip demiryolunu çalıştırdıktan sonra bu kez oğlana İngilizce dersi vermesi istenmişti, oysa oğlanın İngilizce notları çok iyiydi.

Türk kustu, kanalın kenarında otururken başını yana çevirip sessiz sedasız kustu.

Biraz hassasız galiba, dedi Gert.

Türk başının ağrıdığını, gözlerinin karardığını söyledi.

Güneş çarpması, dedi Türk ve yine öğürdü.

Belki biradandır, diye fikir yürüttü Ullrich.

Ne olduğunu biliyordur herhalde, dedi Gert, ne de olsa tıpta okuyor.

Türk'ü şantiye kulübesine götürüp gölgeye yatırdılar. Türk ambulans çağırmamalarını, o kadar da kötü olmadığını söyleyip eliyle gözlerini kapattı.

O kadar kötü değil, diye tekrarladı ve vücudunun üst kısmını hafifçe doğrultup yan tarafa kustu.

İnşaattan ustabaşı ve bir-iki duvarcı gelmiş, Türk'ün başına toplanmışlardı.

Duvarcılardan biri onu arabasıyla eve bırakmak istedi ama Türk bu teklifi geri çevirdi. Heyecana gerek yok, o kadar kötü değil.

Bunu Dregger'e bildirmeli, dedi ustabaşı, bu bi iş kazası.

Gert kasıntının restoranına ya da evine telefon etmek için bisikletle en yakındaki lokantaya gitmek istiyordu. Ustabaşı Gert'e Dregger'in ev telefonunu verdi. Ullrich şantiye kulübesinin gölgesinde Türk'ün yanına oturdu ve şimdi ne yapacağını sordu.

Hiçbir şey.

Ya mangır?

Bakarız.

Ullrich bir kelebeği, bir lahanakelebeğini izledi. Çocukken biri ona lahanakelebeklerinin zararlı olduğunu anlatmıştı. Bunun üzerine Ullrich diğer çocuklarla bir çete oluşturmuştu. İnce söğüt dallarını kesip kabuklarını soymuşlardı. Bu söğüt değnekleriyle yıkıntı alanlarında kelebek avına çıkmışlardı. Vurduklarında ıslık sesi çıkıyordu. Kelebeklerin paramparça kanatlarla yere düşmesine kelle koparmak diyorlardı. Azıcık yiyecek de zararlı hayvanlarca yok edilmemeliydi. Larva biçimindeki, kıvranan gövdeleri toplayıp konserve kutularına dolduruyorlardı. Akşam olunca küçük cesetler tek tek sayılıyordu. En fazla ceset toplayan kazanıyor ve sitenin kurtarıcısı ilan ediliyordu.

Ilık bir rüzgâr çıkmış, upuzun yabani otların arasında esiyordu.

Ullrich, gözleri kapalı yatan Türk'e, burasının ona Braunschweig'daki yıkıntı alanlarını anımsattığını söyledi, o zamanlar, savaştan sonra. Zamanla moloz dozerlerle kaldırıldı. Ortalık temizlenirken, kullanılabilir durumdaki tuğlalar bir kenara ayrılıyor, tozları silkelenip üst üste yığılıyordu. Molozdan temizlenen arsalar bir yıl sonra bu tarlaya benziyor, her tarafı yabani ot bürüyordu. Biz oralarda kız tavlamaca oynuyorduk, hurda arıyorduk ya da tütsü tenekesi yapıyorduk.

Türk gözlerini açmadan, tütsü tenekesinin ne olduğunu sordu.

Çok basit. Boş bir konserve kutusuna iki delik açılıp deliklere tel bağlanır. Kutunun altına bir çiviyle bir sürü delik açılır, içine kuru yaprak, kâğıt ve kumaş parçaları doldurulur, sonra da bunlar tutuşturulur. Kutunun tel sapından tutulur, havada sallayarak daireler çizilir, böylece hava akımı ateşi harlandırır.

Türk bunun neye yaradığını sordu.

Şey, eğlenceli duman şeritleri oluşuyordu.

Ne?

Duman izleri.

Eğlenceli bir oyunmuş, dedi Türk ve gözlerini açmadan hafifçe gülümsedi.

O zamanlar oyuncak falan yoktu, diye açıkladı Ullrich. Acayip bir dönem. Yıkıntı sapığı hikâyesi de o zaman çıktı. Hamburg'da, aşağı yukarı 1947'de, yıkıntılarda boğazları telle sıkılıp boğulmuş çıplak cesetler bulunuyordu ikide bir.

Merhaba, dedi Gert ve bisikletini şantiye kulübesine dayadı.

Kasıntı yolda. İşe koyulmalıyız, yoksa gerçekten de üste para öderiz.

Burada tek başına yatabilir misin, diye sordu Ullrich.

Türk hafifçe başını salladı, elbette.

Kanala gittiler. Yolda, ilk önce kim kazacak diye kavga ettiler.

Gert, sonuçta kendisinin lokantaya gittiğini, bu sıcakta bunun bayağı yorucu olduğunu söyledi.

Peki, dedi Ullrich ve kazmayı aldı. Türk'ün hastalanmasına şaşmamak gerek.

Gert, onun böyle sıcaklara dayanıklı olması gerektiğinde ısrar ediyordu. Ullrich kanala inip kazmaya başladı.

Pantolonunun terden bacaklarına yapıştığını hissetti.

Hastalık parası n'olacak? Kasıntının Türk'e ödeme yapması gerekiyor, değil mi?

Hayır, hiçbir şey yapmak zorunda değil, dedi Gert. Saatlik iş, ayrıca her şey kaçak, bunu asla yapmaz, hesaplar üzerinde oynuyordur zaten.

Bayağı boktan bir durum. Paraya ihtiyacı var ama şimdi yatmak zorunda.

Güneş çarpması yatmayı gerektiriyor mu ki?

Züppe herif geliyor işte, dedi Ullrich. Avuçlarında su toplayan yerler patlamış, yenileri oluşmuştu.

Kasıntının beklediği şantiye kulübesine gittiler.

Başımıza dert aldık yine, dedi ve gülmedi. Bu nasıl oldu ki? Güçlü kuvvetli kişiler gönderilmesini özellikle ta-

lep etmişti, şimdi de bu. Onlara siz diye hitap ediyordu.

Güneş çarpmasının kaslarla ilgisi yoktur, dedi Ullrich.

Madem bu kadar hassas, kafasına bir şey taksaydı o zaman. Tuhaf, üstelik de Türk, değil mi? Neyse, hallederiz, dedi sonra ve Türk'ü evine bırakmak istedi. Anca beraber kanca beraber.

Hastalık parası falan yoktu, ne de olsa kaçak çalışmak isteyen onlardı, kesinlikle. Bugün için tam ücret ödeyecekti ama eğer Türk yarın gelmezse, ister istemez öğrenci ekspres servisine başkasını göndermelerini söyleyecekti.

Ama geçinmek için bu paraya ihtiyacı var, yatması gerekiyorsa ne yapacak?

Bu onun sorunu değildi ki. Ullrich toprağın üç kişiyle bile on günde kazılamayacak kadar taşlı ve sert olduğunu söylediğinde, tamam, size fazladan elli mark veririm, dedi. Ama bu aramızda kalsın, yoksa duvarcılar da sıcak hava zammı istemeye kalkarlar. Gert kasıntıyla birlikte memnun memnun güldü.

Kasıntı, Triumph'unu şantiye kulübesinin önüne sürdü ve Türk'e, sakın arabama kusayım deme, kusacaksan dışarı kus, dedi. Ama rüzgâra karşı olmasın.

Türk, biraz daha iyiyim, dedi.

Kasıntı, arabanın tavanını kapattı. Güneşte kalmayalım, dedi, sonra da, yarın görüşürüz, çav.

Arabasını tarla yolunda ağır ağır sürerek kasaba yoluna çıktı.

Türk'ü güneş çarpması bize elli mark kazandırdı hiç olmazsa, dedi Gert.

Kanala geri döndüler ve akşam olmadan yirmi metre işaretine ulaşmaya karar verdiler.

Altı buçuğa doğru başarmışlardı. Gert de kazmıştı. Kürekleri ve kazmayı şantiye kulübesine taşıdılar. Duvarcılar saatler önce gitmişti. Bir su bidonunda ellerini yıkadılar.

Ateş gibi yanıyor, dedi Ullrich, yarın nasıl olacak bakalım. Bisikletlerini kasaba yoluna kadar ittiler. Gert ba-

tan güneşi gösterdi. Güzel, gökyüzü.

Evet, daha da serin.

Ullrich bisikletine bindi, ön lastiğe baktı ve bisikletten indi.

Tıpa, dedi, önce lastiği şişirmem gerekiyor. Sen durma git.

Yok canım, bisikletini tutayım.

Ullrich lastiğe hava pompalamaya başladı. Avuçları yanıyordu.

Bırak biraz da ben pompalayayım.

Ve Gert lastiği hızla şişirdi.

Şu lanet kabarcıklar, dedi Ullrich. Sağ ol.

Evet. Gert avuçlarını gösterdi. Onun elleri de su toplamıştı. Şöyle ara ara harçlık çıkarmak eğlenceli ama.

Emin değilim.

Bizi değil de, Türk'ü güneş çarptığını anlatsak kimse inanmaz.

Belki yarına toparlanıp gelir.

Ya şu Schwabing kasıntısı.

Bütün bunlar mide bulandırıcı, dedi Ullrich, bir süre sonra da: Her şeyi bırakıp gitmeyi çok isterdim.

Kasaba yolunda bisikletlerini yan yana sürdüler, gidonu tutmadan.

11

Kıyı boyunca uzanan duvarın üzerinde oturuyorlardı, ayaklarını bileklerine kadar suya sokmuş, kiraz çekirdeklerini ırmağa tükürüyorlardı.

Regnitz'in karşı kıyısında yamaç yukarı sıralanan, birbirine bitişik eğri büğrü eski evler, daha yukarılarda masif bir Barok bina, piskopos konağı. Evler yamaçtan yukarı tırmanıyorlar sanki, demişti Christa.

Ullrich kiraz çekirdeğini tükürüp fırlattı.

Hadi sıra sende, dedi ve çekirdeğin suya düştüğü yer-

de oluşan küçük halkaları gösterdi. Akıntıda halkalar hemen silindi.

Christa derin bir nefes alıp yanaklarını şişirdi ve iyice öne eğilerek çekirdeği tükürüp fırlattı. Ama çekirdek ancak bir-iki metre ötelerinde suya düştü. Gülüştüler.

Nürnberg'den sonra otobandan çıkmış, Bamberg'e giden kasaba yoluna sapmışlardı. Arabadaki rüzgâr uğultusu aniden kesilmişti. Çam ağaçları yol kenarına kadar uzanıyordu, cabrionun içi de serinlemişti. Ullrich ellerini arabanın ön camı üzerinden rüzgâra tuttu. Harika.

Ormanın ardında küçük göller ve korularla kaplı güneşli tepeler uzanıyordu. Yol boyunca meyve ağaçları sıralanmıştı. Tahıl tarlalarında rüzgâr önüne kattığı geniş dalgaları kovalıyordu.

Nürnberg'e varmaya az kala Ullrich, Bamberg Süvarisi'ne benzediğini iddia etmişti. Direksiyon başındaki Christa gülmüş ve bunun kolayca öğrenilebileceğini, tek yapmaları gerekenin Bamberg'e uğramak olduğunu söylemişti.

Bravo, diye bağırdı Ullrich ve Christa kiraz çekirdeğini uzağa tükürünce alkışladı.

Tükürme açısı önemli, dedi.

Christa saçlarını toplamış, tepede küçük kırmızı bir kurdeleyle bağlamıştı. Kahverengi saçlarının arasında güneşten açılmış tutamlar vardı. Ensesinde sarışın ayva tüyleri.

Burada kalalım, dedi Ullrich, geceyi bir köyde geçirelim. Güzel bir akşam olacak.

Günün sevinçleriyle doymuş eve gidiyor dinlenmeye
insanlar,
Ve kâr ve zararı tartıyor akıllı bir kafa
Memnun memnun evinde; üzümler ve çiçeklerden
boşalmış,
Ve ellerin zanaatından, dinleniyor kalabalık pazar.

Ama lir sesi geliyor uzaktan uzağa bahçelerden;
belki de
Orada bir âşık çalıyor ya da yalnız bir adam
Uzaktaki dostlarını düşünüyor, gençliğini;
ve çeşmeler
Her daim fışkırarak ve taptaze şırıldayarak akar mis
kokulu bahçelerden.

Christa önüne bakıyordu, bacaklarını suyun içinde oynattı, kulağa güzel geliyor, dedi – hepsini nasıl da ezberlemişsin.

Çok kolay oldu. Ullrich mavi gökte beyaz iz bırakan jet uçağını gözleriyle izledi. Daha ilk okuduğumda bile bunu kelimesi kelimesine, kendi sesimle, aklımda tutmak istediğimi, hayır, aklımda tutmak zorunda olduğumu biliyordum.

Ziegler'in odasının önünde, kendisi gibi Ziegler'le görüşmek isteyen öğrencilerle birlikte bankta oturup neredeyse bir saat beklemek zorunda kalmıştı. Beklerken kitap okumaya çalışmıştı. Koridorda beklerken bile zamanı boşa harcamadığını göstermek istiyordu Ziegler'e. Ama okumamış, Ziegler'e ne diyeceğini düşünüp durmuştu.

Ziegler'in odasından çıkan bir öğrenci, sanırım sıra sizde, dedi.

Ullrich ayağa fırladı, ne olur ne olmaz diye kapıyı tıklattı ve "Girin!" dendiğini duyar gibi olunca içeri girdi. Ziegler pencerenin önündeki büyük bir yazı masasında oturuyordu. Parlak gün ışığı karşıdan geldiğinden Ziegler'in yüzünü seçemedi Ullrich. Kapıda mı beklesin, yoksa yazı masasına mı gitsin bilemedi. Ağır adımlarla yazı masasına ilerledi. Ziegler bir şeyler yazıyordu, başını kaldırdı, koltuğunda hafifçe doğruldu ve Ullrich'e elini uzattı. Sonra yazı masasının önündeki sandalyeyi gösterdi.

Krause, dedi Ullrich, adım Krause, sandalyeye oturup evrak çantasını dizlerinin üzerine koydu. Kalp atışlarını boynunda hissetti. Adını neredeyse anlaşılmaz, tuhaf derecede boğuk bir sesle söylemişti.

Herr Profesör, dedi Ullrich, *Chiron* ve *Kör Şarkıcı* şiirlerinin farklı versiyonlarıyla ilgili bir metin karşılaştırması yapıyorum.

Ziegler koltuğunda geriye yaslandı.

Ullrich telaşla, maalesef çalışmamı bitiremedim, dedi. Kişisel nedenlerle.

Ne tür nedenlerle, diye sordu Ziegler.

Ullrich'e ter bastı. Sanki üç katı hızla tırmanmış, uzun koridorları koşarak geçmiş ve doğruca buraya gelmiş gibi konuşuyordu.

Kişisel nedenlerle, dedi Ullrich. Para kazanmak zorundayım, geçinebilmek için. Ailem maddi sorunlar nedeniyle artık bana destek olamıyor. Çalışmak zorundayım. Bu yüzden ödevimi bitiremedim.

Ziegler ona baktı.

Ullrich alnındaki teri hissetti. Şimdi onun yüzüne karşı, bu iki şiir ilgimi çekmiyor, ben başka bir şiir üzerine yazmak istiyordum demeliyim, diye düşündü.

Ama bunun yerine, acaba süreyi uzatmanız mümkün değil mi, dedi, on dört gün, bu –

Sürenin uzatılması mutat değil, biliyorsunuz, dedi Ziegler, bir istisna yapmam mümkün değil.

Biliyorum, dedi Ullrich, mutat olmadığını biliyorum, belki bir istisna yapabileceğinizi düşündüm sadece, eğer belgeyi alamazsam her şey ertelenecek, yani üniversite bitirme sınavına ancak gelecek sene girebileceğim. Ama işte para. Ailem.

Ziegler yine Ullrich'in sözünü kesti ve şimdiye dek ne yazdığını sordu.

Ullrich telaşla anlattı. Ziegler onu dinlerken tavana bakıyordu. Sonra ödevin bu haliyle biraz tek yönlü olduğunu, farklı okuma biçimlerine daha fazla yer verilmesi gerektiğini, insanın öyle aklına estiği gibi yorumda bulunamayacağını, bunun eğlenceli fakat bilimdışı olduğunu söyledi.

Ziegler bir süre sustuktan sonra, peki, ödevinizi bu bakış açısıyla tekrar gözden geçirin, bir istisna yapıp tes-

lim süresini uzatıyorum, dedi.

Ziegler, Ullrich'e elini uzattı.

Ullrich ayağa fırladı, terden sırılsıklam olmuş elini pantolonuna sildi, teşekkür ederim Herr Profesör, çok teşekkür ederim, dedi ve nemli elinde Ziegler'in kuru elini hissetti.

Geniş taş merdivenden inerken, Ziegler'e lüzumsuz yere iki kere teşekkür ettiğini, hatta önünde eğildiğini düşündü. Midesinde yine o kramp benzeri ağrıyı hissetti. Aşağılayıcıydı, diye düşünmüştü Ullrich ve başka şeyler düşünmeye çalışmıştı.

Bu bir Starfighter mı, diye sordu Christa ve gökyüzündeki beyaz izi gösterdi.

Sanırım öyle, dedi Ullrich.

Christa'nın yanık tenli uylukları dikdörtgen granit taşların üzerindeydi.

Böyle bronzlaşmak için ne yapıyorsun?

Güneşleniyorum, dedi Christa.

Hiç hile yok mu, özel bir güneş yağı falan?

Yok. Fakat şanslıydı, çünkü annesine çekmişti, o da hemen bronzlaşıyordu. Oysa babasının teni sadece kızarıyordu.

Baban ne iş yapıyor?

Babam doktor. Gerçek bir taşra doktoru, dedi Christa. Orada olmaktan mutlu, oysa inanılmaz yoğun bir işi var. Ratzeburg çok güzel ama, dedi. Ev gölün hemen kıyısındaydı, eskiden odasının penceresinden Ratzeburg Sekizlisi'ni, Altın Sekizli denen takımın antrenmanlarını seyrederdi.

Sen de kürek çekiyor muydun, diye sordu Ullrich.

Yok, yelkenli kullandım. Hafif yelkenli bir teknem vardı.

Çok pastoral, dedi Ullrich, bir gün ziyaretine gelirim.

Göl gerçekten güzel. Kıyıları ormanla kaplı, adada Romanik üslupta bir katedral var.

Ullrich ırmağa üç kiraz çekirdeği birden tükürdü.

Yaylım ateşi.

Christa ayaklarıyla suda daire çiziyordu.

Amerikalıların Vietnam ormanlarındaki ağaçların yapraklarını döktüklerini okudun mu?

Hayır, dedi Christa.

Zehirli kimyasal madde püskürtüyorlar, bu yüzden de yapraklar dökülüyor. O zaman bombalarını tam hedefe atabiliyorlar.

Çok kötü, dedi Christa.

Bir şey yapmak gerek. Bir şeyler yapılmalı. O Kurras, dedi Ullrich, o aşağılık herif bir göstericiyi vurup öldürüyor, peki sonra ne oluyor? Hiç ama hiçbir şey.

Christa ellerini uyluklarının altına koymuş, alt dudağını kemiriyordu. Ellerinin, hatta parmaklarının bile bronz olduğu dikkatini çekmişti Ullrich'in. Tırnaklarının mavimsi bir pırıltısı vardı. Ullrich karşı kıyıya baktı, kasabanın en eski semtinin bitişik nizam evleri, üzerlerinde mavi gökyüzü ve bembeyaz parlayan bir-iki bulut öbeği.

Christa ansızın, güzel bir gün, dedi.

Evet, dedi Ullrich, ayrıca bu yıl yaz da güzel geçiyor.

Yalnızca hava değil, dedi Christa, genel olarak güzel bir gün. Ullrich'e baktı. Gözleri neredeyse koyu maviydi. İrisin içinde açık mavi noktalar vardı. Tebessümü sanki gözlerinde toplanıyor, oradan yavaş yavaş yüzüne yayılıyordu. Ullrich onu öpmek için öne eğildi. Christa başını geri çekmedi ama elini çabucak Ullrich'in omzuna koydu. Ullrich omzundaki hafif baskıyı hissetti.

Yazık, dedi Ullrich.

Her şey yeterince karmaşık zaten.

Erkek arkadaşın mı?

Evet.

Ullrich tereddüt etti, sonra, o ne yapıyor, yani meslek olarak, diye sordu.

Avukat.

Hamburg'dan neden ayrıldın ki?

Christa ağzına iki kiraz attı.

Neden. Her şey çok karmaşık. Başka kadınlar vardı.

Seni aldattı mı?

Christa kısa bir kahkaha attı. Hayır, beni aldatmıyor. Çünkü bana her şeyi anlatıyor, anlıyor musun?

Ya sen?

Sanırım buna bir itirazı olmazdı. Ama ben yapamıyorum. Kiraz çekirdeklerini avucuna tükürdükten sonra suya fırlattı.

Bungert, dedi Christa, bir süre sustu, sonra üzerinde düşünmüş gibi: O kadar güzel serserilik ediyor ki, haftalarca, sonra da inanılmaz bir yoğunlukta çalışabiliyor. Örneğin doktora tezini iki ayda yazdı. Hörpel'de. Lüneburg Düzlüğü'ndeki bir köyde. Günde on dört saat çalıştı, pencerenin önünde sadece tavuk gıdaklaması. Geri döndüğünde gözleri çelik gibiydi.

Ve şimdi ona dönmek istiyorsun.

Evet, dedi Christa, ama henüz emin değilim. Yürür mü bilmiyorum. Bu yüzden her şeyimi yanımda getirmedim. Kitapları Münih'te bir arkadaşta bıraktım. Önüne baktı ve ayaklarını yine suda oynatmaya başladı.

Ullrich hemen hemen on dört gün çeşitli arkadaş ve tanıdıklarda kalmıştı, sonra Kaiser Sokağı'nda huysuz bir yaşlı dulun evine, penceresi karanlık bir avluya bakan küçük bir odaya taşınmıştı. Eski binanın bodrum katında bir lokantanın mutfağı vardı. Ullrich akşamları açık pencerenin önünde oturduğunda, aşağıdan yükselen keskin bir soğan kokusu alıyordu. Kaç kez Gaby'ye telefon etmişti ama Gaby hiç evde yoktu ya da telefonu açmıyordu.

Bir keresinde Ingeborg'u aramış, ama telefona ev sahibesi çıkınca kapatmıştı.

Aşağıdaki mutfakta çalışan konuk işçi kadınların seslerini, kahkahalarını, tabak çanak gürültüsünü duyuyordu, bazen kadınlar gırtlaktan çıkan sesleriyle ağır şarkılar söylüyorlardı.

Ullrich bu kadınların Yugoslav olduğunu tahmin ediyordu.

Ziegler'in verdiği uzatma da sona ermek üzereydi. Ullrich hâlâ bir şey yazmamıştı. Günlerce kitapların önünde oturmuş, neden illa ki bu konu hakkında yazmak zo-

runda olduğuna, neden kendisinin değil de Ziegler'in beğeneceği şekilde yazmak zorunda olduğuna kafa yormuştu. Bir alıntı seçip yazdığında yazısı ona öyle yabancı geliyordu ki, sanki birisi yazısını taklit etmeye çalışmıştı.

Bir keresinde ayağa fırlamış, koluyla masayı süpürerek tüm not kâğıtlarını ve kitapları yere savurmuş, çığlık atmıştı. Gürültüden kendisi de ürkmüştü. Ev sahibesi duvarı yumruklamıştı ama o sırada artık sakinleşmiş bulunuyordu.

Pencereye gitmiş, aşağıya, asfalt kaplı karanlık avluya bakmış, kadınların kahkahalarını duymuştu. Sonunda iyice yıpranmış deri ceketini giyip, ahşap basamakları inilip çıkılmaktan oyulmuş, küf kokan karanlık merdivenlerden aşağı inmişti. Akşam karanlığında sokaklarda amaçsızca dolanıp durmuştu.

Hem de bir piskopos şehrinde, dedi Ullrich ve Frankfurt istikametine yüzen bir prezervatifi gösterdi.

Christa ayaklarını sudan hızla çıkardı.

Gülüştüler.

Ullrich son kirazın çekirdeğini dışarı ırmağa tükürdü. Bravo, diye haykırdı Christa, aşırma vuruşu.

Ullrich süt kutusuna plastik bir kamış taktı.

Kirazın üstüne süt içilir mi ki?

Christa içildiğini söyledi ve Ullrich'in kuşkularını gidermek için hemen sütü içmeye koyuldu.

Doktor kızı olarak biliyorsundur herhalde.

Sütten Ullrich de içtikten sonra plastik kamışı gösterdi.

Dolaylı bir öpücük. Hiç yoktan iyidir.

Denize düşen yılana sarılır, dedi Christa ve gülümsedi.

Bütün yollar Roma'ya çıkar.

Baban ne iş yapıyor, diye sordu Christa.

Bir mobilya mağazası var. Öyle büyük bir mağaza değil, stajyer bir satıcının çalıştığı küçük bir dükkân işte.

Aranız iyi mi?

Hayır.

Peki neden?

Neden mi? Ullrich kutu sütten bir yudum aldı. Bilmem. Mecbur kalmadıkça aklıma gelmez babam.

Christa güldü.

Biliyor musun, Duensing'le, hani şu Berlin emniyet müdürüyle ilgili yazıyı okuyunca aklıma babam geldi, dedi Ullrich. Protesto gösterilerinin nasıl dağıtılacağıyla ilgiliydi yazı. Duensing'in ciğer ezmesi sosisi teorisi şöyle: Bıçağı ortasına batıracaksın, uçlarına doğru sıkıp çıkaracaksın.

Ullrich bir ayağını sudan çekti.

Babam daha otuzbirde SA'daydı. Bir süvari birliğindeydi. Kendi işini daha yeni kurmuştu. O zamanlar eski Alman tarzında masif meşeden rustik dolaplar ve masalar satıyordu. Bugün daha ziyade fitilli kadife kaplı koltuk takımlarını satışa sunuyor, *dernier cri*. Ayrıca bodrumda bir sürü böbrek biçimli formika sehpa var. Bunlar onun bir türlü satamadığı mallar. Böbrek biçimli sehpa istersen, arkadaş indirimi yapılır, ona göre, dedi Ullrich gülerek.

Zaten Christa da hemen, yok, yok, dedi, bir süre sustuktan sonra sordu: Neden Hamburg'a taşınıyorsun?

Ullrich nefesini burnundan usulca salıp sustu. Sonra, evet, neden, dedi. Anlatması pek kolay değil.

Gitme kararını çok çabuk verdin ama.

Öyle.

Kaçış yani, dedi Christa.

Olabilir, ama bu şekilde devam etmesi mümkün değildi. Çıkmaza girdim.

Ya şimdi?

Göreceğiz, dedi Ullrich.

Ve her başlangıçta bir sihir vardır.

Schiller, dedi Ullrich.

Hayır, Christa başını iki yana salladı, soğuk, hem de çok soğuk. Hesse.

Ve her başlangıçta bir sihir vardır.

Ullrich üniversitenin bir yıl daha uzamasına bu akşam babasının ne diyeceğini düşündü. Bitirme sınavına ne zaman girmeni bekleyebiliriz, babası mektubunda bu

cümlenin altını çizmişti. Gelecek haftalarda kardeşi Manfred'le aynı odada kalmak durumundaydı. Christa'nın taşların üzerindeki bronz parmaklarına ve enli örgülü altın yüzüğüne baktı. Yakında Ratzeburg Gölü manzaralı odasında olacaktı Christa. Ama ondan önce Bungert'le buluşacak ve onda kalacaktı.

Hamburg'da ne kadar kalacaksın, diye sordu Ullrich.

Henüz bilmiyorum. Sadece iki-üç gün. Annemler beni bekliyor.

İki-üç gece, diye düşündü Ullrich.

Christa bacaklarını sudan çıkardı.

Gitmemiz gerek.

Christa ayakkabılarını giydi. İnsanın bacakları nasıl da hafifleyiveriyor, dedi.

Arabaya gittiler.

Ullrich yolda yürüyen insanların dönüp onlara baktığını fark etti. Christa'nın yanık tenli uzun bacaklarına, kısacık elbisesine, hatta belki kendi uzun saçlarına da.

Christa'nın yanında böyle yürüyebildiğine ve insanların onlara bakmasına seviniverdi.

Biliyor musun, bir çift olarak kamuoyunda muazzam bir etki yaratıyoruz.

Neden, diye sordu Christa.

Otobanda giderken rüzgâr cabrionun içinde uğulduyordu yine. Sağa sola yalpa vuran bir kamyon römorkunu sollarken Christa'nın yüzü gerildi, dudaklarını sımsıkı kapadı.

Röhn'de rampa çıkarken bir kamyon bir römorklu tankeri sollamaya çalıştı, santim santim geçiyordu ki römorklu tanker hızlandı. Arkalarında selektör yapılan farlar.

Ne yapacaksın, diye sordu Christa, daha sonra yani.

Öğretmenlik.

İstiyorsun musun?

Pek değil, Ullrich parmaklarını şıklattı. Hele hele teneffüste yenecek sandviçlerin konulduğu o öğretmen evrak çantalarını düşündüğümde. Bir de koridorlara ve sı-

nıflara sinen o koku, yer cilası ve öğrenci teri kokusu.

Kamyon römorklu tankeri nihayet sollayıp geçmişti. Kamyonun yanından geçerlerken sürücü camdan bakıp sırıttı.

Göttingen'den hemen önce Christa aniden keyiflendi: Harika.

Erkek arkadaşı, diye düşündü Ullrich.

Sen eve geldiğinde baban ne der, diye sordu Ullrich.

Bilmiyordu. Neden?

Öylesine.

12

Ullrich'in babası, merhaba, dedi, ardından: Berbere gitmelisin. Annesi onu bağrına bastı. (Annesinin sıcacık, yumuşacık eli.)

Evet, dedi Ullrich, gidip arkadaşımı çağırayım, aşağıda bekliyor.

Peki eşyaların?

Giderken Hamburg'a götürecek. Hepi topu bir-iki kitap zaten.

Dur biraz, dedi annesi ve sanki Ullrich elektrik düğmesinin yerini unutmuş gibi merdivenin ışığını yaktı.

Ullrich muşamba kaplı merdivenden indi. Birinci kat haşlanmış lahana kokuyordu. Ratzeburg Gölü kıyısındaki villa kesin lahana kokmuyordur.

Christa arabanın önünde bekliyordu. Arabanın tavanını kapatmış, Ullrich'in ikinci bavulunu yere koymuştu.

İki kat yukarısı, asansörsüz çıkabilecek misin?

Neden, diye sordu Christa.

Ullrich, elinde bavulu, Christa'nın peşi sıra merdiveni çıkarken, iğrenç bu lahana kokusu, dedi.

Ullrich'in annesi Christa'yı kapıda karşıladı, Christa'nın elini iki eliyle birden sıktı. Babası oturma odasında bekliyordu. İçeri girdiklerinde kravatını düzeltti. Yaka

düğmesini iliklemeye fırsat bulamamıştı.

Odada bir an sessizlik oldu.

Sonunda babası yolculuğun nasıl geçtiğini sordu.

Güzeldi, dedi Christa.

Ullrich'in annesi, yorgun değil misiniz, diye sordu. Otobanda gitmek çok yorucu olmalıydı.

Ullrich'in babası otobanın yeterince genişletilmediğinden yakınmaya başladı.

Christa gülümsedi.

Neye gülümsüyor ki, diye düşündü Ullrich. Aniden dolabı gördü. Köşeleri ve kapakları oymalı, kenarları üç yivli hantal meşe dolabı. Kahverengimsi vitray camlar ardında kitaplar, Goethe ve Schiller: deri üzerine altın varaklı kabartma harfler. Yanlarında Simmel ve Dwinger.

Dolabı Ullrich'in babası, hep vurguladığı gibi, kendi tasarımına göre özel olarak yaptırmıştı, sağlam el işçiliğiydi (savaş öncesi ürünü, diyordu), her şeyden önce de: Meşe ağacı depoda uzun süre dinlendirilmişti. Bombardımanı bile hiç zarar görmeden atlatmıştı bu dolap. Evin çatısı ve üst katı yandığında itfaiyenin sıktığı sularla ıslanmıştı ama kapakları bile bel vermemişti.

Birkaç asır daha dayanır, derdi babası ahşabı okşayarak: Hepimizi gömer bu.

Ullrich küçükken bazen gizlice oturma odasına girer, dolabı seyreder, dolabın herkesi gömmesinin nasıl bir şey olduğunu hayal ederdi.

Annesi dolabı haftada iki kere keskin kokulu beyaz bir sıvıyla ovduktan sonra yumuşak bir bezle silip parlatıyordu.

Sonunda Ullrich'in babası, lütfen oturun, diyerek Christa'ya bej fitilli kadife koltuğu gösterdi.

Christa neden tavana bakıyordu?

Tavan lambası. Ullrich oturma odasındaki lambanın neye benzediğine hiç dikkat etmemişti. Şimdi gördü ki, şemsiyeye benziyordu. Sarı-kahverengi damarlı bir cam kâse.

Ullrich'in babası, Manfred, misafirimiz var, diye seslendi.

Ullrich'in kardeşine Richthofen'ın adını vermişlerdi. Sonunda Manfred geldi, sıkılmış bir tavırla Christa'ya elini uzattı.

Nasıl gidiyor, dedi Ullrich ve Manfred'in göğsüne yumruğuyla hafifçe dokundu.

Eh işte, idare eder, dedi Manfred.

Ullrich'in babası Christa'ya, pederiniz ne iş yapıyor, diye sordu.

Ullrich duvar kâğıdındaki çiçek desenlerini saydı. Çiçeklerin cinsleri bile anlaşılmıyordu.

Duvar kâğıdını yırtıp indirmek geldi içinden.

Ullrich'in babası Ratzeburg Gölü'nden bahsetti. Savaştan önce erkekler tur grubuyla gezmeye gitmişti göle. Gerçekten çok güzel, manzara olarak, dedi, o zamanlar orada Batı ile Doğu Almanya arasındaki sınır da henüz yoktu.

Bamberg'e uğradık, dedi Ullrich.

Ullrich'in babası, Ullrich'in bitirme sınavına az kala neden Hamburg'a taşındığını sordu, bu sadece zaman kaybıydı, zaman da para demekti.

Bitirme sınavı Hamburg'da daha kolay, dedi Ullrich.

Neden, diye sordu babası.

Bu şimdi anlatılamayacak kadar karmaşık. Ullrich, Christa'ya baktı.

Anlamayacağımı düşünüyorsun herhalde, dedi Ullrich'in babası ve elini ceketinin kolunda gezdirdi.

Hadi şimdi bir şeyler yiyelim, dedi Ullrich'in annesi. Bu uzun yolculuktan sonra açlıktan ölmüşsünüzdür.

Ullrich bavullarını Manfred'in odasına götürdü, kendi yatağı da hâlâ yerli yerindeydi.

Manfred duvarlara renkli iki poster asmıştı. Kumsalda dörtnala giden bir kıratın arkasında devasa bir günbatımı. Yatağın üzerinde de Lee van Clef.

Ullrich bir an sessizce odada durdu.

Senin manitan mı bu, diye sordu Manfred.

Daha değil, dedi Ullrich.

Lokum gibi.

Korkunç, dedi Ullrich ve başıyla oturma odasını işaret etti.

Sana göre ne var, şöyle bir uğruyorsun ve miden bulanıyor. Ya ben. Stones'un yeni plağını biliyor musun?

Dönmem lazım, dedi Ullrich, Christa'yı morukla uzun süre yalnız bırakmak istemiyorum.

Ne zaman bitiriyorsun?

İki yıl sonra. Sonra muhasebeci yardımcılığı sınavını verip buradan toz olacaktı.

Koltuğa oturmuş *Braunschweiger Zeitung* gazetesini okuyan babasına, Christa nerede, diye sordu Ullrich.

Banyoda elini yüzünü yıkıyor, dedi babası ve gazetesini katladı. Bu arada, üniversite nasıl gidiyor?

Ullrich, üniversitenin bir yıl uzadığını söylesem mi, diye düşündü, ama sonra, idare eder, sonra daha ayrıntılı anlatırım, demekle yetindi.

Mağazada işler, dedi babası, mağazada işler şu sıralar çok kötü. Şimdi yaz ya, büyük bir durgunluk var. Millet tatilde. Bir de şu büyük mağazalar. Fiyatları nasıl da düşürüp bizi mahvediyorlar, inanamazsın, dedi. Sonra Klein-Stöckheim'daki sıra ev, bitmesi çok paraya mal olacak. Önümüzdeki ilkbaharda taşınılacakmış. Nihayet.

Christa dilimlenmiş salam çeşitleriyle dolu bir tepsiyle odaya girdi. Saçlarını tarayıp açık bırakmıştı. Ullrich'in annesiyle Manfred de tabakları ve çatal bıçakları getirdiler.

Evet, şimdi şu aç çocukların karnını doyuralım, dedi Ullrich'in annesi ve elini Christa'nın omzuna koydu.

Kırmızı şarap, dedi Ullrich'in babası, Fransız şarabı, şişeyi havaya kaldırdı, bugünün şerefine.

Herkes oturdu. Ullrich'in annesi tekrar yerinden kalkıp meşe dolaptan şarap kırmızısı kadehleri çıkardı.

Ullrich'in babası Christa'ya, sınır bölgesinde olmak nasıl, diye sordu.

Neden, diye sordu Christa.

Demir Perde'nin bu kadar yakınında oturmak tehlikeli değil mi? Ne de olsa ateş açıyorlar.

Christa, şimdiye dek hiç silah sesi duymadığını söyledi. Bazen kışın çok kar yağdığında karın ağırlığıyla patlayan mayınların sesi duyuluyordu.

Ullrich çavdar ekmeği dilimine tereyağı sürerken, Schrader ne âlemde, diye sordu.

Ullrich'in babası dikkatinin başka yöne çekilmesine izin vermedi: Ama artbölgenin eksikliği duyuluyor işte, dedi, bir parça pastırmalı ekmek kesip çatalla ağzına attı. Mağazama, hatta depomda (bodrum değil, depo diyordu) durup duran koltuklara bile yansıyor bu, oysa karşıdakilerin altı sert (yüksek bir kahkaha, ardından ciddileşerek): Karşıda özellikle de mobilya üretimi berbatlıklar listesine, yani beş yıllık plan listesine alındı.

Christa güldü.

Ullrich, Christa'nın bu aptalca kelime oyununa mı, yoksa bu aptalca kelime oyununu yapan babasına mı güldüğünü çıkaramadı.

Ullrich, Manfred'e baktı. Ama Manfred tüm dikkatini ekmeğini beceriksizce kesmeye çalıştığı bıçağa vermiş gibiydi. (Sofrada misafir olmadığında ekmeği elleriyle yerlerdi.)

Ullrich bir gece bir partiden sonra okul arkadaşlarıyla Bruch Sokağı'na gitmişti. Bruch Sokağı kerhane sokağıydı. Gülüşmüşler, birbirlerini dirsekleriyle dürtmüşlerdi. Aniden bir arkadaşı Ullrich'e, şuraya baksana, baban, demişti. Ullrich önce arkadaşının şaka yaptığını sanmıştı ama sonra bir grup erkeğin arasında babasını görmüştü gerçekten de. Babasının bowling grubuydu bu. İçlerinden biri, şuradaki, şu nine, bedava da yapıyordur, diye bağırdı.

Adamlar (babası da) sarhoş kahkahaları atıp şamata yapmışlardı. Yarım kâgir evin karanlık girişinde duran orospu, grubun arkasından bağırmıştı: Sizi moruk hoşaflar, kaldıramazsınız ki zaten. Sizi kıçının kılı ağarmış yavşaklar.

Ullrich eve geldiğinde babası evdeydi. Banyodan çıkan babası, vakit bayağı geç oldu, derken göz kırpmıştı. Ullrich babasının nefesinin bira koktuğunu fark etmişti.

Sonra tuvalette oturmuş, utanç ve öfkeden yumruklarını sıkmıştı. İğrenç, deyip durmuştu kendi kendine, iğrenç.

Christa ciğer ezmesi sosisini övdü. Çok lezzetliydi.

Ullrich'in annesi bu ciğer ezmesi sosisini hangi dükkândan aldığını söyledi.

Acele acele tıkınmasana, dedi Ullrich'in babası Manfred'e.

Bir arkadaşa gitmem lazım.

Yine mi, dedi Ullrich'in babası, sonra aniden, bu başıbozukluk da neyin nesi, diye sordu, hem de üniversitede. Orada okuyorlar mı, yoksa etrafa mı saldırıyorlar?

Kimse etrafa saldırmıyor, polisler hariç, dedi Ullrich, sonra ekledi: Okuyorlar mı da ne demek?

Hoppala, dedi Ullrich'in babası ve çatalını tabağa gürültüyle bıraktı, sormak yasak mı, ne de olsa para bizim cebimizden çıkıyor.

Ullrich şimdi kıpkırmızı kesildiğinin farkındaydı.

Christa çayını ikinci kez karıştırırken gözünü fincandan ayırmıyordu.

Ullrich babasına baktı: Üç yüz mark vermek bu kadar zoruna gidiyorsa, söylemen yeterli. Çalışıp harçlığımı çıkarabilirim.

Manfred başını tabağından kaldırıp baktı.

Ullrich'in annesi çabucak, gidip tatlıyı getireyim, dedi.

Size yardım edeyim, dedi Christa ve hemen ayağa kalktı.

Bu ne heyecan, dedi Ullrich'in babası ama Christa salam tepsisini masadan kaldırmıştı bile, Manfred ise Christa'ya oturma odasının kapısını açtı.

Ullrich de ayağa kalktı: Size yardım edeyim.

Tabakları üst üste koyup mutfağa götürdü.

Christa mutfak masasında iş yapmakla meşguldü. Elbisesinin önündeki bir düğme açılmıştı. Ullrich'in gördüğü kadarıyla göğüslerinin arası açık tenliydi, orası bikininin altında kalmıştı.

Münih'ten yola çıktıklarında Ullrich geceyi Frankon-

ya'da bir köyde geçireceklerini ümit etmişti.

Şimdi mutfak dolabının önünde yan yana durmuş, tatlı için cam kâse çıkarıyorlar, Ullrich'in annesi de arkalarında mutfak masasında pudingi kalıbından çıkarıyordu.

Ne fena, dedi Ullrich.

Christa arkasına dönmeden önce ona gülümsedi.

Onu önceden hazırlamam gerekirdi, diye düşündü Ullrich, bu heyula gibi meşe dolabı, çiçekli duvar kâğıtlarını, bütün bu kokuşmuşluğu anlatmalıydım.

Bu arada Ullrich'in babası kırmızı şarap şişesini açmıştı. Croix du Pape.

Ama önce puding, dedi Ullrich'in annesi ve ahududu sosunu masaya koydu.

Ullrich'in babası, ahududu sosunun ona bölüğüyle Prusya-Hollanda sınırında olduğu zamanı, Rusların artık her yere girdiği, olayları artık kimsenin tam olarak takip edemediği kırk beş senesinin ocak ayını hatırlattığını söyledi. O sırada Alman ordusuna ait bir erzak deposunu keşfetmişlerdi, şişman bir iaşe sorumlusu depoyu çaresizce korumaya çalışıyordu, oysa binanın sıvası makineli tüfek atışlarıyla delik deşik olmuştu. Ve adamları (bunu kaşığı ağzına götürürken söyledi) günlerden beri doğru dürüst bir şey yemediğinden iaşe sorumlusuna fırça çekmişti, demişti ki: Bakın, Ivan nah şurada, T 34'ler gelmek üzere, depoyu bırakın artık. Ama adam diyor ki, bu yaptığınız talan, depo ateşe verilecek. Bunun üzerine ben de dedim ki: Pekâlâ, o zaman başka bir yola başvurmamız lazım, ve bir astsubaya yanına birkaç adam alıp deponun kapısını kırmasını emrettim. Nitekim adamlar bir süre sonra sandıkları sürükleye sürükleye getirdiler, peki sandıkların içinde ne vardı?

Ullrich'in babası etkisini artırmak için sözlerine ara verirken ağzına bir kaşık puding daha attı.

Ama sandıklarda ne olduğunu anlatamadan Ullrich, puding nefis olmuş, dedi.

Evet, dedi Christa, hem de çok nefis.

Tarifinin sırrını versene ona, dedi Ullrich.

Ullrich'in annesi malzemeleri sıralamaya başladı.

Babası sessizce pudingini kaşıkladı.

Ullrich, geceleyin apartman koridorlarına bildiri bırakmak için Giesing'e giden Albert'i düşündü.

Kahrolsun cellat Hitler, yazıyordu bildirilerin üzerinde. Savaş tellallığına karşı. İşçilerin Hitler'e karşı mücadele ettiğini daha önce hiç duymamıştı. Komünistlerden pek söz edilmezdi. Yalnızca Rus ajanı ve casusu olarak. Vatan hainleri.

Ullrich'in annesi puding kâselerini mutfağa götürürken Ullrich'in babası kadehlere kırmızı şarap doldurdu.

Hele bir otur anne, dedi Ullrich'in babası, kayıp oğlun geri dönüşüne kadeh kaldıralım.

Şerefe, diyor ve kadeh kaldırıyor, Christa'yla kadeh tokuşturmak istiyor.

Şerefe, diyor yine ve Ullrich'in annesiyle kadeh tokuşturuyor. Ullrich masanın üzerinden Christa'yla kadeh tokuştururken, Christa'nın yanında oturan Manfred kadehini mahcup mahcup kaldırmış, birinin onunla kadeh tokuşturmasını bekliyor. Ama Christa'nın önce Ullrich'in annesiyle kadeh tokuşturması gerekiyor, bu arada Ullrich babasıyla kadeh tokuştururken, babası, hadi, bitirme sınavına, diyor; Ullrich gülümsemeye çalışıyor, sonra şerefe anne, diyor, ve annesiyle kadeh tokuşturuyor, Christa, Manfred'le kadeh tokuştururken Ullrich'in babası şarabını içiyor ve Ullrich kardeşiyle de çabucak kadeh tokuşturuyor.

Şerefe.

Evet, dedi babası, iyi şarap. Fransızlar bu işten anlıyor.

Sizinle tanıştığıma sevindim, dedi Ullrich'in annesi Christa'ya.

Christa, Ullrich'e baktı.

Ullrich kısaca tavana baktı, Christa anlasın istiyordu.

Evet, diye tekrarladı Ullrich'in babası, Fransızlar yaşamayı biliyorlar, bunu teslim etmek lazım. Onlardan öğ-

reneceğimiz çok şey var.

Şarap kırmızısı kadehinden bir yudum aldı.

Hâlâ mümkünse tabii, diye ekledi.

Ne, diye sordu Ullrich.

Doğu'ya baktığımda, dedi Ullrich'in babası ve Christa'ya baktı, başımıza çorap örüldüğünü görüyorum. Şimdi Ullrich'e bakıyordu.

Dışarıda hava kararmış, soğumuştu.

Neredeyse sonbahar gibi, dedi Ullrich.

Christa çoktan arabaya binmiş, debriyaja basıp vitesi takmıştı. Motor çalışıyordu. Eli pencerenin çevirme kolundaydı. Ullrich ona eğilmişti.

Çok kötüydü.

Hayır, dedi Christa, çok tatlı bir annen var.

Ullrich ona baktı.

Şimdi gitmem lazım, yoksa Hamburg'a hiç varamayacağım.

Evet, dedi Ullrich, Hamburg'da görüşürüz.

Görüşürüz.

Bungert bekliyor, diye düşündü Ullrich el sallarken. Geceyi ümit ettiği gibi Frankonya'da geçirmemişlerdi, Christa biraz gecikecekti o kadar.

Merdivenden çıkarken elinde Christa'nın parfümünün kokusunu aldı, çiçeksi bir koku.

Fakat hep soğuk ve şarkısız olsa da senenin
O verimsiz dönemi, beyaz tarlada
Yeşil otlar boy verir,
Sık sık öter yalnız bir kuş.

Annesi mutfakta bulaşıkları yıkıyordu. Babası oturma odasında fitilli kadife koltukta oturmuş gazete okuyordu.

Gazeteyi masaya bırakırken, hoş kız, dedi, ama üstündeki kumaş parçası – kısaydı biraz.

Ullrich babasına gelecek sene bitirme sınavına giremeyeceğini söylemeyi düşündü bir an. Ama sonra bunu yarına ertelemeye karar verdi.

Manfred'in odasında Ullrich, Lee van Clef'i Colt tabancasını kabzasından çıkarmak üzereyken gösteren afişin altındaki yatağa oturdu.

Karşı duvarda kırat deniz kıyısında dörtnala koşuyordu.

Bu dev kırmızı güneş.

Manfred pikaba bir Beatles plağı koydu.

What do I do when my love is away.
(Does it worry you to be alone)
How do I feel by the end of the day
(Are you sad because you're on your own)

Manfred kollarını göğsünde kavuşturmuş, küçük yazı masasının önünde oturuyordu.

Ne yapmak istiyorsun, diye sordu.

Ullrich bilmiyordu.

İKİNCİ BÖLÜM

1

Amfi tıklım tıklım doluydu. Tavanın altında sosis biçiminde kırmızı bir balon süzülüyordu. Ullrich kalabalığı yarıp amfiye girdi. Bağrışmaları ve kahkahaları daha amfinin girişindeyken duymuştu. Christa'yla girişte buluşmak için sözleşmişlerdi. Ama onu beklememişti.

Aşağıya, podyuma doğru eğimli amfiye bakmak için önündeki başların arasından ileriyi görmeye çalıştı.

Giderek daha fazla öğrenci kapılardan ite kaka giriyordu. Bütün sıralar doluydu. Sıralara ve kürsülere, yan koridor basamaklarına, hatta öndeki podyuma oturmuşlardı, hep bir ağızdan gülüp konuşuyorlardı.

Tıpkı bir beat festivali gibi, diye düşündü Ullrich.

Ullrich, siyah ders dosyasını sanki elinden kapacaklarmış gibi göğsüne bastıran yanındaki öğrenciye, neler oluyor, diye sordu.

Bu kadarı da fazla, dedi yanındaki.

Ne fazla, diye sordu Ullrich, yavaş yavaş öne doğru itekleniyordu.

Şimdi de burada başladılar.

Başladı mı?

Ne, diye sordu yanındaki, arkaya ittirildi. Başını çevirip öfkeyle, dikkat etsenize, dedi.

Dersi sabote mi edecekler?

Evet, dedi dosyalı öğrenci, tekrar öne ittirildi. Yanından itiş kakış geçmeye çalışan bir kıza dirsek attı.

Bu tipler burada ne arıyor? Bunların hepsi Renke'nin öğrencisi değil ki.

Yavaş yavaş arkada kalmıştı.

Dikkat edin be, dedi yine, ders dosyasını göğsüne daha sıkı bastırdı.

Arkasında bir gülüşme oldu. Böyle yakın temasta olmak güzel, değil mi öğrenci arkadaşım, dedi biri.

Ullrich kalabalıkla öne doğru savruldu. Birdenbire Christa'yı gördü. Podyumda, kürsünün az ötesinde oturuyordu. Ullrich'i beklememişti. Ullrich bir an sinirlendi, sonra kendisinin de beklemediği aklına geldi. Ullrich şimdi kimseye aldırmadan ite kaka ön tarafa ulaşmaya çalışıyordu.

Biri arkasından, bu ne telaş, diye bağırdı.

İki gün önce Ullrich burada Christa'yla birlikte Renke'nin ilk dersine girmişti. Yan yana oturmuşlardı, önlerinde ders notları. Amfinin sadece ön sıraları doluydu. Renke amfiye girdiğinde öğrencilerin mırıl mırıl konuşmaları kesilmişti. Sıralara tıklatılırken Renke ön tarafa yürümüştü. Konuşmalar anında kesilmişti.

Şimdi amfide kâğıttan uçaklar uçuyordu. Kimileri bir sıradan öbürüne bağıra bağıra konuşuyordu. Biri minik kâğıt toplarına fiske vurup ön tarafa fırlatıyordu.

Ullrich'in kenara ittirdiği biri, ağır ol bakalım, dedi.

Ullrich ona dokunuverdiğinde Christa'nın yüzünün alacağı ifadeyi hayal etmeye çalıştı. Bir an, yandan dolanıp podyuma çıkmayı, arkadan yaklaşıp Christa'nın gözlerini kapatmayı düşündü. Sonra bu fikri gülünç buldu. Aynı buradaki aşırı heyecanı da birdenbire gülünç bulduğu gibi.

Başında öğretmen olmayan bir ilkokul sınıfı gibi, diye düşündü.

İte kaka podyuma ulaşmak üzereyken Christa onu görüp el salladı.

Ullrich bir haftadan beri Hamburg'daydı. Braunschweig'dan Christa'ya mektup yazıp ne zaman geleceğini bildirmişti. Christa'nın garda onu karşılayacağını ümit edi-

yordu. Perona inince, Bamberg'de geçirdikleri günün ne güzel olduğunu söyleyecekti. Christa eğer peronda bekliyorsa, trenden iner inmez ona sarılmaya karar vermişti Ullrich.

Tren durunca Ullrich iki ağır bavulunu perona indirdi. Gerçekten de, Christa beyaz kuzu kürkü mantosuyla peron merdiveninde bekliyordu. Ullrich bir bavulunu yere bırakıp el salladı. Christa da el sallayıp güldü, ona doğru ilerlerken, Ullrich, Christa'nın yanındaki adamı fark etti.

Bu Bungert, dedi Christa.

Adam, merhaba, nasılsın, dedi, Ullrich'in elini kuvvetle sıktı ve bavullardan birini aldı.

Nasılsınmış, ne klişe bir laf, diye düşündü Ullrich, sağ ol, dedi, ben hallederim.

Ama Bungert bavulu elinden bırakmadı.

Ullrich, Christa'nın elini sıktı. Yolculukla ilgili bir şey söylerken, neden onun sadece soyadını söylüyor ki, diye düşündü. Diğer bavulu aldı, ama sonra tekrar yere bıraktı. Çok iyi olduğunu söylerken, neler saçmalıyorum, diye düşündü.

Bavulu yine eline aldı, ama Christa gülerek başını gösterince tekrar yere bıraktı.

Seni bambaşka biri olarak hatırlıyorum, dedi Christa.

Evet, dedi Ullrich, berbere gittim.

Ullrich evde aynanın karşısında durmuş, aniden cascavlak görünen kulaklarına bakmıştı.

Kulaklarını fazla büyük bulurdu.

Gidelim, dedi Bungert ve seri bir hareketle saçını geriye itti.

Göt herif, diye düşündü Ullrich.

Amfide ritmik bir biçimde alkış tutuluyordu.

Ullrich, Christa'nın yanına varınca, neden alkışlıyorlar, diye sordu.

Christa da bilmiyordu. Ullrich podyumda Christa'nın yanına sıkıştı. Sıraları tıklım tıklım dolu, hafif eğimli amfiye baktı. Yasak levhalarına rağmen her yerde sigara içiliyordu. Öğrenciler kapılardan itiş kakış geçip amfiye do-

luşmaya devam ediyor, koridorlardan aşağı akıyorlardı.

Bayram havası, diye düşündü Ullrich.

Kürsünün etrafına bir grup öğrenci toplanmıştı.

Sakallar: yanak sakalları, çene sakalları, top sakallar, pos bıyıklar.

Birinin göğsünde bir megafon sallanıyordu. Ufak tefek sarışın bir kız hamileydi. Biri siyah sabolar ve siyah deri ceket giymişti. Konuşurken yumruğunu, küçücük yumruğunu indirip kaldırıyordu. Yanındaki siyah saçlı gencin sırtında koyun postu yelek vardı.

SDS,[1] dedi Ullrich'in yanında oturan öğrenci.

Kim bunlar, diye sordu Christa.

SDS, dedi Ullrich, orada, kürsüdekiler.

Ullrich yüzlerini aklında tutmaya çalıştı. Gruptakiler kendi aralarında tartışıyorlardı. Alçak sesle ama ısrarla. Ullrich, şimdi Renke'nin dersini iptal etmesi olasılığına karşı plan yaptıklarını tahmin etti.

Yerimiz çok iyi, dedi Ullrich'in yanındaki öğrenci.

Evet, locadayız.

İşte, dedi Ullrich'in yanındaki, şimdi başlıyor.

Koyun postu yelekli, siyah saçlı, sakallı öğrenci kürsüye çıkmış ve mikrofonu kendine doğru bükmüştü. Sanki tekrar geri bükülecekten korkar gibi sıkıca tutuyordu mikrofonu.

Bu Conny, dedi Ullrich'in yanındaki, SDS şeflerinden biri.

Conny mikrofona iki kere üfledi ve siyah saçlarını ağır ağır alnından geriye itti.

Salonda gürültü kesildi.

Conny parmağıyla birkaç kez mikrofona vurdu: Öğrenci arkadaşlar, aranızdan bazılarının bu kargaşadan hoşlanmadığını tahmin ediyorum. (Salonda biri, çok doğru, diye bağırdı. Kimileri alkışladı.) Kargaşa demek kaos, anarşi, devrim demektir, hepimiz evde, okulda ve üniversitede bunu öğrendik. Ve şunu da biliyoruz ki, devrimler

[1] Sozialistische Deutsche Studentenbund (SDS): Sosyalist Alman Öğrenci Birliği. (Ç.N.)

dünya tarihinin düzenli akışını daima sekteye uğratmıştır. Sakallı Fidel Castro'nun Latin Amerika'nın dengesini bozduğunu okuyoruz örneğin. Uzak Asya'da da Kızıl Muhafızlar kültür devrimi yaparak kaos ve terörü kalıcı hale getirmeye çalışıyorlar. (Amfiden kahkahalar ve alkışlar yükseldi).

Kimileri için eleştiri bile devrimin ön aşamasıdır. Bu nedenle saygıdeğer rektörlerimiz ve dekanlarımız eleştirel sorularla şimdiye dek nadiren karşılaştılar. Biz bu soruları kendimize bile pek sormadık. Kimin için araştırma yapıldığı, kimin öğreteceği, özellikle de ne öğrenileceği sorusunu. Zaten bu sorular bilimdışı olmakla yaftalanıyor. Dekanlarımız bu tür soruları bile devrimci olarak niteliyor ve sinirden kıpkızıl oluyorlar. (Amfiden alkışlar ve kahkahalar yükseldi.) Bu tür sorular sormayı öğrenmeliyiz, hem de radikal bir biçimde. Henüz vakit varken, onların, bu ülkenin iktidar sahiplerinin iktidarlarını garanti altına almak için bilincimize bir mayın tarlası gibi döşedikleri tabuları yıkalım. Biçimlendirilmiş toplumumuzdaki sınıflar arasındaki çelişkilerden söz edelim, ülkemizdeki sömürü biçimlerini ortaya dökelim. Bu devletteki vatandaşların yapay olarak üretilmiş kendini beğenmişliğini yok edelim ve bu kendini beğenmişlikten çıkar sağlayanları ifşa edelim. Bu sisteme karşı duyulan hoşnutsuzluk büyüsün. Bunun için gereken maddi koşulları sistem kendisi üretiyor. Bu toplum sisteminin hiç durmadan yaygınlaştırdığı, fakat resmî olarak göz ardı edilen sefalet gözler önüne serilmelidir. Kendi ülkemizde plan dahilinde dumura uğratılan kitle bilincinin sefaleti, buradaki korkular ve nevrozlar, Üçüncü Dünya'nın sömürülen ülkelerindeki açlık, diktatörlük, savaş, ayrıca hazırlanmakta olan geleceğin sefaleti gözler önüne serilmelidir. Direncin enerjilerinin bu devletin önceden önlem alıp kurduğu sübap sistemi tarafından emilmeden toplanabilmesini sağlayalım. Devletin bize sunduğu demokratik biçimlerin, bunların sübap işlevinin foyasını meydana çıkaralım. Öncelikle de, demokratik denetimin tam da iktidar sınıflarının çıkarlarına müdahale edile-

bileceği yerde ortadan kalktığını gösterelim. Şimdiye dek hiçbir itirazla karşılaşmadan öğretilerini üstümüze boca eden profesörleri bizimle bu görüşleri tartışmaya zorlayalım. Onları, bu öğretilerle kimin çıkarlarını temsil ettikleri konusunda hesap vermeye zorlayalım. Onların şimdiye dek sorgulanmamış otoritelerini sorgulayalım. (Salondan alkışlar ve bravo sesleri yükseldi.) Baskıcı kurumları sorgulayalım. Kurumların örneğin bu amfi gibi baskıcı mekânlarını sorgulayalım. Bu mekândaki tüm oturma yerleri, normalde profesörlerin durdukları ve hiçbir itirazla karşılaşmadan konuşabildikleri bu noktaya göre düzenlenmiş. (Ullrich alkışladı. Bu daha önce hiç dikkatimi çekmemişti, dedi. Ne, diye sordu Christa. Şu mekân meselesi.) Fakat aydınlanmayı salt tartışmalarla ve analizlerle değil, öncelikle, demokratik olmayan örgütlenmenin, ikiyüzlü özgürlükçü-demokratik düzen palavralarının küçük bir azınlığın çıkarlarının makyajı olduğunu ifşa eden, amaca yönelik eylemlerle hızlandırmalıyız. Hâkim sistem her yerde. İktidarı okullarımız, fabrikalarımız, devlet kurumlarımız ve üniversitelerimizde sağlamlaşıyor. Hepsi iç içe geçmiş, hepsi birbirine dayanıyor. Bu dayanaklardan birini sarsalım. Otoriter ordinaryüs üniversitesini bugün burada sarsalım. İşe Renke'yle başlayalım.

Salonda yine ritmik bir alkış başladı. Ullrich ritmi ancak şimdi, alkışlara katılınca çıkardı: Ho-Ho-Ho-Chi-Minh.

Aniden Ullrich ayağa fırlamak için şiddetli bir istek duydu. Alkışa konsantre olarak bu isteğe karşı durmaya çalıştı.

Alkışlar yavaş yavaş kesildi.

Conny podyumun yanındaki SDS grubunun yanına dönmüştü.

Yine ısrarla ve alçak sesle tartışmaya başladılar.

Renke dersi iptal ediverir belki, dedi Ullrich ve saatini gösterdi.

Renke'nin dersleri nasıldı ki, diye sordu Christa.

Aman, dedi Ullrich, ukala dümbeleğinin teki işte.

Ama sonra Conny'nin konuşmasını düşündü. Renke elimi bile sıkmadı, dedi Ullrich. Orada durmuş elimi ona uzatıyorum ama o görmezlikten geliyor. Elimi nereye koyacağımı bilemedim. Sonra da seminerinin dolu olduğunu söyledi. Bunu oracıkta, ayaküstü söyledi. Sözümü bitirmemi bile beklemedi.

Aniden amfide bir uğultu, bir hareketlenme oldu. Renke geliyordu. Girişte duran öğrencileri kenara itip kendine yol açmıştı. Peşi sıra beş ya da altı asistan ve doktora öğrencisi yürüyordu, hepsi de takım elbiseliydi.

Salonun öbür ucundaki bazı öğrenciler Renke'nin ön tarafa nasıl adım adım ilerlemeye çalıştığını daha iyi görebilmek için ayağa kalktılar.

Sonunda Renke podyuma ulaştı, üç basamağı çıkıp kürsüye ilerledi. Kolunun altında iki kitap ve gri bir telli dosya vardı. Yüzü kızarmıştı. Kitapları kürsüye bırakıp dosyayı açtı.

Ullrich gri karton kapağın üzerindeki koyu ter lekelerini gördü. Renke mikrofonu kendine göre ayarladı. Elleri hafifçe titriyordu. Salonda tek tük gülme sesi duyuldu. Renke hafifçe öksürüp boğazını temizledikten sonra sakin ama boğuk bir sesle konuşmaya başladı: İlgili eserler okunmamışsa bir dersin anlamı yoktur, çünkü verimli olmaz.

Amfi uzun kahkahalarla çınlıyordu.

Renke bozuntuya vermeden devam etti: Bilgiler önemlidir, aksi takdirde hiçbir şey hakkında konuşulamaz, en azından mantıklı bir biçimde konuşulamaz.

Biri, bak sen, diye bağırdı.

Bu nedenle, okunacak eserlerin listesini ilk derste vermiştim.

Amfi yavaş yavaş sessizleşti, Ullrich'in şimdiye dek dinlediği tüm derslerde olduğu gibi sessizleşti.

Renke özetledi, bir önceki sömestrdeki ders yapısına işaret etti. Birbiriyle çelişen farklı araştırma alanlarından söz etti. Yüzündeki kızarıklık kaybolmuştu. Konuşurken elini kolunu oynatıyordu. Bir sayfayı çevirmek için kaldır-

dığında da titremiyordu elleri artık. Tıklım tıklım dolu amfide sakin ve kendinden emin bir biçimde konuşuyordu. Aniden sustu, amfiye baktı, sonra kolunu uzatıp üzerinde *Sigara içmek yasaktır* yazan büyük bir levhayı gösterdi, artık sigaralarınızı söndürmenizi rica ediyorum, dedi.

Biri, neden, diye sordu.

Çünkü ses tellerime zarar veriyor.

Salonda bir-iki kişi sıralara vurdu. Biri, çok doğru, diye bağırdı.

Renke bir kavramsal izleğin gerekliliğinden söz ediyordu.

Ullrich, Conny'nin koyun postu yeleğiyle kürsünün hemen yanında durduğunu gördü. Conny boynundaki gümüş kolyeyle oynuyordu.

Mahcup mahcup duruyor, diye düşündü Ullrich. Hayal kırıklığına uğramıştı.

Ullrich, Christa'ya, herif dersini verip gidecek, diye fısıldadı.

Renke manalı manalı sustu, amfide oturanların başları üzerinden karşıya baktıktan sonra konuşmaya başladı: Buradaki dersimizin konusu...

O zaman ön sıradaki bir kız ayağa fırlayıp, dersimiz mi, diye bağırdı.

Amfide bir gürültü koptu. Yüksek sesli, agresif kahkahalar.

Renke öğrencilerin ter ter tepindiği amfiye baktı. Yüzü yine kızardı. Çok sayıda kişi ayağa fırlamıştı. Bazıları gülerek sıraları yumrukluyordu. Kimileri de arkalarına dönmüş, birkaç sıra ötedekilere sesleniyordu.

Bir an Renke, muhtemelen hiç o kadar dolu görmediği amfiye baktı. Tıklım tıklım dolu bir amfi Renke'nin de hayaliydi mutlaka, işte hayali gerçekleşmişti, ama amfiyi dolduranlar huşuyla dinlemek yerine bağırıyor, çağırıyor, kuduruyorlardı.

Az önce konuşmasını kesen kızın olduğu tarafa baktı. Kahkahaların kesilmesini bekledikten sonra, yıllar yılı yararını gördüğü emin bir tavırla konuştu: Sözümü kesen kız

öğrencinin bilgisi olsun diye söylüyorum, bu bir *pluralis modestiae*[1] idi. Ama kulağa *pluralis bestiae*[2] gibi geliyordu.

Bir dil sürçmesi.

Biri, kendi kalene gol, diye bağırdı.

Bir başkası, Renke buraya, bir gol daha atsana.

Amfide bir koro oluştu: Renke buraya, bir gol daha atsana.

Renke karşısında sanki huşuyla dinleyen öğrenciler varmış gibi derse devam etmeye çalıştı. En son bilimsel araştırmalarla ilgili sorunlar hakkında alçak ama enerjik bir sesle konuşmayı sürdürdü.

SDS grubuyla birlikte podyumda duran hamile kız kırmızı bir balon şişirmeye başladı. Bir yandan da ağır ağır kürsüye ilerliyordu. Balonun ucuna bir düğüm atıp Renke'ye vermeye çalıştı. Renke balonu eliyle iterken sabit gözlerle notlarını okuyordu. Kız yandan uzanıp mikrofonu kendine çevirdi.

Renke'nin sesi gitmişti. Konuşmasına devam ettiği görülüyordu, dudakları kıpırdıyordu ama artık hiçbir şey duyulmuyordu.

Kız mikrofona konuştu: Herr Profesör, sizinle tartışmak istiyoruz.

Renke artık mikrofona konuşmadığını ancak o zaman fark etti. Mikrofonu tekrar kendine çevirip bağırdı: Burada huzuru bozanlar derhal defolup gitmezlerse polise suç duyurusunda bulunacağım. Burada ev sahibi benim.

Bu durumun artık değişmesi gerek, diye bağırdı Conny. Biz tartışmak istiyoruz. Conny kürsüye gitti ve mikrofonu kendine doğru çekmeye çalıştı, ama Renke mikrofona sıkıca sarılmıştı. Hamile kız karnını dışarı çıkarıp Renke'yi karnıyla itti. Renke onu dirseğiyle uzaklaştırmaya çalışınca amfiden derhal yuhalama ve ıslık sesleri yükseldi.

---

[1] (Lat.) Bir dilbilgisi terimi. Tevazu çoğulu; konuşan ya da yazan kişinin yalnızca kendini kastetmekle birlikte "biz" adılını kullanması. (Y.N.)

[2] Dil sürçmesinden kaynaklanan yanlış bir kullanım. Kelimesi kelimesine çevrildiğinde "hayvan çoğulu" anlamına gelmektedir. (Y.N.)

Renke kürsüden kenara itilmişti ama mikrofon hâlâ elindeydi.

Bir öğrenci megafonla, biz tartışmak istiyoruz, diye bağırdı.

Dersteyiz, dedi Renke, görüşme saatinde değiliz.

Öğrenci tiz bir ıslık sesiyle birlikte megafona konuştu: Ama Herr Profesör, aslında bir görüşme saati bu. Bizim görüşme saatimiz. Burada sizinle ders konularınızı tartışmak istiyoruz.

Renke, kızıl terör, diye bağırdı.

Hayır, dedi megafonlu öğrenci, rasyonel bir tartışma istiyoruz. Ama bunu engelleyen bir şey varsa, o da profesörlerin terörü.

Umarım kalpten gitmez, dedi Christa.

Amfide kimileri, huzuru bozanlar dışarı, diye bağırdı.

Biri, Herr Profesör, polis çağırayım mı, diye sordu.

Renke hâlâ mikrofona sıkıca tutunmuş, kızıl terör diye bağırıp duruyordu.

O sırada biri podyuma içi suyla dolu, somon rengi bir prezervatif fırlattı. Prezervatif Renke'nin ayaklarının önüne düşüp patladı. Renke bir an prezervatife bakakaldı, sonra mikrofonu bırakıp notlarını topladı, iki kitabını aldı ve apar topar podyumdan indi.

Amfide bir koro oluşmuştu: Renke'nin takımlarını ezin. Ullrich ayağa fırlamış, heceleri yumruğuyla vurgulayarak bağırıyordu. Renke yan koridorda duranlar arasından kendine yol açarak çıkışa doğru ilerledi. Arkasında asistanları ve doktora öğrencileri. Renke çıkışa yaklaştıkça koro da hızlanmış, daha çok bağırıyordu: Renke'nin takımlarını ezin. Çıkıştan hemen önce bazı öğrenciler Renke'nin yolunu kesmek için yere oturmuşlardı. Renke bir öğrencinin üzerinden atlamaya çalıştı. Tek bacağının üzerinde beceriksizce denge sağlamaya çalışıyordu. Diğer bacağını yerde oturan öğrencinin omzundan aşırmıştı. Boştaki eliyle öğrencinin kafasından destek aldı. Kitaplarından birini yere düşürdü. Ne yapacağını bilemeden çaresizlik içinde durdu.

Tıpkı orman cücesi Rumpelstilzchen gibi, dedi Ullrich.

Birdenbire asistanlardan biri yerde oturan tipi saçlarından kavrayıp kenara sürükledi. Koro yuhalamaya ve ıslıklamaya geçti. Amfinin sol tarafındakiler, asistanı ve hâlâ yerde oturan öğrenciyi daha iyi görebilmek için ayağa kalktılar. Amfinin ortasındakiler açılır kapanır oturakların üzerine çıktılar. Hatta en sağdakiler sıraların üzerine. Şimdi herkes amfinin sol alt köşesinden sağ üst köşesine kadar sıra sıra dizilmiş bekliyordu.

Renke'nin takımlarını ezin, diye bağırmayı sürdüren birkaç kişi kalmıştı.

Umarım o da vurur, diye düşündü Ullrich.

Tam o sırada megafonlu öğrenci podyumun kenarına zıpladı, bırakın gitsin Renke, dedi. Tartışmaktan korkan birini buna zorlayamazsın.

Renke çıkışta gözden kayboldu. Bazı öğrenciler onu yüksek sesle protesto ederek peşinden gittiler. Deri ceketli öğrenci megafonu dikkatle yere bırakıp kürsüye gitti. Mikrofonu kendine doğru çekmek yerine mikrofona eğildi.

Bilimin değerlendirilme bağlamlarının devamlı olarak sorgulanması için ders işleyişinin sistematik bir biçimde bozulması gerekir, dedi.

Salondan biri, kendini tanıt, diye bağırdı.

Adı Petersen'di, sosyoloji ve Alman dili ve edebiyatı okuyordu, SDS üyesiydi.

Ona göre, ordinaryüslerin irrasyonel iktidar taleplerine son verilmesi ve gerek derslerde gerekse de araştırma konularında otoriter çalışma biçimlerinin ortadan kaldırılması mücadelesini sürdürmek şarttı.

Petersen son heceleri bile belirgin bir biçimde telaffuz ediyordu. Küçük beyaz yumruğunu tıpkı bir orkestra şefi gibi enerjik bir biçimde havada sallıyordu. Petersen ders işleyişinin işlevsizleştirilmesinden ve genel eğilime karşı eleştirel bir kamuoyunun oluşturulması gerektiğinden söz etti.

Ullrich söylenenleri anlamakta zorlanıyordu.

Ayı Eiffe herkesin olayları kavramasını talep ediyor.

Ullrich bu cümleyi Wellingsbüttel'e gitmek için bindiği banliyö treninde okumuştu. Oraya bir kiralık odaya bakmak için gidiyordu.

Müstakil ev büyük bir bahçenin içindeydi. Çatının altına küçük bir tavan arası odası yapılmıştı. Christa'nın anne babasının Ratzeburg'da böyle bir evde oturduklarını düşündü. Ullrich tavan arasındaki küçük pencereden dışarıya baktı ve soluk ekim güneşinde bahçedeki kayınların kızıl-kahverengiye çalan yapraklarını gördü.

Güzel, dedi Ullrich.

Evet, dedi ev sahibesi, güzel ve sakin. Söylediğine göre, aslında odanın kirasına muhtaç değildi. Ama oğlu şimdi Marburg'da hukuk okuduğundan oda boşalmıştı. O da, bu kadar ihtiyaç varken odanın boş durmaması gerektiğini düşünmüştü.

Bu oda ucuz değildir, diye düşündü Ullrich ve etrafına bakınarak, evet, güzel, dedi.

Bunu söylerken Münih'teki teoloji adayının ufacık odasını düşünüyordu.

Şimdi kadının evde bir tek kızı kalmıştı. O da gelecek sene liseyi bitirecekti. Zaman nasıl da geçiyor, dedi ev sahibesi.

Evet.

Ullrich odanın kirasını nasıl soracağını düşündü.

Gerçekten güzel bir oda, küçük ve rahat, sonra kısa bir suskunluktan sonra nihayet sordu: Peki kirası ne kadar?

Yüz elli.

Ve Ullrich'in şaşkınlıkla baktığını görünce ekledi: Elektrik ücreti dahil elbette.

Ullrich başını salladı. Barmbek'te de bir odaya bakmıştı. Koltuklu ve geniş çek-yatlı büyük bir odaydı. Odada yazı masası bile vardı. Duvarda, çek-yatın üzerinde, boyunlarını tavana uzatan iki turna kuşunun tasvir edildiği tik ağacından bir rölyef asılıydı. Tavandaki lamba anne babasının oturma odasındaki lambaya benziyordu. Ebrulu bir porselen şemsiye.

Barmbek'teki oda hem daha ucuz hem de daha büyüktü. Ama ona evini hatırlatıyordu.

Ullrich bahçeye baktı, kayınların kızıl-kahverengi yapraklarına baktı ve yüz elli mark, bu benim bir aylık paramın neredeyse yarısı, diye düşündü. Pencerenin önünde gereğinden fazla durmuştu. Şimdiden sonra hayır demeye utanıyordu.

Tamam, odayı kiralıyorum.

Bayan Zollgreve onu kapıya kadar geçirdi. Ullrich vedalaşırken hafifçe eğilmişti. Yassı taşlarla kaplı yoldan bahçe kapısına yürümüş ve eğildiği için kendine kızmıştı. Bundan sonra kadınların önünde de eğilmemeye dikkat etmeye karar verdi. Serin, güneşli havada derin derin nefes almış ve sarı-kahverengi ıhlamur ağaçlarının altından yürüyerek banliyö tren istasyonuna gitmişti. Sakin villa semtini beğenmişti. Çalışmak için böyle sakin bir yere ihtiyacı olduğuna inandırmaya çalışmıştı kendini. Ama yine de hayır demediğine kızıyordu. İstasyonda tren tarifesinin üzerine keçeli kalemle yazılmış bir cümle görmüştü.

Ayı Eiffe yakında geliyor.

Eiffe de kimdi?

Salonda mütemadiyen alkış tutuluyordu. Petersen doğruldu, salona bir bakış fırlattıktan sonra tekrar mikrofona eğildi: Profesörler kendilerine soru sorulmasına bile izin vermiyorlarsa ne yapmalı? Renke'yle rasyonel bir biçimde tartışmak istiyoruz, ama o istemiyor. Buranın tartışma yeri olmadığını söylüyor. Yalnızca odasında görüşmek istiyor, kendisiyle ancak orada görüşülebilirmiş. Bundan şu sonucu çıkarıyoruz: Şimdi hep birlikte görüşme saatine gidiyoruz.

Herkes derhal ayağa kalkıp itiş kakış çıkışlara yöneldi. Ullrich yanında Christa'nın elini hissetti. Christa kazağına tutunmuştu.

Kaybolmayayım diye, dedi.

Enstitüdeki koridorlar ve merdivenler tıklım tıklım doluydu. Birisi etrafındakilere sigara paketini uzatıyordu. Bir çakmak elden ele dolaştı. Kimin olduğu soruldu. Kim-

se çakmağı sahiplenmedi. En arkalardan gelmiş olmalı. Renke'nin birazdan geleceği söylendi, güya kendini odasına kilitlemişti.

Koro halinde bağırıldı: Renke, geliyoruz. Renke, neredesin? Ama Renke gelmedi.

Kapıyı yerinden çıkaralım, diye bağırıyor biri.

Conny: Çok doğru, Renke öğrencilerin yanına gelmiyorsa, öğrenciler Renke'ye gitmeli.

Biri, Renke'nin kendini sekreterine gardıroba kilitlettiğini iddia ediyor.

Bir başkası buna karşı çıkıyor ve Renke'nin yangın merdiveninden kaçtığını söylüyor.

O göbekle bunu beceremez, diyor Ullrich.

Komik olsun ya da olmasın her lafa gülünüyor.

Şarkı söylemeli şimdi, diyor Ullrich.

Evet, diyor Christa, ama ne?

En önde, Renke'nin kapısının önünde biri tornavida istiyor.

Kapının kilidini sökelim.

Tornavidayı nereden bulalım?

Bir çakı uzatılıyor.

Biri, bu kadarı da fazla, diyor. Kamu malına zarar vermek bu.

Hamile kız, kapıyı kıralım, diye bağırıyor. Kamuoyu oluşturmamız lazım.

Kimileri kapıya omuz atıyor.

Ama ahşap ve kilit sağlam. Sekreter geliyor ve Herr Profesör'ün orada olmadığına dair şerefi üzerine yemin edebileceğini söylüyor.

Kimse ona inanmıyor.

Ön tarafta, haydi hoop, diye bağırıp kapıya omuz atıyorlar.

Haydi hoop.

Aniden bir çatırtı duyuluyor ve kapı açılıyor. Ortalık sakinleşiyor. Öğrenciler Renke'nin odasının önüne doluşuyor. Ne oldu?

Hiç.

Ne?

Renke odasında değil.

Demek ki tüydü, diyor Ullrich.

Christa'nın saçları Ullrich'in yüzüne değiyor. Ullrich kolunda onun bedenini hissediyor. Onu hemen oracıkta kollarına almak.

Petersen megafondan haykırıyor: Yine geleceğiz. Renke bizimle tartışmayı kabul edene kadar Renke'nin her dersine, her seminerine gireceğiz.

Biri herkese bedava bira dağıtılmasını istiyor.

Bir diğeri, parasını Renke ödemek zorunda, biz de ona bir meşale alayı yaparız, diye bağırıyor.

Onu meşaleler eşliğinde evine götürürüz.

Enstitünün girişindeki sundurmanın altında duruyorlardı. Hava kararmıştı.

Yağmur çiseliyordu.

Yazık, dedi Ullrich, şimdi yarıda kesilmesi. Bugünü güzelce kutlamak gerekirdi.

Evet, dedi Christa, ama zaman zaman Renke'ye acımıştı.

Beni dersine almadığında o bana acımış mıydı, diye sordu Ullrich.

Bu onun suçu değil ki, yeterince yer yok işte.

SDS grubu dışarı çıktı ve girişteki sundurmanın altında tereddütle durdu.

Ne boktan bir hava, dedi Conny ve koyun postu yeleğinin önünü kapattı.

Birdenbire Ullrich dikkatini Christa'ya vermez oldu. Petersen'in ne söylediğini işitmeye çalıştı. *Cosinus*'a gideceklerini duydu. Grup yürüyüp gitti. Kızıl saçlı kız kapüşonunu başına geçirdi. Petersen megafonu parkasının altına soktu.

Gitmem gerekiyor, dedi Christa, Dammtor'a kadar bana eşlik eder misin?

Ullrich tereddüt etti, sonra, hayır, henüz eve gitmek istemiyorum, dedi.

Yarın görüşürüz, dedi Christa.

Ullrich onun karanlık meydanı geçtiğini gördü. Birine *Cosinus*'un nerede olduğunu sordu.

2

Biri konuşuyor, çok sayıda kişi sigara içiyor. Biri elini kaldırıp adını söylüyor. Tartışma yöneticisi söylenen ismi amfinin podyumunda duran tahtaya 24 numaralı isim olarak yazıyor. O sırada konuşmakta olan kişi, Renke'nin üst sınıflara verdiği dersin sabote edilip edilmeyeceğini soruyor. Şimdi artık bir tek kişi değil, pek çok kişi birden konuşuyor. Biri, Renke'nin üst sınıf derslerindeki davranışının demokratik olduğunu söylüyor. Söz isteyen herkese, aykırı bir fikri de olsa, söz hakkı tanındığını söylüyor. Bir başkası, tartışmanın mazeret yaratma işlevinden dem vuruyor. Biri, Renke'nin 1940'ta yayımladığı bir makaleden alıntı yapıyor: Eğitimci, gençlerde lidere karşı katıksız bir sevgi uyandırmalıdır. Pek çok kişi yuhalıyor. Renke'nin makalesinden alıntı yapan kişi, böyle bir şey yazmış olan birinin bugün nasıl demokratik öğretmenler yetiştirebileceğini soruyor. Biri bunun bir gençlik hatası olduğunu düşünüyor. Alıntıyı okuyan kişi, Renke'nin o tarihte otuz beşini devirdiğini söylüyor. Biri, otuz yaşın üzerindeki kimseye güvenilmemesi gerektiğini söylüyor. Bir başkası, her insan hata yapar, deyip cümlesini hemen Latince'ye çeviriyor. Bir diğeri, Renke'nin geçmişteki hatalarından ders almış olabileceğini söylüyor. Biri ayağa kalkıyor, bu naiflik karşısında söyleyecek söz bulamıyorum, diyor ve nedenini açıklıyor. Biri ideolojiden arınmış bir bilim talep ediyor. Bir başkası, kullanıma sokulan her bilimin ideolojik olduğu cevabını veriyor. Biri inliyor: fıçıdaki adam. Biri bundan kuşku duyuyor; biri lanet olsun diye bağırıyor; biri, susun, diye bağırdıktan sonra meselenin sonuna kadar tartışılmasını istiyor. Biri, gündeme geçilsin, diye bağırıyor. Biraz önce Renke'nin dersinin sabote edilip edilmeyeceğini

soran kişi, şimdi dersin neden sabote edilmesi gerektiğini açıklıyor. Birisi konuşma süresinin beş dakikayla sınırlandırılmasını talep ediyor. Biri bunu baskıcı buluyor. Bir diğeri derslerin henüz kitapların olmadığı dönemlerden kaldığı saptamasında bulunuyor. Birisi, çok doğru, diye bağırıyor. Biri, bak sen, diyor. Bir başkası, gündeme geçilsin, diye bağırıp kollarını havaya kaldırıyor. O sırada tartışma yöneticisi tahtaya otuz altıncı ismi yazıyor. Biri, derslerin bugün de hâlâ bir işlevi olabileceğini söylüyor. Bir başkası, ampirik araştırmaların bunun tersini kanıtladığı karşılığını veriyor ve kolektif çalışma grupları kurulmasını talep ediyor. Biri, yanlış anlaşılmış bir ampirizm kavramına karşı çıkıyor. Başka biri, ampirik kontrol yoksa insanın istediğini kanıtlayabileceğini ya da çürütebileceğini söylüyor. En arkalardan biri, o zaman hepimiz kanarya olup amfide neşeyle sağa sola uçuşalım, diye bağırıyor. Biri, ornitologlar dışarı, diyor. Biri, bürokrat sen de, diye bağırıyor. Biri, gündem, diye bağırıyor ama kollarını havaya kaldırmıyor. Bir başkası ona, eller yukarı, diye sesleniyor. Birinci sırada oturan biri ayağa kalkıyor, burası dayanılmaz bir hal aldı, diyor ve tekrar yerine oturuyor. Birisi ön tarafa, mikrofona gidip konuşmacıyı kenara itiyor. Biraz önce, Renke'nin üst sınıflara verdiği dersin sabote edilip edilmeyeceğini sorduğu halde, şimdi sabote edilmiş dersin çalışma gruplarına nasıl dönüştürülebileceğini anlatan konuşmacıyı kenara iten kişi yeni bir tartışma yöneticisi seçilmesini talep ediyor, hem de hemen. Birçoğu sıralara vuruyor, bazıları ıslıklıyor. Biri, bu şekilde devam edemez, diye bağırıyor. Tartışma yöneticisi bu şekilde devam edilip edilemeyeceğini oylamaya sunmak istiyor. Biri ön tarafa gelip bir itirazda bulunacağını bildiriyor. Tartışma yöneticisinin yerine başka birinin seçilmemesi talebinde bulunuyor. Bir başkası ön tarafa gidip, itiraz ediyorum, diye bağırdıktan sonra, ilk önerge diğer seçeneği de içerdiğinden bir itirazda bulunulamayacağını iddia ediyor. Bir üçüncü kişi ön tarafa geliyor ve bir önergenin alternatifinin de gerekçelendirilmesi gerektiğini söylüyor. Yoksa bu işin sonu nereye varır? Bu ne-

denle, şimdi tartışmaya devam edilmesini, konuşmacı listesinin artık tamamlanmasını ve bu önergenin derhal oylamaya sunulmasını talep ediyor.

Ne yapmalı?

Tartışma yöneticisi öncelikle oylamayı yönetip yönetmeyeceği konusunda oylama yapılmasını istiyor. Birisi, önce oylama yapılıp yapılmayacağı oylanmalı, diye bağırıyor. Önerge veren ikinci kişi şimdi tartışmaya devam edilip edilmeyeceğinin oylanmasını talep ediyor. Birisi, iki önergenin ortak bir yönü olduğunu söylüyor, yani tartışmaya nasıl devam edilecek, bu tartışma yöneticisiyle mi onsuz mu, asıl soru bu, diyor. Salonda biri, ikinci önergeyi veren kişinin tartışmayı engellemeye çalıştığından kuşkulandığını, bu nedenle söz hakkının kaldırılmasını istediğini söylüyor. Salondakiler, önergesini ifade etmesi çağrısında bulunuyorlar. O da kürsünün etrafındaki grubun arasından kendine yol açarak mikrofona gidiyor ve önergesini sözlere döküyor: İkinci önergecinin konuşma hakkı kaldırılmalı ve önerge geri çekilmelidir. Biri, bunun yanlış ifade edildiğini, çünkü ikinci önergeyi verenin önergesini dile getirmediğini iddia ediyor. Biri, yerine otur, diye bağırıyor. Biri, lanet olsun, diye bağırıyor. Biri, Godzilla, diye sesleniyor. Biri aklını oynatacağını söylüyor. Biri konuşmacı listesini iptal etmeyi ve bir önerge verilmemiş gibi yapmayı öneriyor. Kimileri bunun tutarsız olduğunu söylüyor. Biri burada sahte gündem yaratıldığını söylüyor. Herkes ona ateş püskürüyor. Birisi, her şeyin sonuna kadar tartışılması gerekir, diye bağırıyor. Biri, ne pahasına olursa olsun bu halk oylaması yöntemine devam edilmesini istiyor ve bu yöntemi burjuva egemen sınıfın düzenbazlığından farklı buluyor. Birçok kişi sıralara vuruyor, bazıları bravo diye bağırıyor, biri Venceremos, diğeri Günter Grass diye haykırıyor. Herkes gülüyor.

Tartışmaya yeni baştan başlanmasına, şimdiye dek verilen bütün önergelerin iptaline, yeni tartışma yöneticisinin ya da eskisinin yeniden seçilmesine ve yeni bir konuşmacı listesi oluşturulmasına karar veriliyor.

Birisi, bu bir öğrenme süreci, diyor.
Kimse itiraz etmiyor.

3

Akhilleus da bilinçten yoksun, çünkü tümüyle duygu fakiri, etrafında olup bitenle hiçbir ilgisi yok, hiçbir şey duymuyor...

Bahçedeki kayın ağaçlarının yaprakları neredeyse tamamen dökülmüştü. Çıplak kara dalları gri gökyüzüne uzanıyordu. Dışarıda yalnızca serçelerin tekdüze cıvıltıları.

Ullrich yeniden konsantre olmaya çalıştı. Tavan arası penceresinin önündeki küçük masada oturuyordu. Üşüyordu.

...çünkü tümüyle duygu fakiri, etrafında olup bitenle hiçbir ilgisi yok, hiçbir şey duymuyor...

Ullrich kitabı kapattı. Ayağa kalktı. Marcuse'yi aldı, en son okuduğu sayfayı açıp yatağın üzerine uzandı.

İçinde bulunduğumuz dönemin kültür modelini oluşturan en gelişmiş endüstri uygarlığı bölgelerinde, yerleşik sistemin muazzam üretkenliği, halk kitlelerinin ihtiyaçlarını, bireyin ihtiyaçlarının sistemi sürekli kılan ve sağlamlaştıran ihtiyaçlarla aynı olmasını sağlayan topyekûn yönetim aracılığıyla çoğaltmakta ve karşılamaktadır.

Cosinus öğrencilerin takıldığı bir köşe başı meyhanesiydi. Büyük, perdesiz pencereleri nedeniyle içerisi sokaktan görülebiliyordu. Bütün masalar doluydu. Sakallı bir adam masalara bira götürüyordu. Üniversite öğrencisine benziyordu. Ullrich çekinerek içeri girmişti. Masalarda oturan kişileri süzmüştü. Sonunda tezgâhın önünde duran Petersen'i görmüştü. Ullrich bir şeyler tartışan grubun yanına gitmekte tereddüt etmişti. Sonra tezgâhta köfte yiyen Conny'yi gördü. Ullrich tezgâha gidip Conny'nin yanında durdu. Conny köfteyi tavsiye ediyor muydu?

Tadına bak, dedi Conny ve köfteyi Ullrich'e uzattı.

Ullrich gerçekten de bir lokma ısırsın mı bilemedi. Sonunda ısırdı. Kendine köfte ve bira söyledi. Biri Petersen'e hâlâ uyku sorunu olup olmadığını sordu. Artık düzelmişti. Bir kız Petersen'e gördüğü bir rüyayı anlattı. Bu rüyayı üçüncü görüşüydü. Rüyasında bir oda arıyor ama ne zaman bir kapıyı açsa bir başka, daha büyük odaya giriyor. Odalar giderek büyüyor. Sonunda, bir sonraki kapıya ulaşıncaya kadar, sonu gelmeyen salonlardan geçmek zorunda kalıyor.

Petersen dikkatle dinlerken yere bakıyordu, elinde bir bardak elma suyu vardı. Conny, Ullrich'e neler yaptığını sordu. Ullrich seminer ödevinden bahsetti. Orada durmuş, bir elinde köfte, diğerinde bira bardağı, seminer başarı belgesinin eksik olduğundan söz ediyordu.

Bir tek bu belgem eksik. Ama aniden tıkandım. Üniversiteyi bile değiştirdim, dedi Ullrich ve Conny'yle birlikte güldü.

Hepimiz kafayı yedik.

Başarı takıntılıyız.

Kendini ekonomik rekabetle yeniden üreten bir toplumda, bütünsel olarak daha mutlu bir varlık talebi bile bir isyan teşkil eder: İnsanı dünyevi zevklerin tadını çıkarmaya yöneltmek demek, insanı hayatını kazanmaya, kâr etmeye, bütün bunları canlı tutan o ekonomik güçlerin otoritesine tabi kılmamak demektir. Çoğunluk için sıkıntı, yoksunluk ve zahmet anlamına gelen bir düzende mutluluk talebinin tehlikeli bir tınısı vardır.

Köfte lezzetliymiş, dedi Ullrich coşkuyla, daha önce hiç bu kadar lezzetli köfte yememişti.

Yine şöyle küçük, sevimli bir soğuğa yakalandığını anlattı Conny. Son zamanlarda sıklaşmıştı.

Bunalım her tarafa yayılıyor.

Ullrich kastedilenin belsoğukluğu olduğunu neden sonra anladı.

Meyhanedeki erkeklerin sadece bir tanesi kısa saçlıydı.

Ullrich adamın kafasının burada utandırıcı derecede

çıplak göründüğünü düşündü. Bu arada Ullrich'in saçları en azından kulaklarını kapatacak kadar uzamıştı.

Petersen'in sırtındaki parka gözüne çok kullanışlı göründü. Ullrich mavi yağmurluğunu aniden gülünç buldu. Kumaşı kış için fazla inceydi ve yağmur yağdığında su geçiriyordu.

Ullrich ellerini ceplerine doğru dürüst sokamıyordu bile, oysa Petersen ve diğerlerinin elleri parkalarının içinde kayboluyordu. Borç alması gerekse bile hemen böyle bir parka edinmeye karar verdi.

Bunu özellikle test ettiğini söyledi Petersen. Artık kesinlikle emindi. Hiç kuşku yoktu. Lister'le telefonda randevulaşmıştı. Lister'e, *Oblomow*'da buluşalım, sonra gider camları kırarız, demişti. Ama telefonda camları nerede ve ne zaman kıracaklarını değil, sadece bunun için *Oblomow*'da buluşmaları gerektiğini söylemişti.

Sonra Lister'le birlikte *Oblomow*'a gitmişlerdi, sahiden de orada oturuyorlardı işte: inanılmaz derecede sıradan kumaş pardösüler içinde yaşlıca üç bey, üçünün de başında çok ince kenarlı fötr şapkalar. Prizmatik gözlüklerinin ardından onları şaşkın şaşkın seyrederek esrar çeken hippiler arasında tipik bir Alman skat grubu gibi oturuyorlardı. Hippiler onları ibne sanmıştı muhtemelen. Sonra tekrar eve dönmüşlerdi, adamların ikisi onu, biri de Lister'i eve kadar takip etmişti. Ne zaman arkasına dönüp baksa, birbirlerinin sigarasını yakıyorlardı.

Herkes güldü. Ullrich de güldü. Petersen'in bu kadar esprili bir anlatıcı olduğunu tahmin etmemişti. Petersen konuşurken başını yana eğip dudaklarını hafifçe büzüyordu. Ullrich bağlamı tam olarak anlamamıştı.

Petersen'in telefonu dinleniyor. Üç herif Popo'ydu, dedi Conny.

Popo[1] da ne, diye düşündü Ullrich.

Ullrich bir köfte ve bira daha söyledi.

Petersen, Ullrich'e *Homburg Prensi*'yle ilgili bir semi-

[1] Popo (Politische Polizei): Siyasi Polis. (Ç.N.)

ner ödevi vermeyi teklif etti. Bunu iki yıl önce yazdığını söyledi. Ullrich ödevi kafasına göre kesip biçebilir ya da aynen yazıldığı gibi teslim edebilirdi.

Sağ ol, dedi Ullrich şaşırarak, bir şekilde halledecekti, hem onunki özel bir konuydu.

Ullrich, Lothar'dan bahsetti. Lothar hep bilgi değiş tokuş ederdi. Lothar bir kitapta Ullrich'in ödev konusuyla ilgili bir şey bulduğunda, Ullrich'in konusuyla ilgili önemli bir şey bulduğunu söylerdi. Eğer Ullrich de onun konusuyla ilgili bir bilgi bulmuşsa, elindeki bilgiyi Ullrich'e verirdi. Bilgiye karşılık bilgi. Lothar hep Ullrich'in ondan bir şey saklamasından, böylece notunu düşürmesinden korkardı. Çünkü profesör tam da Lothar'ın henüz bilmediği bir noktaya özel önem veriyor olabilirdi. İnsanın bilmediği pek çok nokta vardı. Ödevlerinin kopyalarını birbirlerine ancak ödevlerini teslim ettikten sonra gösterirlerdi. Ve evden dışarı çıkarken odalarının kapılarını kilitlerlerdi.

Orman kanunu bu, dedi Conny.

Fakat toplumsal dönüşümün önkoşulu, bu dönüşüme karşı ciddi bir gereksinim duyulmasının yanı sıra, katlanılmaz koşullar ve bunların alternatifleriyle ilgili deneyimdir – ve yerleşik kültürde gelişimi engellenen şey işte tam da bu gereksinim ve deneyimdir.

Her şey ne kadar kolaydı, diye düşündü Ullrich. Her şey hakkında konuşmuşlardı. Birbirlerine dokunmuşlardı. Kızlar oğlanları hiç çekinmeden okşuyorlardı. Ullrich aklından geçenleri artık kelimelere dökebildiğini fark edivermişti. Onu dinliyorlar, ayrıntıları soruyorlardı, ilgili ve dikkatliydiler.

Zollgreve ailesinin evindeki küçük çatı katı odasından bahsetmişti. Oradan çıkman lazım, dediler, orada bunalıma girersin. Etrafta bir sorup soruşturalım bakalım, boş bir oda var mı?

Ullrich bir bira daha söyledi. Burada kendimi acayip iyi hissediyorum, dedi, bilseydim daha önce gelirdim.

Güldüler ve omzuna vurdular. Dostça gülmüşlerdi,

körebe oyununda kimseyi tutamadan ortalıkta dört dönerken şimdi birdenbire gözündeki bağ çıkarılmış, herkes etrafında duruyordu sanki.

Bu durumun değişmesi lazım. Yalnızlığa son.

Daha sonra, çatı katı odasında otururken, değiştirmek ve kurtarmak sözcüklerini ne kadar sık kullandıklarını düşünmüştü. Belki de o kadar sık söylememişlerdi de ona öyle gelmişti. Ama o akşam *Cosinus*'ta bu sözcükleri ilk kez yepyeni anlamlarıyla duymuştu. Daha önce farkına bile varmadığı bir katılığın yavaş yavaş çözüldüğü duygusuna kapılmıştı.

Kurtuluş mücadelesi. Sonra sürekli şu sözler: şu klasik pislik, şu klasik bok, şu klasik saçmalık. Bilinç betonlaşması. Kabuk bağlama. *Revolutionare necesse est,*[1] demişti Conny ve herkes gülmüştü.

İnanılmaz bir ciddiyet ve konsantrasyonla tartışabiliyorlar, bir an sonra da çocuklar gibi şamata yapıp ardından tartışmaya aynı ciddiyetle devam edebiliyorlardı.

Bu ikisi iç içeydi, Ullrich'in ilk başta düşündüğü gibi yer değiştirmiyorlar, biri diğerinden çıkıyordu.

Şu otoriter hıyar hemen hayır demişti. Biz de kontra gittik. O zaman dümen kırmak zorunda kaldı.

Nitel alternatifler vardır; zira varlık mücadelesinin tatmininin, çalışmanın insani ihtiyaç ve yeteneklerin özgürce gerçekleştirilmesi biçiminde yeniden tanımlanmasının bir koşulu da, bambaşka insanlar, ekmeklerini yabancılaşmış işlerde kazanmak zorunda olmayan insanlardır.

Wissmann'ı devireceğiz.

Ullrich önceleri korkmuştu. Ne diyor bunlar, diye düşünmüştü. Ama sonra konuşmalardan Wissmann'ın daha önce de bir kez devrildiğini çıkarmıştı. Wissmann tekrar yerine dikilmişti. Üniversitenin ana giriş kapısının üzerinde büyük harflerle şunlar yazıyor: Araştırmaya. Öğretiye. Eğitime.

Yan tarafta, çiçek tarhlarının ve süs çalılarının arka-

[1] (Lat.) Devrim gerekli. (Y.N.)

sında duruyor bu heyula. Burada kimin sırtından araştırma yapıldığını, eğitim verildiğini herkes görebilir .

Ullrich hâlâ anlamıyordu.

Vietnam, Angola ve Güney Amerika'daki siyasi kurtuluş mücadelesi aynı zamanda da toplumsal kurtuluş mücadelesidir, dedi Petersen. Metropollerdeki kurtuluş mücadelesinin önemi giderek artıyor.

Cuma günü onu devirириz. İbretlik bir eylem.

Aydınlatma ve kamuoyu. Heyula devrilmeli. En iyisi yemek saatinden sonra, yani saat 14 civarında.

Bir sürü sözcük yeniydi: Defetmek. İnisiyatifi ele almak. İntrojeksiyon.

Laf çevirme. Teorik çalışma ve uygulamadaki *ad hoc*[1] gereklilikler.

Ullrich kurumsallaştırılma sözcüğünü söylemeye çalışırken birkaç kez takıldı. Herkes sakince bekledi. Sonunda fazladan bir laf söylemişti yine de.

Bunun yerine üniversite öğrencisi, yerleşik koşulları ve olanakları kavramaya ve değerlendirmeye giderek daha fazla yönlendiriliyor: düşüncesi, fikirleri, amaçları planlı ve bilimsel bir biçimde daraltılıyor – mantıkla, deneyimle ve olgularla değil, arıtılmış bir mantıkla, güdükleştirilmiş bir deneyimle, eksik olgularla.

Burada çıtır sosisli muhteşem bir mercimek çorbası var.

Biri acayip uçuktu.

Erika dedikleri kızıl saçlı kız, Dammtor'da da böyle bir alet var ya, dedi. Almanya'nın yaşaması için bizim ölmemiz gerek. Bir savaşçı anıtı. Onu devirmek mümkün değil.

Ona Eiffe'nin bir el atması lazım.

Eiffe'yi tanıyor musunuz, diye soruverdi Ullrich.

Hayır.

Kentin her tarafı Eiffe laflarıyla doluydu ama kimse onu tanımıyordu.

[1] (Lat.) Geçici, bir defaya mahsus. (Y.N.)

Eiffe'yi tanıdığını iddia eden birini tanıdığını söyledi Erika.

Ullrich, Erika adının onun kızıl saçlarına uymadığı görüşündeydi. Ullrich daha sonra çakırkeyif olunca, belki de sana yeni bir isim bulmalıyız, demişti.

Herkes ister bunu. Ama insan ismini öyle kolayca silkip atamaz.

Tam tersine, dedi Ullrich, insan ismini kendisi seçebilmeli. Bir sürü ismi olmalı insanın, annesi babası için bir ismi, üniversite için bir ismi, *Cosinus* için bir ismi.

Ullrich, Wellingsbüttel'e giden son banliyö trenini yakalamak için kalktığında Erika, bu gece bende kalabilirsin, dedi.

Ullrich şaşırmıştı. Yarın sabah erkenden bir arkadaş gelecek, demişti. Eve giderken yolda bunu düşünmüştü. Keşke Erika'yla gitseydi. Erika'nın Conny'nin kız arkadaşı olduğunu sanmıştı. Belki de Erika farklı bir şey kastetmişti, belki de sadece onun orada daha uzun, canının istediği kadar kalmasını sağlamak istemişti. Çünkü o zaman Ullrich'in trenin kalkış saatini düşünmesine gerek kalmayacaktı.

Ullrich yalan söylediği için kendine kızdı. İstediği şeyi yapmak için ne çok yalan söylemek zorunda kaldığı dikkatini çekmişti birden. Beyaz yalanlar, diyordu annesi buna. Onların hep bir bahanesi vardı zaten. Conny ile Erika'nın yalan söylemediğinden emindi. O anda canları ne istiyorsa onu yapıyorlar, bunu saklamıyorlar da, diye düşünüyordu Ullrich.

Assisili Francesco ile Joseph Stalin'in pozitif sentezi Ayı Eiffe.

Cuma günü tam vaktinde yemekhaneye gitmişti. Ortalık balık kızartması kokuyordu. Yemeğini hızla yiyip dışarıya çıkmıştı, serin, güneşli bir kasım öğleden sonrasıydı. Yemekhanenin girişinin önünde duruyorlardı. Petersen megafonla konuşuyordu. Conny, Erika ve diğerleri bildiri dağıtıyordu. Conny, Ullrich'i selamladıktan sonra ona bir tomar bildiri uzattı: Sen de yardım etsene.

Ullrich o kadar şaşırmıştı ki, elini uzatıp bildirileri aldı. Acaba bildirileri geri versem mi, diye düşündü bir an. Maalesef bir seminere gideceğini, çok önemli olduğunu söyleyebilirdi.

Yoksa istemiyor musun, diye sordu Conny.

İstiyorum, dedi Ullrich, sadece çok ani oldu da.

Zamanla alışırsın, dedi Conny, maalesef, ve gelen giden öğrencilerin arasında dolaşmaya başladı yine, bazılarıyla gırgır geçiyor, gülüyor, bir yandan da bildiri dağıtıyordu.

Ne kadar da rahat davranıyor, diye düşündü Ullrich.

Bu arada Petersen yeni sömürgecilikten ve Üçüncü Dünya'nın kurtuluş mücadelesinden bahsediyordu. Ama Ullrich heyecandan onun ne dediğini dinleyecek durumda değildi. Bildirileri gelen geçenlere uzatırken eli ve bildiriler ona ait değildi sanki.

Uzattığı bildirileri gayet doğal bir biçimde elinden almaya başladıklarında tedirginliği geçti. Kaldığına, bir bahaneyle çekip gitmediğine sevindi birden. *Cosinus*'taki geceyi düşündü. Erika'ya başıyla selam verdi. Erika treni yakalayıp yakalamadığını sordu.

Yakaladım, dedi Ullrich, ucu ucuna.

Olağanüstü uzun boylu, zayıf birini gördü, yüzü çilliydi, soğuğa rağmen üzerinde elektrikçilere özgü ince, mavi bir iş gömleği vardı sadece.

Bu kim, diye sordu Ullrich, Erika'ya.

Lister, devrimin elektrikçisi, sıkı bir gelenekçi, dedi Erika.

Gelenekçi mi, diye düşündü Ullrich ve bildiride ne yazıyor, diye sordu.

Erika güldü, ne dağıttığını bilmiyorsun ha. Portekiz'in sömürge politikası hakkında bilgi.

Onların bu arada buluşmuş olması gerektiğini fark etti Ullrich. Bir bildiri yazmışlar, çoğaltmışlar, bir halat tedarik etmişler ve eylem hazırlığı yapmışlardı. Bütün bunlardan haberi olmamıştı. Muhtemelen bu hazırlıkları *Cosinus*'ta sözünü ettikleri o bodrumda yapmışlardı. Gie-

sing'de apartmanların merdivenlerine bildiri bırakan Albert aklına geldi yine birden. O bunu gizlice yapmak zorunda kalmıştı, hem sonra sürekli Gestapo tarafından yakalanma tehlikesi.

Şimdi Ullrich bildirileri göstere göstere uzatıyordu öğrencilere, öyle ki, ya bildiriyi almak ya da yön değiştirmek zorunda kalıyorlardı. Bazıları utanıp sıkılıyordu. Ullrich dosdoğru yüzlerine de bakabiliyordu artık. Kızlara neşeyle gülümsüyordu. Daha sonra hep birlikte üniversitenin ana binasına geçtiler.

Wissmann, geliyoruz, diye bağırıyordu herkes.

Meraklılar onlara eşlik ediyordu.

Yoldan geçenler durup bakıyordu.

Şimdi, bildiriler kolunun altında, elleri parkasının cebinde, onlarla birlikte yürürken kendini gruba ait hissediyordu. Parkayı sabah Amerikan pazarından satın almıştı. Katlama izleri hâlâ belli oluyordu. Havada ağızlardan çıkan beyaz nefes bulutlarını gördü. Hoş bir sıcaklık hissetti. Daha sabah uyandığında hayal etmişti bu anı. Keyifli bir dalgınlık içinde kente inmişti, parkayı satın almış, mavi yağmurluğunu bir kiralık dolaba koyduktan sonra kütüphaneye gitmişti. Okumaya çalışmıştı. Ama heykeli nasıl devireceklerini düşünüp durmuştu. Ya polis gelirse ne olacaktı? Wissmann heykelinin yerini öğrenip heykelin yanına gitmişti. Heykel devrilmeden önce onu şöyle rahat rahat incelemek istiyordu.

Wissmann, mermer kaideli, gerçek boyutlarda yeşil bir bronz heykel, üniversitenin ana binasının yanında, çıplak çalılıkların arkasında duruyordu. Wissmann ellerini kılıcına dayamıştı, başında bir kolonyal şapka vardı ve arabalarla tıklım tıklım dolu Dammtor Meydanı'nın üzerinden Alster'e bakıyordu. Ayaklarının ucunda, mermer kaidenin önünde, yine bronzdan yapılmış bir Askari[1] can çekişen bir aslanın üzerine imparatorluk bayrağını örtüyordu.

[1] (Ar.) Asker. Doğu Afrika'da kervanları savunan silahlı yerliler. Daha sonra bu bölgedeki sömürgeci orduların askerlerine de aynı ad verildi. (Y.N.)

Ullrich hayal kırıklığına uğramıştı. Heykelin daha saldırgan bir havası olduğunu düşünmüştü.

Küçükken babası ona doğum gününde bir kitap hediye etmişti. Babası kitabı, o zamanlar önemle vurguladığı gibi, epeyce arayıp taradıktan sonra bir sahafta bulmuştu: *Haia Safari*. Yazarı Lettow-Vorbeck. Ullrich kitabı bir-iki günde yutarcasına okumuş, kendisine sadakatle bağlı bir Askari birliğiyle İngilizleri nasıl kovduğunu hayal etmişti. Birkaç hafta boyunca diğer oğlanlarla birlikte harabe alanlarındaki yaban otlarının arasında *Haia Safari* oynamıştı. Ama kimse Askari olmak istemediğinden sürekli kavga çıkıyordu.

Wissmann geliyoruz.

Conny gri-beyaz koyun postu yeleğiyle mermer kaidenin üzerine çıktı ve yeşil bronzdan Wissmann'ın yanında durdu. Conny sağ koluyla bir hareket yaptı. Ullrich'in aklına, Rus devriminden kalma, genellikle puslu, ellerini kollarını oynatan sakallı, uzun saçlı adamların görüldüğü fotoğraflar geldi.

Biz bu amcayı, Alman sömürgeciliğinin bu azimli temsilcisini, daha önce de bir kez yere sermiştik. Ama görünüşe bakılırsa, Hamburg Senatosu kamuoyuna örnek olacak bu kişilerden vazgeçmek istemiyor. Senato Wissmann'ı yeniden yerine diktirdi. Öte yandan, Bahçeler Müdürlüğü'nü etrafına çalılar dikmekle görevlendirdi. Bir çeşit taviz yani. Wissmann yerinde kalacak ama sadece bilenler için görünür olacak. Etrafındaki yeşillik onu eleştirel gözlerden saklayacak.

Herkes güldü.

Nasıl da konuşuyor, diye düşündü Ullrich. Böyle konuşabilmeli insan, böyle rahat ve doğal.

Yaşlıca yayalar bile durmuştu, bazıları güldü. Rüzgâr Conny'nin saçını sakalını karıştırdı. Ullrich giderek heyecanlanıyor, Conny'nin söylediklerini artık duymuyor, Wissmann'ın çimlerde yatacağı anı düşünüyordu. Bu pisliği yerinden söküvermek, kopacak gürültü, alkışlar. Ama bunun yasak olduğu aklına geldiğinde korkuyordu da.

Bütün bunlar gizlice değil, pek çok kişinin gözü önünde yapılıyordu. Bir heykeli yerinden sökmek, daha birkaç gün öncesine kadar bunun düşüncesini bile saçma bulurdu. Umarım birazdan bitirir de, diye düşündü Ullrich, biz de nihayet başlarız. Halatı ellerinde hissetmek, onu çekmek için sabırsızlanıyordu.

Ondan sonra her şeyin farklı olacağı duygusuna kapılmıştı.

Conny koluyla geniş bir daire çizdi yine: Bu baskı ve sömürü heykelini yerinden sökeceğiz. Ve Hamburg Senatosu onu yine yerine dikerse, tekrar geleceğiz. Senato bu yarışı kaybedecek çünkü bu heyulayı yıkmak dikmekten daha kolay.

Conny ilmiği Wissmann'ın göğsüne geçirip kaideden yere atladı. Petersen, Conny, Ullrich, Lister ve birkaç kişi daha halatı çektiler. Ama Wissmann kaidesinde hiç kıpırdamadan duruyordu.

Eiffe'ye göre, süt içen sağlam karakterli olur.

Bronz Wissmann'ı daha önce de devirmiş olan Petersen, çok sağlam çakmışlar, dedi.

Herkes yine halata asıldı ve uzun boylu Lister çok yüksek sesle, haydi hoop, diye bağırdı.

Wissmann yerinden kıpırdamadı.

Sokaktan geçen bir taksinin içindeki sürücü onları bir güzel kalayladı.

Hadi, dedi Conny, dobiç aşağı inecek.

Herkes halata sarılıp çekti.

Sallanmadı bile, dedi Erika.

Herkes başını kaldırıp Wissmann'a baktı.

Kaldıraç noktası uygun değil, dedi Ullrich ve kaideye çıktı. Birdenbire Wissmann'ın yanında duruyordu. Herkes başını kaldırıp ona baktı. Ullrich düğümü gevşetip çözdü, ilmiği yükseltip Wissmann'ın boynuna geçirdi. Metal soğuktu. Ullrich aşağı atladı, diğerleriyle birlikte halata asıldı, herkes, haydi hoop, diye bağırdı. Wissmann yerinden oynadı. İkinci haydi hoop'ta kaideden başaşağı yere devrildi. Koloniyal şapkası kurumuş çime saplandı.

Herkes alkışlıyor, bağırıyor, sağa sola koşuyordu.

Askari, Wissmann'dan kurtarılmış bir göğe bakıyordu şimdi.

Aslanın uyanmasını bekliyor, dedi Lister ciddiyetle.

Petersen boş kaidenin üzerine çıkıp megafonun kendisine uzatılmasını istedi. Burada, Federal Almanya'da da desteklenmesi gereken Afrika kurtuluş mücadelesinden söz ediyordu. O anda bir siren sesi duyuldu. Ullrich polis arabasının dönen mavi ışığını gördü. Birdenbire korkuya kapıldı.

Polis arabası kaldırımın üzerinden çimlere doğru ilerledi. Deri ceketli iki polis arabadan inip heykelin etrafındaki çemberi yardı. Mermer kaidenin üzerinde duran Petersen'e baktılar, sonra da çimlerde yatan Wissmann'a. Sonra yine Petersen'e baktılar.

Kim yaptı bunu, diye sertçe sordu polislerden biri.

Rüzgâr, o sevimli çocuk, dedi Conny ve işaretparmağını ağzına soktuktan sonra havaya tuttu. Rüzgâr yön değiştirmiş olmalı, daha biraz önce şuradan esiyordu.

Herkes güldü.

Polisler birbirlerine baktılar, sonra başlarını kaldırıp, hâlâ kaidenin üzerinde dikilen Petersen'e baktılar.

Yerine onu diktik. Bizce o daha güzel, dedi Erika.

Bunlar polislerle nasıl konuşuyor öyle, diye düşündü Ullrich.

Polisler sanki ne yapacaklarını kestirmeleri gerekiyormuş gibi yine birbirlerine baktılar.

Birdenbire Ullrich korktuğu için utandı.

Bir polis Petersen'e heykelden derhal aşağı inmesini söyledi, orada ne işi vardı.

Ben sadece tutunmak istemiştim ama devriliverdi, dedi Petersen. Burada her şey yıkılmış zaten. Petersen çimleri gösterdi. Yine herkes güldü.

Polisler çimlere baktılar. Ciddiyetlerini bozmadılar.

Kötü iş yapmışlar, dedi Conny, hem de çok kötü. Anıtları Koruma Dairesi işi yüzüne gözüne bulaştırmış yine. Siz anıt koruyucusunuz, öyle değil mi, diye sordu polislere.

Aşağı in, diye emretti polislerden biri. Kulakları kızarmıştı.

Çabucak inemedim diye hemen ateş açmayın ama, dedi Petersen ve mermer kaideden indi.

Bizimle emniyete geleceksiniz.

Neden?

Kamu malına zarar. Vatandaşı huzursuz etmek.

Ben de gelebilir miyim, diye sordu Conny, huzursuz etmeye ben de yardım ettim çünkü.

O zaman siz de geliyorsunuz.

Ben de yardım ettim, dedi Lister, eğer bana da yer varsa.

Siz de geliyorsunuz, dedi polis.

Ullrich kendisinin de yardım ettiğini söyleyip söylememeyi düşündü bir an. Ama aniden korkuya kapılmıştı yine. Emniyet müdürlüğünde nasıl davranması gerektiğini bilemiyordu. Ona öyle geliyordu ki, diğerleri onun da bir şey söylemesini bekliyordu. Ama Ullrich susuyordu.

Derken Erika, ben de yardım ettim, dedi.

Hayır, dedi polis.

Biri daha yardım ettiğini söyledi.

Polis kendisiyle dalga geçilmesine müsaade etmeyecekti.

Erika, neden bu üçünün arabaya binmesine izin verilirken, itirafta bulunmuş diğer kişilere izin verilmediğini sordu.

Polislerden biri hiçbir şey söylemeden kapıyı açtı. Petersen, Lister ve Conny arka koltuğa geçtiler.

Erika da onlarla birlikte gitmek istiyordu, başka türlü olmuyorsa, önde polisin kucağında gidebilirdi. Ama bir memur olarak bana ahlaka aykırı biçimde dokunmayacağınıza dair şerefiniz üzerine yemin etmelisiniz.

Polis Erika'ya baktı, sonra etrafındakilere baktı. Polis arabasının başında kalabalık bir izleyici topluluğu oluşmuştu. İnsanlar gülüyor, daha da yaklaşmak için itişip kakışıyorlardı. Polis arabaya bindi. Tepesinde dönen mavi lambasıyla polis arabası geri çekilen izleyicilerin arasın-

dan yavaş yavaş ilerledi.

Venceremos, diye bağırmıştı Conny arabadan. Herkes el sallıyordu.

Aynı gün öğleden sonra Ullrich *Kursbuch* dergisini satın almıştı: *Devrim üzerine tahminler,* ve dergiyi daha kütüphanede okumaya başlamıştı. Akşama kadar hiç ara vermeden okudu. Sadece arada sırada başını kaldırıp pencereden dışarıya ya da diğer okuyuculara bakıyordu.

Orada öyle kitaplarının üzerine eğilmiş otururlarken, Ullrich'e aniden dünyadan acınası derecede bihaber geldiler. Ullrich son derece önemli bir olayda yer aldığı duygusu içindeydi. Aynı zamanda da korkup kaytardığı düşüncesi ona acı veriyordu.

Özgürlük mücadelesinde, baskı düzeninin özel çıkarlarına karşı bütünün çıkarlarını savunurken terör bir gereklilik ve yükümlülük haline gelebilir. Burada şiddet, devrimci şiddet, yalnızca siyasi bir araç değil, aynı zamanda da ahlaki bir görevdir.

Şu polis müdahalesini gülünç hale getirmişlerdi. Arabaya sığabilecek olandan daha fazla kişinin kendini tutuklatmak istemesiyle, tutuklamanın anlamsızlığını gözler önüne sermişlerdi. Ullrich'e göre, polisten daha güçlüydüler. Polisler birdenbire gülünç, çaresiz bir tablo çizmişlerdi.

Herkes gülmüştü. Gerçek bir gösteri olmuştu.

Ullrich korkusunu sorgulamaya başladı.

Diğerleriyle bunu konuşmaya karar verdi.

Akşam erkenden *Cosinus*'a gitti. Öğrenci meyhanesi henüz boştu. Ullrich yuvarlak masalardan birine oturdu. Bira ve köfte söyledi. Sonra bir bira daha söyledi. Meyhane yavaş yavaş dolmaya başladı. Ama Conny ve diğerleri gelmiyordu. Üçüncü birayı da söylerken, sakallı garsona SDS ekibinin nerede olduğunu sordu.

Muhtemelen bodrumdadırlar, dedi sakallı. Bugün Wissmann heykelini devirdiler ya. O zaman mutlaka bodrumlarında buluşurlar.

Bu bodrum nerede peki?

Philosophenturm'un oralarda bir yerde, ama tam olarak nerede, o da bilmiyordu.

Ullrich üç biranın ve köftenin parasını ödedi. Köftenin tatsız tuzsuz olduğunu düşündü.

Tren istasyonuna gitti.

Eylemden sonra bodrumda buluşacaklarını ona neden söylememişlerdi? Şimdi mutlaka oradaydılar, birlikte gülüp konuşuyorlardı. Ullrich, küçükken bazen ağlama isteğini nasıl bastırdığını düşündü. O zaman çenesinde bir kıpırtıydı ağlama.

Birdenbire bahçedeki çakıllı patikada adım sesleri duydu. Yatağından fırlayıp pencereye gitti. Fräulein Zollgreve binici çizmeleri giymişti, elinde de bir değnek vardı.

Ullrich aniden, lanet oda, diye haykırdı. Öfke: kendine, bu odayı gördüğünde hayır diyemediği, pıstığı için. Bu mahcubiyet, bu aptalca utanma duygusu, bu lanet korku.

Odada volta attı. Conny ile Erika'nın komünlerinde nasıl yaşadıklarını bilmeyi çok isterdi şimdi. Tez elden başka bir yere taşınmaya karar verdi.

Pencereden çıplak bahçeye baktı. Kayın ağaçlarından birinin dallarına iki büyük karga konmuştu. Biri gakladı. Gaklarken bütün dal sallandı.

Kargalar neden özellikle de bu kayın ağacına konuyorlar?

Yazı masasındaki notlarını gördü. Kleist'ın dramlarındaki dil.

Bütün bunları neden yazdım, diye düşündü. Yazısı gözüne kargacık burgacık göründü.

Eiffe yeşil
Kırmızı kalemi kırıldı

4

Söylendiğine göre, Erika yüksekliği ve yüzeyi nihayet elverişli bulunan bir kaya parçasını battaniyeyle gü-

zelce kaplamıştı, sonra Bussmann aşağı indirdiği pantolonuyla sırtüstü kayanın üzerine uzanmıştı, Bussmann'ın üzerine de ona arkasını dönüp bacaklarını açan Erika oturmuş, ellerini arkaya dayarken yamaçtan bir koyun sürüsünün indiğini söylemişti.

Bussmann'la Erika'nın önünde aşağı indirdiği pantolonuyla diz çökmüş olan Conny ise çabucak arkasına dönüp baktıktan sonra bunların kır koyunları olduğunu söylemişti.

Yoksa Lüneburg Düzlüğü'nden geçen bir iki koyun yüzünden kadınların özgürleşme denemesine ara mı verilsindi yani.

Bunun üzerine Erika bacaklarını Conny'nin omuzlarına koymuş, Conny yavaş yavaş tempo tutturup Erika ona iniltileriyle eşlik ederken koyun sürüsü de yamaçtan aşağı inip onlara doğru yaklaşmıştı.

Conny sessizce inlerken Erika da sürünün çobanına bakınmıştı, Conny daha sonra tepenin üstünde bir çobanın durduğunu net bir biçimde gördüğünü iddia etmişti, oysa duruşu ve görüş açısı nedeniyle bu imkânsızdı, ayrıca bazılarının daha sonra iddia ettiği gibi arkasına da dönüp bakmamış, kuvvetli vuruşlarıyla, inleyen Erika'nın hakkından gelmişti.

İlk kır koyunları kayanın yanına geldiğinde, koyun postu yelekli Conny bir inilti koparmıştı. Bussmann'ın güya daha sonra iddia ettiğine göre, o sırada Bussmann çoktan gelmişti. Bir tek Erika gelmemişti, çünkü gözünü yavaş yavaş yaklaşan kır koyunu sürüsünden ayırmamıştı.

Etraflarındakiler bu düzenlemenin kadınların özgürlüğü bakımından önemini tartışırlarken, Erika görünürde yön gösterici bir çobanın olmadığına işaret etmişti, üstelik de sürüyü üç çoban köpeği güdüyordu, yani kimilerinin daha sonra iddia ettiği gibi, sürü düzlükte yavaş yavaş otlayarak ilerlemiyordu.

Fakat bu tartışma ancak ertesi gün Niederhaverbek yakınlarındaki bir otel-restoranda yeniden ele alınmış, hatta daha şiddetli bir biçimde sürdürülmüştü, çünkü gü-

ya *Soltauer Zeitung* gazetesinde "Totengrund'da Ritüel" başlıklı bir haber çıkmıştı.

Özellikle tartışmalı olan bir soru da, bu yazı için gerekli bilgiyi veren kişinin ardıç çalılıklarından birinin arkasına saklanmış olabilecek kültürlü bir çoban mı, yoksa büyük bir el dürbünüyle donanmış vaziyette kırlarda dolaşan bir lise öğretmeni mi olduğuydu.

5

Bungert, bazı şeylerin ayırt edilmesi gerek, dedi.

Bungert bunu öyle bir söylüyordu ki, konuşmaya devam etmek aptalca görünüyordu.

Birdenbire Ullrich her şeyin hesabını vermek zorunda kalmıştı: içi boya dolu yumurtaların, emekli bir ordinaryüsün geçirdiği kalp krizinin, Özgür Üniversite'nin karalanmış duvarlarının, Renke'nin ayaklarının dibine fırlatılan ucu düğümlenmiş prezervatifin, komünlerdeki bulaşık yıkama sorunlarının.

Söz konusu olayların bir kısmını sadece gazete haberlerinden biliyordu, bir kısmını da hiç duymamıştı.

Peki, Frankfurt'ta öğrencilerin yazılı sınavlara katılmaları neden engelleniyor, diye sordu Bungert ve piposunun sapını Ullrich'e doğrulttu.

Ullrich koltuğun kenarında oturmuş açıklama yapmaya çalışırken, Bungert kulaklı koltuğa kurulmuş, bacak bacak üstüne atmış, rahat bir tavırla konuşuyordu.

Christa yerdeki uzun tüylü postun üzerine oturmuş, Bungert ile Ullrich'i dikkatle izliyordu.

Eşyaya karşı şiddet, dedi Bungert yine, bunu diğerinden nasıl ayırt edeceksin? Denizaşırı Ülkeler Günü'nde *Atlantic Hotel*'e fırlatılan boya yumurtaları örneğin. Bunlar sadece duvarlarda değil, insanların üzerinde de patladı. Arabadan inen kadınların üzerinde. Kürk mantoları mahvoldu.

N'olmuş, dedi Ullrich, kürk mantolar insan değil ya.

Daha üç gün önce Christa'ya aşırı bulduğunu söylediği bir eylemi savunuyordu şimdi.

Christa, Bungert'e hak verdi. Daha üç gün önce Ullrich de bu boya yumurtası eylemini sorumsuzca terör estirmek diye nitelemişti.

Ullrich itiraz etti, asla sorumsuz dememişti.

Christa öyle dediğini iddia etti.

Ullrich buna karşı çıktı, son kertede birtakım armatör karılarının kürk mantoları mahvolmuştu, o kadar.

Ya vestiyer görevlisi kadın, diye araya girdi Bungert hemen, o da kafasına bir boya yumurtası yemişti.

Piposunun içine doldurduğu tütünü parmağıyla sıkıştırdı, arada bir pipoyu ağzına alıyor, tütünü pipo kaşığıyla sıkıştırıyor ve Ullrich konuşurken başını iki yana sallıyordu. Bir yandan da gülümsüyordu. Özellikle de Christa'ya gösterdiği zarif, bilmiş bir gülümseme.

İnsanlara şiddet uygulamak bu, dedi, çok net, öyle değil mi, Christa'ya baktı.

Christa susup beklenti dolu gözlerle Ullrich'e baktı.

Örneğin, insan birinin girmek istediği sınava girmesini bedenini kullanarak engellerse şiddet uygulamış olur. Öyle değil mi?

Ullrich'in bu eylemlerden haberi yoktu; bu tür eylemleri yanlış buluyordu, yine de inatla savunmayı sürdürdü.

Bungert aniden, seminer ödevin ne âlemde, diye sordu.

Christa, Ullrich'e baktı.

Köpek sıçsın ödevin içine, dedi Ullrich. O işleri uyuz seminer fareleri, hâlâ kütüphanelerde oturup Goethe babayı okuyan inekler yapsın. İyice tozlanıp küflenmişler zaten. Uzman salaklar. Ullrich bunları söylerken, Christa'nın coşkulu bir hukukçu olduğunu söylediği Bungert'e bakıyordu.

Bir Eiffe sözü insana Iphigenia'nın tamamından daha çok şey veriyor.

Bungert piposunu ağır ağır yaktıktan sonra güldü: Sözler.

Bu sözler öyle çapraşık bir hinlikte ki, dedi Ullrich, yüzeysel beyinler bunların basit olduğunu sanıyor.

Bungert dudak büküp dumanı havaya üfledi.

Christa uzlaşmacı bir tavırla Eiffe'nin sözlerini eğlenceli bulduğunu söyledi.

Bu sözlerin özelliği de bu zaten, diye vurguladı Ullrich, yani oyunbaz olmaları. Sağda solda onları keşfedip okumak insana keyif veriyordu. Bundan zevk almayanın içi geçmiş olmalıydı.

Bu da biraz abartılı oldu ama, dedi Christa.

Sözler çocuksu, dedi Bungert. Bunlar tuvalet kapılarının üzerine karalanan sözler gibi. Ama tuvalet sözleri genellikle Eiffe sözlerinden daha komik.

Ullrich gereğinden fazla yüksek sesle güldü. Bungert'in o geri zekâlı tuvalet sözlerini çok daha komik bulmasını anlamıyordu.

Bungert, çok daha komik bulduğumu söylemedim, dedi, daha komik bulduğumu söyledim, o kadar.

Christa, Bungert'in, sözlerin bazen daha komik olduğunu söylediğini iddia etti.

Ullrich ona göre Bungert'in ne söylediğini tekrarlamaya kalkınca, Bungert sözünü keserek, sözcükler hakkında kavga etmeyi bırakalım, dedi, burada daha önemli şeyler söz konusu.

Şimdi kolunu koltuğa dayamış, elinde piposu, Carl Schmitt'in devlet kuramından söz ediyordu.

Konuşurken sadece Christa'nın oturduğu tarafa bakıyordu.

Pipo içen Bungert.

Spor araba kullanan Bungert.

Zevkle döşenmiş, iki odalı yeni bir dairede oturan Bungert.

İngiliz tüvit ceketlerin altına ince çizgili beyaz gömlekler giyen Bungert.

Sorunların derinde, hatta çok daha derinde yattığını söylüyor Bungert.

Züppe herif, diye düşündü Ullrich, Christa'nın onun

göt herifin teki olduğunu şimdi anlamış olması lazım.

Christa dikkatle dinliyordu.

Sonunda Ullrich, Bungert'in sözünü kesmişti. İnsanın kendini ve koşulları değiştirmesi gerekiyordu, hem de radikal bir biçimde. Konuşarak hiçbir yere varılamazdı.

Ullrich konuşurken aynı Petersen gibi yumruğunu sallamıştı. Christa başıyla onaylamıştı.

Christa, Hümanist Birlik'in, doğum kontrol hapı yazan doktorların adreslerinin telefonla öğrenilebileceği bir büro kurduğunu anlattı.

En azından, dedi Bungert, bir elinde şarap kadehi, diğerinde piposu, en azından.

En azından da ne demek, dedi Ullrich.

Örneğin Wissmann heykeli, dedi Bungert ve piposunu yine ağzına aldı, Wissmann heykelini devirmek kamu malına zarar vermekten başka bir şey değildi.

Ne malıymış bu, diye bağırdı Ullrich heyecanla, faşist bir heykel, o kadar.

Faşist sözcüğünü henüz yeni olduğu için dikkatle telaffuz ederken Bungert'in artık susacağını sandı. Buna da itiraz edilemezdi ya.

Ama Bungert, madalyonun iki yüzü vardır, dedi.

Yazık, dedi Christa.

Niye yazık?

Küçükken anne babasıyla Hamburg'daki büyükannesini ne zaman ziyaret etse kolonyal şapkalı amcayı da mutlaka görmek isterdi. Heykel ona çok etkileyici gelmişti. Aslan, aslanın üzerine bayrak örten zenci.

Biz aslanı olduğu yerde bıraktık, dedi Ullrich, ve biz dediğini fark etti.

Birden ikisi de Ullrich'i ikna etmeye girişti.

Bungert konuşurken Christa, Christa konuşurken de Bungert başıyla onaylıyordu.

Bungert, böyle bir şeyi ancak nevrotiklerin yapacağını söyledi.

Christa başıyla onayladı.

Böyle bir heykelden rahatsız olmayanın beyni yıkan-

mış, kafası betonlanmıştır, dedi Ullrich.

Bungert gülümsedi, piposunu havada tutup bir yudum kırmızı şarap içti.

Bungert, Ullrich'in bu söylediklerine gerçekten inandığından emin olmadığını söyledi. Belki Ullrich'in başka nedenleri de vardı. Bunları söylerken Christa'ya baktı.

Bungert, tartışırken Ullrich'in ona böyle saldırmasını anlayışla karşıladığını söyledi. Kadehini alçak tik sehpanın üzerine bıraktı, koltuğunda geriye yaslandı ve yine bacak bacak üstüne attı. Sonra pipoyu ağzına aldı.

Christa, konu değiştirilene kadar soğukta balkonda oturacağını söyledi.

Özellikle de SDS'nin her şeyi bu kadar basite indirgemesi müthiş, dedi Bungert. Şiddetle hiçbir şey değiştirilemez.

Christa neden balkona çıkmıyor, diye düşündü Ullrich.

Bungert sakin sakin konuşurken pipo kaşığını elinde çeviriyordu.

Hoşgörü örneğin çok önemli bir bir şeydir.

Şimdi Ullrich'e dostça gülümsüyordu.

Kimse onu kandıramazdı. Bütün bunlar çocuksu şeylerdi.

Lanet olası liboş, dedi Ullrich.

Bungert piposunu ağzından aldı.

6

Kar dinmişti. Hava soğuk ve berraktı. Kirli gri bulut örtüsü bazı yerlerde yırtılmış, aradan mavi gökyüzü parlıyordu. Kaldırımda pürüzsüz, el değmemiş bir kar vardı.

Mağazaların vitrinleri çam dalları, renkli çam ağacı topları ve rengârenk kâğıt yıldızlarla süslenmişti. Soğuk bir rüzgâr havaya kar bulutları savuruyordu. Görünürde kimsecikler yoktu.

Ullrich karda bata çıka yürüyordu. Conny ve diğerlerinin oturduğu evi arıyordu. Sokağın adını biliyordu ama ev numarasını bilmiyordu.

Bir kuaför salonunun vitrininde peruklar arasında duran tabelada Mutlu Noeller yazıyordu.

Nasıralı İsa yağ bağlatır tüccarlara

Noel akşamından önceki gün dövizler ve bildirilerle Mönckeberg Caddesi'ne gitmişlerdi. Ullrich'in göğsündeki büyük karton dövizde şöyle yazıyordu:

İsa bir çilekâr

Noel Baba borca sokar

Ullrich sokaktan geçen yayalara bildiri uzatmıştı. Ama insanlar surat asıp ondan uzak durmuşlardı.

Ullrich insanların ona düşmanca baktığını düşünmüştü. Önceleri Ullrich, yemekhanenin önünde bildiri dağıtırken yaptığı gibi, insanların yüzüne bakmıştı. Ama sonra, göğsündeki dövizi okuyanların onun uzağından geçtiklerini fark etmişti. O telaşlı kalabalığın ortasında bir adadaydı sanki.

Boynundaki o dövizle aniden çırılçıplak hissetti kendini.

Karşıdaki küçük portatif masanın arkasında Erika duruyordu. Ellerini soluğuyla ısıtmaya çalışıyor, ağırlığını bir bacağından öbürüne veriyordu. Portatif masayı kâğıt şeritlerle kaplamışlardı, şeritlerde şunlar yazıyordu:

Vietnam'da bomba terörüne son!

Ellerinde poşet ve paketlerle standın yanından geçenler bu yazıları okuyunca ya da yanmış Vietnamlı çocuğun korkunç resmini görünce utanıyorlar mıdır acaba, diye düşündü Ullrich.

Onun burada boynundaki dövizle dururken utandığı gibi onlar da uzattığı bildirileri görmezden gelirken utanıyorlar mıydı acaba?

Eylemin tüketim terörüne mi yoksa bomba terörüne mi karşı olacağını uzun uzun tartışmışlardı. Conny tüketim terörüne karşı bir eylem yapılmasından yanaydı. Petersen ise Vietnam eylemini savunuyordu. Sonunda ikisi-

ni de yapmışlardı. Ullrich tartışmada Conny'yi desteklemişti.

Vietnam'da savaşa son! dövizini taşısaydı daha az utanacağından emindi şimdi.

Waitz Sokağı çok uzun bir sokaktı. Metro istasyonunun karşısında, alt katları dükkân olan küçük evlerden sonra, karla kaplı bahçelerdeki villalar sıralanıyordu. Çam ağaçları ve alpgülü çalılıklarının kalın kar başlıkları vardı. Elbe'den oraya kadar yankılanan gemi düdükleri.

Onların bizden üstün tarafları, demişti Conny bir gece *Cosinus*'ta, sağlam bir zevklerinin ve bu zevki tatmin edecek paralarının olması. İhtiyaçlarını karşılamakla kalmıyorlar, yenilerini de geliştiriyorlar.

Petersen elma suyundan küçük bir yudum aldıktan sonra şöyle demişti: Mesele, bunların insanların gerçek ihtiyaçları mı yoksa sermayenin ihtiyaçları mı olduğu.

Çok doğru, demişti Conny, ben de bu yüzden yemek kitabı koleksiyonu yapıyorum zaten.

Conny mükemmel bir aşçı, diyordu herkes. Spesiyalitesi Çin yemekleri.

Petersen, Conny'nin her sabah hazırladığı İngiliz kahvaltısını anlattı. Conny masayı inanılmaz şeylerle donatıyordu, hele hazırlama süreci, tam bir ayin gibi. Her şey çok lükstü, biraz fazla lüks.

Savonarola'nın teki bu, demişti Conny, her sabah tek yediği sütlü mısır gevreği.

Ullrich'in karnı açtı. Sabah erkenden kalkmış, Braunschweig'dan kalkan ilk trenle Hamburg'a gelmişti. Üşüyordu. Annesi kalması için yalvarmışsa da o çekip gitmişti. Ona rağmen çekip gitmişti.

Ullrich sokağı iki kez taramıştı. Conny ve diğerlerinin oturduğu evin eski ve harap olduğunu tahmin ediyordu. Ama bu sokakta eski ve harap ev yoktu.

Acaba herhangi bir evin ziline basıp komünü ya da daima koyun postu yelek giyen, uzun siyah saçlı, siyah sakallı genç bir adamı sorsa mıydı? Conny ve diğerleri buralarda mutlaka dikkat çekmiş olmalıydı. Ama sonra çoğu

kişinin Noel'in ilk gününde on biri az geçe hâlâ kahvaltı masasında olduğunu düşündü.

Ayı Eiffe diyor ki: Çocuk İsa olmadan yürümez işler!

Ullrich ancak Noel akşamı eve gitmişti. Tavan arası odasını önceden boşaltmıştı (Bayan Zollgreve'nin oğlu Noel için eve geliyordu). Ullrich eşyasını Christa'ya bırakmıştı. Sonunda üniversiteye yakın bir yerde müstakil girişli bir oda bulmuştu. Ocak ayının birinde taşınacaktı. Ullrich veda ederken Bayan Zollgreve elini bile sıkmamıştı.

Evde herkes o bildik heyecan içindeydi. Kapılar kapalıydı. Gizemli hışırtılar. Kaz kızartmasının nefis kokusu. Ve ışıl ışıl Noel ağacı. Mumların parıltısı. Annesinin gözleri.

Annesinin hâlâ kullandığı tabirle armağanlar dağıtılırken, annesi çabucak mutfağa koşmak zorunda kalmıştı.

Ullrich'in babası: Artık sen de otur, anne.

Kaz kızartmasına bir bakması gerektiğini söyledi annesi, sonra özür diler gibi: Hemen geliyorum.

Ullrich'in babası bir hediye paketinin altın kurdelesini dikkatle çözdü. Sonra, her yıl olduğu gibi, Noel şarkıları plağını koydu; hep birlikte masanın etrafında otururlarken, ne güzel, demişlerdi.

Manfred gözlerini döndürmüştü. Ullrich de söylemişti güzel bir kutlama olduğunu, ama annesinin ısrarla rica etmesi üzerine ve de surat asarak.

Gerçek bir aile kutlaması, dedi babası, hep böyle olmalı.

Güzel.

Ullrich, Mönckeberg Caddesi'nde nasıl durduğunu düşündü, boynunda bir döviz:

İsa bir çilekâr

Noel Baba borca sokar

O korkunç fotoğrafı astıkları standı düşündü.

Aniden birbirlerine bağırmışlardı, Ullrich ile babası. Mumlar henüz yanıp bitmemişti. Annesinin korku dolu gözleri.

Ullrich karda bata çıka yürüdü. Bahçe kapılarındaki

isim levhalarını okudu. Conny'nin oturduğu evin numarasının çift mi tek mi olduğunu bile bilmiyordu. Evi bulmak zorundaydı. Bir an Conny, Petersen ve diğerlerinin de ailelerinin yanına gitmiş olabileceklerinden korktu.

Mönckeberg Caddesi'ndeki eylemden sonra *Cosinus*'ta sıkkın sıkkın oturmuşlardı.

Dövizler ve bildiriler işe yaramıyor, demişti Conny. Onlara böyle ulaşamayız. Başka yollara başvurmalı. Vitrinleri aşağı indirmeli. Büyük mağazalardaki rafları boşaltıp millete dağıtmalı: Her şey müşteri için, bunu kelimesi kelimesine almak gerekiyor. Sözlerini ciddiye almak gerek.

Ullrich, Waitz Sokağı'nı bir kez daha arşınlayarak bu kez villaların pencerelerine göz gezdirdi. Sonunda pencereleri perdesiz, beyaza boyalı eski bir villa gördü. Oturma odasının büyük penceresinin ardında Noel ağacı da yoktu. Bahçe kapısında isim levhası aradı, bulamayınca ön bahçeyi geçip zile bastı. Bekledi. Soğuktan kulakları sızlıyordu. Tekrar zile bastı.

Nihayet kapı açıldı. Kapıyı açan Conny'ydi.

Vay, ben senin evde Noel ağacının altında oturduğunu sanıyordum.

Oturuyordum da, dedi Ullrich, ama şimdi buradayım.

İçeri gir, soğuktan donmuşsundur.

Ferah oturma odasında kot pantolonlu bir kız vardı, belden üstü çıplak kız üzerine kazağını geçirdi.

Sıcak bir banyo yapmak ister misin, diye sordu Conny.

Sizi rahatsız ettim, dedi Ullrich ani bir çekingenlikle.

Düzüşüyor olsaydık kapıyı açmazdık ki, dedi Conny, sonra kızı işaret ederek, bu Renate, dedi.

Kız uzun siyah saçlarını kazağın altından çıkardı, saçlarını sallayıp düzelttikten sonra Ullrich'e elini uzattı.

Gri-kahverengi halının üzerinde rengârenk plak kapları, kitaplar, dergiler, plaklar, bir ruj, küçük bir ayna vardı, yerde renkli bardaklar, göbekli bir kırmızı şarap şişesi ve büyük bir Mao büstü duruyordu.

Odayı tatlı, ağır bir koku kaplamıştı. Günlük kokusu gibi, diye düşündü Ullrich. Kendini iyi hissediyordu.

Yan odada yerde geniş bir şilte vardı.

Kapıları kaldırdınız mı?

Evet, dedi Conny, neredeyse tümünü. İnsanın hem kendini hem de odaları havalandırması lazım.

Kalorifer masraflı olmuyor mu peki?

Bunu düşünecek değiliz.

Conny'nin babası Eyalet Yüksek Mahkemesi Başkanı'ydı.

Renate o geniş şiltenin olduğu yan odaya geçmişti. Conny büyük yuvarlak bir aynanın karşısında saçlarını fırçaladı.

Duvarlar krem rengine boyanmıştı. Duvara tek bir resim asılmıştı. Yarım daire biçiminde büyük bir resim. Parlak renklerdeki yağlıboya tabloda plastik bir fil ile bir tahtanın üzerinde duran eski bir ayakkabı görülüyordu.

Ullrich deri armut koltukları denedi. Oturma pozisyonuna uyum sağlıyor, istenen biçimi alıyorlardı. Hatta içinde yatılabiliyordu.

En azından burada yerlerden de faydalanılmış, dedi Ullrich ve yerde açık duran bir kitabı aldı: *Che Guevara'nın Günlüğü.*

Ya diğerleri, diye sordu Ullrich.

Petersen üst katta kitap okuyor, diğerleri evde annelerinin yanında Noel kutluyor.

Kahvaltı ettin mi?

Hayır, henüz etmedim. Sabah erkenden yola çıkmıştım.

Evet, Noel, dedi Conny, kırmızı gömleğinin üzerine koyun postu yeleğini giydi ve Ullrich'in önü sıra mutfağa gitti.

Göze göz, dişe diş, Eiffe tüm Noel Babalara bunu diliyor.

Fena laf değil, dedi Conny.

Güzelmiş mutfağınız, dedi Ullrich.

Masanın üzeri kirli bulaşıklar, tabaklar, fincanlar, bar-

daklar, tencerelerle doluydu. Duvarın dibinde çöple dolup taşan plastik poşetler duruyordu.

Keyifli bir ortam, dedi Ullrich.

Evet, dedi Conny, ama Bussmann bulaşıkları yıkamadı, herif öylece çekip gitti. Pis tembel. Bulaşıkları Petersen'le benim yıkayacağımı sanıyorsa fena halde yanılıyor. O gelene kadar bu pisliğe dokunmayacağız.

Ya Erika, diye sordu Ullrich.

O da evine gitti. Şuradan üç fincan alıp yıkasana. Dolapta hâlâ temiz bir iki tabak da var.

Fıstık gibi kız, dedi Ullrich.

Noel kazı amma azdırmış seni, vay yavrum vay!

Ullrich lavaboya sıcak su akıttı.

Birkaç gün sizde kalabilir miyim?

Tabii, yukarıda, Erika'nın odasında yatabilirsin.

Conny tavayı ocağa koyup (doğru dürüst yemek yapmak için ocak alevi gerekir, elektrikli ocakla olmaz), tavaya yağlı domuz pastırması dizdi.

Ev dayanılacak gibi değildi.

İnanırım, dedi Conny, Renate de kaçmış. Cızırdayan pastırmaların üzerine altı yumurta kırdı.

Ullrich'in babasının dudakları yağdan parlıyordu karısını överken: Anne, muhteşem olmuş, mükemmel.

Parlak toplar ve gümüş tellerle süslü Noel ağacı kauçuk ağacının yanında duruyordu, bu büyük, düzgün büyümüş çam ağacını annesi her zamanki gibi günler öncesinden seçtikten sonra balkona koymuştu.

Küçükken Ullrich Noel armağanları dağıtılmadan önce kardeşiyle birlikte çam ağacının önünde bir şiir okumak zorundaydı. Fakat şiiri okurken, armağanların durduğu masanın olduğu tarafa bakmamaları gerekiyordu. Oturma odasına girmeden önce, kapalı kapının önünde bile ezberlemeye çalışırlardı şiiri. Babasının seçtiği bir şiiri. Ve Ullrich süslü Noel ağacının önünde okuduğu şiirin bazı dizelerini mutlaka unuturdu. Bu kekeleme ve duyduğu korku da Noel şöleninin bir parçasıydı, aynı babasının istediği gibi.

Renate içeri girip mutfaktaki sandalyelerden birine oturdu.

Ayaklarını sandalyenin üzerine çekip çenesini dizlerine dayadı.

Conny ocağın başında tavayı karıştırırken, o da senin gibi evden kaçmış, dedi.

Öyle mi?

Conny, Renate ile Noel akşamından bir gün önce *Top-Ten*'de tanışmıştı.

Noel'de babamın işleri açılır, dedi kız, babam mutfak mobilyası üretiyor.

Ullrich güldü.

Niye güldün?

Benimki mutfak mobilyası satıyor da.

Sizin işbirliği yapmanız lazım, dedi Conny ve yumurtaların üzerine karabiber ve tuz ekti. Böylece tekelleşmeyi hızlandırabilirsiniz.

Babamın o uyuz dükkânıyla olmaz, dedi Ullrich, hem biz ikimiz de evden kaçtık.

Conny masanın bir ucuna peynir, tereyağı ve üç çeşit reçel koymuştu. Bir kahve filtresi arandı.

Ullrich'in babası Noel öncesi günlerden memnun kalmıştı, kasaya biraz para girdiğini söylemişti. Ne de olsa ocağın tütmesi lazım, demişti, sonra da kaygıyla: Borçlar, şu borçlar.

Annenle baban senin için endişelenmez mi, diye sordu Ullrich, Renate'ye.

Elbette. Ama daha önce de bir kez çekip gitmişti. Ayrıca anne babasına melekli bir Noel kartpostalı göndermişti. Mutlu Noeller falan. Artık bıkmıştı. Seneye liseden mezun olacaktı, sonra da hemen evden ayrılmak istiyordu.

Güzel kokuyor, dedi Ullrich ve Conny'nin kahve hazırlamasını seyretti. Vay canına, hem de gerçek kahve.

Sen Nescafé içiyorsundur tabii, seni barbar.

Conny buzdolabından portakal suyu çıkardı.

İsa bir çilekâr

Noel Baba borca sokar

Yaşlıca bir adam Ullrich'e bağırıp çağırmıştı. Adamın ne söylediğini anlamamıştı önce. Adam Ullrich'in dövizini gösteriyordu. Sonra anlamıştı Ullrich: Seni küçük zevzek. Önce bir işte çalış bakalım.

Ullrich donup kaldı. Etrafındaki insanların merakla baktığını gördü. Korktu.

Conny yaşlı adamı kışkışlamıştı: Kaybol moruk, ses tellerini mahvedeceksin.

Tipik bir faşist eskisi, demişti Conny daha sonra. Ullrich bundan emin değildi ama itiraz etmemişti. Daha sonra, adama neden küçük bir zevzek olduğunu düşündüğünü sormadığı için kendine kızmıştı.

Conny pastırmalı yumurtayı tabaklara paylaştırdıktan sonra içinde kuru fasulye olan küçük bir tencere çıkardı fırından.

Meşhur İngiliz kahvaltısı, dedi Ullrich. Petersen bunu öve öve bitiremiyor.

O ne anlar ki. Onun için varsa yoksa mısır gevreği. Kızarmış bir dilim ekmeğe bile ziyafet gözüyle bakıyor.

Kahve nefis, dedi Ullrich.

Yavaş yavaş ısınıyordu.

Renate'nin boğazına kahve kaçtı, Ullrich onun sırtına vurdu.

Ullrich kızarmış bir dilim ekmeğin üzerine İngiliz portakal marmelatı sürüp yedi. Karla kaplı bahçeye baktı. Conny *The Byrds*'in *Younger Than Yesterday* plağını koymuştu.

Harika, dedi Ullrich, sizin burası.

Coşkulu çocuktur, dedi Conny. Sonra Renate'ye dönüp, kazağın altından belli olan göğüs uçlarına işaret ederek, üşüyor musun, diye sordu.

Hayır.

Hımm, dedi Conny, elini Renate'nin kazağının altına sokup sırtını okşadı.

Ullrich şimdi Christa'nın da Ratzeburg'da, buz tutmuş göl manzarası karşısında kahvaltı ettiğini düşündü. Christa anne babasına Mönckeberg Caddesi'ndeki eylem-

den bahsederdi mutlaka. Ullrich boynunda dövizle Möncke-berg Caddesi'nde dururken Christa şöyle bir uğramıştı. Anne babası gülerdi herhalde. Ve dışarıda Ratzeburg Gölü'nün buzları çatırdıyor.

Üzgün görünüyor, dedi Renate.

Sıla hasreti ve aşk acısı çekiyor, dedi Conny.

Aşk acısı mı?

Evet, bir kızı seviyor ama uzaktan. Aynı ortaçağdaki gibi.

Renate, Ullrich'in Walther von der Vogelweide'ye benzediğini iddia etti. Onun resmini acayip hoş buluyordu.

Sendeki cevheri gören biri çıktı nihayet, dedi Conny.

Ullrich güldü ve fincanına yine kahve doldurdu.

Yeni yılda ilk işim bir kahve kanası ve filtresi satın almak olacak.

Kız güzel mi, diye sordu Renate.

Kesinlikle, dedi Conny. Tek kusuru şu: Bir dalgası var. Aslında bir kusuru daha var. Dalgasına sadık.

Ben beceremezdim sadık olmayı, dedi Renate ve Ullrich'e baktı.

Ullrich lokmasını çiğnemeyi kesti.

Alsana, dedi Renate ve Ullrich'e kayısı marmelatlı bir dilim kızarmış ekmek uzattı.

Böyle birlikte kahvaltı etmek harika bir şey, dedi Ullrich.

Ullrich babasıyla nasıl kavga ettiğini anlattı.

Babası eskiden Noel'in ne güzel kutlandığını söylemişti, ya da ona benzer bir şey. Bunun üzerine o da, ne zaman, diye sormuştu. Unutulmazdı, demişti babası ve Noel ağacına bakmıştı, o zamanlar, kırk dörtte, savaşın son Noel'i onun için unutulmazdı.

Ben de ona bağırdım. O zaman Vietnam'a gitmesini, savaş Noel'ini orada kutlayabileceğini söyledim.

Ertesi sabah ilk trene atladım. Rahatlamıştım. Sadece annem için üzülüyorum.

Mutfağa Petersen girdi.

Ullrich'i görünce şaşırıp kaldı.

Evet, dedi Ullrich.

Güzel, dedi Petersen ve Ullrich'e elini uzattı.

Ortalık yine mis gibi kokuyor, dedi ve parmağını elindeki kitabın arasına koyup havayı koklaya koklaya ocağa gitti.

Nasıl ama, dedi Conny.

Petersen marmelat kavanozlarını tek tek havaya kaldırdı.

İngiliz portakal marmelatı, seçkin, pek seçkin.

Yeni insan, dedi Conny, kendini her açıdan geliştirmeli. Joint ister misiniz?

Hayır, dedi Petersen, sağ ol.

Ullrich de başını iki yana salladı.

Tohumlarını yemiş miydin, diye sordu Conny bir joint sararken.

Petersen mutfaktan çıkarken, senin tüketim terörüne niye karşı çıktığını anlamıyorum, dedi.

Conny, şu keşişe bakın, diye güldü.

Ortak salona gidip oturdular. Conny ile Renate kanepede sarmaş dolaş oturup joint içerken, Ullrich de elinde sigara yere çöktü. Conny, Frank Zappa'nın son plağı *Mothers of Invention*'ı koymuştu.

Herkes havadan sudan bahsediyor
Biz hariç
Sosyalist Alman Öğrenci Birliği

Bodrumun duvarlarının birinde Marx, Engels ve Lenin'in başlarının olduğu bir afiş asılıydı. Yerler üzerlerine basılmış izmaritlerle kaplıydı, sigara ve pipo dumanından göz gözü görmüyordu. Bütün sandalyeler doluydu. Petersen, Ullrich'e, sen de uğrasana, demişti. Yarın eleştirel üniversiteyi tartışacağız.

Ullrich bodruma gideceği için bütün gün sevinip durmuştu. Sonunda onu bodruma çağırmışlardı işte.

Başkalarıyla birlikte girişe yakın bir yerde durup tartışmayı izlemişti. Alternatif bir üniversite kurulmak isteni-

yordu. Üniversitenin yapamadığı orada gerçekleştirilecekti. Ama birdenbire Sovyetler Birliği hakkında tartışılmaya başlandı. Conny, Sovyetler Birliği'nde yeni bir sınıfın, fonksiyonerlerin oluştuğunu iddia etmişti. Proletarya baskılanıyordu. Lister'in yüzünde aniden kırmızı lekeler belirmişti. İşçi sınıfından ve müttefiklerinden, özellikle de Sovyetler Birliği'nden söz ediyordu, onların yardımı olmaksızın devrimci hareket ne Vietnam'da ne de Küba'da ayakta kalabilirdi. Ullrich, Lister'in söylediklerini artık duyamıyordu, çünkü insanlar gülüyorlar, bağırıp çağırıyorlardı.

Sonra Petersen, gerek kapitalist gerekse de sosyalist sistemlerin amaca yönelik rasyonelliğinin, ancak sisteme henüz ayak uydurmamış ve mevcut iktidar mantığının boyunduruğu altına girmemiş gruplar tarafından bozguna uğratılabileceğini söylemişti. Çünkü son kertede insanın insan üzerindeki iktidarı ancak iktidar mantığıyla mümkün oluyordu. Petersen konuşmaya başlar başlamaz ortalık sessizleşmişti.

Somut bir ütopya var ve herkes için gerçekleştirilebilecek bir mutluluk: barışın sağlandığı bir dünya, sömürü ve baskının olmadığı bir dünya.

Ullrich yere uzandı, kollarını başının altına koyup duvardaki yarım daire biçimli resme baktı: ayakkabının yanındaki plastik fil. Ağır, tatlımsı esrar kokusu geldi burnuna. Kanepede arada bir sessizce gülündüğünü duyuyordu.

Birdenbire üst katta bir daktilo takırdamaya başladı.

Bir bu eksikti, dedi Conny, performans baskısından tam da şimdi kurtulmak zorunda sanki.

Keşke kapıyı kapatabilseydik şimdi, dedi Renate.

Daktilo takırdıyordu.

On parmak yazıyor, dedi Ullrich.

Petersen her şeyi on parmakla yapar, dedi Conny ve ayağa kalktı.

Pencereye gitti. Gezintiye çıkmayı önerdi.

Peki, dedi Ullrich, hadi çıkalım.

Conny koyun postu yeleğinin altına saç örgülü kalın bir kırmızı kazak giydi.

Biliyor musun, dedi Ullrich'e, kıyak kafayla güneşe çıkınca acayip güzel oluyor. O zaman kafan aniden inanılmaz büyüyor. Ve içine her şey sığıyor.

Keşke sen de çekseydin, dedi Renate ve Ullrich'in saçlarını karıştırdı.

Şiddetli ve soğuk bir rüzgâr vardı. Kirli gri buz tabakaları üst üste yığılmış, Elbe kıyısında duruyordu.

Renate, Ullrich'le Conny'nin koluna girmişti. Birbirlerine sıkıca sokulmuş, rüzgâra karşı yürüyorlardı. Karşılaştıkları şık giyimli yayalar onlara dik dik bakıyorlardı.

Nasıl da bön bön bakıyorlar, dedi Ullrich, şöyle.

Gülüştüler.

Ullrich paltosunun altından Renate'nin bedenini hissediyordu. Ullrich'in koluna sıkıca yapışmıştı. Ullrich güldü. Elbe'ye baktığında, Renate'nin rüzgârdan kızarmış yüzünü hemen yanı başında görüyordu.

Makyaj yapması gerekmiyor, diye düşündü, kirpikleri öyle siyah ki.

Üç römorkör bir tankeri nehir yukarı çekiyordu. Bir liman feribotu düdük çaldı. Havada martı çığlıkları.

Ullrich lise öğrencisiyken otostopla İngiltere'ye gittiğini anlattı. Dover'da bir hostelde kalmıştı. Tebeşir Kayası'nın hemen yanındaydı hostel. Gece uyuyamamıştı. Kayaya yuva yapmış martıların çığlıkları yeri göğü inletmişti.

Çok ürkütücüydü.

Renate de martılardan korktuğunu söyleyerek göğe baktı, saçları rüzgârda dalgalanıyordu. Şu Hitchcock filminden beri. Martılar teknedeki kadına aniden saldırdığında. Bir de gözleri oyulmuş o ölü adam.

Büyük bir motorlu tekne takırdayarak yanlarından geçti. Tanker iki kez düdük çaldı. Güneş cılız ve beyazımsıydı.

Kız arkadaşın nerede, diye sordu Renate.

Ratzeburg'da, ailesinin yanında.

Peki, neden atlayıp yanına gitmiyorsun?

Evet, neden gitmiyorum ki, dedi Ullrich.

Walther von der Vogelweide öylece oturup tereddüt

eder, bacak bacak üstüne atar ve düşünür de düşünür, dedi Conny.

Ullrich burada Christa ve Bungert'le dolaştığını tasavvur etti. Bungert kolunu mutlaka Christa'nın omzuna atardı.

Ullrich de kös kös yanlarında yürürdü.

Ullrich yeni vizon kürklerini gezintiye çıkarmış Noel yayalarına sinir olurdu.

Bungert, ne olmuş yani, derdi.

Ullrich kendi kendiyle alay ederdi: Ben, meşum devrimci.

Bungert burnundan solumakla yetinirdi.

Christa daha tarafsız konular bulmaya çalışırdı: Elbe kıyısında manzara gerçekten güzel. Motorlu teknelerin neşeli takırtısı. Ama her konu bir çatışmaya gebeydi.

O kadar da neşeli bir takırtı değil, derdi Ullrich, ne de olsa onlar gezinti yaparken birilerinin çalışması gerekiyordu. Ayrıca yalnızca villa sakinlerinin manzarası güzeldi.

Bungert birini diğerinden ayırt ederdi.

Bunun üzerine Ullrich de, şu uyuz bir yandan, öte yandan muhabbeti, derdi. Mide bulandırıcı.

Ullrich güldü ve Renate'nin kolunu sıktı: Ne güzel.

Buz parçalarının üzerindeki çöp bacaklı martılar kanat çırpıp havalanıyor, gökte süzülüyor, rüzgâra karşı havada oldukları yerde sallanıyor ve ani bir kavis çizip suya iniyor, koyu dalgaların üzerinde sağa sola savruluyorlardı.

Renate rüzgârın iliğini kemiğini dondurduğunu söyledi. Canı acayip kahve çekiyordu.

Evet, gerçek bir Conny filtre kahvesi.

Tamam, dedi Conny, eve gidelim.

Renate ellerinin üşüdüğünü söyledi ve sol elini Conny'nin koyun postu yeleğinin içine, sağ elini Ullrich'in parkasının cebine soktu. Ullrich'in elini kavradı. El ele otobüs durağına yürüdüler. Renate, Ullrich'e bakıp elini sıktı. Ullrich hafifçe irkildi, ama sonra o da Renate'nin elini sıkıp gülümsedi. Renate'nin o anda Conny'nin de elini

sıkıyor olup olmaması umurunda değildi. Varsın elleri ısınsındı.

Ullrich gece Erika'nın odasında yatarken, alt kattan, Conny'nin odasından bir inilti geldiğini duydu. Kesik kesik şiddetli nefes, kapıları olmayan bu evde açıkça duyuluyordu.

Suda boğulan biri gibi, diye düşündü Ullrich.

Sabah olunca Ratzeburg'a gitmeye karar verdi.

7

İnce bir yağmur çiseliyordu. Sokak lambalarının ışığı ıslak asfalta dağılarak yansıyordu.

Kuruluş döneminden kalma, beyaza boyalı büyük binanın üçüncü katındaki pencere hâlâ karanlıktı. Perde yarı yarıya çekiliydi.

Christa ocak ayının başında Bungert'in dairesinden bu odaya taşındığında, iyi bir muhit, demişti.

Ullrich gözünü kırpmadan karanlık pencereye bakıyordu.

İçeri girildiğinde hemen sağda kanepe, pencerenin önünde de yazı masası ve koltuk vardı. Sol tarafta yatağın yanında küçük, ayaklı lambanın sarı sıcak ışığı. Yorgana Christa'nın parfümünün kokusu sinmişti. (Ullrich bir keresinde yorganı gizlice koklamıştı.)

Pencere karanlıktı. Christa hâlâ eve dönmemişti. Ullrich üşüyordu. Boğazındaki hafif kaşıntı anjinin habercisiydi. Sağ ayakkabısı su almıştı. Ayak parmaklarını oynattığında, suyun deriyi kayganlaştırdığını hissediyordu.

Ayı Eiffe diyor ki: Buraya kadar ve daha da öteye.

Eiffe kim?

Ullrich karanlık sokağa baktı. Kimsecikler yoktu.

Gülünç, diye düşündü Ullrich, burada yağmurda durmuş bekliyorum.

Köpeklerin penisinde kemik varmış.

Ne salağım, dedi Ullrich yüksek sesle. Hemen eve gitmeye karar verdi. Ama yerinden kıpırdamadı. Christa az sonra köşeyi dönüp gelirdi belki.

Göl neredeyse tamamen buz tutmuştu. Ullrich gölün çok daha büyük olduğunu sanmıştı. Karşı kıyıdaki karlı ormanlar suya kadar iniyordu. Sağda küçük bir yarımadada meşhur tuğla katedral yükseliyordu.

Dün su oraya kadar uzanıyordu, demişti Christa.

Üzerine çıkılacak kadar dondu mu buz?

Denemek lazım.

Buz çıtırdayıp çatırdadı.

Dikkat, diye seslendi Ullrich kıyıda dururken, dikkat et.

Hadi gel, dedi Christa, buz sağlamlaşmış.

Buz Ullrich'in ayaklarının altında bel verdi, suyun üzerinde ince, esnek bir tabaka. Ullrich suyun dibini görebiliyordu: taşlar, suyosunları, eski bir kayık.

Christa, ellerini tilki kürkünün cebine sokmuş, buzun üzerinde duruyordu. Ullrich yavaş yavaş ona doğru ilerlemişti. Christa'nın korku ve hayretle bakan gözlerini gördü. Christa ellerini mantosunun cebinden çıkardı ve onu durdurmak ister gibi öne uzattı.

Dikkat et, dedi.

Buz çatırdadı.

Ullrich, Christa'ya sarıldı.

Dikkat et, diye mırıldandı Christa, buz kırılır da suya düşersek.

Buz ayaklarının altında hareket eder gibiydi. Christa'nın serin yanakları. Ama ağzı sıcacıktı.

Altlarında gür bir orman gibi uzanan koyu yeşil suyosunları.

Hiç kıpırdamadan durmuşlardı.

Gördün mü, demişti Ullrich, el ele, dikkatle kıyıya geri dönerlerken, buz ikimizi de taşıyor.

Fakat kıyıya varmadan hemen önce Ullrich'in sağ bacağı suya gömülmüştü. Christa kıyıya atlamıştı. Ullrich bacağını sudan dikkatle çıkarmaya çalışırken diğer bacağı da su-

ya gömülmüştü. Baldırlarına kadar buz gibi suya batmıştı.

Christa, gelirsem ıslanırım, diye seslenmişti kıyıdan.

O zaman Ullrich çıtırdayan buzlara bata çıka kıyıya yürümüştü.

Ullrich bir an yukarıda, karanlık pencerenin ardında perdenin kıpırdadığını görür gibi oldu. Christa belki de evden hiç çıkmamıştı, belki de şu anda perdenin arkasında durmuş, Ullrich'in yağmurda gözünü dikip yukarı bakmasını seyrediyordu. Belki de ışığı söndürüvermişti.

Bir gün önce aralarında kararlaştırılmış, üzerinde görüş birliğine varılmış gibi görünen şey ertesi gün geçerliliğini yitirmişti bile. Christa her şeyi unutmuştu sanki.

Diğerleri şimdi bodrumda oturmuş tartışıyorlardır. Ve o burada yağmurda duruyordu. Gerzeklik.

Ne yapacağımı bilmiyorum, demişti Christa. Emin değildi. Her şey çok zordu, Ullrich'in bunu anlaması gerekirdi, ne de olsa Bungert'i altı yıldır tanıyordu Christa.

Belki de şimdi Bungert'in uzun tüylü halısının üzerinde oturuyordur.

Ullrich başka şeyler düşünmeye çalıştı.

Kıskançlık mülkiyetçilikten kaynaklanır. Mülkiyetçilik özel mülkiyetten kaynaklanır. Kıskançlık sahte bilinçtir, diye düşünmeye çalıştı ama sonra Bungert'e hakaret ettiğini, Bungert'in suratına bir tane indirdiğini hayal etti. Öyle bir yumruk indirecekti ki, Bungert'in piposu ağzından fırlayacaktı.

Ullrich aniden güldü, kısa, öfkeli bir kahkaha.

Kıskançlık sahte bilinçtir, yine de buradayım işte. Boğazındaki kaşıntıyı hissetti. Belki Christa gerçekten de odasındaydı. Belki Bungert de odadaydı. Perde neden tam çekili değildi? Sokaktan karşıya geçti. Başparmağını öfkeyle zile bastırdı. Zil sesi bütün binayı çınlattı. Christa evdeyse, şimdi kapıyı açmak zorundaydı. Ev sahibesi ne olduğunu, kapıyı neden açmadığını sorardı.

Ullrich sokağın karşısına geçip yine yukarıya baktı. Christa'nın karanlık odasının yanındaki pencerede ışık yanmıştı şimdi, Christa'nın ev sahibesi pencerede dur-

muş, aşağıya bakıyordu.

Ullrich hızla sokaktan yukarı yürüdü. Daha önce de iki tur attığı yolu arşınlayacaktı. Sonra bir kez daha geri dönecekti.

Eiffe diyor ki, A ve B, sonra da bütün ABC.

Ullrich, Noel'in ikinci günü sabah erkenden Ratzeburg'a gitmişti.

Kompartımanın kirli camının ardında hafif engebeli bir manzara uzanıp gidiyordu. Çalılıklarla çevrili tarla kareleri. İnce kar örtüsünün altından, yol yol sürülmüş tarlaların koyu kahverengi çizgileri belli oluyordu.

Çalılıklardan yükselen bir karga sürüsü gri gökyüzünde bir an siyah bir bayrak gibi dalgalandı.

Ullrich ayaklarını karşısındaki koltuğun plastik döşemesine dayamıştı. Kompartımanı tekerleklerin takırtısı ve sarsıntısı doldurmuştu. Etrafa sigara kokusu sinmişti.

Conny ile Renate henüz uyuyorlardı. Mutfak masasının üzerine bir not bırakıp çıkmıştı.

Merkez istasyondan Christa'ya telefon etmişti. Davetinin Noel'in ikinci günü için de geçerli olup olmadığını sormuştu. Telefonda kısa bir sessizlik olmuştu, bir tereddüt, diye düşündü Ullrich ve kompartıman penceresinden dışarı baktı.

Tabii, demişti Christa sonra, gelmene sevinirim, annemle babam da, diye eklemişti.

Ratzeburg Gölü'nü nihayet görmek istediğini söylemişti Ullrich.

Daha iyi bir dünya isteyenler, mevcut dünyadan memnun olmayanlardır.

Christa istasyona onu almaya gelmişti, uzaktan el sallayarak. Üzerinde bir kızıl tilki kürkü vardı.

Nasıralı İsa

Yağ bağlatır tüccarlara

Biliyorum, dedi Christa, önceleri ben de giymek istememiştim. Neyse. Nasılsa eninde sonunda giyecektim. Ama vicdan azabı sürüyor.

Güzel ama, dedi Ullrich, bir kere bayağı kısa.

Evet, dedi Christa, bayağı da kullanışsız. Müthiş soğuk. Christa VW cabriosunun kapısını açtı.

Ullrich, Ingeborg'u düşündü. Soğuk kış günlerinde bile kısacık etekler giyip sonra da külodunun içini pamukla dolduran Ingeborg'u.

Christa'nın anne babasının evi gerçekten de göl kıyısındaydı. İki katlı büyük bir bina. Bahçe kapısında bir isim plaketi: Dr. Carriere.

Doktorun evinden çıktığında Ingeborg'un yüzü bembeyazdı. Ullrich doktorun adını anımsamaya çalıştı.

İğrençti, demişti Ingeborg.

Kapıyı Christa'nın annesi açtı.

Ullrich, Christa'nın annesinin çok daha yaşlı olduğunu düşünmüştü.

Elini Ullrich'e uzattı, serin, narin bir el.

Bizi ziyarete gelmeniz ne güzel.

Yumuşak kıvrımlarla dökülen şarap kırmızısı bir elbise giymişti, etek ucu dizinden hemen hemen beş parmak yukardaydı.

Salonda onları Christa'nın babası karşıladı, hoş geldiniz, deyip Ullrich'in elini kuvvetle sıktı. Alnı açılmış bu ufak tefek adam şaşırtıcı bir hızla hareket ediyordu. Ceket giymemişti. Kemerinin üzerinden oldukça iri bir göbek sarkıyordu.

Ullrich, Carrierelerin duvarlarında modern grafiklerin yanı sıra eski gravürlerin de asılı olduğunu düşünmüştü. Ve salona kibarca serpiştirilmiş ağır, sağlam koltuklar, bir konsolun üzerinde seçkin porselen biblolar. Christa anne babasının eski porselen koleksiyonu yaptığını anlatmıştı.

Otursanıza, dedi Bay Carriere.

Ullrich iri çiçek desenli bir koltuğa gömüldü. Pencereden karla kaplı bahçe görünüyordu. Sağ taraftaki kütüphane, büyük bir yemek masasının durduğu daha küçük bir odaya kadar uzanıyordu. Duvardaki yağlıboya tabloda eski tarz üniformalı, gururla bakan genç bir adam görülüyordu. Onun yanında, ama çok da iç içe değil, üç ahşap gravür asılıydı, Christa'nın açıkladığına göre, Griesha-

ber'in gravürleriydi bunlar. Ullrich tekrar ayağa kalktı ve kitaplığı göstererek, izninizle, dedi.

İyice bakmadan deri ciltli kitaplardan birini raftan çekip aldı.

Christa'nın babası da tekrar ayağa kalkmıştı, Goethe'nin eserleri, onun tarafından yayına hazırlanan baskı, dedi. Değerli bir miras, diye de ekledi. Dedesinden kalmıştı, ki o da aynı kendisi gibi doktordu, Lübeck'te; orada, geçen yüzyılın sonunda, bir edebiyat grubu da kurmuştu. Sanattan çok iyi anlayan, kendisi de amatörce sanatla uğraşan bir adam. Ullrich anne babasının meşe dolabını, dolabın yeşilimsi kalın yuvarlak camları ardında duran Dwinger ve Simmel'i düşündü.

Ve bu, dedi Bay Carriere, aniden uzanıp üst raftan bir kitap alırken, çok nadide bir baskı. Ullrich'e mavi ciltli ince bir kitap uzattı, kitabın sırtı ve köşeleri açık kahverengi deriyle kaplıydı. Ullrich'e kitabın deri sırtındaki altın yazıyı gösterdi: Kleist.

A evet, dedi Ullrich dalgın dalgın, ilginç.

Kleist'ı çok erken yaşlarda okudum, dedi Bay Carriere, henüz öğrenciyken, babamın muayenehanesinin olduğu Lübeck'te. Yani kendi isteğimle okudum, daha o zaman, ve bugün de hâlâ büyülenir, faydalanırım bu kitaptan.

Kitabın sayfalarını dikkatle çevirdi: Ve gariptir ki, hep yeni anlamlar, yeni bağlantılar keşfederim. Yıldan yıla dönüşüp birbirlerini tamamlarlar.

Bay Carriere kitabı Ullrich'e uzattı. Ullrich onu giderek artan bir huzursuzlukla dinlemişti. Seminer başarı belgesini alamayacaktı. Bitirme sınavını yine ertelemek zorunda kalacaktı, sınavı verip vermeyeceği de cabası. Kitabı çabucak yerine geri koydu.

Öğle yemeğini salona açılan küçük odada yediler. İngiliz manzara resimli büyük, düz tabakların yanında eski tarz kıvrımlı C harfi kazınmış çatal bıçaklar duruyordu. Bay Carriere kristal kadehlere kırmızı şarap doldurdu. Bayan Carriere şarabı mutfakta tatmıştı. Yaşlıca bir kadın çorbayı getirdi.

Bu bizim sadık Bayan Handke'miz, dedi Bayan Carriere.

Kremalı kuşkonmaz çorbasını kaşıklarken, peki Bayan Handke nerede yiyor yemeğini, diye düşündü Ullrich.

Bayan Handke sülünü getirdi. Yanında kroketler, körpe bezelye ve kuşkonmaz. Ullrich hangi eline çatalı, hangi eline bıçağı alacağını bir an bilememişti. Flambe muzlardan sonra masadan kalkıp salona geçmişlerdi. Bayan Carriere, Ullrich'in koluna girmişti.

Pek güzel, çam ağacı, dedi Ullrich. Conny'nin burada nasıl davranacağını tasavvur etmeye çalıştı.

Arzu ederseniz, dedi Bayan Carriere, Noel ağacını azıcık talan etmeye başlayabilirsiniz. Likör halkalarını tavsiye ederim. Eşim onları hep gizli gizli yiyor, ben de yine gizlice yenilerini asıyorum.

Oysa babacığımın bunu yapmaması lazım, dedi Christa ve babasının göbeğine şefkatle vurdu.

Bay Carriere güldü: Nasıl baskı altına alındığımı görüyorsunuz. Ve kızım geldiğinde bu baskı daha da artıyor. O zaman adeta göz hapsinde tutuluyorum ve masum likör halkalarının başında iki Kerberos birden duruyor. Ama gördüğüm kadarıyla sizin işiniz daha kolay, Bay Krause.

Christa ile anne babası gülerken Ullrich mahcup mahcup duruyordu.

Bayan Carriere, Ullrich'e, bir Türk kahvesi arzu eder misiniz, diye sordu.

Otursanıza, dedi Bay Carriere.

Ullrich yeniden koltuğa gömüldü.

Bay Carriere, Ullrich'e puro ikram etti, Ullrich teklifi geri çevirince, kendisi bir puro aldı ve etiket kâğıdını ağır ağır çıkarırken, bir hastasının ona her yıl olduğu gibi bu Noel de iki kaz hediye ettiğini anlattı. Burada bu hâlâ âdettendi.

Ullrich gülümsüyor, arada bir de, ilginç, diyordu.

Sohbet açmaya çalıştı, yağlıboya tabloyu gösterip, bu kim, diye sordu.

Tanrım, dedi Bayan Carriere gülerek, bu soruyu sor-

mamalıydınız. Şimdi size Carrierelerin tüm aile öyküsü anlatılacak.

Evet, dedi Bay Carriere ve puronun ucunu dikkatle kesti, bu öykü her sorana anlatılıyor, ama sormayana da er geç anlatılıyor.

Bayan Carriere'nin dikkat çekecek ölçüde sade altın bileziği şıngırdadı.

Bu öykü, dedi Bay Carriere ve purosunu özenle yaktı, bu öykü eğlenceli bir romandan alınmış gibidir. Bayan Carriere, Christa'ya gülümsedi, Christa, Ullrich'e gülümsedi. Christa onu arabasıyla Münih'ten ailesinin yanına götürdüğünde evindeki akşam yemeğini anımsadı Ullrich. Babasının rahatsız edici sorularını. Burada ona kimse soru sormuyordu, burada sadece dinlemesi gerekiyordu. Burada Empire tarzında bir konsolun üzerinde zarif pozlar vermiş narin Rokoko porselen biblolar duruyordu. Burada Christa ile anne babası arasında bir gönül birliği vardı, ona dostça gülümsemelerine rağmen Ullrich kendini bundan dışlanmış hissediyordu.

Bay Carriere yanan purosuna baktı, sonra da tabloya.

Bu benim dedemin dedesi.

Hayır, dedi Bayan Carriere, dedenin dedesinin babası.

Bay Carriere babaları parmağıyla saydı. Haklısın, dedi, dedemin dedesinin babası. Kısa bir sessizlikten sonra, kendisi Fransız'dı, diye devam etti, Besançon'da doğmuştu ve Napolyon'un büyük ordusunda binbaşıydı. Lübeck'e de Napolyon'la gelmişti, belki sizin de bildiğiniz gibi, Hamburg gibi Lübeck de bir zamanlar Fransız vilayetiydi. Lübeck'te bir avukatın kızıyla ilişkiye girdi ve bunun, başka türlüsü beklenemezdi zaten, bazı sonuçları oldu. Fakat bu sonuçlar sağlıklı bir oğlancık biçimini almadan önce, Mösyö Carriere imparatoruyla birlikte Rusya'ya gitmek zorunda kaldı.

Bay Carriere, Türk kahvesinden bir yudum aldı, ah, enfes, dedi ve bir an sustuktan sonra, maalesef ben de Rusya'da isteğim dışında birkaç yıl geçirmek zorunda kal-

dım, diye devam etti. Biliyor musunuz, dedi Ullrich'e dönerek, o zamanlar, esaretteyken, eğer oradan kurtulursam hayatımın geri kalanında son derece bilinçli geçireceğime ve iyi yemek yiyeceğime dair yemin ettim. Ve de içeceğime, diye gülümseyerek ekledi.

Ullrich zaman zaman gülümseyip başını sallamıştı.

Birdenbire aklına bodrumdaki tartışmalar gelmişti, kimsenin kendine hâkim olamadığı, öfkeli tartışmalar. Faşist olan yalnızca NPD[1] ve zıvanadan çıkmış bazı küçük burjuvalar değil, diye haykırmıştı Petersen, hemen hemen bütün devlet kurumları örtük ya da açık biçimde faşisttir. Bu konuda kişiler bazında bile kırılmamış bir gelenek vardır, Federal Ordu'da, hâkim ve avukatlarda, idari yönetimde, endüstride. Blessing, Abs ve diğerleri Heinrich Himmler'in arkadaş çevresindendi.

Neden burada sürekli gülümsemeye çalışıyorum, neden hep başımı sallıyorum? Öte yandan, bu bir faşist değil, diye düşündü Ullrich, nazik bir liberal.

Evet, böylece mutlu sona ulaşılmıştı, dedi Bay Carriere sonunda, zira sert avukatın bile bundan kaçınması mümkün değildi. Bay Carriere purosundan ağır ağır bir nefes çekti.

Romantik bir aile öyküsü, dedi Bayan Carriere ve Ullrich'e gülümsedi.

O zaman Ullrich, Schrader'den bahsetmeye başladı. Braunschweig'daki lise öğretmeniydi Schrader. Yazın havalar güzel olduğunda Schrader liseye kısa haki pantolonla ve Wehrmacht[2] palaskasıyla gelirdi. Schrader'in iki kızı vardı, masada sessiz sedasız oturup Ullrich'in annesinin yaptığı, çabuk ufalanıp dağılan keki yiyen silik soluk, sarışın iki kız. Schrader kek severdi. Schrader ile Ullrich'in babası doğu cephesinde iki yıl boyunca, Schrader'in tabiriyle, omuz omuza mücadele etmişlerdi. Bir hafta Schraderler onlara gelirdi, öbür hafta Ullrich'in anne babası Ull-

[1] NPD (Nationaldemokratische Partei Deutschlands): Almanya Nasyonal Demokrat Partisi. (Ç.N.)

[2] 1935-45 yılları arasında Nazi yönetimindeki Alman ordusu. (Ç.N.)

rich ve erkek kardeşi Manfred'i de alıp Schraderlere giderdi. Schrader ile Ullrich'in babası anlatır dururlardı. O dönemi. Kadınlar ve çocuklar susarlardı. Ufak tefek Schrader, patates burnu, mavi damarlı yüzüyle otururdu karşılarında. Ullrich, Münih'ten döndüğü zaman Schrader'i tekrar görmüştü. Karısı ve iki kızıyla onlara gelmişti. Hiç olmazsa bir dakikalığına yanımızda otur, demişti annesi. Schrader kekini yemiş, ceketine pudraşekeri dökmüş ve şöyle demişti: Almanya'da altmış bin Yahudi var yine.

Yine de ne demek, diye sormuştu Ullrich.

Schrader: Bunların yine hangi pozisyonlara sızdıkları önemli.

Ullrich, yine de ne demek, demişti.

Ullrich'in babası CDU'dan[1] yakınmıştı. Oyunu hep onlara vermişti, oysa şimdi sosyalistlerle koalisyona girmişlerdi. Ortadirek kandırılıyor.

Schrader oyunu NPD'ye veriyordu. Thadden'ı savaştan tanıyordu. Güvenilir biriydi, zamanı gelince sapla samanı birbirinden ayırıp temizlik yapmayı bilirdi o.

Korkunç, dedi Bayan Carriere.

Fakat o bir istisna, dedi Bay Carriere. Elbette bu tür kişiler vardı ama bunlar giderek yok olan bir azınlığı teşkil ediyordu. Onların kitleleri temsil ettiği söylenemezdi gerçekten de.

Korkunç, dedi Christa'nın annesi yine, ama sonuçta bir istisna.

Ama lisede Almanca ve tarih öğretmeni.

Hadi gel, demişti Christa, hava kararmadan sana Ratzeburg Gölü'nü göstermem lazım.

Ullrich, Hansa Sokağı'na saptı yine. Christa'nın penceresinde hâlâ ışık olmadığı, sokağın başından bile görülüyordu.

Ne gülünç, diye düşündü, ne kadar da gülünç.

Ayı Eiffe diyor ki: Yumuşatan her şeye şükredelim.

Ullrich, Ratzeburg'da sadece iki gün kalmıştı, sonra

[1] CDU (Christlich Demokratische Union): Hıristiyan Demokrat Birlik, muhafazakâr siyasi parti. (Ç.N.)

Bungert ziyarete geleceğini bildirmişti. Kalsana, demişti Christa, ama Ullrich gitmek istiyordu.

Garda Christa, Bungert'e artık yürümediğini söyleyeceğim, demişti.

Ullrich, Hamburg'a varır varmaz Conny'ye gitmişti. Renate ortalıkta yoktu.

Aile kucağına geri döndü, demişti Conny. Senin gittiğin gün o da toz oldu.

Christa ocak ayının başında geldi. Ullrich vaktinden çok önce gardaydı. Tam Christa'ya sarılacakken, Christa ona seyahat çantasını uzattı. Daha sonra gar lokantasında oturdular. Yan masada bir adam başını masaya koymuş uyuyordu. Gar polisi adamı sürükleyerek dışarı çıkardı.

Ullrich, Christa'nın bir oda bulana kadar kendisiyle yeni odasında kalacağını düşünmüştü. Nihayet müstakil girişli bir odası vardı.

Ama Christa büyükannesinde kalmak, sonra kendine bir oda aramak istiyordu. Ullrich masanın kenarından uzanıp onu öpünce, bana biraz zaman tanı, demişti Christa. Önce duygularımı bir düzene sokmam lazım. Anlıyor musun? Bunları söylerken Ullrich'e öyle bir bakmıştı ki, elbette, demişti Ullrich.

Daha sonra Ullrich kendine kızmıştı. Neden o da kendi duygularını düzene sokmaktan söz etmemişti ki?

Budalanın tekiyim, dedi Ullrich yüksek sesle. Aptalın tekiyim.

Sokaktan karşıya geçip yine zile bastı. Sonra tekrar karşı kaldırıma döndü. Bir pencerede ışık yandı. Bir perde kıpırdadı, Christa'nın ev sahibesi pencerede durup aşağıya baktı.

Kıçımı yala, diye bağırdı Ullrich ve yumruğunu sıktı.

Arkasını dönüp sokaktan aşağı yürüdü. Bir daha geri dönmemeye karar verdi. Odasına gitmek istemiyordu. Şimdi diğerleriyle aynı evde yaşıyor olmayı çok isterdi. Bodrumda mutlaka kimse kalmamıştı. *Cosinus*'a gitmeyi düşündü. Ama Christa Bungert'le birlikte orada olabilirdi. Sokağın köşesini dönmeden önce dayanamayıp arkasına

baktı yine. Ev sahibesi aydınlık pencerede duruyordu hâlâ. Yarın mutlaka Christa'ya şikâyette bulunurdu. Şu tanıdığınız var ya, dün gece buradaydı ve zili iki kez uzun uzun çaldı, muhtemelen sarhoştu. Zil sesi bütün binayı çınlattı.

Christa mutlaka mahcup olacaktı. Bir doktorun dul karısı olan ev sahibesi Carriere ailesinin dostuydu.

Eiffe'nin serbest piyasa ekonomisi ilkesi: Başkasının kuyusunu kazan, iyi iş çıkarmış demektir.

Bu cümleyi banliyö trenindeki bir reklam panosunda gördü Ullrich. Conny ve diğerlerinin yanına gidiyordu.

8

Conny eskizi gösterdi: Külüstür araba, kumaş tavanlı bir cabrio, duvarın hemen arkasında duruyor. VW araba ile karakol arasında küçük bir baraka var. Aynasızlar VW'yi karakolun arka pencerelerinden göremezler yani. Kahvelerini hep arka tarafta hazırlıyorlar da.

Burada duruyoruz, dedi Bully, bir önceki ara sokakta, sonra arkadan dolanıyoruz. Birinin büyük kavşağı ve karakolun girişini gözetlemesi lazım. Ortalık sütliman olunca Conny beni yukarı kaldırıyor, ben de benzini döküp üzerine tutuşturma kâğıdını atıyorum. Sonra külüstür yanıyor tabii.

En iyisi sen beni yukarı kaldır, dedi Conny Bully'ye, benim için fazla ağırsın.

Bully işçiydi. Bodruma düzenli olarak gelen tek işçi. Bully kalıpçıydı, ama bundan pek söz etmezdi. Buna karşın orduda geçirdiği dönemi sık sık anlatırdı. Bully askerliğini zırhlı birliklerde yapmıştı.

Bir sorun fazla uzun tartışıldığında, safları del ve atağa geç, derdi.

Neden bir Molly[1] atmıyoruz? Arabayla geçerken du-

[1] Molotofkokteyli. (Ç.N.)

varın üzerinden atarız, olur biter, dedi Ullrich.

Acayip bir bum yapar, anlıyor musun, diye açıkladı Bully. Oysa bu şekilde gizlice toz oluyoruz ve onlar pencereden baktıklarında alet cayır cayır yanıyor.

Çok sakin bir muhit, tam bir villa semti, dedi Conny.

Ullrich düşündü, bir şey eksikti.

Buldum. Bunun siyasi bir yangıncık olduğunu nereden bilecekler. Yangını çok zengin bir piromanyak da çıkarmış olamaz mı?

Bizim de aklımıza geldi, dedi Conny. Ama orada beyaza boyalı, yüksek bir bahçe duvarı var, üzerime yazı yazın diye bağırıyor resmen. Duvara bir şey yazacağız, bu da her şeyi açıklayacak: Sizi yok edeni siz de yok edin.

Sizi yok edeni siz de yok edin, diye yavaş yavaş tekrarladı Ullrich, sözcükleri giderek artan bir öfkeyle vurgulayarak.

Çok doğru, dedi, işte bu. Hadi o zaman.

Bully derisi dökülmüş evrak çantasından çıkardığı yeşil bir ilaç şişesini hiçbir şey söylemeden masanın üzerine koydu.

Şişenin üzerinde bir etiket vardı: Cilt losyonu.

Losyon değil tabii, dedi Conny Ullrich'e, bildiğimiz benzin. ESSO. Benzin deposundaki kaplan.

Conny bir gazeteyi yırttı. Gazetedeki bir resimde Kurt Georg Kiesinger gülümsüyordu.

En son Eiffe sözünü biliyor musunuz? Trende okudum:

Eiffe yakışıklı

Eiffe şansölye olmak istiyor

Baksana, dedi Conny, Popo'daki hassas ruhlara hitap eder bu. *Welt*'in birinci sayfasını gösterdi. Bir polis arabasını tutuşturma kâğıdı olmaya uygun.

Komşusunun bir şey anlayıp anlamadığından emin olamadığı için gece bütün bildirileri yakan Albert. Ullrich gözlerini eskize dikmişti.

N'oldu, dedi Bully ve Ullrich'e kuşkuyla baktı.

Yok bir şey, dedi Ullrich dalgın dalgın, gözden kaçırdığımız bir şey var mı diye düşünüyordum.

Biz her şeyi düşündük.

Bully benzinli çakmağın çalışıp çalışmadığına baktı, sonra çakmağı Conny'ye verdi.

Bir şenlik ateşi olacak.

Neye bulaştım ben böyle, diye düşündü Ullrich aniden, çocukça şeyler bunlar. Ama sonra, elinde piposu, kulaklı koltuğunda oturup çocukça şeyleri eleştiren Bungert geldi aklına. Korkuyorum, diye düşündü Ullrich, diğer her şey bahane. Artık harekete geçmek gerek, demişti Conny. Bir şeyler yapmalıyız, sadece konuşmak yetmez. Bir boya yumurtası bile üniversite reformuyla ilgili tüm tartışmalardan daha etkili oldu.

Conny lacivert bir kaban giyerken (yeleği fazla meşhurdu), Ullrich de telaşla Albert'in hikâyesini anlatmaya başladı.

Faşizmle bildirilerle mücadele etmek biraz çaresizce, dedi Conny, yukardaki ışığı söndürdün mü?

Ne demek çaresizce, ne yapacaklardı ki öyle bir dönemde, her yer Gestapo ve muhbir kaynarken?

İşte bu yüzden bizim zamanında harekete geçmemiz gerekiyor.

Bu lanet yağmur, dedi Ullrich, dışarıda kapının önünde durduklarında.

Yağmurun yağması iyi, hatta bulunmaz nimet, bu havada köpekler bile dışarı çıkmaz. Ve o semtte herkesin köpeği vardır.

Bully'nin külüstür VW'sine bindiler. Bully motoru çalıştırdı.

Tanrım, ne kadar gürültülü, diye haykırdı Ullrich, bunun egzozu delik.

Hayır, sadece ufacık bir yırtık var.

Gece karanlığında sokaklardan gürültüyle geçtiler. Ağaçlar ve çalılıkların ardında büyük villalar vardı.

Egzozun gürültüsü arttı, dedi Ullrich.

Bully itiraz etti, ödün bokuna karıştı ha?

Ullrich kıpır kıpır bir huzursuzluk içindeydi. Yanan polis arabasını tasavvur etmeye çalışınca sakinleşti. Kolla-

rını ön koltukların arkalıklarına dayadı. Önünde Bully'nin devasa sırtı. Silecekler her defasında ön camın ortasında durup gıcırdadıktan sonra çalışmaya devam ediyordu. Ark lambalarının ışığı ıslak asfaltta parlıyordu.

Ullrich bir filmin içine düşmüş gibi hissediyordu.

Orada bir park yeri bulabileceğimizden emin misin?

Orada her zaman yer bulunur, dedi Bully, kesinlikle. Düşman saflarını üç gün boyunca araştırdım.

Bu muhitte herkesin özel garajı vardır.

Ullrich arabanın nasıl alev alacağını ve daha sonra Conny'de buluşacak olmalarını tasavvur etmeye çalıştı yine. Ondan sonra her şey farklı olacaktı, kendisi de. O zaman çok önemli bir şey gerçekleşmiş olacak, diye düşündü Ullrich.

Bully arabayı kaldırıma sürdü.

Kurmay subaylar göreve, dedi ve evrak çantasından şişeyi çıkardı. Conny şişeyi kabanının cebine soktu.

Kapıları açık bırakıyoruz.

Yazıyı nereye yazacağız?

Şuraya.

Conny sokaktan karşıya geçip beyaza boyalı bahçe duvarına gitti. Bir kez daha etrafına bakındıktan sonra, elinde sprey boya, büyük harflerle yazdı: SİZİ YOK EDENİ SİZ DE YOK EDİN.

Geri döndü ve memnun memnun yazıya baktı: Güzel, değil mi? Sen köşeye gidip kavşağı ve karakolun girişini gözetliyorsun, tamam mı, dedi Bully Ullrich'e.

Peki, bir polis görürsem ne yapacağım?

Kim bilir kulağa nasıl geliyor, diye düşündü Ullrich, ben uslu uslu polis diyorum, onlarsa aynasızlardan söz ediyor.

O zaman ıslık çalarsın.

İki parmağımla ıslık çalamıyorum ama.

Oğlum, burada iki parmağınla ıslık çalamazsın ki, çalarsan derhal paraşütçüleri tepemize indirirler, dedi Conny, dikkat çekmeyen, ölçülü bir şey olmalı.

"Dinle bak, ne geliyor" şarkısı.

Fazla dikkat çeker, dedi Bully ciddi ciddi.

Kukumav sesi daha iyi, diye önerdi Conny, bir yandan da kıkır kıkır gülüyordu.

Ya da çakal sesi.

Sululuk yapmasanıza, dedi Bully öfkeyle.

Sonra polipler[1] çıkageldiklerinde, diye güldü Ullrich, dışarı çıktıklarında, öyle ya, çakalı görmek için, burada Klein-Flottbek'te, onlar sanıyor ki Hagenbeck'te, çakal Hagenbeck'te ortaya çıkmış, sonra tabancalarını çekip dışarı fırlıyorlar ama çakal makal göremiyorlar, sadece Bully'yi görüyorlar ve hemen götürüyorlar tabii, gece çevreye verdiği rahatsızlıktan ötürü falan, ve soğukkanlı davranıp sağır dilsiz ayaklarına yatan Bully sürekli, yo yo, yoy yo, yo, diye anlamsız sesler çıkarıyor ama onlar, öyle ya, tabii ki onun sarhoş olduğunu düşünüyorlar.

Ulan, bu kadar yüksek sesle gülmesenize, diye tısladı Bully, susun artık salaklar.

Ve üstünü arıyorlar, cebinde ne buluyorlar peki, bir şişe, bir şişe.

Şişe bende değil ki artık, dedi Bully, bu arada Conny'yle Ullrich gülmekten kırılıyorlardı, şişe Conny'de.

Ama şişenin üzerinde cilt losyonu yazıyor, diye kıkırdayan Conny gülmekten yere çömelmişti, cilt losyonu yazıyor ve onun için Bully'ye hoşça kal derken elini bile sıkmıyorlar, çünkü ayaklarında mantar olduğunu sanıyorlar.

Siz sarhoşsunuz, dedi Bully öfkeyle, siz gerçek bir tehlike faktörüsünüz. Dallamalar sizi, pangodozlar.

Conny'yle Ullrich derin derin nefes aldılar. Conny gözlerini sildi. Biraz nefes nefese konuştu: Evet, biz tehlike faktörüyüz, en azından buradaki villa sakinleri için. Bully'nin gönlünü almak için omzuna vurdu.

Biri gelirse ne ıslığı çalacaksın, diye ciddiyetle sordu Bully.

See you later alligator. Ullrich melodiyi ıslıkla çaldı. İyi. Sonra yavaş yavaş yanımıza geleceksin. Ortalık sütli-

[1] Polisler. (Ç.N.)

mansa bir sigara yakacaksın. Bu bizim için ateş anlamına geliyor. Sonra da safları del ve atağa geç.

Hadi öyleyse.

Ullrich duvar boyunca yürüdü, VW duvarın arkasında bir yerde duruyor olmalıydı. Soldaki ilk binanın girişinin üzerinde de mavi ışıklı bir tabela: Polis.

Anacaddenin biraz ilerisinde bir yaya geçidi vardı. Cırtlak sarı uyarı lambası tekdüze bir biçimde yanıp sönüyordu. Ortalıkta kimse yoktu. Ullrich yapacaklarına konsantre olmaya çalıştı. Üşüyordu.

Su almaktan yumuşamış sağ ayakkabısındaki ıslaklığı hissetti yine. Yutkunduğunda, şişmiş bademciklerini hissediyordu. Eğer yakalanırsa her şey yatardı, öğrenimi, mesleği, her şey. Fazla düşünmeden evet demişti. Eşyaya karşı şiddet. Tesadüfen bu işin içine girmişti. Artık bir şeyler yapmak gerek, sürekli lak lak etmekle olmaz, demişti Conny. Hiçbir şey durup dururken değişmez. Bir şey yapmalı. Spontan bir biçimde.

Ullrich arkasına döndü ve Conny'yle Bully'nin duvarın önünde beklediğini gördü. Aniden ıslıkla *see you later alligator* çalma fikri geldi aklına. Sonra da her şey bitecekti, Bully'yle Conny'nin belki yarın gece tek başlarına tekrarlayacakları, gerilim dozu yüksek eğlenceli bir gezinti işte, ama sonra Ullrich'in aklına, zenci müziğinden söz eden Schrader, belki de Bungert'le yatakta olan Christa geldi, aniden Ingeborg da geldi aklına, kürtajdan sonra doktorun evinden çıktığında yüzü ne kadar da solgundu, ve kendisi ne kadar korkakça davranmıştı, Renke'yi düşündü, sonra yine Schrader'i ve babasını ve toplama kampına götürülmüş olan Albert'i.

Ne kafa karışıklığı, diye düşündü Ullrich ve konsantre olmaya çalıştı. Elinde olmadan güldü. İşte yine yağmur altında duruyor ve bir binanın girişini gözetliyordu. Boktan bir durum, diye fısıldadı ve güldü. Nihayet bir şey yapmak. Kararlı olmak.

Ullrich sözleştikleri gibi bir sigara yaktı. Uzun süre havada tuttu yanan kibriti.

Bully sırtını duvara yaslamıştı. Göbeğinin önünde kenetlediği ellerinin üzerinde Conny duruyordu. Conny duvarın üzerinden eğilip şişeyi sallaya sallaya boşalttı.

Ullrich yine karakolun girişini gözetlemeye başladı. Aydınlık pencerelerden ıslak asfaltın üzerine cılız bir ışık düşüyordu. Polislerin yanan VW'lerinin önünde nasıl durduklarını görmeyi çok isterdi.

Ullrich arkasına döndü. Conny duvarın üzerinden şişeyi boşaltıyordu hâlâ.

Neden bu kadar uzun sürüyor? Sanki sirkte gösteri yapar gibi duruyorlardı orada. Yine karakol girişini gözetlemeye koyuldu.

Aklına şişe geldi, tabii ya, şişenin ağzı çok küçüktü. Cilt losyonu şişesi. Ne salaklık.

Umarım karakolu kapatırlar.

Ana caddenin ilerisinde yaya geçidinden geçen bir yaya gördü.

Ullrich yine arkasına dönüp baktı. Conny o sırada kâğıdı tutuşturmak üzereydi. Tutuşturma kâğıdını duvarın üzerinden fırlatır fırlatmaz Bully'nin ellerinden aşağı atladı, Ullrich'e eliyle bir işaret çaktı ve koşmaya başladı.

Ullrich duvarın yanından koşarken bir alev yalazı görür gibi oldu. Nefes nefese arabaya ulaştı, Conny çoktan arka koltukta oturuyordu. Bully kontağı çevirdi. Ullrich kendini koltuğa attı, hadi, diye bağırdı, hadi, ve kapıyı çarpıp kapattı, hadi.

Bully kontağı çevirdi, üç kez, dört kez, beş kez.

Motor çalışmıyor. Lanet olsun.

Dışarı, diye haykırıyor Conny, hadi, dışarı.

Arabadan dışarı fırlıyorlar, karanlık sokaktan aşağı koşuyorlar.

İlk kavşakta Conny nefes nefese, ayrılmalıyız, birbirimizden ayrılmalıyız, diyor.

Artık koşmak yok.

Şu lanet külüstür.

Ullrich gece hemen hemen iki saat sokaklarda dolaşmıştı, sık sık yön değiştirmiş, apartmanların merdiven

boşluklarında durmuş, nefesini tutarak adımlara kulak kabartmıştı. Onu izleyen yoktu.

Eve vardığında Conny çoktan koltukta oturuyordu. Bully ortak salonda volta atıyordu.

Grog ister misin?

İsterim, dedi Ullrich soğuktan uyuşmuş ellerini ovalayarak, ocak boktan bir ay.

Eminim Petersen ve diğerleri hâlâ bodrumdadır.

Şimdi eşyaya karşı şiddet hakkında lak lak ediyorlardır. Sürekli konuşuyor, konuşuyorlar.

Ne boktan iş, dedi Bully ve kanepeye oturdu.

Ne?

Şimdi külüstür orada, üstelik kapıları kilitli değil.

Bu dikkat çekmez ki, dedi Ullrich. Orada başka arabalar da var.

Ama öyle külüstürler yok.

Farları söndürmüş müydün bari, diye sordu Ullrich.

Bully ona baktı. Ağır ağır ayağa kalktı. Farlar, dedi, doğru ya, farlar, söndürdüm mü acaba?

Odada, plastik fil ve ayakkabılı resmin yanında müthiş iriyarı ve çaresizce duruyordu.

Conny onu sakinleştirmeye çalıştı: Farlar kapalı. Kesin. Yoksa farkına varırdım.

Birdenbire her ayrıntı önem kazanmıştı. Conny arabanın önünden mi dolanmıştı, yoksa hemen arkaya mı koşmuştu? Ya Ullrich, arabadan inip koşarken bir kez daha dönüp arkasına bakmış mıydı?

Bully hemen bir taksiye atlayıp oraya gitmek istiyordu.

Ne anlamı var, dedi Conny. Eğer farlar açıksa külüstürü hemen incelerler zaten, yok eğer kapalıysa incelemezler.

Oraya gitmem şart, dedi Bully.

Yahu dur, dedi Conny, biraz sonra saçını keseriz, yarın sabah erkenden oraya gider, gayet normal işe gidiyormuş gibi arabaya binersin.

Ama Bully yarın işe falan gitmek istemiyordu. Hepsinden gına gelmişti.

Külüstürü mutlaka bulurlar, ondan sonra da sıra bana gelir.

Arabanın içini aramazlar ki, dedi Ullrich, kundakçıların arabalarını orada öylece bırakıp gideceğini düşünmezler herhalde.

Ama tam karşıda, bahçe duvarında yazıyor işte: SİZİ YOK EDENİ SİZ DE YOK EDİN.

Conny mutfağa gidip yumurta grogunu getirdi.

Bu bize güç verir.

Yeni ayakkabılara ihtiyacım var, dedi Ullrich ve eliyle sağ ayakkabısının derisini yokladı. Bunlar su çekiyor, bu ayakkabılarla devrim yapılmaz.

Çıkar onları, dedi Conny, sana benim ayakkabılarımdan vereyim.

Benzin yeterli miydi ki?

Bu ayakkabılar çok büyük, dedi Ullrich. Ayağında Conny'nin ayakkabılarıyla plak kapları arasında badi badi dolaştı. Charlie Chaplin taklidi yapmaya çalıştı.

Conny güldü: Gidip bir makas getireyim.

Belki de farlar açıktır, dedi Bully endişeyle.

Otur, dedi Conny Bully'ye, ve kazağını çıkar. Bully kazağını çıkardı ve Conny'nin gösterdiği sandalyeye uslu uslu oturdu.

Conny yumurta grogunu höpürdeterek içti: Benzin alev alınca çok güzel bir patlama oldu ama.

Sonra Bully'nin saçından kalın bir tutam kesti.

Ne boktan iş, dedi Bully.

9

Kız pencerede durmuş, aşağıya bakıyordu. Çıplaktı. Ullrich ellerini başının altında kenetlemiş, yatakta yatıyordu. Gaz sobası usul usul tıkırdıyordu.

Eğlenceli, önündeki spor sahasıyla odan, dedi kız, izleyiciler bile var.

Her cumartesi ve pazar maç yapıyorlar. Bölge ligindeki kulüpler. HEBC, ETV, Concordia. Mutlaka birkaç izleyici olur. Kar yağdığında bile.

Kız tekrar Ullrich'in yanına uzandı.

Teni serindi.

Üşümüşsün, dedi Ullrich ve yorganı kızın üzerine çekti. Kız Ullrich'e sokuldu.

Her şey ne kadar da kolay, diye düşündü Ullrich.

Kızla bir mitingde tanışmıştı. O sırada Lister konuşuyordu. Amfiden çıkarlarken konuşmacı listesi hâlâ tamamlanmamıştı. Üniversite civarındaki bir kafede oturmuşlardı. Sonra Ullrich'e gitmişlerdi. Ullrich'in fazla konuşması gerekmemişti. Kız önermişti bunu.

Şimdi seninle baş başa olmak isterdim.

Her şey ne kadar basitti.

Adım Alice. Aynı Harikalar Diyarı'ndaki Alice gibi.

Odada Ullrich masaya ekmek, tereyağı ve sosis koymuştu.

Alice ekmeklere tereyağı sürdü. Ullrich çay demledi.

Yemekten sonra Alice masayı toplamaya kalktı. Gerek yok, dedi Ullrich.

Bu arada dışarıda hava kararmıştı.

Öpüştüler. Ullrich, Alice'in kazağını çıkardı. Alice, Ullrich'in pantolonunun düğmelerini açtı.

Her şey çok basitti.

Bir süre sonra yatağın üzerinde asılı raf yerinden kaymıştı. Birdenbire dergi ve gazetelerin altında kalmışlardı. Alice o kadar çok gülmüştü ki, Ullrich onun içinden dışarı kaymıştı.

Ullrich yeniden içine girdiğinde Alice onun alnına dökülmüş saçlarını geriye itti.

Sonra plak dinlediler. Gece geç vakte kadar birbirlerine kendilerinden söz ettiler. Alice onda kalmıştı.

Yan yatıp birbirlerine iyice sokulmuşlardı.

Tıpkı kaşıklıktaki kaşıklar gibi, demişti Alice.

Sabahleyin spor sahasındaki futbolcuların bağırtılarıyla uyanmışlardı.

Üzerlerine sadece kazaklarını geçirmişlerdi. Yatakta oturarak kahvaltı etmişlerdi. Sonra tekrar uzanmışlardı. Ullrich ona Conny'den ve meşhur İngiliz kahvaltısından söz etti. Ve sabahları yalnızca mısır gevreği yiyen Petersen'den. Alice yanında yatmış onu dinlerken omzunu okşuyordu.

Çok hafifçe.

Ullrich ürperdi.

Dikkat, dedi Alice, bir test.

Ciddi bir şey mi, diye sordu Ullrich.

Elbette. Alice güldü.

Suyla ilgili bir şey hayal etmeye çalış. Ne görüyorsun?

Ullrich bir an düşündü: Dağda akan bir dere.

Biraz daha ayrıntılı tarif et.

Çok soğuk, hızlı ve hareketli.

Peki, ne yapıyorsun?

Ullrich bir an tereddüt etti: İçine giriyorum.

İyi, dedi Alice.

Ne bu şimdi, diye sordu Ullrich.

Bunlar senin cinsel arzuların. Su yani, anlıyor musun? Suya giriyorsun ama su çok soğuk. Aslında korkuyorsun. Bir şok gibi.

Belki de, dedi Ullrich. Peki, sen ne hayal ediyorsun?

Bu soru bana sorulduğunda, benim aklıma kayalara çarpan köpüklü dalgalar gelmişti, ve su sıcaktı. Sakin bir akıntıda yüzüyordum.

Gel, dedi Alice.

10

FLAŞ FLAŞ FLAŞ

dpa[1] *11.4.68 16.50* *No. 2345527*

Rudi Dutschke'ye suikast

[1] Deutsche Presse-Agentur. Alman Basın Ajansı. (Y.N.)

SDS'nin baş ideoloğu Dutschke saat 16.35'e doğru Kurfürstendamm'da vuruldu. Dutschke hayati tehlike içinde. Suikastçı barikat kurduğu bir binada gizleniyor. Binanın etrafı polis tarafından çevrildi.

Suikastla ilgili bilgiler haberlerin ardından verilmeye devam edilecek, dedi radyo spikeri. Şimdi de kısa haberler.

Ullrich yerinden fırladı. Bir an odada kalakaldı, önce ışığı mı kapatsın yoksa radyoyu mu bilemedi. Sonra dışarı fırladı. Merdivenlerden aşağı koşarak inerken parkasını sırtına geçirdi.

GÖSTERİCİLER İÇİN EYLEM KILAVUZU

(Lütfen atmayın, diğer göstericilere iletin.)

1. Sıkı zincirler oluşturun. Bunları bloklar oluşturacak şekilde birleştirin.

Ancak kitle halinde güçlüyüz.

Zaman zaman izole olan ve parçalanan gruplar derhal yeniden birleşmeye çalışmalıdır.

Springer Binası, Hamburg kent merkezine bir mızrak gibi uzanır. Bu mızrağın ucu, belediye binasının hemen yanındaki borsayı gösterir.

Bu bina mızrağının ucunda, holding yöneticilerinin bürolarının bulunduğu on üç katlı bir bina yükselir. Axel Cäsar Springer'in kentte bulunduğu zamanlar binanın tepesinde Federal Almanya bayrağı dalgalanır.

Binanın bitişiğinde, yazılışlerinin bulunduğu bir kanat, bunun arkasında da *Bild* gazetesinin Kuzey Almanya baskısının bir bölümünün basıldığı matbaalar yer alır. Dev pencerelerin ardında, rahatça görülecek şekilde, rotatif makineleri sıralanır.

Binanın etrafındaki semt renovasyon bölgesi ilan edilmiştir. Eski yarım kâgir binaların olduğu bazı caddeler daha şimdiden yıktırılmıştır. Açılan gedikler arasından Eyalet Adli İdaresi ve Telgraf Dairesi'ne kadar uzanan bir manzara görülür.

Semtin dışına çıkmak için, *Bild* gazetesinin baskılarını taşıyan kamyon konvoylarının da her gün geçtiği Kaiser Wilhelm Caddesi ve Speck Sokağı'ndan geçmek gerekir. Parke taşlarıyla döşeli geniş bir cadde olan Kaiser Wilhelm Caddesi, Springer Binası'nın önünde bir meydana açılır. Yine dört köşe taşlarla döşeli dar Speck Sokağı'nın bir yanında eski tuğla binalar sıralanır, diğer yanında da (matbaaların arkasında) büyük bir inşaat alanı uzanır. Kaba inşaatı tamamlanmış olan metro tünelinde kullanılan inşaat malzemesi, taşlar, kalaslar, katran fıçıları, tahtalar, iri vidalar, kum ve inşaat makineleri hâlâ burada durur.

Rudi Dutschke suikastının hemen ardından holding yönetimi Kaiser Wilhelm Caddesi'ndeki bina kompleksine polis koruması talep ediyor. Emniyet Müdürlüğü'ndeki nöbetçi polis müdürü emniyet müdürünün evine haber yolluyor. Emniyet müdürü kampusun ve özellikle de SDS'nin izlenmesini emrediyor.

On beş dakika sonra havalanan bir polis helikopteri kent merkezinin üzerinde uçuyor. Helikopter kampusun üzerinde daireler çiziyor. İnsanların bir yerde toplandığına dair bir tespitte bulunulamıyor.

Ullrich hızla üniversiteye gidiyor. Gülen insanlar onu ürkütüyor. Haberi henüz duymamış olmalılar. Başına iki kurşun sıkıldı denmişti. Ullrich polis helikopterinin binalar üzerinde daireler çizdiğini görüyor. Daha hızlı yürüyor. Nefes nefese kampusa varıyor. Bodrumun kapısı kilitli. Philosophenturm'un önündeki meydanda hiç kimse yok. Genç bir adam sokağı geçip amfiye doğru gidiyor. Ullrich ona bir yerlerde bir kalabalık görüp görmediğini soruyor.

Hayır, neden.

Rudi'yi vurdular, suikast.

Genç adam Ullrich'e şaşkın şaşkın bakıyor. Ayrıntıları öğrenmek istiyor. Ama Ullrich arkasını döndü bile. Diğerlerinin Springer Binası'nın önünde olduğunu düşünüyor. Koşmaya başlıyor.

2. Karar alınması gereken durumlarda, fikirlerin oluşabilmesi için disiplinli ve sakin olun.

Öğrencilerin çoğu Paskalya tatili için eve gitti. Conny, SDS'nin her hafta yeniden seçilen beş kişilik yönetim kolektifinin üyesi. Conny de haberi radyodan duymuş, yönetim kolektifinin diğer üyelerine telefonla ulaşmaya çalışıyor. Yalnızca iki üyeye ulaşıyor. Bir saat sonra bodrumda buluşmayı kararlaştırıyorlar. Petersen sabah erkenden kente gitti. Nereye gideceğine dair bir not bırakmamıştı.

Siyasi Polis (POPO), Anayasa Koruma Örgütü'nden gelen bir telefonla SDS'nin ne zaman toplanacağını öğreniyor. Anayasa Koruma Örgütü için çalışan üniversite öğrencisi Detlev M. toplantı saatini telefonla bildirmişti.

Saat 17.30'dan itibaren *Abendblatt* gazetesinin Gänsemarkt'taki yönetim bürosunun önünde toplanmaya başlayan tartışma gruplarına sürekli yenileri ekleniyor. Grupların izlenmesi için Emniyet Müdürlüğü'nden iki ekip arabası gönderiliyor.

Kaiser Wilhelm Caddesi'ndeki Springer Binası'nın önüne polisler gelmeye başlıyor, bir de köpekli ekip var.

Ullrich, Kaiser Wilhelm Caddesi'ne varıyor. Ter içinde. Yolun son kısmında koşmuştu. Hayal kırıklığına uğruyor. Tek gördüğü, pazar gezintisine çıkmış, bön bön vitrinlere bakan insanlar. Matbaanın cam duvarları ardında dev rotatif makineleri. Buradan tezgâhlanmıştı işte. Yalanlar, çarpıtmalar. Birbirinize iyi davranın.

Basılı kâğıt tabakaları rotatif makinelerinin silindirleri arasından son süratle geçiyor. Bu cam binaya bir bomba.

Bir polis iri bir Alman çoban köpeğini gezdiriyor. Köpek bacağını kaldırıp bir trafik levhasına işiyor. Koyu bir idrar gölü. Ullrich neden hemen buraya koştuğunu soruyor kendine. Diğerleri neden burada değil? Belki de

Abendblatt gazetesinin Gänsemarkt'taki yönetim bürosunun önündeler.

ABC Sokağı'ndan geçiyor. Pazar gezintisinde olduğunu sandığı çoğu insanın Springer Binası'nın etrafını kolaçan ettiğini düşünüyor şimdi. Şık giyimli olsalar da, sakallı, uzun saçlı değilseler de, bunlar her şeyden habersiz yayalar değildi, diye düşünüyor Ullrich. Onlar da kendisi gibi diğerlerini arıyordu. Bir şeyler yapmalı, diye düşünüyor, bir şeyler yapmak gerek. Aşağılık herifler.

3. Herkes bilgi ve talimatları diğerlerine iletmek zorunda! Polisleri yanlış bilgilerle şaşırtın.

SDS üyeleri bodrumda toplanmaya başlıyorlar. Petersen de geldi. Haberi bir kız arkadaşındayken duymuş. Pek az konuşuluyor. Masanın üzerinde bir transistörlü radyo duruyor, Conny sürekli radyoyu kurcalıyor. Herkes suikastçının kim olduğunu soruyor. Yönetim kolektifi saat 19'a doğru toplanacak.

Polis helikopteri kent merkezinin ve kampusun üzerinde defalarca tur atıyor. Bir kalabalığın toplandığı tek yer Gänsemarkt. Gänsemarkt, toplantı ve yürüyüşün yasak olduğu hükümet binaları bölgesinde yer alıyor. O bölgede üçten fazla kişinin bir araya gelmesi yasak.

Devriye şefinin raporuna göre, kalabalık, olayı tartışan yayalardan oluşuyor, fakat aralarında çok sayıda üniversite öğrencisinin de olduğunu tahmin ediyor.

Evinden yine telefonla aranan emniyet müdürü, tartışan gruplara şimdilik müdahale edilmemesi talimatını veriyor.

Emniyet Müdürlüğü Gänsemarkt'a bir polis arabası daha gönderiyor.

ABC Sokağı'ndan gelen Ullrich *Abendblatt* gazetesinin yönetim bürosu önündeki kalabalığı görüyor. Nihayet, diye düşünüyor, nihayet. Gänsemarkt'tan geçiyor. İnsan-

lar gruplar oluşturmuş, tartışıyorlar. Bütün camlar henüz sağlam.

Ullrich daire oluşturmuş insanların arkasında durup bir tartışmayı izlemeye çalışıyor. Üniversite öğrencisi bir kız yaşlıca bir kadınla tartışıyor.

Bir kere çalışmanız lazım, değil mi? Ukalalık etmeyi herkes bilir.

Ullrich üniversite öğrencisi kızın cevabını duyamıyor. Biraz daha yaklaşıyor.

Kargalar bile güler buna, diyor üniversite öğrencisi kızın yanındaki adam.

Ullrich adama çıkışıyor: Ne demek kargalar bile güler? Buradaki kargalar kim? *Bild* okurları, değil mi? Ullrich nihayet bir hasım bulmuş gibi didişiyor adamla. Yaşlı kadını ve adamı suçluyor aniden. Herif yukarıda, Falkensteiner Ufer'deki villasında otururken, siz tutmuş ona inanıyorsunuz. Fırsat eşitliği zırvası, siz bunu okuyor, üstelik de inanıyorsunuz. Bir villa sahibi olmayı becerememediğiniz için suçluluk falan da duyuyorsunuzdur belki. Bunun sizin suçunuz olduğunu düşünüyorsunuz.

Ullrich konuşurken, yanlış yapıyorum, diye düşünüyor, yanlış yapıyorum. Onlar sizi sömürüyorlar, oysa siz onlar başkalarını yok ettiklerinde kendinizi iyi hissediyorsunuz. Sevinçten havalara uçuyorsunuz, ama onlar hem bizi hem de sizi yok ediyorlar.

Defol git o zaman, diyor adam, karşı tarafa git, hepiniz karşı tarafa gidin, neden karşı tarafa gitmiyorsunuz ki?

Adam bunları nefretle söylüyor. Belli ki başka ne diyeceğini bilemiyor.

Ullrich birden bunalıyor. Bedenleri hissediyor. Etrafı çevrilmiş durumda. Yaşlı kadının mantosundan pis bir koku geliyor burnuna. Bir an anne babasını düşünüyor. Uzaklaşmak istiyor. Ama kalıyor.

İşçilerle üniversite öğrencilerinin durumu aynı, diyor.

O zaman sen de benimle balık fabrikasına gel ufaklık, diyor yaşlı kadın, herkes gülüyor.

Kendimi ifade edemiyorum, diye düşünüyor Ullrich,

bir şey eksik. Kadına ulaşamıyorum, oysa önemli olan ona ulaşabilmek.

Üniversite öğrencisi kız yine konuşmaya başlıyor. Bu arada hiç sesini çıkarmamıştı. Şimdi yine devreye giriyor.

Kız çıkarlardan bahsediyor. Bazı şeylerin bilinmemesi kimin çıkarına? Örneğin sizin sırtınızdan ne kadar para kazandıkları?

Ne kadar da iyi beceriyor, diye düşünüyor Ullrich.

Kız liseyi sonradan bitirmiş, eskiden terzilik yapıyormuş.

4. Eğer alınan bir karar üzerinde uzlaşma sağlanamazsa, mutlaka en büyük gruba katılın.

Akşam haberlerinde Berlin'deki büyük bir mitingden söz ediliyor. Hamburg'da emniyet müdürü arabayla Emniyet Müdürlüğü'ne gidiyor ve durumu görüşmek için polis şeflerini saat 22'de toplantıya çağırıyor. Sonra içişlerinden sorumlu senatörle telefonlaşıyor. İçişlerinden sorumlu senatör Springer Binası'na karşı olası bir gösteriye karşı önlem alınmasını emrediyor. Paskalya tatili nedeniyle Baltık Denizi'ne gitmiş olan Hamburg Belediye Başkanı da durumdan haberdar edilecek.

Emniyet müdürü çevik kuvvet ekiplerinin tamamı için görev yerinden ayrılmayı yasaklayan bir emir çıkarıyor.

Anayasa Koruma Örgütü, muhbirinden SDS'nin yönetim kolektifinin şu sıralarda toplantı yaptığı haberini alıyor.

Kaiser Wilhelm Caddesi bina kompleksindeki polis ekibinin şefi Springer Binası önüne gelen insan sayısının giderek arttığını, bunların bir şey arar gibi etrafta dolandığını bildiriyor. Görünüşe bakılırsa çoğu üniversite öğrencisi.

Yönetim kolektifi açık oturum yapıyor. Petersen konuşuyor: Rudi'ye yapılan suikast ile basının, özellikle de Springer basınının haftalardır sistematik bir biçimde yürüttüğü karalama kampanyası arasında bir ilişki olduğu

çok açık. Bunun kamuoyuna da iletilmesi gerekir.

Springer Binası'na karşı bir eylem yapılmasına karar veriliyor. Eylemin amacı, birincisi: *Bild* gazetesinin haftasonu baskısının dağıtımını engellemek. İkincisi: Olabildiğince geniş bir kamuoyuna ulaşacak bir gösteri örgütlemek. Bunun için dövizler, sloganlar, pankartlar hazırlanacak. Barikatların nereye kurulacağı saptanıyor. Gazete kamyonlarının geçişi çivili kalaslarla engellenecek. İki bildiri yazılacak. Birinde göstericilere yol gösterilecek, diğerinde ise halk aydınlatılacak. Halkın aydınlatılmasına yönelik bildiri kent merkezinde ve limanda dağıtılacak. Yazılışlerinin ve matbaaların basılması da düşünülüyor. Anti-otoriter kanadın temsilcileri, özellikle de Conny ve Petersen baskın yapılmasından yana (rotatif makinelerine bir avuç kum attın mı *Bild* bir daha çıkamaz).

Gelenekçi kanadın temsilcileri, özellikle de Lister, buna karşı. (İşçiler üretim araçlarının mahvedilmesine anlayış göstermezler. İşçi sınıfıyla işbirliği içinde olmak gerekir.)

Anti-otoriter kanada göre, işçi sınıfı iflah olmaz biçimde yozlaşmıştır, burjuvalaşmıştır, Üçüncü Dünya halklarının sömürülmesine bizzat katkıda bulunmaktadır. Şu anda burjuvalaşmış işçilerle işbirliği önemli değildir, onlardan devrimci bir eylemde bulunmaları beklenemez.

Anti-otoriter kanadın görüşü büyük çoğunlukla kabul ediliyor. Her halükârda binaya girilmeye çalışılacak.

Ullrich o soğuk gecede *Abendblatt* gazetesinin yönetim bürosunun önünde neredeyse üç saat tartışmıştı. Kalabalık yavaş yavaş artmıştı. Vakit ilerledikçe tartışmalar da değişmişti, tartışmacılar da. Şimdi bunların çoğu genç insanlardı. Springer'le en iyi nasıl mücadele edilebileceği konuşuluyor. Çoğu hemen oracıkta, yönetim bürosunun camlarının indirilmesinden yana. İnsan dört milyon gazeteye karşı nasıl savunabilir kendini?

Ullrich, Conny'ye telefonla ulaşmaya çalışıyor. Kimse cevap vermiyor. Hızla eve gidiyor. Öğleden beri hiçbir şey

yemedi. Taş atıp camları kırmak. Aşağılık herifler. Lanet olası aşağılık herifler. Nefret.

Evde haberleri dinliyor. Şansölye Kiesinger, Dutschke'nin karısı Gretchen'e telgraf göndererek acil şifalar diledi. Ullrich, Kiesinger'in suratına bir tane indirmeyi çok isterdi. O zaman herifin buna ne diyeceğini hayal etmeye çalışıyor. Ullrich ekmek atıştırıp kahve içiyor. Odada daha fazla duramıyor. Yine bodruma koşuyor. Bodrum kapalı. Gänsemarkt'taki yönetim bürosuna koşuyor. Bazı gruplar hâlâ orada durmuş, konuşuyorlar. Ullrich büyük pencere camlarının ardındaki rotatif makinelerini düşünüyor. Münih'te odasında Gaby'yle yatakta yatarken, Şah'a karşı yapılan gösteri haberini radyodan duyduğu o akşam aklına geliyor. Benno Ohnesorg'u vurduklarında. Ne yapması gerektiğini bilmiyordu o zamanlar. Öfkesi Gaby'ye yönelmişti. Gaby'ye neden öfkelendiğini bile bilmiyordu. Aşağılık herifler, diye düşündü, bir şey yapmalı. Ullrich, Kaiser Wilhelm Caddesi'ne koşuyor.

5. Megafonlu sabotajcıların sizi kararınızdan caydırmalarına izin vermeyin.

İçişlerinden sorumlu senatör emniyet müdürünü telefonla arıyor. Durum sakin. Yönetim bürosunun önündeki tartışmacılar saat 1.30'a doğru dağıldı. Anayasa Koruma Örgütü yarın bir gösteri planlandığını, Springer Binası'nın abluka altına alınacağını bildiriyor.

Saat 2'ye doğru Gänsemarkt'taki üç polis arabasından ikisi geri çekiliyor. Kalan polis arabası yan sokaklardan birine konuşlandırılıyor.

Ullrich, Springer Binası'nın etrafında yavaş yavaş dolaşıyor. Metro istasyonu inşaatından ağır bir vida somunu aldı. Parkasının cebine soktuğu vida somununu sımsıkı tutuyor. Demir ısındı bile. Ullrich bina kompleksinin etrafında üç tur atıyor. Dev rotatif makinelerini görüyor. İnsanı ısıran, soğuk bir rüzgâr var. Ullrich sıcaklıyor. Birkaç

polis köpeklerle devriye geziyor. Ullrich avucunda vida somununu tutuyor. Birdenbire gülüyor. Polislerden biri ona kuşkuyla bakıyor. Birbirinize iyi davranın. Şimdi burada çoban köpekli polisler duruyor.

Saat 3'e doğru Gänsemarkt'taki *Abendblatt* gazetesi yönetim bürosunun vitrin camlarından biri aşağı indiriliyor. Muhtemelen taş vitrine oradan geçen bir arabadan fırlatıldı, diye bildiriyor sokakta konuşlanmış polis arabası. Geri çekilen iki polis arabası derhal tekrar Gänsemarkt'a gönderiliyor. Kaiser Wilhelm Caddesi'nde ortalık sakin.

Ullrich matbaanın önünde bekliyor. Ama polislerin nöbet tuttuğu yer görüş alanı içinde. Ullrich iri çoban köpeğinden korkuyor. Gänsemarkt'a yürüyor. Cebindeki vida somununu sımsıkı kavrıyor. Mavi tepe lambası dönen iki polis arabası irtibat bürosunun önünde duruyor. Bir iki gece kuşu merakla durup bakıyor. Yerde cam kırıkları var. Nihayet, diye düşünüyor Ullrich.

Eve gidiyor, yatağa yatıp hemen uyuyor. Öğleye doğru uyanıyor. Başı ağrıyor. Ocağa su koyuyor, bir iki dilim ekmeğe tereyağı sürüyor, filtre kahve yapıyor. Dışarısı güneşli. İkinci fincan kahveden sonra baş ağrısı hafifliyor.

Kış sömestrinin sonunda Ullrich, Christa'yla birlikte *Cosinus*'ta oturmuştu. Christa tekrar Münih'e dönmek istediğini söylemişti. Ullrich buna şaşırmamıştı bile. Yanında otururken ona baktı, biçimli küçük burnuna, yüksek alnına, yumuşak dolgun dudaklarına, gözkapağının üzerine çektiği kusursuz zariflikteki sürmeye.

Christa bira bardağını altlığın üzerinde çeviriyordu. Biranın köpüğü çoktan çökmüştü. Üzerinde sadece küçük bir köpük adası yüzüyordu. Ullrich irkildi, Christa daha şimdiden ne kadar yabancıydı ona. Münih'e gideceği için rahatlamıştı bile. Sonra sadece havadan sudan konuşmuşlardı.

Ullrich bodruma gidiyor. Daha merdivenlerde duyuyor çekiç seslerini. Sanki tadilat yapılıyormuş gibi. Sigara dumanından göz gözü görmüyor. Telefonların zil sesi. Bö-

lük pörçük sözler. İki daktilonun takırtısı. Teksir makinesinin önünde bir kuyruk. Makinenin kolu sırayla çevriliyor. Yorulanın yerini başka biri alıyor. Ne zaman harekete geçilecek?

Teksir makinesinin etrafı kalabalık. Herkes bir deste bildiri almak istiyor. Bildiriler sıcağı sıcağına dağıtılıyor. Yeni yüzler.

Cam binaya taşlar. Rotatif makinelerine bir avuç dolusu kum, ve heyula artık çalışmıyor.

6. Bir obje işgal edilmişse: Safları birleştirin. Kol kola girin.

Muhbir Detlev M., Anayasa Koruma Örgütü'ne, bodrumda çivili kalaslar yapıldığını haber veriyor. Benzin şişeleri de görmüş. Molotofkokteylleri de. Anayasa Koruma Örgütü, Siyasi Polis'e haber veriyor. Emniyet müdürü içişlerinden sorumlu senatöre haber veriyor. Senatör arama emri çıkarıyor. Beş çevik kuvvet arabası bodrumun etrafını sarıyor. Bodrum boş. Aynı saatte üniversitenin önünde doğaçlama bir miting gerçekleştiriliyor. Bodrumda nöbet tutan tek öğrenci, bir SDS üyesi, içeriye zorla giren polislere direnince polis tarafından tutuklanıyor. Çok sayıda çivili kalasa el konuluyor. Molotofkokteyline rastlanmıyor.

Akşama doğru Ullrich merkez istasyonda bildiri dağıtıyor. Rudi hâlâ hayati tehlike içinde. Kafasından iki kurşun çıkarıldı. Bir daha konuşabilecek durumda olup olmayacağı bilinmiyor. Aşağılık herifler, diyor Ullrich ve elindeki bildirileri öfkeyle yayalara uzatıyor.

Emniyet Müdürlüğü'nde bir harekât timi oluşturuldu. İçişlerinden sorumlu senatör Emniyet Müdürlüğü'nde. Schleswig-Holstein'dan takviye için çevik güç talebinde bulunuluyor. Kaiser Wilhelm Caddesi'ndeki Springer Binası'nın iç avlusuna yüzlerce polis yerleştiriliyor.

Belediye Başkanı Weichmann, Hamburg'a döndü. Po-

lis helikopteri kampusun üzerinde tur atıyor. Amfinin önünde yüzlerce kişi toplandı.

Gösterinin saat 18'de başlayacağı bildirilmişti. Buluşma yeri: Moorweide. Konuşmacılar arasında Petersen de var. Ondan sonra gösteri başlayacak ve Gänsemarkt üzerinden Springer Binası'na yürünecek.

Ullrich elindeki tüm bildirileri dağıttı. Merkez istasyondan Moorweide'ye yürüyor. Cebindeki vida somununu sıkıca kavrıyor. Aşağılık herifler. Alster üzerinde esen keskin doğu rüzgârının farkında değil. Trafiğe dikkat etmiyor. Her şeyin bambaşka olabileceğini hissediyor. Nefret etmek zorunda kalmayabileceğini. Buna engel olanlardan biri de Springer.

Moorweide insanlardan simsiyah. Mavi havlu kumaştan dev bir kasket takmış olan Conny'ye rastlıyor, kasketin önünde sarı bir yıldız. Petersen deri ceketli, başında plastik bir kask, Bully, Lister, Erika ve diğerleri.

Herkes oradaydı. Hoparlörden cızırtılı bir ses geliyor. Ullrich ne dendiğini anlamıyor. Diğerlerinin yüzünü görüyor. Ciddi yüzler. Ullrich aniden üşüyor. Gösteri korteji oluşturuluyor. Ön sırada Conny'yle Petersen.

Kol kola girin, diye sesleniliyor sıralarda.

Kol kola giriyorlar.

Springer'in belini kırın
Tüm iktidar halkın.

Ullrich yürüyor. Yanındakileri hissediyor, seslerini duyuyor. Ullrich, Ho-Ho-Ho-Chi-Minh, diye bağırıyor. Boğazının düğümlendiğini hissediyor. Bağırmayı kesmek zorunda kalıyor.

Springer'in kulağını çekin

Ullrich'e sıcak basıyor.

7. Polis zincirinin yarılması: Önlerdeki sıralar zinciri

yarmasın, direniş göstermeksizin (!) arka sıraların onları polisin arasından ittirmesini sağlasın.

Arka sıralar ittirsin.

Polis helikopteri kortejin üzerinde daire çiziyor. Kortejin bir ucu Gänsemarkt'a çoktan ulaşmışken, diğer ucu hâlâ Dammtor istasyonundaki üst geçitte. Helikopterin içindeki komiser, gösterici sayısının yedi bin olduğunu tahmin ediyor. Alacakaranlıkta, ta aşağılarda, meşalelerin huzursuz alevleri. Trafik Gorch Fock Duvarı'ndan Karl Muck Meydanı'na kadar tıkanmış durumda.

Stephan Meydanı'nda yere oturuyorlar. Bir helikopter üzerlerinden takırdayarak geçiyor. Sarı lambaları yanıp sönüyor.

Önlerindeki blok birkaç yüz metre uzaklaşana kadar bekliyorlar. Ayağa kalkıyorlar. Kol kola girip yürüyorlar:

Axel geliyoruz

Doğu rüzgârı soğuk. Ullrich terliyor. Yanındaki yüzler ciddi değil artık. Diğerlerinin yüzlerinde kendi sevincini görüyor. Değişime uğratan bir sevinç. Arkasına dönüp baktığında kortejin ucunu göremiyor artık. Şimdiye dek hiç bu kadar çok insanla birlikte yürümemişti. Oradan oraya koşmuş, aramıştı. Şimdi varmıştı işte. Diğerlerini bulmuştu. Daha önce hiç görmediği insanlardı bunlar.

Kol kola girmişlerdi, birbirlerini sanki uzun süredir tanıyorlarmış gibi gülüp konuşuyorlardı. Hissettiği, onu aşan, ona enginlik ve güç veren bir sevinç. Nefretin kanatlandırdığı bir sevinç, değişime uğratan bir nefret. Yanında yürüyenler, tıpkı onun gibi odalarından koşup gelmişlerdi. Şimdi kol kola yürüyüp haykırıyorlar: *Springer'in kulağını çekin.*

Yol kenarında duran insanlar da korteje katılıyor.

Dayanışma içine girin, siz de yürüyün.

Bir kuvvet haline geldiler. Görülebilen. Duyulabilen.

Aniden Ullrich'in aklına Springer geliyor. Korkuyor olmalı, diye düşünüyor Ullrich. Eğer şimdi yolun kenarında duruyor olsaydı, kendini müthiş yalnız hissederdi. Ull-

rich, Springer denen adama acıyor. Ama sonra polisleri görüyor.

Ullrich'in sağ koluna girip yanında yürüyen kişi yaşlı bir adam. Kaldırımda dururken aniden kortejin içine dalıp koluna girmişti. Bravo, diye bağırmışlardı.

Bir şeyler değişti, diye düşünüyor Ullrich, bir şeyler yeni. Herkesle ilgili bir şeyler.

Harekât başkanı bina kompleksinin etrafını demir bariyerlerle kapattırdı. *Bild* gazetesinin gece baskısı kötü aydınlatılan küçük Speck Sokağı'ndan dışarı çıkarılacak. Su fışkırtıcılarının yardımıyla, copların devreye sokulmasıyla. Harekât başkanı çevik kuvvet komiserlerine talimat veriyor. Bu arada Springer Binası'nın iç avlusunda çevik kuvvet polislerine sıcak kahve dağıtılıyor. İlk göstericiler Kaiser Wilhelm Caddesi'ne ulaşıyor. Kortejin bazı blokları SDS yoldaşları tarafından yan sokaklara yönlendiriliyor. Göstericiler demir bariyerlerin önünde yere oturup kol kola giriyorlar.

Ullrich kendi blokuyla birlikte Speck Sokağı'na yürüdü. Bir tarafında metro inşaatının olduğu, parke taşlarıyla döşeli karanlık bir sokak. Orada bizi mutlaka dağıtmaya çalışacaklar, demişti Petersen, orada bizi rahat rahat coplayabilirler. Ullrich bir katran fıçısının üzerine oturup sigara içiyor.

Aniden ortaya çıkan bir özel polis timi Petersen'i yakalıyor. Onu tekme tokat dövüp bariyerlerin arkasına sürüklüyorlar. Herkes donup kalmıştı sanki. Sadece Conny bir polisin kafasına vurup şapkasını düşürüyor.

8. Gösterici arkadaşların tutuklanmalarını bağırıp çağırarak duyurun.

Polisi izole edin ve yakalanan kişiyi kitlenin içine geri çekmeye çalışın.

Aşağılık herifler. Aynasızlar. Ullrich cebindeki vida

somununu sımsıkı kavrıyor. Demir sıcak. Barikat kurmalıyız, diye bağırıyor Conny. Kaldırım taşları, inşaat malzemesi. Birinin içki matarası elden ele dolaşıyor. Boğazda yakıcı bir sıcaklık.

Ullrich birdenbire Renate'yi görüyor. Merhaba. Sizi arıyordum, diyor Renate, burada olduğunuzu biliyordum. Soğuk ellerini Ullrich'in yanaklarına koyuyor.

Buz gibi, diyor Ullrich.

Biri Renate'ye matarayı uzatıyor. Renate yüzünü buruşturuyor. Ullrich herkese dokunmak istiyor. Sanki bir şenlikte gibi.

Bu ilkbaharın peşi sıcak bir yaz, diyor Conny ve Renate'ye sarılıyor.

Nihayet ısındım, diyor Renate, şnaps.

Saçları rüzgârda yüzüne esip duruyor, o da yüzünü her defasında rüzgâra çeviriyor. Ullrich kolunu Renate'nin omzuna doluyor. Renate onu öpüyor.

Harekât başkanına, Speck Sokağı'nda bir barikat kurulmaya başlandığı, yerdeki parke taşlarının söküldüğü, metro inşaatından kalaslar, tahtalar ve katran fıçılarının taşındığı bildiriliyor. Harekât başkanı çevik kuvvet komiserleriyle durumu bir kez daha görüşüyor. Speck Sokağı'ndaki blokun dağıtılması kararında bir değişiklik yapılmıyor.

Yüzer kişilik iki polis birliği göstericilere coplarla müdahale edecek. Onar kişilik iki polis ekibi de bu arada barikatı kaldıracak.

Gazetelerin dağıtımını yapacak kamyonların ön camları gazete desteleriyle kapatılıyor. Bu sayede kamyon sürücüleri fırlatılan taşlardan korunacak.

Harekât başkanı Speck Sokağı'nda demir bariyerlerin önündeki polisleri teftiş ediyor. Barikatın kurulmasını seyrediyor. Sonra takviye için on kişilik bir polis ekibinin daha Speck Sokağı'ndaki bariyerlere gönderilmesini emrediyor. Petersen Siyasi Polis'ten bir komiser tarafından sorguya çekiliyor. Petersen ifade vermeyi reddediyor. Ba-

şında şiddetle kanayan bir sıyrık var. Bir avukata telefon açmak istiyor. İsteği geri çevriliyor.

9. Tutuklanmalarda: Yalnızca kimlik bilgilerinizi verin, tutuklayan polisin kimlik numarasını tespit edin, sizinle birlikte tutuklanan göstericilerin (tanıkların) isimlerini not edin. Polis telefonundan derhal hukuki yardım çağırın.

Tel.: 349091

Ullrich soğuk parke taşını çevik bir hareketle kaldırıyor ve hafifçe eğilerek önündekine uzatıyor, önündeki kişi taşı ondan alırken her defasında kesik kesik soluyor. Ullrich nasıl ayağa fırladığını, odasından nasıl dışarı koştuğunu düşünüyor, şimdi burada kuyruk oluşturan, parke taşlarını ön tarafa, polis bariyerlerinin hemen önünde yükselen barikata kadar elden ele uzatan diğerleri de aynı onun gibi davranmıştı.

Nereye koşacağını bilmişti. Daha dün buradaydı. Nedenini biliyordu, birdenbire anlamıştı, nefretinin nedenini, yalnızlığının, amaçsızlığının, korkusunun, yalanlarının, kininin, palavracılığının, kıskançlığının ve yine yalanların nedenini.

Bunu değiştirmek mümkündü.

Ağır taşları nasıl da kolayca uzatıyor önündekine. Kendini daha kuvvetli, daha güçlü hissediyor. Bariyerlerin önündeki barikat nasıl da hızla yükseliyor.

Büyü ve orman ol! daha ruh dolu, çiçek açmış bir dünya!

Geniş siperli kask takmış, gri yeşil paltolar giymiş bir polis timi bariyerlere doğru yürüyor.

Sizi yok edeni siz de yok edin.

Ullrich taşı hızla önündekine uzatıyor. Arkasındaki kişinin ona uzattığı parke taşında diğerlerinin ellerinin sıcaklığını hissettiğini düşünüyor.

Ne güzel, diyor, bize müzik lazım, bir orkestra.

Önündeki gülümsüyor. Yorgun bir yüzde hafif bir te-

bessüm, ama mutlu bir tebessüm. Taş elden ele uzatılıyor. Ön tarafa vardığında barikatın üzerine konuluyor. Barikat giderek yükseliyor. Taş üstüne taş. Barikatın önünde polis bariyerleri, arkasında çevik kuvvet. İkişerli sıralar halinde. Onların arkasında, büyük, gri bir tank gibi, su püskürtücü panzer. Arka planda Springer matbaalarının ve yazıişlerinin bulunduğu muazzam bina kompleksi. Bütün pencereler ışıl ışıl aydınlık.

Matbaa avlusunda *Bild* gazetesinin cumartesi baskısının yüklendiği kamyonlar konvoy oluşturuyor.

Yüzer kişilik iki polis birliği barikata ilerliyor. Önlerinde hoparlörlü bir araba gidiyor.

Polis konuşuyor. Sokağı boşaltın.

Göstericiler barikatın önünde kol kola oturuyor.

Marş söylüyorlar. *Enternasyonal*'i. Metni bilen pek az. Ama nakaratı hep bir ağızdan söylüyorlar.

Orayı yarıp geçemediler.

Barikat fazla yüksekti. Onu savunanlar çok fazla.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1

Ullrich yan odadan gelen müzik sesiyle uyanmıştı.

Please tell her thanks a lot
I cannot move
my fingers are all in a knot
I don't have the strings to get up
and take another shot

Renate henüz uyuyordu. Nefesi sakin ve düzenliydi. Ullrich dikkatle ona döndü. Renate'nin dudakları hafifçe aralanmıştı.

Ullrich düş görmüştü. Düşünde bir kanalizasyon borusunun içindeydi. Aniden kanalizasyon suları yükselmişti.

Yan tarafta Bob Dylan ağız armonikası çalıyordu. Nottker de kalkmıştı demek.

Dün gece müzik dinlemiş, esrar çekip çay içmişlerdi. Nottker yine Beethoven'ı koymuştu. Başka senfoni yokmuş gibi beşinciyi.

Yine bu tapon olmasın lütfen, demişti Ullrich.

Ama Nottker ısrar etmiş, kafası iyiyken beşinciyi rengârenk gördüğünü söylemişti. Özellikle de ilk bölümde mavinin tonları, yayılan, kalp gibi atan, kırmızıya çalan morlar var, acayip güzel, diyordu. Ullrich *Mothers of Invention*'ı dinlemeyi önermişti. Onlar sarıya çalıyor, demişti Nottker, sarıdan da hiç hazzetmiyordu işte.

Ullrich'in kafasında o dumanlı yorgunluk vardı yine. Bob Dylan şarkı söylüyordu.

Einstein disguised as Robin Hood
with his memory in a trunk
passed this way an hour ago
with his friend a jealous monk

Ullrich; Renate, Ursula ve Nottker'le birlikte bu eski binadaki daireye taşınır taşınmaz, Nottker ona meşhur üç kâğıtlı joint'in nasıl sarıldığını göstermişti. İki sigara kâğıdı uzun kenarlarından birbirine yapıştırılır, bir kâğıt da enlemesine yapıştırılır. Külah biçiminde sarılan kâğıdın ucuna kartondan yapılan zıvana yerleştirilir. Bir buçuk sigaranın tütünü yüzde on civarında esrarla karıştırılır. Zıvananın önündeki son santimde sadece tütün vardır. Duman avucun içinden çekilir.

Ullrich dumanı içine çekmişti.

Yeni bir boyut mu açılmıştı, saçlarından Che Guevara'nın sakalı ve yüzünün yükseldiği bir Üst-Marx?

Jungfernstieg'de barikatlar? Yırtık bluzlu, sağ elinde siyah bayraklı bir komüncü mü olmuştu Renate?

Hayır.

İlk esrar içişinde uçurumlar üzerinde uçmamıştı Ullrich. Bob Dylan'ı renkli görmemişti, odanın boyutları bile değişmemişti.

Hayır, demişti Ullrich, bir şey görmüyorum, kesinlikle bir şey görmüyorum.

Önünde çay fincanıyla yerde oturan Nottker, kendini bir şey görmeye zorlayan hiçbir şey göremez, demişti.

Başarı odaklısın işte. Nottker başarı odaklısın lafını ancak iki kerede telaffuz edebilmişti.

Nottker bazen kekeliyordu.

Renate aniden kımıldadı, yüzükoyun yattı, yutkundu ve uyumaya devam etti. Ullrich'in ağzı kurumuştu, sanki kumla çalkalanmış gibiydi.

Dikkatle yerinden kalkıp mutfağa gitti.

Nottker çiğ gün ışığında mutfak masasında oturmuş, çay içiyordu.

Korkunç, dedi Ullrich ve storu indirdi.

Yasemin çayı ister misin, diye sordu Nottker.

Nottker çilek marmelatlı gevrek ekmek yiyordu.

Kavanozdaki marmelat cırtlak kırmızıydı. İçindeki çilekler kan pıhtısı gibi.

Alır mısın, diye sordu Nottker.

Hayır. Ullrich çayını üfleyerek içti. Yasemin kokusu. Bir çayır. Dağlarda bir çayır, nemin hissedildiği. Sabah güneşinde bir çayır, yatıp uzanabileceğin, boylu boyunca, üzerinde gökyüzü.

Eskiden Braunschweig'da bazen okuldan sonra bisikletime atlar, tarlaların ve çayırların başladığı yere kadar giderdim. Sonra upuzun otlara yatardım, yazın, ve saatlerce gökyüzündeki bulutları seyrederdim. Bulutların bir dili var.

Şimdiden uçtun mu, diye sordu Nottker, gevrek ekmeği çıtırdatarak ısırdı. Çıtırtı sesi ağzının içinde devam etti.

Çıtır, çatır, çutur.

Gevrek ekmek pek eğlenceli, dedi Nottker, ve pratik. Kurumuyor, küflenmiyor, devrimci bir enerji besini.

Ayrıca WASA marka gevrek ekmek, hiç değilse sosyal demokrat bir hükümetin iktidarda olduğu İsveç'ten geliyordu, yani Nottker'in nefret ettiği İspanyol portakallarının aksine, nispeten yenilebilir durumdaydı.

Henüz yarım yamalak olsa bile sosyalizmin desteklenmesi gerekir, diyordu Nottker. Büyük bir memnuniyetle Küba romu ve Hertie mağazasında iki elliye satılan Çin Halk Cumhuriyeti çayı satın alıyordu. Radyosuna Demokratik Almanya pilleri koyuyor, Bulgaristan'dan gelen konserve domates ve Sovyetler Birliği votkası satın alıyordu. Ancak votkayı çok nadiren. Nottker votka sevmiyordu.

Dagobert mutfağa girip miyavladı.

Ullrich gözünü kediye dikip, biraz daha büyümüş, dedi. Sanki bir seyahatten yeni dönmüş gibi konuşuyordu,

kedi irileşmiş, dedi. Giderek büyüyüp irileşiyor. İnanılmaz. Bu gidişle kapıdan sığmayacak. Bir gün hepimizi yiyecek, odalara sinsice girip bizi kemirmeye başlayacak.

Nottker, Dagobert için yere bir kâse süt koydu.

Dagobert sütü şıp şıp içti.

Hayır, dedi Nottker, bizi yemez o.

Ullrich yasemin çayını yudumlayıp bir parça koyun peyniri yedi.

Bir düş gördüm. Bir şişme yatağın üzerinde oturuyordum ve karanlık dev boruların içinde sürükleniyordum. Belli ki bir kanalizasyon sistemi. Birini arıyordum. Kimi aradığımı hatırlamıyorum artık. Birdenbire, gürül gürül akan kanalizasyon sularının ortasındaki sığlık yerde üç tip gördüm, orada oturmuş, skat oynuyorlardı. Biri Lister'di. Benim de oyuna katılmamı istedi. Ama ben skat oynamayı bilmiyordum. Lister bana nasıl oynanacağını gösterdi. Ama ben kâğıtları sürekli birbirine karıştırıyordum.

Aniden su yükseldi. Şişme yatak gitmişti. Ve kanalizasyon borusundaki su yükselmeye devam ediyordu.

Nottker çiğnemeyi kesmişti. Sonra?

Bilmiyorum. Sonra uyandım.

Senin bir sıkıntın var, dedi Nottker ve çiğnemeye devam etti.

Bugün günlerden ne, yani ayın kaçı, diye sordu Ullrich.

Bilmem, ne önemi var ki.

Ullrich yasemin çayını bitirdi. Birkaç gün sonra seminer ödevinin teslim süresi dolacaktı.

Bugün ne yapacaksın?

Nottker şehre gidecekti. Canı duvarlara yazı yazmak istiyordu. Mittelweg'de, üzerinde beyaz bir dev olan dev bir afiş panosu keşfetmişti.

Nottker dev yıkama gücünün hemen arkasına şunları yazmak istiyordu: En zorlu testten de geçmeyi başarıp Kiesinger'in kahverengi yeleğini bembeyaz yıkayabilecek mi?

Nottker duvarlara yazılama yapıyordu. Daha önce stajyer avukattı. Bir gün, çalıştığı avukatlık bürosuna gitmeyivermişti, koyu gri takım elbisesini çıkarıp kot panto-

lon giymiş, nişanlısından ayrılmış ve afişlerin üzerine, evlerin duvarlarına yazılama yapmaya başlamıştı. Kiel'de bir üniversitede profesör olan babası ona her ay altı yüz mark yolluyordu.

Sen de gelir misin, diye sordu Nottker.

Gelemem, dedi Ullrich, ödevimi yazmam lazım. Artık bitirmeliyim. Burama kadar geldi.

Boktan iş, dedi Nottker, canın istemiyorsa boşver gitsin. Yoksa bunalıma girmekle kalırsın.

Nottker ayağa kalktı, keçeli bir kalemle bir parça yağlı tebeşiri cebine soktu. Nottker, Eiffe'yi örnek alıyordu.

Bir gün Ullrich haftalardan beri yeni bir Eiffe yazısı görmediğini fark etmişti.

En son gördüğü şöyleydi:

Eiffe pes ediyor

Lübke kalıyor

Eski yazıları arada bir görüyordu hâlâ, iyice silinmişler, kalın kir tabakalarının altında kalmışlardı. Bunların hepsi Ullrich'in zaten bildiği sözlerdi. Kimileri Eiffe'nin daha mayıs ayaklanmasından önce Paris'e gittiğini, kimileri de bir akıl hastanesine yatırıldığını söylüyordu.

Ayı Eiffe'den hiç haber yoktu.

Nottker çıktı.

Ortak salondaki koyu yeşil perdeler hâlâ çekiliydi. Ullrich sonunda gözlerini doğru dürüst açabildi. Koltuğa oturup bacaklarını sehpaya uzattı. Kapalı pencereler ardında sokaktaki trafiğin cılız uğultusu. Karanlık, serin bir mağara. Şimdi dışarısı çok sıcak olmalıydı. Asfalt yumuşamış, yaprakların üzerinde toz tabakası. Pis bir benzin kokusu.

Bir sigara sardı. Tütünün içine Ursula'nın Burma'dan getirdiği esrardan da biraz koydu.

Ursula hostesti ve de Nottker'in kız arkadaşı. Haftada bir kez iki günlüğüne eve gelirdi. O zaman sarı renkli şık Lufthansa üniformasını çıkarır, eski püskü kotunu giyerdi, kısa saçlı sarı peruğunu çıkarır, uzun sarı saçlarını nihayet omuzlarına dökerdi.

Lufthansa'da uzun saç yasaktı.

Aslında Ullrich'in çoktan notlarının ve özetlerinin önünde oturuyor olması gerekirdi. Ama o anda ayağa bile kalkamayacağını düşünüyordu. Bu ayık kafayla yazı masasına oturmam mümkün değil.

Koltuğa uzanıp cigaralığını içti. Tepesinde, odanın beyaz tavanını çerçeveleyen, yeşile boyanmış kartonpiyer gül motiflerinden oluşan çiçek frizi.

Buraya taşınınca önce duvarları ve tavanı boyamışlardı. Renate ile Nottker duvarları boyamayı çoktan bitirdiklerinde, Ullrich hâlâ merdivenin üzerinde durmuş, kartonpiyer gül motiflerini kazıyordu. Tavanı beyaza, kartonpiyer frizi de ince bir fırçayla koyu yeşile boyamıştı. Bunun için günlerce uğraşmıştı.

Ullrich bir akşam boynu tutulmuş vaziyette merdivenden inerken Nottker, aynı Michelangelo, demişti.

Ullrich pikaba *Sergeant Pepper's*'ı koydu. Başına kulaklığı taktı. Renate'yi uyandırmak istemiyordu.

Lucy in the sky with diamonds,
Picture yourself on a train in a station,
With plasticine porters with looking glass ties,
Suddenly someone is there at the turnstile,
The girl with the kaleidoscope eyes.

Ullrich, Che posterinin yanındaki aynada kendini gördü. Başındaki kulaklığın iki ucundaki kocaman, siyah yuvarlaklar.

Miki Fare gibi, diye düşündü, solgun yüzlü bir Miki Fare gibi. Ön dişlerin uzaması gerekir, bir de siyah eldivenler oldu mu tamam. Ullrich dolaba gidip çekmeceleri karıştırdı. Sonunda bir çift siyah deri eldiven buldu. Eldivenleri taktı.

Tekrar aynanın önüne geçince korktu. Şimdi bir pilota benzediğini düşündü. Helikopter pilotuna. Korkunç bir takırtı çıkaran şu dev kızböcekleri. Eldivenleri çabucak çıkardı.

Kaleydoskopu alıp halının üzerine uzandı. Perdede aralık kalmış bir yer aradı, kaleydoskopu oraya tutup yavaşça çevirmeye başladı. Kafasının içinde John Lennon şarkı söylüyordu. Renk kristalleri parçalandı. Uzayıp giden melodi. Ritmik olarak birbirine geçen, tekrar oluşup tekrar iç içe geçen biçimler. Şu yenisi. Rengârenk kırılıp parçalanmış. Kristal yıldızlar. Aniden biri ona dokundu. Ullrich yerinden sıçradı. Petersen yanı başında duruyordu.

Ullrich kulaklığı çıkardı.

Kapıyı Renate açtı, dedi Petersen. Ne âlemdesin, bir bakayım dedim.

Ullrich ağır ağır ayağa kalktı. Bir elinde kaleydoskop, diğer elinde şimdi cılız bir vızıltının geldiği kulaklık.

Petersen odada gezinip posterlere baktı.

Bu nasıl dolaşıyor burada böyle, diye düşündü Ullrich, kaleydoskopla kulaklığı hâlâ elinde tutuyordu.

Güzelmiş eviniz, dedi Petersen, ama biraz kasvetli.

Bir şeyler söylemeliyim, diye düşündü Ullrich, şimdi herhangi bir şey söylemeliyim, ama sonra, burada ne arıyor, diye düşündü. Baskın yapar gibi. Petersen'in üzerindeki şu korkunç sarımsı naylon gömlek hele.

Uzun zamandan beri bodruma gelmiyorsun.

Evet, dedi Ullrich, ama seminer ödevini yazıyordum, hem işte başka şeyler de var.

Petersen son kısmı duymamazlıktan geldi.

Nasıl bir ödev bu?

Yirmili yılların işçi edebiyatına eleştirel bir bakış.

İlginç, dedi Petersen.

Yedi gün sonra teslim etmem gerekiyor.

Yedi gün, dedi Petersen düşünceli düşünceli.

Evet, dedi Ullrich, sorguya çekiliyorum sanki, diye düşündü.

Ullrich kaleydoskopla kulaklığı sehpanın üzerine bıraktı. Yedi gün sonra. Ama son kısmını henüz yazamadım. Araya taşınma işi girdi. Ondan sonra da bütün daireyi yeni baştan boyamak zorunda kaldık. Kartonpiyerlere baksana.

Sonuç kısmı ne uzunlukta olacak, diye sordu Petersen tavanı incelerken.

Sonuç kısmı zor, dedi Ullrich. Yazı masasının bir çekmecesini açmış, bir şeyler arıyordu.

Eleştirileri eleştirmekle yetinmek istemiyorum.

Ullrich bir başka çekmeceyi karıştırmaya başladı.

Nihayet arkasında durabileceğim bir şey olmalı. Başkaları için de önemli olan bir şey. Mesela öğretmenler için.

Belki sonra derslerde de kullanılabilir. Anlıyor musun, yalnızca profesörün okumayacağı bir şey, onun okuyup okumayacağı da belli değil ya. Münih'teyken Hölderlin üzerinde çalışmıştım. Ama başarı belgesini almak dışında neden yazdığımı bilmediğimi fark ettim.

Ullrich bir deste indeks kartını karıştırdı.

Bütün şiirleri noktasına virgülüne kadar yorumladım, sonunda bütün bu zahmetin neye yarayacağını bilemez oldum. Ödevi bitirmedim zaten. O kadar. Bunun benimle bir ilgisi yoktu.

Ne arıyorsun, diye sordu Petersen.

Bunun benimle hiç mi hiç ilgisi yoktu, dedi Ullrich bir çekmeceye eğilerek. Gotikte, kelimelerin köklerindeki ünlü değişimi örneğin. Bir zamanlar bunları gerçekten de ezberlemiştim. On dört gün boyunca. Şimdi anlamıyorum ama bir zamanlar hepsini ezbere biliyordum. Ne işe yaradı peki? Ama bu başka bir şey. İnsanın kendini tümüyle verebileceği bir şey. Böyle bir çalışma bizi mutlaka değiştirir. Anlıyor musun? Değiştirir. Bu çalışmadan sonra insan başka biri olmak zorunda. Yoksa hepsi boşuna.

Ullrich notları, kâğıtları, indeks kartlarını karıştırıyordu.

Sadece sonuç kısmı kaldı. O kısımda, kitaplarla neler yapılabileceği ortaya konulacak. Örneğin, *Yanan Ruhr*[1] gibi bir roman bugün bize ne verebilir. Belki de Schneider kıllık yapacak. Belki de çalışmanın bilimsel olmadığını söyleyecek. Ama onun ne söylediği umurumda değil. Hat-

[1] *Brennende Ruhr*, Karl Grünberg'in 13 Mart 1920'deki Kapp Darbesi'ni anlatan romanı. (Ç.N.)

ta bilimsel olmasın zaten. Onların bilimsellikten ne anladığını hiç ama hiç takmıyorum.

Ullrich kendini koltuğa bıraktı.

Deminden beri ne arıyordun, diye sordu Petersen.

Ne arayacakmışım ki, diye sordu Ullrich. Gözünü perdeye dikmişti.

Yedi gün, dedi Petersen, tam bir hafta, mutlaka yetiştirirsin.

Ullrich, Petersen'e hayretle baktı: Neden yetiştiremeyecek mişim ki?

Öyle demek istememiştim, dedi Petersen; kısa bir suskunluktan sonra, perdeyi açayım mı, diye sordu.

Hayır, dedi Ullrich, akşamdan kalmayım.

Renate üzerinde bornozla salona girdi. Duş almıştı. Petersen bir portakal çiçeği çayı ister miydi acaba.

Evet, teşekkür ederim, dedi Petersen dalgın dalgın, sonra yine Ullrich'e dönerek, çalışmanı okumak isterim. Edebiyatın genel eğilim olarak bilinç oluşturma işlevi ilgimi çekiyor.

Ullrich gözlerini perdeye dikmişti.

Sonra Petersen, Erika'nın sana selamı var, dedi.

Sen de selam söyle. Neler yapıyor, diye sordu Ullrich.

Hemen konuyu değiştirmek istiyordu ama Petersen, yoğun hazırlıklar içindeyiz, dedi. Olağanüstü hal yasaları. Biliyorsun, yasa tasarısı çok yakında parlamentoda ikinci kez görüşülecek.

Demek öyle, dedi Ullrich. *Rolling Stones*'un yeni plağını dinlemek ister misin?

Ullrich yanıt beklemeden plağı koydu.

Müzik iki kolondan gümbürdemeye başladı.

Buraya oturman gerek, dedi Ullrich ve Petersen'i bir koltuğa oturttu.

Bak şimdi, tam burası müthiş, insanı uçuruyor, beynin yerinden oynuyor.

Evet, dedi Petersen, iyi müzik. Baksana, neden...

Ullrich müziğin sesini açtı. Sanki beyninin içinde ritim tutuluyordu.

Petersen koltukta sessizce oturuyor, gözünü duvardaki Che posterinden ayırmıyordu.

Renate çayı getirdi. Salon portakal çiçeği kokuyordu şimdi. Petersen pikabı gösterip parmaklarıyla bir düğme çevirme hareketi yaptı.

Ullrich müziği biraz kıstı.

Stones'u çok yüksek sesle dinlemek gerek, yoksa müzik kafanın içinde olmuyor. Anlıyor musun, müzik kafanın içinde olmalı, dışarıda bir yerde değil.

Petersen çayından küçük yudumlar aldı.

Ullrich aniden Petersen'e sinir oldu. Orada oturup çay içme biçimi bile sinirdi. Onun için çay, sıcak sudan başka bir şey değildi. O yüzden böyle küçük küçük yudumlarla içiyordu, portakal çiçeğinin tadını dilinde hissetmek için değil, ağzını yakmamak için.

Namuslu Petersen. Dürüst Petersen. Teorisyen Petersen.

Petersen tartışmadığı zamanlar okurdu.

Bir keresinde Ullrich tıklım tıklım dolu metroda onunla tesadüfen karşılaşmıştı. Petersen kapıya yakın bir yerde duruyordu. Sol eliyle askıya tutunuyordu, sağ elinde kitap vardı, kolunun altında da evrak çantası. Her istasyonda, dışarı hücum edenlerle öne, yeni binenlerle geriye ittiriliyordu. Bu arada başını hiç kaldırmadan okuyordu. Ullrich kalabalığın arasından sıkışarak geçip onu dürttüğünde de başını kaldırmadı. Ullrich ancak ona adıyla seslendiğinde başını kaldırıp bakmıştı. Sanki ürkmüş gibi.

Üzerindeki ne müthiş bir gömlek öyle, dedi Renate Petersen'e.

Niye, diye sordu Petersen, öne uzattığı elinde çay fincanı.

Bu köpekbalığı yüzgeci yaka müthiş bence, bu gömleklerden hâlâ nerede var?

Gömleği bana annem yolladı, Noel'de, Rendsburg'dan.

Petersen çok yorgun görünüyordu. Yüzü naylon gömleği gibi sarımsıydı.

Sen neler yapıyorsun, diye sordu Ullrich.

Gelecek ay doktora mülakatına gireceğim.

Doktora mülakatı, dedi Ullrich, kulağa nasıl geliyor. Önce parmak mengenesi, sonra ayak kıskacı, en sonunda da doktora mülakatı.

Eh, dedi Petersen, idare ediyoruz işte.

Kanepenin üzerinde bağdaş kuran Renate, çayı beğenmedin mi, diye sordu.

Beğendim, beğendim, dedi Petersen ve çayından kocaman bir yudum aldı.

Bir sessizlik oldu. Ullrich sessizliğin tadını çıkardı.

Sonra Petersen, bodrumda yokluğunu hissettik, dedi. Şimdi her adama ihtiyacımız var. Olağanüstü hal yasalarına karşı eylemler hazırlanıyor. Yoğun bir-iki gösteri toparlamamız lazım. Bu çok önemli, ama bunu sen de biliyorsun zaten.

Dagobert salona girdi ve Renate'nin bornozunun kuşağıyla oynamaya başladı. Sırtüstü yatmış, yere sarkan kuşağa patileriyle vuruyordu.

Bir kedi gösterisi yapmalıyız, dedi Ullrich, geceleyin villa semtinde. En önde elinde anarşizmin siyah bayrağıyla Renate, arkasında her renkten binlerce kedi, siyah, beyaz, kahverengi, tekir kediler, hatta burjuva ayrıcalıklarından kendi istekleriyle vazgeçmiş birkaç Siyam kedisi. Gecenin sakinliğinde villa semtinden geçiyorlar, kadife patileriyle hiç ses çıkarmadan. Ve Renate'nin yumruğunu havaya her kaldırışında hepsi birden miyavlıyor, eski tarz villaların en sağlam duvarlarından bile duyulan bir miyavlama.

Renate, Ullrich'i kanepeye çekmişti, elini Ullrich'in saçlarına daldırdı. (Atların yelelerine de öyle daldırılır.) Gülüştüler. Kedi gösterisi Renate'nin hoşuna gitmişti.

Hayvanlar bu toplumun paryalarıdır, dedi Ullrich. Hayvanlar dünyası tam bir cehennem, laboratuvarlardaki deneyler, mezbahalar. Bir hayvan protesto gösterisi.

Petersen, hâlâ elinde tuttuğu çay fincanıyla dikkatle dinlemişti.

Hayır, dedi Ullrich, kediler yetmez. Aslında bütün ka-

saplık hayvanların villa semtinden geçmesi gerekir, müstakbel pirzola ve biftekler, bok ve sidik kokan öküzler ve danalar. Korku dolu böğürtü. Kulakları tırmalayan viyk viyk sesleri. Bundan ürkerler işte.

Petersen ayağa kalkıp çay fincanını sehpaya bıraktı. Ullrich'in beklediği soru nihayet geldi: Neden bir daha bodruma uğramadın?

Ullrich sehpadan kaleydoskopu alıp baktı.

Ama renkli desenlere dikkat etmedi.

Neden, diye düşündü, neden bir daha bodruma gitmedim? Susuyordu.

Kaleydoskopu Petersen'e uzattı: Sen de baksana. İnsan düşündüğünden fazlasını görüyor.

Renate, Dagobert'i havaya kaldırdı: Dagobert şanslı. Dagobert çoktan kurtarıldı. Kediyle birlikte dışarı çıktı.

Petersen kaleydoskopu bir kenara koydu.

Metnin bir kısmını bana versene. Takılıp kaldığımda ben hep öyle yaptım. O zaman konuyu birisiyle tartıştım.

Bilmem ki, dedi Ullrich. Münih'te bir partide, şöyle kırmızı şaraplı, peynirli bir partide, biri şöyle demişti: Ullrich bir şey anlattığında, anlattıklarının yarısını yok saymak gerek, o kadar güzel abartıyor ki. Bunu Krausizm olarak nitelemiş, herkes gülmüştü. Aradan haftalar geçtikten sonra bile sürekli bu tipi nasıl yerin dibine sokacağımı düşündüm durdum. Onu nasıl gülünç duruma düşüreceğimi büyük bir zevkle hayal ettim. Ve hayalimde diğerleri, o zamanki partide olanlar da vardı hep. O tipten nefret ediyordum. Oysa onu tanımıyordum bile.

Ullrich gözlerini perdeden ayırmıyordu.

Şimdi her şeyi bambaşka gözlerle görüyorum, dedi. İnsan nihayet canının istediği şeyleri yapabiliyor.

Peki, neler yapıyorsunuz, diye sordu Petersen.

Nottker duvarlara yazı yazıyor. Bazen birlikte şehre gidip tökezleme yerleri yapıyoruz.

Tökezleme yerleri mi?

Bunu birlikte geliştirdik. Yaya geçidinin ilk beyaz şeridine siyah yağlı tebeşirle bir laf yazıyoruz. Çünkü kaldı-

rımdan inerken herkes oraya bakmak zorunda, suratlarının üstüne düşerler yoksa. Bu tiplerin hepsi de ortalıkta kör kör dolaşır ya. Tökezleme yerleri onlar için düşünüldü. Bunları görünce mecburen tökezliyorlar, anlıyor musun, laflar akılda kalıyor, belleğe kazınıyor. Bir vay-canına-yaşantısı.

Petersen susuyordu.

Hayal gücü olmadan insan kurur gider, diye heyecanla devam etti Ullrich. Bodrumda olduğu gibi. O tartışmalar. Sermaye kategorileri üzerine o zırvalar. İnsan kurur orada, susuzluktan ölür. Hayal gücü olmadan, oyun olmadan yeni toplum nasıl olacak ki? İçi geçmiş bir sürü konferans Marksisti. Can sıkıntısı. Toplumsal entropi diye buna denir.

Gitmem lazım, dedi Petersen ve göstere göstere saate baktı. Saat tam olarak kaç?

Saat kullanmıyoruz artık, dedi Ullrich.

İyi, dedi Petersen, kısa bir tereddütten sonra gülerek ekledi: Ben yazdığın metni yanıma alayım. Ona gözüm gibi bakacağım.

Bu sözlerde çeşitli imalar olabilirdi, ama Ullrich onun neyi kastettiğini bilemedi.

Sende bir kopyası vardır herhalde.

Aslında metin bana lazım, dedi Ullrich.

Ama Petersen kapıya varmıştı bile: Kapıları çıkarmamışınız.

Çıkarmadık, dedi Ullrich, artık gitse, diye düşündü.

Yarın sabah yine gelirim, dedi Petersen. Kulağa bir tehdit gibi geliyordu. Ve koridordan seslendi: Hoşça kal.

Ullrich salona döndü ve ödevinin kopyasını aradı. Tekrar ayağa kalkıp perdeyi biraz araladı. Güneş gözünü kamaştırdı. Odanın içinde dolandı. Kaleydoskoptan baktı. Sonra onu bir kenara bırakıp yazı masasına oturdu. Ödevini okumaya başladı. Yeniden konuya girmeye çalışmalıydı.

Günlerden Paskalya pazarıydı. Hep bir ağızdan haykırarak Petersen'in serbest bırakılmasını talep etmişlerdi. Ullrich yanındaki göstericilerle kol kola yürüyordu. Her Ho'da adımını öne atıyordu. Ritmik hareketlerle, neredey-

se dans eder gibi gece kent merkezinden Emniyet Müdürlüğü'ne yürümüşlerdi. Daha önce Conny'nin mitingde söylediği gibi, Springer'i başarıyla abluka altına aldıktan sonra şimdi de polisi sıkıştıracaklardı.

Ullrich o gece her şeyin mümkün olduğunu düşünmüştü. Polis binası istila edilebilirdi belki. Kokuşmuş düzen o gece yıkılabilirdi belki.

Dev bir beton bina olan Emniyet Müdürlüğü'nün ana giriş kapısının önünde soğuk asfaltın üzerine oturmuşlardı. Birdenbire kimse Emniyet Müdürlüğü'nü istila etmeyi düşünmez olmuştu. Aslında sadece emniyet müdüründen bir açıklama yapması isteniyordu. Sonra çevik kuvvetin ekip arabaları gelip de polisler aşağı atlayınca, Ullrich, Conny'ye, buradan gitmemiz lazım, burada oturmayı sürdürmek çılgınlık, demişti.

Polis coplarının şaklaması, tiz çığlıklar.

Daha sonra üniversitenin amfisinde toplanmışlardı. Sıralarda üzgün üzgün oturmuşlardı. Ullrich'in sol gözü yavaş yavaş kapanmıştı.

Paskalyadan önceki cuma gününün faturasıydı bu. Neler yapabileceklerini gösterdiler işte.

Peki, şimdi n'olacak, diye sormuştu biri.

Kimse buna bir yanıt verememişti.

Ullrich iki ay önce yazdığı sayfaları karıştırdı. Haftalar boyunca gece yarılarına kadar daktilonun başında oturmuştu. Ama sonra tıkanmıştı.

Odasında otururken birdenbire spor sahasındaki futbolcuların bağırtılarına sinirlenmişti. Topu kapmak için nasıl da kan ter içinde koşuyorlardı. Birkaç kişi birden havaya zıplayıp aynı anda topa kafa vurduğunda o salakça hareketler.

Filozoflar dünyayı farklı biçimlerde yorumladılar sadece; önemli olan, dünyayı değiştirmektir.

Midesi ağrıyordu yine. Bir şeyi hazmedememişti. Neler yediğini anımsamaya çalıştı. Ödevinin sonuç kısmına tam üç gün kafa yormuştu. Futbol sahasındaki bağırtılar ne zaman artsa, golü kaçırmamak için ayağa kalkmıştı.

Mide ağrısı şiddetlenmişti. Sonra yine bodruma gitmişti.

Bodrum tıklım tıklımdı. Yine tartışılıyordu. Ama tartışmalarda yeni bir ton vardı, nefret dolu, kavgacı bir ton. Petersen mevcut serbest alanlardan, örneğin üniversiteden yararlanılmasını talep ediyordu. Çalışmalar, üstelik de devrimci çalışmalar orada yapılabilirdi. Siyah saçlı, açık mavi gözlü ufak tefek bir delikanlı Fransız modelinden bahsediyordu. Ona göre, bilinçli bir biçimde terör yaratmak gerekiyordu. Fransa'daki mayıs ayaklanması. Devrimin dedeleri isterlerse seminerlerde çalışmaya devam edebilirlerdi.

Biri, fabrikalara gidilmesini, oralarda hücreler kurulmasını istiyordu.

Biri, bu toplumda yalnızca marjinal grupların devrimci özne olabileceğini söylüyor, yetiştirme yurtlarından kaçan gençlerle işbirliği yapılmasını istiyordu.

Biri, bunun oportünizm olduğunu söylüyor ve sermaye kategorilerinden söz ediyordu.

Mavi elektrikçi gömlekli Lister, yoldaşlar, somut olarak sendikalar, dedi.

Lister bağırtılarla susturuldu. Uzlaşmacı. İşçi haini. Revizyonist.

Birdenbire bodrum Ullrich'e ürkütücü derecede alçak gelmişti. Ayağa fırlayıp dışarı koşmuştu.

Sonra gece sokaklarda uzun uzun dolaşmıştı. Baharın ilk ılık gecesiydi.

Ullrich aradan geçen zamanı hesaplamaya çalıştı. Yedi hafta. Önündeki yazılı sayfalara donuk gözlerle baktı. Yedi gün sonra ödevini teslim etmek zorundaydı. Yedi gün ne kadar uzun. Sanki karanlık bir borunun içinden sürünerek geçmek zorundaymış gibi hissediyordu. Sayfaların üzerindeki satırlar ne kadar düzenliydi. Yalnızca A'lar ve E'ler daha koyuydu. Daktilonun o harflerinde kir vardı. Yazıdaki koyu yerlerden aniden o kadar rahatsız oldu ki, daha fazla okuyamadı. Önce daktiloyu temizlemesi gerekiyordu. Ullrich pikaba *Jefferson Airplane*'in *Surrealistic Pillow* albümünü koydu.

Harflerdeki kiri bir iğneyle kazıyıp çıkardı. Sonra yazarken tuşlara vuruşun çok sert olduğunu düşündü. Harf kaldıraçlarını yağladı.

Böylece sonuç kısmı çok daha rahat yazılacaktı.

Renate odaya girip kanepeye bağdaş kurdu. Renate'nin yuvarlak göğüsleri.

Petersen'in olduğu yer düşünce teri kokuyor, dedi Renate, edebiyatın genel eğilim olarak bilinç oluşturma işlevi. Son heceleri vurgulayıp Petersen gibi parmaklarıyla havada daire çizdi.

Ullrich güldü. Aslında Petersen fazla bir şey söylemedi.

Renate bir sigara sardı.

Daktilonun dış mahfazasını çıkarmış olan Ullrich şimdi şaryo kızağını yağlıyordu.

Hadi ama, bırak şu boktan işle uğraşmayı, dedi Renate. Ne önemi var ki.

Olmaz, dedi Ullrich ve vidaları yağladı. Olmaz.

Ullrich şaryoyu vidalarından çıkardı.

Renate yeni bir plak koydu: *Ten Years After, Stonedhenge.*

Renate halının üzerine yatarken, gel hadi, dedi.

Ullrich parmaklarındaki yağı sildi.

Renate'nin yanına uzanırken, yalnızca yedi gününün kaldığını düşündü. Ama sonra, bunun şimdi o kadar önemli olmadığını düşündü. Şimdi müzik dinlemek daha önemliydi. Renate'nin bedeni. O tatlımsı, ağır koku. Tepesinde yeşil kartonpiyer friz. Tavanın beyazı. Bir delik gibi. Beyaz delikler vardır. Umut beyazdır, yeşil değil. Dinginlik siyahtır. Koyu, derin sessizlik.

Başının üzerindeki o beyaz delik.

2

Genel çizgi üzerine o zırvaları duyduğumda bile sinirim bozuluyor. Sermaye hakkında zırvalayıp duran şu tip-

ler, aynen profesörlerin Goethe takıntısı gibi. Bu tiplerin hep en yüksek sandalyelere oturdukları dikkatini çekti mi hiç? Ve birdenbire daha sessiz konuşmaya başlarlar, giderek daha sessiz, çünkü birileri bodrumun bir köşesinde konuşuyordur. Resmen fısıldarlar. Profesörlerin yöntemi bu. Böylece diğerlerini susmaya zorlarlar. Benimle ne ilgisi var ki bunun, bu itişmenin? Eskiden kadınlar için itişilirdi ya, aynı onun gibi. O zaman da diğerini faka bastıran, tartışmalarda lafı ağzına tıkan, gülünç duruma düşüren kral kesilirdi. Bunlar tamamen vahşice kişisel iktidar meseleleri. Kendi özdeğer duygularını geliştirmekle meşguller. Özdeğerlerini diğerlerini tuzağa düşürmeye çalışarak sağlamlaştırıyorlar. Sonra da bunu Marksizmle ussallaştırıyorlar. Ve insanın soruları olduğunda, kafasını kurcalayan gayet somut sorular, diyorlar ki, bunlar öznel saçmalıklar, anekdot anlatmayı bırak. Anlıyor musun? Bunaldığım için kaçıp gittim. Dışarıda durup öğürdüm. Az kalsın kusuyordum. Bu caka satmalar. Midemi bulandırıyor, acayip derecede midemi bulandırıyor. Ben bunları zaten biliyorum. Eskiden Leopold Caddesi'ne gittiğimde, benim kadar yanık tenli olmayan birini seçerdim. Çünkü o zaman insan daha yanık tenli görünür. Anlıyor musun? Bana dinleyici lazımdı. Fazla konuşmayan ama dinlemeyi bilen kişiler. Kadın tavlardım. Bunu anlayabiliyor musun? Ciddi ciddi, tavlardım, dedim. Kadın tavlamak. Bunu müthiş bulurdum. Kendimi de müthiş bulurdum zaten, öyle müthiş ki, müthiş olmadığım zaman bunun hakkında konuşmazdım. Mutsuz olduğumda mutsuzluğum hakkında konuşmazdım. Mutsuzluk başarısızlık demekti. Bir keresinde birinin sevgilisini ayarttım. Ayartmak, ne korkunç bir laf. O zamanlar bunu neden yaptım? Üstelik kadına da o kadar bayılmıyordum. Ama kadın sonunda benimle yatana kadar bin takla attım. Sonra bir şey ifade etmedi aslında. Birdenbire kadın sinirime dokundu. Yanında sakince yatamıyordum artık. Bana sarılmasından bile paniğe kapılıyordum. Boğulacak gibi oluyordum. Birkaç gün sonra da sevgilisine geri döneceğini söyledi. Onsuz

yaşayamıyormuş. Boş laf tabii. Ama neden birdenbire incinmiştim? Neden kalması için yalvardım ona? Neden birdenbire onunla yatmaya, ona sarılmaya can atıyordum? Ama kararından caymadı. Sanki benimle yaşayamayacağını söylemiş gibi geldi bana. Üzüntüden ağlayabilirdim. Ama bunu kimseyle konuşmadım. Hatta yalan söyledim. Herkese ilişkiyi benim bitirdiğimi söyledim. Kendi kendimi kandırdım. Umurumda olmadığını anladığı için sevgilisine döndüğüne inandırdım kendimi. Yalan söyledim. Ama bunun için acı çekmedim. Bunun doğru dürüst farkına bile varmadım sanırım. Ya da belki de farkındaydım. Belki de acı çektim ama bastırdım. Niye böyle? Niye? Niye?

Petersen koltukta oturmuş, Ullrich'in müsveddesini karıştırıyordu. Ullrich, Petersen'in ona neden bir daha bodruma gelmediğini soracağını varsayarak önceden bir yanıt hazırlamıştı. Ama Petersen sormamıştı. Sadece Ullrich'in ödevini olağanüstü iyi bulduğunu söylemişti. Fakat sonuç kısmı çok dallanıp budaklanmış. Senin tasarladığın gibi olması için yüz sayfa daha yazman gerekirdi. Bir özet yeterli. Altı sayfa adil bir uzlaşma.

O zaman Ullrich onun sözünü kesmişti. Şimdiye dek sürekli uzlaştığını, ayaklı bir uzlaşma olduğunu söylemişti, ve Petersen ona bakınca, ayaklı uzlaşma benzetmesi orijinal değil elbette, ama doğru, demişti. Sonra da Petersen'e neden bir daha bodruma gitmediğini anlatmıştı. Petersen dinlemişti. Şimdi müsveddeyi yine havaya kaldırıp, bunu kısaltman lazım, dedi. Başka türlü olmaz. Sonuç kısmında yazmak istediklerin başka bir çalışmanın konusu.

Bunları yazmam şart, dedi Ullrich, şart. İşçi edebiyatının bugün bizim için ne önem taşıdığını ortaya koymak istiyorum. Bundan neler öğrenebiliriz? Bundan nasıl yararlanabiliriz? Yoksa bütün bunların bir anlamı yok. Anlıyor musun? Münih'te yetenekli öğrenci bursuna başvuran birini tanıyordum. Aynı evi paylaşıyorduk. Adı Lothar'dı. Bursu kazanmak için notunun pekiyi olması gerekiyordu. Ve ödevi üzerinde haftalarca çalıştı. Altı ya da yedi hafta.

Resmî yazışma üslubundaki çift sentaks yapısı üzerine bir inceleme. İnanılmaz sıkıcı bir çalışma. Ve bitirmesine az kala vücudunun her tarafı kaşınmaya başladı. Kolları, bacakları, başı. Piredir, dedi Lothar ve bir haşarat ilacı satın aldı. İlacı odasının her tarafına sıkıp o zehirli havada oturup yazmayı sürdürdü. Ama kaşıntı azalmadı. Tam tersine, daha da arttı. Odayı boşaltıp ahşap zemini haşarata karşı bir ilaçla ovdu. Saçını aslında köpeklerde kullanılan bir pire ilacıyla yıkadı. Odada belden üstü çıplak oturup yazmaya çalıştı. Ama kaşıntı dayanılacak gibi değildi. Sonunda odada iki minik siyah şey keşfetti. Uyuzböceği, deyip sağlık kurumuna telefon açtı. Böceklere karşı ilaçlama yapan birinin gönderilmesini istedi. İlaçlama görevlisi geldi. Lothar o iki siyah şeyi plastik bir kap içinde görevliye verdi ve bunların uyuzböceği olduğunu söyledi. İlaçlama görevlisi plastik kabı laboratuvara götürdü. Ama bunlar uyuzböceği değil, cam kırıklarıydı. Lothar ödevini ucu ucuna yetiştirdi. Bursu alamadı. Ve suçu uyuzböceğine yüklemek gibi bir şansa bile sahip olamadı. Lothar'ın babası kamyon şoförüydü. O zamanlar bütün bunları doğru dürüst anlamadım bile. Bu hikâyeyi komik buluyordum, o kadar.

Petersen daktilo sayfalarını yavaşça masaya bıraktı, ama ödevini bitirmişsin, dedi.

Hayır, dedi Ullrich, bitirmedim. Kesinlikle bitmedi. Belki bunun sabit bir fikir olduğunu düşünüyorsundur. Belki de her şeyi fazla kurcalamak gibi bir saplantım var. Ama fazla kurcalamak da ne demek? İnsanın kendini bile değiştiremeyen ödevler ne işe yarar? Demek ki ödevlerin de farklı olması gerekir. İnsanın bunlara kendi deneyimlerini de katabilmesi gerekir. Deneyimler önemlidir. Seminer Marksistlerinin bunu öznel bulup bulmamaları beni zerre kadar ilgilendirmiyor. Yeni bir şey olmalı, anlıyor musun, insanın kendini parantez içine almadığı bir şey. Yeni deneyimler. Yeni algılar. Ve de tutarlılıkla. Bu boktan kentleri yıkmak. Sokakları delmek. Makineleri değiştirmek. Birlikte yaşamak. İnsanı izole eden beton kafesler-

den çıkmak. İhtiyacı olanı alıvermek. İmkânsızı düşünmek. Bunlardan bir şeyler girmeli ödeve. Girmeli. Yoksa hepsi boşuna.

Petersen önüne bakıyordu. Dikkatle dinlemişti.

Evet, dedi.

Ullrich kendini bir koltuğa bıraktı.

Perdeyi açsana, dedi Petersen.

Olmaz, dedi Ullrich.

Petersen ayağa kalkıp yazı masasına gitmişti. Daktilon bozuk mu?

Hayır, dedi Ullrich, temizlemek için söktüm.

Petersen susuyordu. Şimdi sadece uzaktaki trafik uğultusu duyuluyordu. Ullrich bir şeyler söylemek istedi ama aklına bir şey gelmedi.

Seni anlıyorum, dedi Petersen birdenbire, ama senin istediğin şey henüz çok uzak.

Hayır, dedi Ullrich ve ayağa fırladı, hayır. Hemen şuracıkta. Eğer biz kendimizi değiştirmezsek ne değişecek ki? Yine bir sessizlik oldu. Odada yan yana duruyorlar ama başka yönlere bakıyorlardı. Bir şey söylemek istiyor, diye düşündü Ullrich ve gözünü koyu yeşil perdeye dikti, ama dile getirmekten çekiniyor. Aniden Ullrich, Petersen'in konuşmaya devam etmesinden korktu. Petersen yazı masasının üzerinde duran yassı çakıl taşını eline aldı. Ullrich çakıl taşını Elbe kıyısında bulmuştu.

Bir öğleden sonra, beş hafta önce, Renate Ullrich'in odasına gelmişti. Spor sahasındaki futbolcular bağırıyordu, Ullrich hafif sarhoştu. Yerde darmadağınık duran gazetelerin arasında dikilen Renate'nin yanık tenli bacaklarını görmüştü. Renate, Ancona'dan yeni dönmüştü. Liseden mezun olunca annesiyle birlikte tatile gitmişti. Ullrich kahve yapmış, işçi edebiyatı üzerine yazdığı ödevden bahsetmişti.

Sonra arabayla Elbe kıyısına gitmişlerdi (Renate liseden mezun olunca anne babası ona bir Minicooper armağan etmişti). Blankenese'de kıyıya oturmuşlardı. Birileriyle birlikte yaşamalı, dedi Ullrich, izolasyondan çıkmak lazım.

Renate, ortak ev tutmak için birilerini arayan birini tanıdığını söyledi. Çılgın biri. Nottker.

Suya yassı taşlar fırlatıyorlardı. Taşların suyun yüzeyinde kaç kez sıçradığını sayıyorlardı.

Birlikte ev tutabiliriz, demişti Renate.

Ullrich kıyıdan ayrılırken olağanüstü yassı, açık renkli bir çakıl taşını cebine atmıştı.

Petersen çakıl taşını elinde tutuyor, başparmağıyla okşuyordu. Ama başka şeyler düşünüyormuş gibi geldi Ullrich'e. Petersen aniden başını kaldırdı, taşı çabucak yazı masasına bıraktı, şimdi gitmem lazım, dedi. Komite, Cumhuriyetçi Kulüp'te olağanüstü hal yasalarına karşı bir toplantı düzenliyor. Hemen yola koyulmalıyım.

Ve sonra kapıda dönüp, yarın uğrarım, dedi.

Benden ne istiyor, diye düşündü Ullrich. Neden bana yardım etmek istiyor? Petersen onu bir işe koşmak istiyordu herhalde. Ama sonra Petersen'i hemen çıkarcılıkla suçladığı için kendine kızdı.

Çok konuşmaktan ağzı kurumuştu Ullrich'in. Buzdolabından bir kola aldı.

Yazı masasına oturdu. Ödevini okumaya çalıştı. Petersen'in ödevini beğenmesine sevindi. Petersen nereye gidiyordu? Olağanüstü hal yasalarına karşı toplanan komite.

Ullrich günlerden beri gazete okumadığını fark etti. Mutfakta *Frankfurter Rundschau*'nun sayıları okunmadan üst üste yığılmıştı. Yığından bir deste gazete aldı. Renate neden tam da bugün anne babasına gitmişti ki sanki? Canı Nottker'le de sohbet etmek istiyordu.

Ullrich gazetenin siyaset sayfalarını, yerel sayfalarını, spor sayfalarını okudu. Birdenbire her şey gözüne bunaltıcı derecede önemli göründü. Okuduğunu hızla unutuyordu. Aklı hep başka yerdeydi.

Bir an kendine, ödevini bitiremezse ne olacağını sordu. İlan sayfalarını da okudu.

Cephe boyamaları

Kaliteli duvar sıvaları, duvar kâğıdı ve boyama işleri, ayrıca yer döşeme ve ufak çaplı duvarcılık işleri, hâlâ

eski fiyatlara. Uzman elemanlarla temiz çalışma garantisi. Bekleme yok. Telefon açmanız yeterli.

Tel. 465824

Çalışmak, diye düşündü Ullrich, nihayet gerçekten çalışmak. Elleriyle çalışmak.

3

Ullrich kapıyı dirseğiyle açtı.

Geç otur, dedi Petersen'e, ıslak eliyle ortak salonu göstererek. Hemen geliyorum. Sonra tekrar mutfağa koştu.

Perdeleri açıyorum, dedi Petersen.

Tamam, diye seslendi Ullrich mutfaktan.

Petersen mutfağa geldi.

Hayrola, ne yapıyorsun öyle?

Koo-Pa.

Ullrich bir kesme tahtasının üzerinde tavuk göğsü doğruyordu.

Yanında da bulut kulakları var, dedi bir kabı göstererek, Çin'de mantarlara böyle deniyor. Bir koklasana.

Petersen ocağa yaklaştı.

Tavuk eti haşlandıktan sonra kızgın yağda kavruluyor.

Petersen elindeki iki kitabı ve telli dosyayı havaya kaldırdı: Sonuç kısmınla ilgili bazı notlar aldım.

Koklasana, dedi Ullrich, zencefil.

Petersen'in burnunun altına bir kavanoz tuttu.

Liçi de aldım. İmparatorun meyvesi. Tadı gül yaprağına benziyor. Çin'de tanrıların meyvesi diye biliniyordu. Çinliler yemeğin öneminin farkındaydı. Yemek ve ruh bir bütündür. İşimin bitmesine az kaldı.

Diğerleri nerede?

Renate üniversiteyi bir de içeriden görmek istedi. Nottker de kentte yazılarını yazıyor.

Ullrich yemeği salona getirdiğinde, Petersen yazı ma-

sasında oturmuş okuyordu.

Petersen kuş gibi yiyordu. Petersen çok az konuşuyordu. Tam bir keşiş, diye düşündü Ullrich.

Ullrich sabah erkenden kalkıp alışverişe gitmiş, iki saat yemek yapmıştı, oysa Petersen lokmaları dalgın dalgın çiğnerken, iyi olmuş, demekle yetindi.

Tadını çıkararak yemek gerek, dedi Ullrich, her şeyden önce de yemeğe zaman ayırmak gerek. Bol zaman.

Evet, evet, dedi Petersen ve lokmasını yine çiğnemeden yuttu.

Sonuç kısmı, dedi Petersen.

Ama Ullrich sözünü kesti, önce rahat rahat yemeğimizi yiyelim, dedi. Yoksa mideye oturur.

Ullrich tabakları mutfağa götürdü ve ocağa kahve suyu koydu.

Başlayalım bakalım, dedi Petersen.

Birazdan, dedi Ullrich, önce birer kahve.

Hayır, dedi Petersen, ben kahve istemiyorum.

Ullrich kahve kanasıyla içeri girer girmez Petersen heyecanla söze başladı: Bu sorunların ele alındığı *Linkskurve* dergisinde Becher'in bir makalesini bulmuştu. Sonuç kısmı bunun üzerine kurulabilirdi. Becher'i referans göstermek yeterliydi, bunu Schneider de kabul ederdi.

Ullrich dalgın dalgın dinledi. Gözlerindeki o batmayı hissediyordu yine.

Affedersin, deyip ayağa kalktı ve perdeyi kapattı. Tekrar yerine oturdu. Ama bir türlü konsantre olamıyordu. Petersen'in dudaklarının nasıl kıpırdadığını görüyordu. Sözcükleri duyuyor ama anlamlarını kavrayamıyordu. Dinlemeyi bıraktı.

Petersen bir alıntıyı ararken, eskiden sen de mastürbasyon yapar mıydın, diye sordu Ullrich.

Petersen'in yüz ifadesini görünce kendini tutamayıp güldü.

Biliyor musun, küçükken bende beş Hotanto kadınının bir fotoğrafı vardı. Evdeki kitaplıkta bulduğum bir Afrika kitabından yırtmıştım. Belden üstü çıplak kadınlar

yuvarlak bir kerpiç kulübenin önünde duruyorlardı. Fotoğrafta birbirinden farklı on meme vardı. Her boyutta. Fotoğrafı katlamış, pantolonumun cebine koymuştum, tuvalette cebimden çıkarıyordum.

Petersen daktilonun vidalarından birini yazı masasının üzerinde yavaşça ileri geri itti.

Cinsel konular evde tabuydu. Zaten kimse beni cinsellik konusunda bilgilendirmedi. Ama bir gün babam üstü kapalı imalarda bulundu. Belki de fotoğrafı görmüştü. Neyse, salakça şeylerden bahsetti. Salakça şeyler yapmamalıydı insan. Yoksa bunun sonuçları korkunç olurdu: aptallaşma, ilgisizlik, güçsüzlük. Gerçekten de o işi yaptıktan sonra kendimi hep dermansız hissediyordum. O işten sonra artık hiçbir şey ezberleyemeyeceğim kuruntusuna kapılıyordum.

Petersen bir iki vida somununu üst üste dizdi. Susuyorlardı. Ullrich sigara içiyordu.

Bir süre sonra Petersen, başlayalım artık, dedi. Ama ondan önce birine telefon etmesi gerekiyordu.

Petersen odadan çıkarken kapıyı kapatmışsa da, Ullrich onun koridorda ne konuştuğunu duyuyordu. Artık gelemeyeceğini söylüyordu, bir engel çıkmıştı.

Ullrich'in içinden kafasını duvara vurmak geldi.

Petersen tekrar odaya girince, yararı yok, dedi Ullrich. Sonuç kısmını bitiremeyeceğim. Tıkanmış vaziyetteyim. Kusura bakma.

Şu lanet sonuç kısmı, dedi Petersen.

Evet, dedi Ullrich ve ayağa kalktı.

Hadi, dedi Petersen, sonuç kısmını ben yazarım.

Ullrich sinirden ağlayabilirdi. Ama sadece, hayır, dedi. Sonra: Canım istemiyor artık. Aslında umurumda bile değil. Kaleydoskopu alıp baktı.

Petersen gittikten sonra Bob Dylan'ı koydu.

Please tell her thanks a lot
I cannot move
my fingers are all in a knot

I don't have the strings to get up
and take another shot.

4

Canım Ullrichçiğim,

Son mektubuma hâlâ yanıt vermedin. Umarım iyisindir ve umarım sağlığın yerindedir. Burada hepimiz senin için çok endişeleniyoruz. Baban da. Şu çirkin olayı unutalım artık.

Lütfen nasıl olduğunu ve neler yaptığını bize yaz, ki neler olduğunu biz de bilelim.

Manfred ara sınavı iyi dereceyle verdi. Son haftalarda canla başla çalışmıştı zaten. Seneye bitiriyor.

Dün öğleden sonra Bay ve Bayan Bohn bize kahve içmeye geldi. Klaus, Köln'de işletme okuyor. Seni de sordular. Öğreniminin nasıl gittiğini. Ben de senin çalışkan bir öğrenci olduğunu söyledim. Hiçbir şey bilmediğimden, daha fazlasını söyleyemedim.

Mağazada işler çok kötü. Baban endişeli. Şimdi Karstadt'ta çok ucuza mobilya var. Dört vitrin dolusu. Bunu gördüğümüzde az kalsın bir tarafımıza inecekti. Bakalım bütün bunların sonu nereye varacak.

Eylül sonunda Klein-Stöckheim'a taşınabileceğiz. Bu da yine çok paraya mal olacak. Seneye durumumuz düzelir herhalde. O zaman Manfred de mesleki eğitimini bitirmiş, para kazanıyor olacak.

Herkesin sana kucak dolusu selamı var, lütfen yaz, çekildiğin köşenden çık artık.

Annen.

5

Kaplıcanın gezinti yolunda yürüyorlardı. Kafaları ha-

fiften kıyaktı. Rüzgârda takırdayan bayraklar. Bağırtılar, suya uçan toplar. Yapış yapış valsler. Midyeler gibi sıralanmıştı hasır plaj koltukları: güneşe dönük. Koyu mavi zemindeki beş altın yıldız cıvıldaşıyordu.

Aniden havada bir çöküntü oldu. Tuuut. Bir çöküntü daha. Büyük beyaz bir gemi.

İsveç'e gidiyor, dedi Renate.

Ursula güldü: Beyaz dillerle yalıyor kumsalı su.

Harika, dedi Ullrich, keşke uçabilseydik. Martılarla birlikte gökyüzünde durabilseydik. Birden kumsalı tepeden gördü: kumdan kaleleri, üçgen flamaları, rengârenk bayrakları, midye biçimindeki konser sahnesini.

Renate, kesinlikle martılarla birlikte uçmak istemediğini söyledi. Korkardı.

Şimdi hangi hayvan olmak isterdiniz?

Ursula bir çoban köpeği olmak istiyordu.

Ne feci, dedi Ullrich, Alman çoban köpeği. Bunun Lufthansa'yla bir alakası var mı?

Ben bir Avustralya ornitorenki olmak istiyorum, dedi Nottker, yumurtlamak, sonra da yavruları emzirmek. Bir düşünsenize, yumurtlayabiliyorum, kocaman dört yumurta, buraya, kumun içine yumurtlayabiliyorum. Kuma çömelip oturdu. Ullrich sıcacık kuma uzandı. Gözkapaklarının ardında renkli daireler. Dalgaların şırıltısı. Altındaki kumun hareket ettiği duygusuna kapıldı.

Harika, dedi yine, ama sonra, bugün teslim etmiş olması gereken ödevi aklına geldi.

Dün Jungfernstieg'deki bir yaya geçidine bir söz yazmıştı, öğleden sonraki trafik keşmekeşinin tam ortasında.

Tanrı'nın iradesinden sual olunmaz, bu yüzden Lübke başkan, Kiesinger de şansölye. Süleyman, 4. Mezmur

Ullrich bunu siyah yağlı kalemle yaya geçidindeki ilk beyaz şeridin üzerine yazmıştı. İnsanlar durmuş, dik dik bakıyorlardı. Nasıl da duruyorlardı, okuduktan sonra sinirlenerek başlarını nasıl da iki yana sallıyorlardı.

Güvenleri sarsıldı, demişti Ullrich Nottker'e, daha sonra *Tchibo*'da kahve içerlerken de: Yarın Baltık Denizi'ne gidelim.

Sabah erkenden kalkmışlardı. O gün çalışmayan Ursula da onlarla birlikte gelmişti. Trende sigara içilebilen bir kompartımana oturup esrar içmişlerdi. Manzara pencerenin önünden hızla akıp gidiyordu. Ullrich bir an Ratzeburg'a gidişini ve Christa'yı düşündü.

Oldosloe'da kompartımanlarına oturan yaşlıca bir adam havayı koklayarak, ne marka, diye sordu.

Hepsi gülmüştü: Marihuana, Meksika'dan. Ona da bir cigaralık sarmayı teklif etmişlerdi. O düşmanca yüz, o kötü, donuk yüz. Nasıl oluşur böyle yüzler? Ullrich'in aklına babası gelmişti.

Rüzgâr beni okşuyor, dedi Renate. Ilık, şefkatli bir rüzgâr.

Ullrich sıcacık kumu parmaklarının arasından akıttı. Zaman. Kalbinin giderek daha yavaş attığı duygusuna kapıldı. Onu şakaklarında hissetti.

Petersen bir kez daha gelmişti. Ama Ullrich kapıyı açmamıştı. Kapıdaki gözetleme deliğinden Petersen'in merdivende durduğunu görmüştü. Merceğin çarpıttığı, ürkütücü derecede şişkin bir yüz. Petersen zile basmış, Ullrich ise sessizce yatak odasına dönmüştü. Yatağa girdiğinde Renate onu usulca okşamıştı. Ve Ullrich aniden ağlamaya başlamıştı. Ullrich çocukluğundan beri ilk kez ağlamıştı. Renate de ağlamıştı. Petersen dışarda, kapının önünde dururken, onlar ağlayarak yatakta yatmışlardı.

Ullrich terlemeye başladı. Doğruldu. Nottker kaplıcanın gezinti yoluna bir söz yazmak istiyordu.

Gereksiz, dedi Ullrich, domuzların önüne inci atmak gibi olur.

Ullrich sözlerin gezinti yolunda inci gibi yuvarlandığını gördü, kadınların azgın çığlıklarını duydu. Ortalık bu çığlıklarla çınlıyordu. Renate sırtüstü yatıyordu. Yanık teni, siyah saçları. Kumsalda yürürlerken millet nasıl da bakmıştı arkasından.

Havada uzun kuyruklu dev bir kırmızı uçurtma vardı.

Rüzgârda hışırdıyordu. Kuyruğu, açık renk kumun üzerinde kara kara dans ediyordu.

Ullrich annesinin mektubunu düşündü. O zaman Manfred de mesleki eğitimini bitirmiş, para kazanıyor olacak.

Bu sözler kendisineydi. Bir imaydı tabii. Manfred'in ardına gizlenmişti ama öyle açıktan açığa, öyle rahatsız edici bir biçimde gizlenmişti ki, fark etmemesi mümkün değildi. Gelecek sene üniversiteyi artık kesin olarak bitireceğini varsayıyorlardı. Mağazada işler kötü, diye yazmıştı annesi.

Güneşten rahatsız oldu. Ayağa kalktı.

Uçurtmanın siyah gölgesi nasıl da sağa sola seğirtiyordu. Ya o kalabalık. Tepeden tırnağa yağlanmış, kıç kıça yatıyorlardı, sersem suratlarını güneşe tutarak. Çocuk çığlıkları, sanki martılar bir sıçan kovalıyormuş gibi.

Ullrich suya girmek istiyordu. Hemen.

Renate'nin canı istemiyordu.

Dikkat et, dedi Nottker, böyle kıyak kafayla.

İsveç'e kadar yüzer artık, dedi Ursula, bay bay.

Suda dikkatle ilerledi. Artık iyice uzaklaşmış olan beyaz feribotu gördü.

Suya balıklama atladı. Nefesi kesildi. Kırılan dalgalara, kıyıya vuran köpüklü dalgalara dalıp çıktı. Düzenli kulaçlarla açılmaya başladı. Bir dalgayla birlikte yükseldiğinde, uzaklardaki, daha şimdiden ufuktaki beyaz gemiyi görüyordu.

6

Bir akşam Ullrich küçük odayı boşaltmaya başladı.

Küçük odaya sadece mutfaktan girilebiliyordu.

Eve taşındıklarında Renate, eskiden burası hizmetçi odasıydı herhalde, demişti.

Daracık pencere karanlık bir boşluğa bakıyordu. İnsan bir parça gökyüzü görmek istiyorsa, yüzünü cama iyice bastırmak zorundaydı.

Ullrich küçük odadaki eski püskü eşyayı mutfağa taşımıştı: kışlık çizmeler, aralarında yıpranmış bir kürk mantonun da olduğu eski paltolar, battaniyeler, orduda kullanılan bir saç filesi (ne Ullrich ne de Nottker askerlik yapmıştı), dergiler, kitaplar ve nereden geldiğini kimsenin bilmediği bir ütü tahtası.

Ullrich her parçayı alıp Renate'yle Nottker'in bir polisiye film seyrettiği salona gitmiş, atayım mı yoksa lazım olur mu, diye sormuştu.

Amma telaş, demişti Nottker. Telaş sözcüğünü telaffuz etmekte zorlanmıştı.

Benim sessizliğe ihtiyacım var, anlıyor musun, diye bağırdı Ullrich aniden, sürekli şu boktan müzik ve televizyon, bu şekilde nasıl çalışılır ki?

Nottker, Ullrich'e bakakaldı.

Ullrich tekrar mutfağa koşup eski gazeteleri aşağıdaki çöp bidonlarına taşıdı.

Öğleden sonra Ullrich kent merkezinde dolaşmıştı. Birkaç söz yazmak istiyordu. Bir kozmetik mağazasının girişinde durup rengârenk parfüm şişelerine, kutulara, tüplere bakmıştı. Renkler hoşuna gitmiş, bir yandan da, ne israf, diye düşünmüştü. Birdenbire kendini arkadan gördü. İrkildi. Kendini bir başkasının gözleriyle görüyordu sanki. Ama sonra arkasındaki vitrindeki ikinci aynayı fark etti. Kendine biraz daha dikkatle bakınca, başının arkasındaki saçların arasından kafa derisinin göründüğünü fark etti. Gözünü aynadan ayırmadan elini saçında gezdirdi.

Hemen eve dönmüştü.

Evde Renate'nin el aynasını alıp banyodaki aynanın önünde kafasının arkasını inceledi. Saçı seyrelmişti. Parmaklarıyla saçını defalarca yokladı. Saçını yıkadı, sonra makineyle kuruttu. Ondan sonra el aynasını eline alıp banyo aynasının önüne geçti yine. Saçı yumuşak ve gürdü yine. Kafa derisi artık görünmüyordu. Belki de saçının

temiz olmamasından kaynaklanmıştı.

Sonra tekrar şehre gitmişti.

Dazlak ne korkunç bir sözcük, diye düşündü.

On ya da yirmi yıl sonra ne yapacağını tasavvur etmeye çalıştı.

Yaz sıcağında sokaklarda dolaşmış, bir yere yazı yazmak istemişti. Ama aklına bir şey gelmemişti.

Ullrich küçük odanın duvarına sabitlenmiş eski etajerin tahtalarını söktü. Tahtaları ve iskeleti aşağıya taşıdı. Sonra mutfakta yerde darmadağınık duran eşyayı dolaplara kaldırdı.

Sonraki günlerde duvarlardaki delikleri ve çatlakları alçıyla kapattı, başında kâğıttan bir şapkayla tavanı güzelce temizledi, boya hazırladı, yeni bir fırça alıp tavanı ve üç duvarı beyaza boyamaya başladı. Sağdaki duvarı turuncuya boyadı.

Odanın daha aydınlık görünmesi için, dedi Nottker'e.

Fakat Nottker turuncuyu korkunç, berbat buldu. Sarıya katlanamadığımı biliyorsun, dedi Nottker gücenmiş bir sesle.

Ursula bu renge bayılmıştı. Mutfakta oturuyordu, daha yeni kalkmıştı, kahve içiyor, asetonla ojelerini çıkarıyordu.

Ullrich yazı masasını kırmızıya boyadı.

Niyetin ne, diye seslendi Ursula mutfaktan.

Ullrich hiç konuşmadan yazı masasını boyuyordu.

Ursula, Ullrich'e bir fincan kahve götürdü: Peki kışın ne yapacaksın, küçük odayı ısıtamazsın ki.

Elektrikli soba koyacağım, dedi Ullrich ve fırçayla boya damlalarının üzerinden geçti.

Akşam diğerleriyle birlikte salonda oturup müzik dinlerken yorgun ama memnundu. Nottker kokulu mum almıştı. Ullrich koltuğa oturmuş, sigara içiyordu, sakin ve dingindi. Ama sonra aklına yine Petersen geldi.

Petersen'i bir kez Schlüter Sokağı'nda görmüştü. Ullrich hemen bir apartman girişine dalmış, Petersen'in geçip gitmesini beklemişti.

Akşam Ullrich hep birlikte olağanüstü hal yasalarına karşı düzenlenen mitinge gitmelerinde ısrar etmişti.

Ullrich, Renate ve Nottker Moorweide'ye vardıklarında miting çoktan başlamıştı. Ellerindeki döviz ve pankartları havaya kaldıran insanların arasında dolaşırken esrar içip gülüşüyorlardı.

Ullrich ellerini uzun siyah paltosunun cebine sokmuştu, geniş kenarlı, kocaman, yumuşak bir siyah şapka takmıştı. Nottker'in yorumlarına gülüyordu ama kent merkezinde diğerleriyle kol kola, nefes nefese, mutluluk içinde yürüdüğü, Springer'i protesto gösterisini düşünmeden edemiyordu.

Lister konuşuyordu. Lister, sevgili meslektaşlarım, dedi.

Niye sevgili meslektaşlarım, arkadaşlarım, dedi Nottker, etraftakiler güldü.

Lister kahverengi bir ceket giymiş, kravat takmıştı. Ullrich, Lister'i ilk kez sırtında mavi elektrikçi gömleği olmadan görüyordu.

Sevgili meslektaşlarım, dedi Lister yine.

Yanlış mitinge gelmiş, dedi Ullrich.

Lister çalışan nüfusun, burada görülen aydınlarla ittifak kurmasından söz ediyordu.

Nottker etrafına bakınarak, aydınlar nerede, diye sordu, her taraf sakallı, uzun saçlı işçi kaynıyor.

Ullrich güldü.

Lister podyumdan inmişti. Alkışlar pek cılızdı. Lister yavaş yavaş dinleyicilerin arasına daldı. Yanında, mavi denizci paltosu giymiş, kasketli, tıknaz bir adam vardı.

Hiç olmazsa bir işçi, dedi Ullrich ve seslendi: Merhaba, Lister. Lister hemen yanlarına geldi, başını öne uzatıp Ullrich'e baktı, burnundan kaymış tel gözlüğüne işaretparmağıyla şaşkın şaşkın dokunurken birdenbire gülerek, sen misin, dedi.

Ullrich'in omzuna vurup az daha onu tanıyamadığını söyledi, sonra yanındakini gösterip beklenti dolu bir edayla, bu Walter, dedi.

Walter, Ullrich'le el sıkıştı. Küçük, cin gibi gözlerle Ullrich'e baktı. Yüzünde bir sertlik vardı, Ullrich bu yüzü gülerken düşünemiyordu. Soluk bir yara izi sol kaşını ikiye bölerek alnına ve elmacıkkemiklerine uzanıyordu. Ullrich aslında, nihayet bir işçi, demeyi düşünmüştü. Ama şimdi susuyordu.

Bir sokak tiyatrosu kurmak istiyoruz, dedi Lister, bunu Ullrich'ten çok Walter'e söyledi.

Bunu nasıl yapmayı düşünüyorsunuz, diye sordu Nottker.

Çok basit, dedi Lister. Birkaç aksesuar, silindir şapkalar, üzerlerinde işçiler, kapitalistler, Springer falan yazan küçük levhalar.

Dedem zamanından kalma şeyler bunlar, dedi Nottker.

Ullrich, Walter'in ona fırlattığı sert bakışı gördü.

Ullrich yeni bir şeyler yapmalarını önerdi, insanlara gerçekten ulaşan yepyeni bir şey. Olağanüstü hali baştan sona oynasana. Bir üniversite güvenlik ekibi kur. Birkaç arabayla kampusa gidin ve yemekhanede bir-iki öğrenci tutuklayıverin. Onlar da işin içinde olmalı, devlet tiyatrolarındaki gibi kayıtsız gözlerle seyretmek yok öyle. Bazıları buna karşı direnir belki de. O zaman onları dışarı sürüklersiniz. Ya da seminer kütüphanelerini boşaltın. İçişlerinden sorumlu senatörün talimatı uyarınca, devleti yıkmaya yönelik faaliyetlerden ötürü kütüphanelerin geçici olarak kapatıldığını söyleyin. Olağanüstü halin ne olduğunu onlara iyice bir anlatmak gerekir. Gerekirse lastik coplarla. O çalışkan seminer fareleri kafalarına bir tane yesinler de anlasınlar, iş ciddiye binince neler olacağını.

Ullrich konuşurken Walter başını çevirmişti, podyumdaki konuşmacıyı dinliyor görünüyordu.

Lister ikide bir evet, evet derken bir yandan da Walter'e bakmıştı, sonunda Ullrich'e, sen de bize katılsana, dedi.

Ullrich o kadar şaşırdı ki, ne diyeceğini bilemedi.

Bu arada, sen neler yapıyorsun, diye sordu Lister.

Nihayet canımın istediğini.

Fabrikaya bizi görmeye gelsene bir gün, dedi Walter, Ullrich'e dönerek.

Ullrich siyah uzun paltosunun içinde sıcakladı. Palto Renate'nin armağanıydı.

Bir an konuşmadan yan yana durdular, sonra Lister Walter'e, birazdan konuşma yapman gerekiyor, dedi ve Ullrich'e döndü: Bir ara uğra. Hoşça kal.

Walter hoşça kal demedi, onun yerine, tam yanlarından ayrılırken, siz neyle geçiniyorsunuz, dedi. Bunu bir soru sorar gibi değil, bir saptamada bulunur gibi söylemişti.

Ullrich ona alaycı alaycı gülümsemeye çalışarak susmuştu, bir yandan da esprili bir yanıt bulmaya çalışmıştı. Ama aklına bir şey gelmedi.

Bu da kim, diye sordu Renate.

Lister onunla dolandığına göre komünisttir mutlaka. Yahu, dedi Nottker, bunlar başa bir gelirse.

Renate ise, şu Lister, dedi, nasıl da sürekli başını sallayıp evet, evet diyor, hele o gülümsemesi, cesaret vermeye çalışan bir gülümseme, aynı doktor amca gibi, evet, evet, hani insan konuşmaya devam etsin diye. Oysa dinlemiyor bile, sürekli Walter'e bakıyor çünkü.

Renate, Lister'in taklidini yapınca Nottker güldü.

Ama Ullrich buna gülecek durumda değildi. Siz neyle geçiniyorsunuz? Annesinin mektubunu düşündü ve aklına birdenbire, Münih'te ona bir kanalizasyon çukuru kazdıran o kasıntı geldi. O sırada Walter tersane işçisi ve sendikanın güvenilir adamı olarak tanıtıldı. Walter mikrofonun önünde bir an durup alkışların dinmesini bekledi. Sonra, olağanüstü hal yasalarına karşı işletmelerde de mücadele edilmesinin öneminden bahsetti. Ama henüz bi'şiy yok. Ne de olsa yıllarca o *Bild* pisliği okundu, bunun sonuçları olucak elbet. Ama bu da geçicek, çünkü bizi sürekli yalanlarıyla kandıracak halleri yok.

Herkes alkışladı. Hatta sırık Lister ellerini başının üzerine kaldırmış alkışlıyordu.

Walter dedi ki: İşbirliği yapmamız şart, işçiler ve üni-

versite öğrencileri, yoksa bundan bi'şiy çıkmaz. Sizden bi sürü bi'şiy öğrenmemiz lazım. Ben hâlâ doğru dürüst Almanca bilmem ve bena derim hep. Çünkü o zaman beni ve bana'yı karıştırmamış olurum.

Herkes güldü yine, Ullrich de alkışlıyordu.

Baksanıza, pek de komikmiş, dedi Renate.

Ama eğer bi'şiyleri değiştirmek istiyosanız, tek başınıza bi'şiy yapamazsınız. Çünkü bunun'çin bize ihtiyacınız var.

Sonra Walter devam etti: Herkes kendine şunu sormalı: Ben nerde duruyorum. Ben kimin adamıyım. Yeraltında koşuşturanlar, işçi sınıfı diye bi'şiy kalmadı, onlar da burjuvalaştı diyenler, o çokbilmişler, di mi ama, hep konuşup bi'şiy yapmayanlar da sormalı bunu. Bunlar nerde duruyo, daha doğrusu nerde yatıyolar, çünkü çok fazla yatıyolar.

Herkes alkışlarken, Tanrım, dedi Nottker kekeleyerek, bunun beyninin önünde dogmatik bir kalas var.

Hiç bi'şiy yapmayan, her şeyin aynen devam etmesini isteyenlere yardım ediyo demektir.

Walter bu sözleri özel olarak onun için söylemiş gibi geldi Ullrich'e. Bir an etrafındakilerin kendisine baktığını sandı.

Yerelti dedi. Şimdi Renate, Walter'in taklidini yapıyor, ünlüleri aynen onun gibi uzatıyordu.

Kes artık.

Ullrich, Nottker'le Renate'nin gevezeliklerine aniden sinirlenmişti, ama daha çok da kendine, uzun siyah paltosu ve başındaki şu gülünç şapkayla orada öylece dikilip durmasına öfkelenmişti.

Ne gülünç, diye düşündü. Şimdi sırtında parkası, koltuğunun altında aynı diğerleri gibi bir deste bildiri olsun isterdi. Şapkasını çıkardı. Ne yapacağını bilemeden elinde tuttu. İçinden şapkayı fırlatıp atmak geçti.

Şimdi podyumda bir kız durmuş konuşuyordu. Birdenbire herkes kendi arasında konuşup tartışmaya başladı. Ullrich kendisinin de kızı dinleme zahmetinde bulun-

madığını fark etti. Bir kız konuşuyordu ve kimse dinlemiyordu.

Eskiden Erika arada sırada, boktan solcu herifler hâlâ hiçbir şeyi kavrayamadılar, derdi. Ne demek istediğini Ullrich şimdi anlamıştı. Renate de karşılaştığı bir kız arkadaşıyla konuşuyordu. Sadece Nottker başını hafifçe yana eğmiş dinliyordu.

Olağanüstü hal yasalarının çıkarılması yeni siyasi mücadele biçimlerini de gündeme getiriyor, dedi kız, uzun vadeli örgütlenmelerde bulunmak gerekiyor, spontan eylemler de işlevlerini yerine getirdiler, ayrıca katılımcıların siyasi bilincine de uygun düştüler elbette, ama şimdi üniversitedeki taban gruplarda, kodamanlarla değil sendikalarla, ilerlemeci sendika temsilcileriyle işbirliği içinde, yeni siyasi çalışma biçimlerinin bulunması gerekiyor.

Ullrich alkışladı.

Neyin var senin, diye sordu Renate.

Ullrich, Petersen'in mikrofona gittiğini gördü. Mikrofonu yükseltmek yerine kendisi eğiliyordu hâlâ.

Ortalık sessizleşmişti. Dammtor Meydanı'ndaki trafiğin uğultusu duyuluyordu.

Hadi, dedi Ullrich aniden, gidiyoruz, artık canım dinlemek istemiyor.

Niye ki, diye sordu Renate, gayet eğlenceli işte.

Ullrich çekip gitti. Dövizli ve pankartlı öğrencilerin arasına daldı. Yürürken paltosunu çıkardı. Bu arada şapkayı bir elinden öbür eline almak zorunda kaldı. Şu gülünç siyah şapka. Şapkayı bir ağaca fırlattı. Etraftakiler ona merakla bakıyordu. Rüzgâr Petersen'in sesini çarpıtarak ona taşıdı. Kolunun üzerinde paltosu, trafiğe dikkat etmeden caddeden karşıya geçti. Korna seslerine ve lastik cayırtılarına güldü. Serin rüzgârı hissetti, bir bulutun ardından çıktığında da güneşin sıcaklığını.

Eve gelince bir plak koyup sigara içti.

Ama çok geçmeden huzursuz oldu, kalkıp küçük odaya gitti. Kitap rafının askılarını vidalamaya başladı. Akşam Renate'yle Nottker geldi.

Nottker, Walter'i gayet eğlenceli ama çok sert buluyordu.

Renate, ondan gerçekten korktuğunu, Lister'in de acayip tutuk ve dogmatik biri olduğunu söyledi.

Nottker'in her şeye olduğu gibi buna da bir cevabı vardı: Ben-zayıflığı. Güçlü bir Üst-Ben arayışı, orta sınıf Üst-Ben'inin yerine işçi sınıfının ya da partinin konulması. Bunlar eski pisliği sürüklüyorlar hâlâ, bunlardan yeni bir şey çıkmaz.

Yine de Lister bir şeyler yapıyor, dedi Ullrich.

Ödünler, dedi Nottker, Lister'in bir bok bildiği yok, her şeye bulaşıyor, normalde bira bardağı altlıkları toplar ya da şiir yazardı. İzciler arasında böyle bir sürü tip görürsün.

Daha birkaç gün öncesine kadar kendisinin de aynen böyle konuştuğunu fark etti Ullrich. Şimdi susuyordu. Walter'in onları nasıl gördüğünü tasavvur etmeye çalıştı, Renate büyükannesinin uzun, bol siyah elbisesiyle, Nottker işlemeli yeleğiyle, Ullrich uzun siyah Django paltosu ve geniş kenarlı şapkasıyla. Gözüne egzotik kuşlar gibi görünmüş olmalıyız.

Renate, Walter'den korktuğunu söyledi yine.

O akşam Ullrich, o zamana dek sadece arada bir düşündüğü bir şeyi ilk kez kelimelere döktü ve çalışma nevrozu olduğunu, artık çalışamadığını söyledi.

Yahu, kendine bu kadar yüklenme, dedi Nottker. Bu nevrotik toplumda nevroz ne demek ki. Bu toplum, başarı ilkesine boyun eğmeyen herkesi hasta ilan ediyor.

Ona göre bu toplum hastaydı, tensellik, şefkat, hayal gücü ve spontanlık güdük kalmıştı. Bu hasta topluma göre hasta olan, gerçekte sağlıklıydı. Aslında sağlıklı olanların kendilerini hasta hissetmeleri bu çarpık, sapkınlaşmış sistemin bir parçasıydı.

Ullrich rahatlamıştı. Nottker'i dinledi, Nottker de sakin sakin, kekelemeden konuşabildi.

Hayal gücünün, büyük reddediş gerçeğini ayakta tuttuğu ya da, olumlu bir ifadeyle, insanın ve doğanın kendi-

ni tümüyle gerçekleştirme taleplerini baskıcı akıl karşısında koruyup kolladığı ölçüde bilinçlendirici bir işlevi vardır.

Sonraki günlerde Ullrich küçük odada tadilat yapmayı bıraktı. Tahtaların ve boya kutularının yanı başında, Ursula'nın Pakistan'dan getirdiği postun üzerine uzanıp Miki Fare dergileri okuyordu. Fakat bir keresinde, Paskalya gösterilerini ve barikatı kurdukları Speck Sokağı'ndaki o soğuk geceyi düşününce, elindeki dergiyi kâğıt sepetine atmıştı.

Sonra buruşmuş dergiyi tekrar kâğıt sepetinden çıkarmıştı.

Doydun mu Kaz Frans??? Yoksa bir derdin mi var? (Geğirti sesi) Ah bir bilsem... her şeyden o kadar iğreniyorum ki!

Bir öğleden sonra Renate ortak salona gelip, baksana, kapıda seninle konuşmak isteyen biri var, baban galiba, der demez babası salona girdi.

Merhaba, dedi babası, gözü kanepenin üzerindeki afişteydi. Afişte lastik coplardan bir ilkbahar demeti yapılmıştı. Altında da şöyle yazıyordu: *Bu ilkbaharın peşi sıcak bir yazdır.*

Ullrich'in babası bir elinde şapkasını, öbür elinde bir naylon poşet tutuyordu.

Annen gönderdi. Sana kek yapmış.

Annem nasıl, diye sordu Ullrich.

Bir kez olsun yazabilirdin ona.

Otursana.

Ullrich'in babası şapkasını kanepenin üzerine dikkatle koyup oturdu.

Sessizlik uzayıp gidiyordu.

Bir şey söylemeliyim, diye düşündü Ullrich, gelmesine sevindim aslında. Hamburg'da halledilecek işlerin mi vardı, diye sordu nihayet.

Hayır, dedi babası, sadece her şeyin yolunda olup olmadığını görmek istedim.

Her şeyin yolunda olup olmadığını görmek de ne demek, diye sordu Ullrich.

Renate içeri girdi ve Ullrich'in babasına, çay alır mıydınız, diye sordu.

Evet, küçük bir fincan lütfen.

Renate dışarı çıkınca, kız arkadaşın mı, diye sordu babası.

Evet.

Peki koridordaki?

Nottker, dedi Ullrich, onun da kız arkadaşı var, diye ekledi, ama şu an evde yok, hostes o.

Odada karşılıklı susarak oturmuşlardı. Ullrich ne sorabileceğini düşünüyordu. Mağazayı sormak istemiyordu, çünkü o zaman hemen paradan ve üniversiteden bahsederlerdi, Klein-Stöckheim'daki sıra evi de sormayı canı istemiyordu. Sonunda Manfred'i sordu.

Çok çalışıyor, dedi babası. Bir süre sustuktan sonra, üniversite ne âlemde, diye sordu. Sonra, muhtemelen şaka yapmak istemişti, gülümseyerek: Hâlâ üniversitede okuyor musun?

Bu ne biçim bir soru, bunu da nereden çıkardın? Saçlarım uzun diye mi, ha?

Ullrich ayağa fırlamıştı.

Yahu, soru da mı soramayacağım artık, dedi babası, ayağa kalkarken ekledi: Ne de olsa parayı ben veriyorum.

Paranı al da gözüne sok, diye bas bas bağırdı Ullrich, senin parana ihtiyacım yok, anlıyor musun?

Babası kanepenin üzerinden şapkasını alıp dışarı çıktı.

Yazın bile hâlâ şapka takıyor, diye düşündü Ullrich.

Ullrich'in babası daire kapısını çarpıp çıktı, artık tek kelime söylememişti.

Renate elinde tepsiyle mutfaktan gelirken, ne oldu, diye sordu, söylesene neler oldu?

Bitti, dedi Ullrich, tamamen bitti.

Boş ver, dedi Renate, elini Ullrich'in saçına daldırıp, babamdan yüz mark daha fazla göndermesini isterim, onda var nasılsa.

Siz neyle geçiniyorsunuz, diye sormuştu Walter.

Akşam Ullrich yine *Cosinus*'a gitmişti. Orada Petersen'le karşılaşmayı umuyordu.

Cosinus'un iki salonunda arayan gözlerle dolaşmış

ama tanıdık kimseye rastlamamıştı. Masalardan birinde, bodrumda gördüğünü düşündüğü bir tip oturuyordu. Onun masasına oturup bira söyledi.

Hâlâ düzenli olarak bodruma gidiyor musun, diye sordu tipe.

Hayır, dedi beriki, arada sırada öylesine uğramıştım.

Ayrıntıları o da bilmiyordu ama bodrumdakiler artık buraya gelmiyordu, bu arada çeşitli gruplar oluşmuştu ve çeşitli yerlerde buluşuyorlardı.

Ya Petersen?

Petersen'in doktora mülakatından hemen sonra bir fabrikaya girdiği söyleniyordu. Daha ayrıntılı bir şey bilmiyordu, ama Petersen fabrikalarda taban gruplar oluşturmak istiyordu.

Prolet kültü, dedi masadaki üniversite öğrencilerinden biri, tipik prolet kültü işte, ve Marcuse'den alıntı yaptı.

Sonra Bully'den söz etmeye başladılar.

Ne olmuş ona, diye sordu Ullrich.

Gazeteler bile yazmıştı ya. Bully'yi kodese tıktılar.

Ne, neden, diye sordu Ullrich.

Kundaklama.

Birdenbire Ullrich sigarasını titretmeden tutamaz oldu, içi korkuyla kasıldı.

Neyi kundaklamış, diye sordu, sesinin ne kadar boğuk çıktığını kendisi de fark etti.

İran Ticaret Ataşeliği'ne bir Molly attı.

SDS'deki tek işçi oydu, dedi masadakilerden biri, üstelik de içeride şimdi.

Masadakiler güldü.

Sizi göt herifler, dedi Ullrich ve masadan kalktı.

Tezgâhta biranın parasını ödedi ve Petersen'in adresini sordu.

Bodrumdakilere sorman lazım.

Ullrich dışarı çıkarken, az önce oturduğu masanın yanından geçti: Bok herifler sizi.

Onlardan biriyle dövüşmeyi isterdi ama ağızları bir karış açık bakakalmışlardı. Belki de korkmuşlardı.

Ertesi gün Ullrich yine küçük odasıyla uğraşmaya başladı. Rafı duvara monte etti, sonra kitaplarını özenle yerleştirmeye başladı.

Flaubert'i buldu, okunmaktan haşat olmuş, karton kapağı yıpranmıştı. Yapay göle gittiğinde okumuştu kitabı. (Çakıl taşları sırtına batıyordu.) Aniden Ingeborg önünde durmuştu.

Sen ve şu delikanlı hikâyesi, demişti Ingeborg ve ıslak ellerini Ullrich'in üzerine silkelemişti. Sıcak tendeki soğuk damlalar.

Ullrich, dikkat, kitap, diye bağırmış ve kendini yana atmıştı.

Ullrich sayfaları karıştırmaya başladı, su damlalarının düştüğü yeri arıyordu. Gerçekten de, kâğıdın büzüştüğü sayfayı buldu.

Ingeborg'a yazmaya karar verdi. Ama önce ne yapmak istediğini bilmesi gerekiyordu.

İran, Gelişmekte Olan Bir Ülke Modeli.

Kitabı Ohnesorg'un ölümünden hemen sonra bir solukta okuyup bitirdiğini anımsadı Ullrich.

Sayfaları karıştırırken kitabın içinden pusulalar düştü. Alıntı ve notlarla dolu pusulalar. Birinde Wolfgang'ın, *Picnic*'in önünde tanıştığı o matbaacının adresi yazıyordu.

Şimdi atlayıp Münih'e gitmek var, diye düşündü Ullrich.

Daha sonra Ursula gelmişti. Uçak Beyrut'a inişe geçtiğinde yolculardan biri Ursula'nın üniformasına kusmuştu. Atina semalarında yolcunun biri ona evlenme teklif etmişti. Herif şimdi şikâyette bulunacaktı. Peruğunu köşeye fırlattı.

Salonda sessizce oturmuş, sigara içiyorlardı.

İşte o zaman Ullrich bir sokak tiyatrosu kurmayı önerdi.

Renate bu fikre bayılmıştı.

Uçmadığım zamanlar ben de oynarım, dedi Ursula.

Nottker'in bazı tereddütleri vardı.

Maskeli mi oynamalıydılar, maskesiz mi? Bir VW mi-

nibüs şarttı. Metinler.

Dışarıda gün ağardığında, kasabalarda neler oynayacaklarına dair bir plan geliştiriyorlardı.

Motorize bir Thespis arabası.

7

Petersen, Altona'da, yüzyıl dönümünden kalma kasvetli tuğla binaların sıralandığı ağaçsız bir sokakta oturuyordu. Ullrich pis bir avludan geçti. Arka binanın girişinde siyah kalemle ve eski tarz harflerle yazılmış isimler sıralanıyordu. Karanlık merdiven boşluğu küf kokuyordu. Aşınmış ahşap merdivenlerden dikkatle çıktı.

Niye burada oturuyor ki, diye düşündü Ullrich ve eskiden Petersen'in Othmarschen'da diğerleriyle birlikte oturduğu beyaz villayı anımsadı. Burası tam bir izbe, diye düşünmekten kendini alamadı.

İkinci katta eski tarz bir metal levhanın yanına yapıştırılmış küçük bir kâğıt şerit gördü, üzerinde daktilo harfleriyle Petersen yazıyordu.

Ullrich zile iki kere bastı.

Belki de henüz gelmemiştir, diye düşündü.

Ama sonra bir kapının çarptığını, adımların yaklaştığını duydu, kapı açıldı.

Ullrich, görüşmek istediğim kişi, diye söze başlamıştı ki duraksadı.

Karanlıkta Petersen'i hemen tanıyamamıştı.

İçeri gir, dedi Petersen.

Petersen ince bıyığını kesmişti. Saçları kısaydı. Ullrich'in önünde koridorda ilerlerken daha uzun boylu ve kilolu görünüyordu. Adımlarında ağır, dertli bir şeyler varmış gibi geldi Ullrich'e.

Petersen'in odası da karanlıktı. Pencerenin hemen önünde siyah, katranlanmış bir yangın duvarı yükseliyordu. Yan odada bir kadının havlar gibi öksürdüğü duyulu-

yordu. Ahşap zemin gıcırdıyordu.

Geldiğinde Petersen kitap okuyor olmalıydı, masanın üzerinde açık bir kitap duruyordu, yanında da kâğıtlar, gazeteler, kitaplar. Yerde ve yatağın üzerinde de kitaplar vardı.

Tavandan, yanan bir ampul sarkıyordu.

Karanlık, dedi Ullrich.

Evet, bayağı.

Petersen yatağın üzerinde yer açtı.

Ullrich açık duran kitaptaki altı çizili satırları okudu: *İnsanların yaşam koşullarıyla, toplumsal ilişkileriyle, toplumsal varoluşlarıyla birlikte düşüncelerinin, görüşlerinin ve kavramlarının, kısacası bilinçlerinin de değiştiğini anlamak için derin bir kavrayış mı gerekir?*

Otursana, dedi Petersen.

Yatağın üzerinde, duvar boyunca uzanan bir kitap rafı vardı.

Bu bir aşağı inerse.

Evet, dedi Petersen, sabahleyin bir daha uyanamamaktan bazen ben de korkuyorum.

Ullrich güldü. Ama aklına Alice geldiği, yatağa düşen raftaki dergi ve kitapların altında kaldıklarını anımsadığı için gülmüştü. Alice'i bir daha hiç görmemişti.

Yan odadan yine o havlamaya benzeyen öksürük sesi duyuldu.

Veremli biri gibi, diye düşündü Ullrich. Aniden bu evden iğrendi.

Petersen onu izlemişti. Ev sahibem, dedi, eskiden Reemtsma yakınlarındaki bir sigara fabrikasında çalışıyordu. Günde yaklaşık seksen sigara içiyor. Şimdi malulen emekli.

Bir yerlerdeki bir klozetin suyunun gurul gurul aktığı duyuldu.

Kahve ister misin?

Ullrich tereddüt etti.

Çayım yok maalesef, dedi Petersen, biliyorum, siz sadece çay içersiniz.

Petersen odadan çıkmıştı. Ullrich onun dışarıda ev

sahibesiyle konuştuğunu duydu. Buraya nasıl dayanıyor, diye düşündü, buna nasıl dayanabiliyor, ama sonra ev sahibesini düşününce birden utandı. Utanıyordu, çünkü kendisinin böyle bir yere asla katlanamayacağını biliyordu. O zamanlar ödevini Petersen'in yardımıyla bile bitirmesinin neden mümkün olmadığını Petersen'e açıklamaya karar verdi. Fakat şimdi bir sokak tiyatrosu kurmak istediğini, kendini tümüyle buna adadığını söyleyecekti. Petersen'i en son üniversitede bir etkinlikte görmüştü. Ullrich ilk başta oraya gitmek istememişti. Üniversiteye adımını atma düşüncesi bile midesini bulandırıyordu. Ama Nottker üniversitede boykot yapıldığını, bir amfinin işgal edildiğini, biralı, sosisli, birkaç konuşmalı gerçek bir şenlik olacağını anlatınca, gitmişti Nottker ve Renate'yle birlikte.

Amfi tıklım tıklım doluydu. Devrimci şarkıların olduğu bir plak çalıyordu. Bir masada gerçekten de bira dağıtılıyordu. Ullrich'i görenler merhabalaştılar, çoğunu bodrumdan tanıyordu. Ullrich, Petersen'le karşılaşmamaya özen gösterdi. Petersen bir kızla öpüşüyordu. Petersen'i daha önce bir kızla birlikte hiç görmediğini fark etti Ullrich.

Aniden bağırmışlardı: Yoldaşlar, susun. Burada bir işçi var.

Ullrich korkmuştu. Walter'in de geldiğini sanmıştı.

Ama sonra adamı masanın üzerine kaldırmışlardı. Düşmesini engellemek için onu arkadan tutuyorlardı. Walter değildi.

Susun, yoldaşlar, diye bağırıyorlardı, susun, işçi yoldaşı dinleyin.

Pikap kapatıldı. Salonda çıt çıkmıyordu artık.

Ama adam neden sallanıyordu, başındaki kasketi neden öyle eğri duruyordu, neden onu arkadan sıkıca tutuyorlardı? Adam sarhoştu.

Susun, yoldaşlar, bir işçinin olağanüstü hal sorunu hakkında söyleyeceklerini dinleyin.

Disiplin, diye haykırdı işçi. Bu çok önemli, değil mi ya, yani demem o ki, her şeyin başı disiplin. Şey değil ki,

yani sıkı bir disiplin olmadan bi'şiy yapamazsınız, hiç bi'şiy yapamazsınız.

Ullrich alkışladı.

Neyin var senin, diye sordu Renate.

Niye ki, dedi Ullrich, adamı tuttum.

Kafayı mı yedin, diye sordu Nottker.

Disiplin, diye haykırıyordu işçi masadan aşağı indirilirken.

Bırakın sözünü bitirsin, diye bağırdı biri.

Herkes güldü.

Neden gülüyorsunuz, diye öfkeyle sordu Ullrich, ona neden gülüyorsunuz? Ullrich'i yatıştırmak için omzuna dostça vurmuşlardı, zaten hemen sonra hoparlörden yine devrimci bir Küba şarkısı çalmaya başlamıştı.

Petersen elinde bir su kabıyla içeri girdi. İki fincanı, içlerine bakıp kontrol ettikten sonra masaya koydu. Tekrar dışarı çıkıp Nescafé kutusunu getirdi.

Conny ne yapıyor, diye sordu Ullrich.

Yetiştirme yurtlarından kaçan gençlerle çalışıyor. Marjinal gruplar stratejisi.

Villadan niye taşındınız ki?

Artık yürümüyordu, dedi Petersen ve fincanlara sıcak su doldurdu.

Ne biçim elleri var bunun böyle, diye düşündü Ullrich. Petersen'in küçük elleri büyümüştü sanki. Ama belki de bu izlenim cildindeki çatlaklara ve tırnaklarının arasına sinmiş kirden kaynaklanıyordu.

Petersen masanın önündeki portatif sandalyeye oturmuş, elinde fincan, önüne bakıyordu.

Sabahları kaçta kalkıyorsun?

Altıda.

Tramvayla mı gidiyorsun?

Evet, önce on beş numaralı tramvayla, sonra da metroyla.

Yine bir sessizlik oldu. Ullrich kahvesini dikkatle höpürdetti. Kahvenin tadını beğenmişti. Aylardır neden Nescafé içmediğini anlamıyordu şimdi.

Yan odadaki kadın yine öksürmeye başladı. Ullrich, elinde fincan, öksürük sesinin geldiği duvara dikti gözünü. Yan odada bir şey yere düştü. Ullrich kadının birazdan kusacağını düşündü. Aniden öksürük kesildi.

Yol uzun sürüyor mu?

Oldukça, neredeyse kırk dakika.

Kırk dakika. Peki, bağlantı nasıl?

İdare eder. Trafiğin yoğun olduğu saatlerde metro sık geçiyor.

Benim neler yaptığımı neden sormuyor, diye düşündü Ullrich.

Lister yasadışı KP'de, dedi Petersen, gayet kararlı.

Evet, Lister, dedi Ullrich ve Lister'i Nottker'le çaprazlamayı önerdi, ortaya mutlaka yeni insan çıkardı.

Petersen soluğunu burnundan saldı. Ullrich bunun aşağılayıcı mı yoksa onaylayıcı mı olduğunu kestiremedi.

Peki akşamları, diye sordu Ullrich, mesain ne zaman bitiyor?

Dörtte.

Sonra tekrar geri mi dönüyorsun?

Evet, genellikle. Bazen bir meyhanede buluşuyoruz. Birkaç çırak ve genç bir işçiyle.

O zaman tramvaylar dolu oluyor mu?

Metro dolu oluyor, en azından Barmbek istikametinden gelenler.

Petersen konuşurken sandalyede sakin sakin oturuyordu. Yumruğunu eskisi gibi, sanki bir orkestra şefiymişçesine havada sallamıyordu.

Koridorda birinin ayaklarını sürüye sürüye yürüdüğü duyuldu, sonra yine o öksürük.

Burası ne güzel sessiz ama, dedi Ullrich bir süre sonra ve, buna nasıl katlanıyor, diye düşündü.

Ullrich fincanı masaya bıraktı, gitmem lazım, dedi.

Merdivenlerin başında Petersen'e, fabrikada ne iş yapıyorsun, diye sordu.

Vasıfsız işçiyim. Elektronik bölümünde. Sandıkları çiviliyorum.

Görüşürüz, dedi Ullrich.

Üzerine basılmaktan eskimiş ahşap merdivenlerden dikkatle indi. Tırabzan sallanıyordu.

8

Isabella meselesi o kadar da kötü değildi aslında, Renate'nin babasının minibüsü vermek istememesi de (zaten o noktada verse de Ullrich almazdı artık). Ama sonra Renate, Massa hikâyesini anlatmıştı.

Oysa Behnsenler hoş insanlardı. Taraçanın geniş penceresi yere kadar iniyordu. Yabangülleri neredeyse salonun içine kadar uzanıyordu.

Isabella nasıl, diye sormuştu Renate.

Isabella kolikten mustaripti. Isabella acı çekiyordu. Isabella çok kötü günler geçiriyordu.

Ullrich dayanamayıp, peki neden doktora gitmiyor, diye sormuştu.

Behnsenler birbirlerine bakmışlardı. Sonra Behnsenler kavramışlardı.

Fakat Isabella bir at. Isabella, Renate'nin erkek kardeşinin atı.

Renate'nin annesinin nazik tebessümü. Renate'nin babasının içten gülüşü, ve Renate elini her zamanki gibi Ullrich'in saçına daldırmak istemişti (atların yelelerine öyle daldırılır), ama Ullrich başını sertçe geri çekmişti.

Salonun sağ köşesinde Biedermeier tarzında küçük bir yazı masası duruyordu. Onun üstünde de renkli yelkenli gemi gravürleri.

Renate'nin babası sokak tiyatrosu fikrini enteresan bulmuştu. Renate'nin annesi müthiş enteresan bulmuştu hatta. Nihayet yeni bir şey, demişti. (Bunu söylerken vurguları Nottker'in vurgularından biraz farklıydı.) Ama Renate'nin babası nerede oynayacaklarını sorduğunda ve Renate, üniversitenin önünde, dediğinde, Ullrich onun sö-

zünü kesip fabrikaların önünde, demişti.

Renate, Ullrich'e hayretle bakmıştı. (Fabrikaların önünde oynanacağından hiç söz edilmemişti.) Bay Behnsen (Mobilya Fabrikası H. Behnsen & Oğlu) hafifçe öksürüp boğazını temizledikten sonra kendisine anlayış göstermelerini rica etmişti. Ama ilke olarak her şeye açık bir insan olsa da, bu gerçekten zordu. İşadamları derneğinden arkadaşları. VW minibüsü üniversite önünde oynamak için alabilirlerdi ama fabrika önünde olmazdı. Buna anlayış göstermeleri gerekiyordu. İlle de fabrika önünde olması şart mı, diye sormuştu Renate'nin annesi arabulucu bir tavırla.

Evet, demişti Ullrich ve kalkıp gitmek istemişti. Ama yerinden kalkmadı. Renate kolunu annesinin omzuna atmıştı.

Taze biçilmiş çimlerin kokusu taraçanın açık penceresinden içeri doluyordu. Pencerenin iki yanında iki büyük porselen kedi vardı, karşıdaki duvarda zarif bir Art Nouveau masa duruyordu, onun üzerinde de, Renate'nin sık sık anlattığı paha biçilmez Venedik vazosu. Yanında da (orta yükseklikte) o büyük yağlıboya tablo asılıydı. (Bir Wintersberger, demişti Renate'nin annesi, yetenekli genç bir ressam.) Tabloda sadece iki dev parmak ucu görülüyordu, yatay olarak birbirini işaret eden parmak uçları çelik bir zımbayla birbirine tutturulmuştu. Çelik zımbanın parmakları deldiği yerde, soluk pembe et uçuk maviydi.

Bay Behnsen, dudaklarında yatıştırıcı bir tebessüm, alçak sehpanın cam yüzeyi üzerindeki küçük bir fildişi kutuyu Ullrich'in önüne itti. Ullrich kutudan bir sigara aldı, oysa canı sigara içmek istemiyordu. Ama sanki bir emre itaat eder gibi, ikram edileni almıştı. Ullrich sigarasını keyifsizce içerken, neredeyse küçük bir park boyutlarında olan bahçeye bakıyordu. Annesi babası ev sahibi olabilmek için yıllarca para biriktirmişti.

Pazar öğleden sonraları, okul arkadaşlarının anne babaları gibi şehir parkına gitmez, kent merkezinde gezintiye çıkarlardı. Babasının başında şapka, sırtında palto, sağ

kolunda da, rengârenk iki ördek kanadının tutturulmuş olduğu lacivert şapkasıyla annesi, en sağdaysa, annesinin elinden tutup sürüklediği Manfred. İkide bir kayan beyaz dizaltı çoraplarıyla arkalarından avare avare yürüyen Ullrich'e daha hızlı yürümesi için seslenirlerdi sürekli.

Ullrich'in babası: Dik dur ve ellerini ceplerinden çıkar.

Sonra alışveriş merkezlerinin dev mobilya vitrinlerine uzun uzun bakarlardı. Ullrich bir kenarda ilgisizce dururdu. Pazar günü boş sokakların sessizliği, kayıp duran şu dizaltı çorapları.

Eğer ortalıkta kimse yoksa, babası vitrinlerdeki gardıropların, koltukların, kanepe ve büfelerin fiyatlarını not ederdi.

Nasıl yapıyorlar bunu, derdi sonra elindeki kâğıda bakarak. Bu fiyatlar. İnanılır gibi değil.

Ullrich Isabella'nın insan olduğunu sandığında Bay Behnsen'in gırtlağından çıkan o babacan gülüş.

Bir kahve daha alır mıydınız, diye sordu Renate'nin annesi.

Ullrich ona fincanını uzattı. İleride Renate de annesi gibi tombul mu olacaktı?

Sonra Renate, Massa hikâyesini anlatmıştı. Massa babasının şoförüydü (ona Massa adını küçükken Renate takmıştı). Massa, Renate'nin babasını arabayla şirkete götürürken her gün inatla yolu uzatır. Derdi, kestirme yoldaki azıcık arnavutkaldırımından kaçınmak. Bunda ısrar eder, demişti Renate, arabanın amortisörlerini sakınır. Babişko çaresiz boyun eğer. Gerçi sürekli, üstünden geçiverin Massa, der. Ama Massa gene de uzun yoldan gider.

Herkes gülmüştü. Ullrich de.

Ama daha gülerken bile kendini satılmış gibi hissetti. Bu gülüş bir onaylamaydı. Ve düşündükçe, hikâyeyi anlatan Renate'ye kızıyordu, hatta kendine daha çok kızıyordu, çünkü Massa adı verilen ve kendisine ait olmayan bir arabanın amortisörlerini korumaya çalışan bir şoföre gülmüştü.

Ullrich bir şey, alaycı, incitici bir şey söylemek istemişti. Ama kafasına o kadar çok şey hücum etmişti ki, dikkatini toplayamamıştı.

Sonra Renate sanki bir şeyi telafi etmek istercesine, Ullrich'in babasının da bir mobilya mağazası var, demişti.

Yaa, demişti Bay Behnsen, o zaman aynı sektördeniz.

Ullrich'in keyfi aniden yerine gelmişti sanki. Aniden canlanmıştı.

Bir keresinde babam dev bir parti böbrek biçimli sehpa satın almıştı. Kendi olanakları için dev bir parti. Yüz elli adet formika kaplı böbrek sehpa. Çok kâr edeceğini düşünmüştü. Babamın, bir mobilya fabrikatörünün kızıyla evlenip fabrika sahibi olan bir silah arkadaşı vardı, ama fabrikası sizinki kadar büyük değildi tabii. Ve bir gün silah arkadaşı babama telefon açıp, ona indirimli fiyattan yüz elli formika kaplı böbrek sehpa satmayı teklif etti.

Bay Behnsen güldü.

Babam da gereken miktarı arkadaşlarından borç alıp yüz elli böbrek sehpayı satın aldı. Satın alma işleminden sonra eve geldi, çok rahatlamıştı, mutluydu. Onu daha önce hiç öyle görmemiştim. Anneme sarılıp onu odanın içinde döndürdü, sonra da, nihayet, nihayet başardık, dedi, onca zamandır beklediğimiz başarıyı yakaladık, müthiş kârlı bir iş olacak. Sonra ailecek yemeğe çıkmamızda ısrar etti, hem de hemen, o akşam *Zeughaus*'a gittik. Annem, bir bekle hele, demişti. Ama babam ısrarlıydı. Ve hepimiz *Zeughaus*'ta yerlerimizi alınca, fiyatlara bakmayın, dedi, canınız ne istiyorsa onu yiyin.

Ben illa da çulluk yemek istiyordum. Pekâlâ, dedi babam, çulluk. Annemin yüz elli böbrek sehpanın tamamının nasıl satılacağına ilişkin endişelerini elinin tersiyle kenara itti. Fiyatı öyle düşüktü ki. Üstelik böbrek sehpalar şimdi çok modaydı. İşler iyiye gidecek, demişti.

Pek eğlenceli, dedi Renate'nin annesi.

Ullrich çelik zımbanın deldiği parmak uçlu tabloya baktı. Paha biçilmez Venedik vazosunun durduğu zarif Art Nouveau masa.

Renate'nin babası, kendisinin de böbrek sehpa ürettiği o dönemi gayet iyi anımsadığını söyledi. Dört bacaklı ucubeler.

Durun, diye sözünü kesti Ullrich, durun, kötü sonu daha anlatmadım. Babam böbrek sehpaların satış fiyatını belirliyordu ki, büyük mağazalardaki böbrek sehpa fiyatlarının silah arkadaşının indirimli fiyatıyla neredeyse aynı olduğunu gördü. Yani silah arkadaşı ona arkadaş kazığı atmıştı. Ama babam suçu eski silah arkadaşına değil, büyük mağazalara yükledi. Ne saflık, değil mi?

Renate, Ullrich'in sözünü kesmeye çalıştı, Nottker'i anlatmak istiyordu, oysa Ullrich inatla devam etti: Orta ölçekli işletmeleri mahvediyorlar, diyordu babam, bugün de hâlâ öyle der. Bu arada, silah arkadaşı daha sonra babama İsviçre'den bir kartpostal gönderdi, iflas ettikten sonra. Çünkü adam mal beyanında bulunmadan önce deposundaki tüm malları satmış ve Wallis'te karısının adına küçük bir ev satın almıştı.

Evet, arada bir böyle şeyler oluyor, dedi Bay Behnsen ve Ullrich'e bir *Jerez* ikram etti.

Yok, dedi Ullrich, esas olayı henüz anlatmadım. Babam sadece kırk sehpa satabildi. Çünkü sonraki sene dikdörtgen tik sehpalar moda oldu. Kimse formika kaplı böbrek sehpa almıyordu artık. Yani böbrek sehpalar babamın elinde kaldı. Bugün hâlâ bodrumda duruyorlar. Tam doksan üç tane, sanırım. Bir ikisini birilerine doğum günü armağanı olarak verdi.

Renate'nin annesi inci kolyesiyle oynuyordu. Behnsen'in rahat, geniş koltukta birdenbire gergin ve rahatsız bir biçimde oturduğunu düşündü Ullrich.

Hadi bahçeye çıkalım, dedi Renate.

Bahçe, dedi Ullrich, bahçe annemin en büyük arzusuydu. Bahçeli bir evde oturmak. Bir de kendi işinde çalışmak tabii. Bizim evde anahtar sözcüklerdendi. Sizde de öyle mi? Babam, Büssing'in genel müdürünün bile kendi işinde çalışmadığını söylerdi hep. Şaka gibi, ha? Müthiş bir şaka gibi, değil mi? Yine bir senedi ödeyemediğinden bütün gün

bankalara ve fabrikatörlere telefon açıp para bulmaya çalıştığında da söylerdi bunu. Ödenecek senet hiç eksik olmazdı zaten, telefonda fabrikatörlere kendisine biraz daha zaman tanımaları için yalvardıktan sonra bunların ödemesi ertelenirdi. Onur kırıcıydı. Ama kendi işinde çalışıyordu.

Bayan Behnsen önüne bakıyordu.

Bay Behnsen elindeki kadehi çeviriyordu.

Küçükken bir keresinde babamı ağlarken gördüm, tesadüfen, akşam yazı masasında oturmuş sessizce ağlıyordu. Oysa bana sürekli, erkekler ağlamaz, derdi. Zavallı bir adam, değil mi, kendi işinde çalışan zavallı bir adam.

Renate'nin annesi ayağa kalkmış, dışarı çıkmak istiyordu.

Bekleyin, dedi Ullrich, Biedermeier yazı masasına bakarak, şunu mutlaka dinlemelisiniz. Sürekli ne derdi, biliyor musunuz: İnsan en çok da kendi işinde çalıştığı zaman özgürdür, o zaman kendi kendinin patronudur, çok komik değil mi, ama bunu hiç dilinden düşürmezdi. Örneğin, insan isterse mağazasını kapatıp tatile çıkabilirmiş. Canı ne zaman isterse. Ama babam mağazasını asla kapatmadı. Asla tatile çıkmadı. Asla. Ev almak için yıllarca para biriktirdiler. Şimdi istedikleri oldu. Küçük bir bahçesi olan müstakil bir ev. Ama geçenlerde annem bana mağazada işlerin kötü gittiğini yazdı.

Sonra Ullrich ayağa kalkmıştı. Hiçbir şey söylemeden dışarı çıkmıştı. Çıkarken, o paha biçilmez Venedik vazosunu devirmeyi geçirmişti aklından. Ama sonra, vazoya yazık, diye düşünmüştü.

Renate arkasından koşmuştu. Ancak sokakta yetişmişti ona. Onu tutmaya çalıştı. Ullrich yürümeye devam etti. Renate, Ullrich'in kazağını çekiştirdi.

Mantıklı ol, dedi Renate, Ullrich'in önüne dikilerek.

Renate'nin Minicooper'ına bindiler, villa semtinden hiç konuşmadan geçip eve gittiler.

Ullrich'in Conny ve Bully'yle birlikte polis arabasını kundaklamaya çalıştığı karakolun önünden de geçtiler. Ama arabanın sadece kumaş tavanı yanmıştı. Ullrich yan-

mış tavanın fotoğrafını iki gün sonra gazetede görmüştü.

Bully tutuklu yargılanmak üzere cezaevindeydi.

Renate arabadan iner inmez ağlamaya başladı. Merdivenden çıkarlarken Ullrich Renate'nin koluna girmek zorunda kaldı.

Ne oldu böyle, diye sordu Nottker.

Ullrich, Renate'yi yatağa yatırdı. Renate hâlâ hıçkırıyordu ama artık ağlamıyordu. Ullrich hiçbir şey söylemeden yatağın kenarında oturdu. Daha sonra Renate uyuyakalmıştı. Ullrich sessizce odadan çıkmıştı.

9

Nottker, Ullrich'in altında kesik kesik soluyordu. Ullrich'in gözleri terden yanıyordu. Hiç değilse başındaki silindir şapkayı çıkarabilseydi. Aşağıda, siyah paltonun altında, uyluklarını sıkı sıkı Nottker'in boynuna bastırıyordu. Nottker yalpalıyordu. Nottker yalpaladıkça, Ullrich de Nottker'in boynuna daha sıkı bastırıyordu. Normal insan boyutlarından büyük bir kapitalisti oynuyorlardı.

Aslında Nottker'in üstte olması gerekiyordu. Nottker, Ullrich'ten hafifti. Ama provalarda metnin tam ortasında ne söyleyeceğini sürekli unutmuştu. Aniden kekelemeye başlamıştı yine.

Nottker'le Ullrich'in önünde duran Renate, Lister ve lepiska saçlı tiyatro öğrencisi şarkı söylüyorlardı:

Ey batıda olan sermayemiz.
Yatırımların kazançlı olsun.
Kâr edesin

Akşamüzeriydi, güneş asfalt meydanı yakıyordu. Fabrika kapısından dışarı hücum eden işçilerin hiçbiri durmadı. Geçerken şöyle bir bakıp acele acele otobüs durağına ya da otoparka yürüyorlardı.

Sadece yaşlıca iki adam durmuş, alkışlıyordu. Ama bu ikisi, onlar meydana gelip Renate'nin Minicooper'ından aksesuarları indirdiklerinde de orada dikiliyordu zaten.

Lister adamlara yoldaşlar diye hitap etmişti.

Bunlar Kampnagel'ın iş arkadaşları, demişti Lister.

İki adam ellerini kuvvetle sıkmıştı. Buharlı çekiç gibi alkışlıyorlardı.

Sempatik insanlar bu komünistler, diye fısıldadı Nottker Ullrich'in bacakları arasından, nasıl da dayanışma içindeler.

Borsadaki kâğıtlarının değeri Wall Street'te olduğu gibi,
Avrupa'da da yükselsin –
Günlük hasılatımızı bize bugün de ver –

İşçilerin durup onları izlememesi havadan kaynaklanıyor olamazdı. Bunlar bir an önce eve gidip aptal kutusunun karşısına geçmek istiyor, diye fısıldamıştı aşağıdan Nottker, bir de şunu: Prolet kültü. Bununla Ullrich'i kastetmişti.

Philosophenturm önünde iki kez oynamışlardı. Etraflarına bir anda yüzlerce üniversite öğrencisi toplanmıştı. Oyunu sık sık coşkuyla alkışlamışlardı.

En çok da Ullrich'in yazdığı, Renate'nin söylediği beşlik alkış almıştı:

Genç bir adam tanırdım,
kapı aralığı aklını başından aldı;
bir gün aralıkla iş üstündeyken,
rüzgâr kapıyı çarptı,
ondan sonra oyunu CDU'ya attı.

Oyundan sonra *Cosinus*'a gitmişlerdi. Masalarının etrafı hemen sarılmıştı. Herkes hemfikirdi: Oyun müthişti.

Ve bize kredilerimizi bağışla,
bizim de borçlularımıza bağışladığımız gibi.

Lister'in yoldaşları alkışladılar yine. Geniş meydanda kulağa cılız geliyordu alkış sesleri.

Oyunun yarısından sonra yanlarına gelen üç işçi durup oyunu seyretmişti, çok kısa bir süre, sonra otobüse yürümüşlerdi.

Ne boktan, diye düşündü Ullrich. Altındaki Nottker'in usulca küfrettiğini duydu.

Fabrikaların önünde oynamakta ısrar eden Ullrich'ti. Lister bile bu fikre kuşkuyla yaklaşmıştı. Renate, Nottker ve tiyatro öğrencisi karşı çıkmıştı. Ama Ullrich ürkütücü bir kararlılıkla savunmuştu fikrini: Fabrikaların önüne gitmek şarttı. Nihayet işçilere yaklaşmak şarttı. (İşçi ve fabrika sözcüklerini havada yumruğunu sallayarak vurgulamıştı.) Diğer her şey entelektüel oyunbazlıktı. Sonra Renate ve Nottker'le oyunbazlığın anlamı hakkında kavga etmişti. Sonunda, Renate'nin babasının mobilya fabrikası önünde oynamayı önermişti. Ondan sonra Renate bir daha ağzını açmamıştı.

Yaşlı, zayıf bir adam çekinerek yanlarına yaklaştığında, Renate, Lister ve tiyatro öğrencisi tekrarlıyordu:

Ve bize kredilerimizi bağışla,
bizim de borçlularımıza bağışladığımız gibi.

Daha fazla dayanamayacağım, diye inledi Nottker. Şu lanet sıcak, dedi daha yüksek sesle. Ullrich uyluğunu iyice bastırarak onu susturmaya çalıştı. Ama Nottker'in buna cevabı, ürkütücü derecede yüksek sesli bir inleme oldu.

Lister'in yoldaşları alkışladılar.

Yaşlı, zayıf işçi sırıtıyordu

Herif sırıtıyor, diye düşündü Ullrich. Gerçekten sırıtıyor.

Ullrich gözlerini yakan teri hissetmiyordu artık. Provalarda çalıştıkları gibi, silindir şapkasını hafifçe kaldırdı. Renate, Lister ve tiyatro öğrencisi şarkı söylüyordu:

Ve bizi iflasa süreklemek yerine,
sendikaların şerrinden kurtar.

İşte o zaman olan oldu. Nottker, Ullrich'i yere attı. Nottker kekeleyerek konuştu:

Seni yıllar yılı taşıyıp durdum.
Daha fazla taşımak istemiyorum.

Ullrich asfaltın üzerinde oflayıp pufluyordu.

Kuyruksokumum, diye inledi.

Lister'in yoldaşları gülüp alkışlamışlar, ama sonra Ullrich'in zamanından çok önce yere atıldığını onlar da kavramışlardı. Bir an kimseden çıt çıkmadı. Herkes yerde inleyip duran Ullrich'e korkuyla baktı. Ullrich ağır ağır ayağa kalktı. Kıçını ovuşturuyordu, o zaman herkes yine gülmeye başladı. Önce Renate, sonra eli kıçında Ullrich, sonra ter içindeki Nottker, sonra o iki komünist, yaşlı işçi, lepiska saçlı tiyatro öğrencisi ve en sonunda da Lister.

Gülmekten nefese nefese kalmışlardı, biraz sakinleşince yaşlı adam, burada buna gülünebiliyor, ama ya içeride, diye sordu. Bunları söylerken omzunun üzerinden başparmağıyla fabrikayı gösteriyordu.

10

Gürültü, tarifsiz bir gürültü.

Ullrich fabrikaya her geldiğinde, bir kâbusa dalar gibi bu gürültüye daldığı duygusuna kapılıyordu: Makinelerin başındaki işçilerin anlaşılmaz derecede yabancı hareketleri.

Dev bir presin önünde yaşlıca bir adam duruyordu. Adam kalıbın üzerine sağ eliyle çelik boruyu geçirir geçirmez devasa blok tıslayarak aşağı iniyordu. Sonra sol eliyle boruyu kalıptan çıkarıp yenisini takıyordu. Blok tıslayarak aşağı iniyordu.

Fabrikanın bazı bölümlerinde Ullrich makinelerin titreşimini ayaklarında bir karıncalanma gibi hissediyordu. Alışkın olmadığı ağır güvenlik ayakkabılarıyla sürekli bir yere takılıp düşmekten korkuyordu. Dikkatli adımlar atarak transpaleti peşi sıra çekti. Küçük, düz paletin üzerinde iki malzeme sandığı vardı.

Ustabaşı, bu işi aptallar bile kıvırabilir, demişti Ullrich'e. Hangi parçaların hangi makinelere taşınması gerektiğini açıklamıştı. Ama açıklamanın tam ortasında canavar düdüğü ötmüş, hemen ardından da gürültü başlamıştı. Ullrich söylenenlerin gerisini duyamamıştı. Ustabaşının olağanüstü iri âdemelmasına bakmıştı. Kendi başına hareket ediyormuşa benzeyen âdemelması, ustabaşı konuşurken hızla inip çıkıyordu.

Ullrich ustabaşına, makinelere götüreceği parçalarla ne yapılacağını sormuştu. Ustabaşı dönüp giderken, ne fark eder, demişti. Saksonya şivesiyle konuşuyordu.

Ullrich tuhaf biçimli çelik parçalarla dolu sandıkları bir makineye götürmüş, parçalar makinede kesilmişti. Kulakları tırmalayan tiz bir cayırtı.

Ustabaşının bürosu fabrikanın ön tarafındaki cam bölmedeydi.

Fabrikanın beş numaralı kısmında dizel motorlar üretiliyor, demişti personel bürosunda çalışan eleman Ullrich'e, sonra başka sorulardan önce davranarak eklemişti: Gerisini pazartesi görürsünüz.

Fabrikanın sağ yan duvarında, motorların montajının yapıldığı uzun bir montaj tezgâhı uzanıyordu. Motor bloku tezgâhta duruyordu. İşçiler sırayla parçaları monte ediyordu.

Fabrikanın ortasında ve sol yan duvarda, Ullrich'in işlevlerini ancak kısmen tahmin edebildiği makineler sıralanıyordu. Presler, bileme, delgi ve freze makineleri. Ortadaki geniş koridorda, malzeme sandıklarıyla yüklü küçük forkliftler gidip geliyordu. Dar koridorlarda sandıklar elle çekilen transpaletlerle taşınıyordu.

Ullrich transpaletiyle koridorda ilerledi. Makinelerin

başındaki adamlar bağırarak bir şeyler söylediler. Ullrich hiçbir şey anlamadı. Ama adamlar sırıttı.

Pek çok işçi gömlek giymişti. Ullrich özel olarak bir iş tulumu satın almıştı kendine. Kimyasal madde kokan bu temiz iş tulumuyla kendini züppe gibi hissediyordu şimdi.

Malzeme sandıklarından biri gürültüyle aşağı yuvarlandı. Ullrich transpaleti bir freze makinesine çarpmıştı. Frezenin başındaki adam sırıttı. Bir başka adama yüksek sesle bir şey söyledi. İkisi de sırıttı. Ullrich eğilip parçaları toplamaya başladı. Üzerlerinde V biçiminde bir kabartı olan küçük çelik levhalar.

Birdenbire yanında iki çizme gördü. Başını kaldırıp baktı. Bir işçi ona bağırıyordu. Ullrich ayağa kalkıp kulağını adama yaklaştırdı.

Seni bekliyoruz. Lanet olsun. Hadisene.

Ullrich yerlerde sürünüp parçaları topladı. Transpaleti montaj tezgâhının öbür ucuna kadar çekti, sandıklardan birini güçlükle yukarı kaldırdı, ama işçi başını iki yana salladı. Yok.

Nereye, diye sordu Ullrich.

Adam burnunun ucunu sıvazladı, Ullrich'in zar zor yukarı kaldırdığı sandığa baktı, transpaletteki sandığın içine baktı, sonra da montaj tezgâhının öbür ucunu gösterdi.

Ullrich transpaleti dar koridorda olabildiğince hızlı çekip götürdü. Az önce ona bağıran adamı gördü. Ullrich sandıklardan birini kaldırıp montaj tezgâhına koydu. Ama adam başını iki yana salladı, diğer sandığı bir hamlede kaldırıp tezgâha koydu. Adam hiçbir şey söylememişti ama Ullrich adamın sandığın en az eforla nasıl kaldırılacağını göstermek istediğini anlamıştı. Ullrich'in montaj tezgâhının üzerine koymuş olduğu diğer sandığı zarif bir hamleyle tekrar arabaya koydu. Adam ona bir dirsek attı. Sırıtıyordu. Yanık tenli, genç bir yüz.

Yok, dedi, sandık şuraya götürülecek, bir makineyi gösteriyordu.

Ullrich sandıkla birlikte koridorda ilerledi.

Canavar düdüğünün uğultusuyla hemen hemen aynı anda gürültü de kesildi. Ama Ullrich uğultuyu kafasında her yere taşımaya devam etti. Sanki kulağında pamuk varmış gibi duyuyordu sesleri.

Uzun, dar bir mekân olan dinlenme salonunda sadece sıralar ve masalar vardı. Ullrich oturmak için boş bir yer aradı. Burası boş mu, diye sordu. Adam Ullrich'e hayretle baktıktan sonra, tabii, dedi ve biraz kenara kaydı. Ullrich oturdu. Sırtında ve kollarındaki ağrıyı hissetti. Ullrich molalarda işçilerle tartışabileceğini, işçilerin ona kim olduğunu, neden burada çalıştığını soracaklarını düşünmüştü. Ama hepsi de neredeyse aynı anda gazetelerini, *Bild* ve *Morgenpost*'u çıkardılar; okuyorlar, lokmalarını çiğniyorlar, arada bir de termoslarından bir yudum alıyorlardı. Zaman zaman biri bir şey söylüyordu: Emma, ha? Ne manyaktı. Hele Berti, nasıl da asıldı imdat frenine. Ama ofsayttı tabii.

Ullrich orada oturmuş lokmasını çiğniyor, gözünü karşısındaki duvardan ayırmıyordu. Duvara iki afiş raptiyelenmişti. Birinin üzerinde kırmızı bir başlık vardı: İLK-YARDIM. Hayata döndürmekle ilgili çeşitli pozisyonlar tasvir edilmişti. Suni teneffüs. Kırık kolun tahtayla nasıl bağlanacağı. Ullrich o dev presi ve elini tıslayarak inen blokun altına hızla daldırmak zorunda olan adamı düşündü.

Diğer afişte işveren ve çalışan hakları ve yükümlülükleri mevzuatı yer alıyordu. Ullrich lokmasını çiğnedi. Gazeteler hışırdadı. Arkalarda biri güldü. Birden yanındaki adam gazetesinin bir bölümünü Ullrich'in önüne uzattı. Ullrich gazeteye baktı: *Bild*. Tereddüt etti. Ama sonra, sağ ol, dedi. Kafasında hâlâ o uğultu vardı. Bir taksi şoförünün cinayete kurban gitmesiyle ilgili bir haber okudu. Canavar düdüğüyle yerinden sıçradı.

Ullrich transpaletini dikkatle koridorlarda çekti. Paleti kaldırma koluyla yukarı pompalamak hoşuna gidiyordu. Eziyetli olan, ağır sandıkların yukarı kaldırılmasıydı. Saat on bire doğru ikide bir saate bakmaya başladı. Öğle molasına kadar dakikaları saydı.

Renate'yle Nottker şimdi kahvaltı ediyor olmalıydılar.

Ustabaşı Ullrich'i eliyle yanına çağırdı. Ullrich'in freze makinelerindeki metal kıymıklarını toplayıp bir konteynere boşaltmasını istiyordu.

Ullrich bir an bir makinenin yanında durmuş, uzun, parlak metal kıymıklarının frezenin altından tiz bir cayırtıyla lüle lüle çıkmasını seyretmişti. Makinenin başındaki adam kesilen metal parçaya dikkatle bakıyordu.

Eğlenceli, dedi Ullrich.

Adam Ullrich'e soran gözlerle baktı. Çam yarması gibi bir herifti, Ullrich'ten neredeyse bir baş daha uzundu.

Eğlenceli, diye haykırdı Ullrich.

Adam aniden gözlerini kısıp Ullrich'e dik dik bakıyor. Sonra bir başkasına bağırarak bir şeyler söylüyor. Ullrich hiçbir şey anlamıyor. Metal kıymıklarıyla dolu sandıkları arabaya koyup atık konteynerine götürüyor. Boş sandıkları tekrar freze makinelerinin yanına bırakıyor.

N'aber tatlım, diyor biri.

Ullrich gülümsemeye çalışıyor.

Yahu, ben burada kadın yok sanıyordum, diyor çam yarması.

Öğleden sonra saat dörtte canavar düdüğü nihayet öttüğünde, Ullrich'in ellerinde su toplayan yerler patlamıştı. Ullrich kart basma saatinde kartını bastı. Fabrikadan dışarı çıkınca, ılık rüzgârı teninde hissetti. Bir durak yürümeye karar verdi. Derin derin nefes aldı. Başının içinde o uğultu. Ama fabrikanın kapısından çıkınca o da diğerleriyle birlikte doğruca metro istasyonuna gitti. Yürürken sırtı ağrıyordu. Kapıda Renate elinden çantasını aldı.

Nasıl geçti?

Ne gürültü, dedi Ullrich ve kendini koltuğa attı, tarifsiz bir gürültü.

Nottker'den pikabın sesini kısmasını istedi.

Ama onun dışında memnunsun herhalde, dedi Nottker. Bu sözleri hiç kekelemeden ve alaycı bir ses tonuyla söylemişti.

Gece Ullrich uyuyamadı. Çalar saate rağmen uyuyup kalmaktan korkuyordu.

Ullrich kendini kapı aralığından son anda içeri attı. Arkasında kapılar tıslayarak kapandı. Çantasını kendine doğru çekmeye çalıştı.

İtmesenize, dedi bir kız öfkeyle.

Ullrich kızın yorgun yüzünü gördü. Gözleri siyah sürmelerle parantez içine alınmıştı sanki.

Kimse konuşmuyordu. Yalnızca tekerleklerin takırtısı ve virajlardaki metalik cıvıltı. Sanki ayakta, gözleri açık uyuyor gibiydiler. Bir yer kapmayı başaran gazetesini okuyordu. Dışarıda güneş cılız cılız parlıyordu. Gökyüzünde pofuduk bulutlar. Uykusuzluktan gözleri yanıyordu Ullrich'in. Gürültüyü düşündü. Ağır malzeme sandıklarını. Barmbek'te inmeyip gemi iskelelerine kadar gitmeyi geçirdi aklından. Sabah serinliğinde Elbe kıyısında oturmak. Sonraki günlerde personel bürosuna gidip çıkış belgelerini alabilirdi.

Bazen, sınav yapılacağı günler, yataktan çıkmamaya çalışırdı. Annesi bir kez daha gelip her zamanki gibi gülerek yorganı üstünden çektiğinde, hasta olduğunu söylerdi. Ateşin mi var? Annesi sıcacık, yumuşak elini alnına koyardı. Sonra termometreyi getirirdi. Ateşini popodan ölçmesini isterdi, bu daha kesin sonuç verirdi çünkü. Annesi odadan çıkardı. Ullrich termometreyi hızla çarşafa sürterdi. 38 derece, bu yeterliydi. Sonra annesi okula bir mazeret notu yazardı.

Ullrich, Barmbek'te indi.

Saat yediye geliyordu. Erkekler ve kadınlar fabrika kapısının önüne doluşmuşlardı. Ullrich dar kapıdan, kapıdaki görevlinin iş güvenliğinden bir adamla durduğu camın önünden geçti.

Duvarların ve parmaklıkların yüksekliği Ullrich'i şaşırtmıştı.

Doğruymuş gerçekten, diye düşünmüştü, aynı hapishane gibi.

Kartını basarken, kart basma saati 6.56'dan 6.58'e ilerlemişti.

Canavar düdüğü. Sonra yine o gürültü.

Ullrich malzeme sandıklarıyla yüklü transpaleti koridorlarda çekerek bir makineden diğerine gitti.

Makinelerden biri demir levhadan kesip çıkardığı böbrek biçimli parçalara otomatik olarak kaynak yapıyordu. Ullrich incecik ışının kavislere ağır ağır ve titizlikle kaynak yapmasını seyretti. Bir adam parçayı sıkıca tutan bir maşayı öne itti. Sonra, düğmeye basılınca, cihaz parçayı kesip ayırdı. Adam maşayı gevşetti, parçayı kıskaçla tutup metal bir sandığa attı.

Ullrich makinenin nasıl ayarlandığını öğrenmek istedi. Ama adam Almanca bilmiyordu, sadece gülümsüyor, evet, hayır, diyordu. Sonra anadilinde bir şey söyledi. Ullrich onun Yunanlı olduğunu tahmin etti.

Öğle molasında Ullrich'in uzun saçına güldüler yine. Ullrich de onlarla birlikte gülmeye çalıştı. Şimdi biri ona üniversite öğrencisi misin diye sorsa, inkâr ederdi. Bacaklarını iyice açarak oturmaya çalıştı. Sigarasını ağır ağır tüttürdü. Birdenbire konuşmalar kesildi. Diğerleri başlarını gazetelerinden kaldırdılar. Yarın grup sözcülerinin toplantısı varmış, dedi Roland. Biri kahvaltı salonunun ne durumda olduğunu sordu, ne zamandır boyanması gerekiyordu.

Moladan sonra Ullrich transpaleti yine koridorlarda çekip montaj tezgâhlarına sandık taşıdı.

Bir ara yapacak işi kalmadığında kaynak otomatına gitti. Makine demir levhadan böbrek biçimli parçalar kesip çıkarmaya devam ediyordu. Bu makine nasıl ayarlanıyordu acaba? Kaynak aparatı bir vincin ucunda asılıydı. Yan tarafta bir gösterge levhası vardı. Düğmeler, kollar ve minik lambalar. Yunanlı sırıttı. Ullrich sırıttı. Yunanlı makinenin üzerine yeni bir demir levha koydu. Ullrich gösterge levhasındaki skalayı inceledi. Parmağını bir düğmeye dokundurdu.

Eğlenceli, dedi Ullrich ve Yunanlı'ya sırıttı.

Yunanlı ne dediğini anlamamıştı ama yine de sırıttı.

Sonra makineyi çalıştırdı. Makine demir levhada bir çentik açıyor. Yunanlı cihazı kapatıyor. Ullrich'e bakıyor. Ullrich Yunanlı'ya bakıyor.

Ne salağım, diye düşünüyor Ullrich ve birden korkuya kapılıyor.

Yunanlı omuzlarını silkiyor. Belli ki makineyi yeniden ayarlamayı bilmiyor. Ullrich bir Alman işçiye soruyor.

O da, ayarlayıcının gelmesi lazım, diyor.

Ayarlayıcı geldi.

Ne salak herif.

Hayır, ben yaptım, dedi Ullrich.

Ama öğle molasında kimse Ullrich'e sataşmadı. Yunanlı dinlenme salonunda yoktu. Belki şimdi fazladan mesai yapması gerekiyordu. Ullrich gözünü önündeki *Morgenpost*'a dikti. Ama dikkatini verip okuyamadı.

Daha sonra Yunanlı'ya bir kola götürdü. Yunanlı ona başını salladı. Makine levhadan böbrek biçiminde parçalar çıkarıyordu yine.

Ullrich'i elinde kola şişesiyle gören ustabaşı onu yanına çağırdı. Ullrich'ten yerlerdeki şişeleri toplamasını istedi. Ullrich transpaletle bir makineden diğerine gitti. Freze makinesinin orada yerden bir şişe almak için eğildiğinde, çam yarması saçına yağ döktü.

Herkes güldü.

Yetti artık, diye düşündü Ullrich.

Daha önce bir seyahat acentesinden teklif almıştı. İngilizce ve Fransızca bildiği için orada buradakinin neredeyse iki katını kazanıyor olacaktı.

Prolet kültü, demişti Nottker.

Ullrich tanspaletle yanından geçerken Roland ona bir avuç üstüpü uzattı. Ullrich bununla saçını temizledi.

Ullrich'in ellerinde su toplayıp patlamış yerler yanıyordu. Kafasındaki uğultu. Daha sonra soyunma odasında çam yarması, vay, hâlâ yaşıyor musun, dedi. Sırıttı. Adım Erich.

Bir hafta sonra Ullrich frezelerin cayırtısını, matkap-

ların takırtısını, motorların uğultusunu birbirinden ayırt edebilir olmuştu.

Transpaletini hiçbir yere çarpmadan koridorlarda peşi sıra çekiyordu. Bazen ıslık çalıyordu: *See you later alligator.* İşçilerin birbirlerine ne seslendiklerini de anlıyordu artık. (Kerteriz edin! Eğer ustabaşı o tarafa geliyorsa.)

Arada bir kendine ayıracak zamanı da oluyordu artık. O zaman tuvalette oturup kitap okuyordu: Markoviç, *Hümanizm ve Ahlak Felsefesi.*[1] İş tulumuyla klozetin üstüne oturuyordu. Bir sigara yakıyordu. İlk nefes. Renate ve Nottker henüz uyuyorlardı.

Dün akşam Renate, Ullrich'le konuşmak istemişti. Ullrich'in küçük odasına gelmiş, artık bu konuyu konuşmalıyız, deyip şiltenin üzerine oturmuştu.

Yüzünü göremiyoruz artık. Akşam erkenden yatıyor, sabah erkenden çıkıyorsun.

Vakur bir ciddiyetle, neden yapıyorsun bunu, diye sormuştu Ullrich'e. Saat sabahın ikisi olduğunda hâlâ soruyordu: Neden yapıyorsun bunu?

Klozetleri ayıran paneller siyah-beyaz karolu zeminin iki karış üzerinde başlıyordu. (Neden acaba?) Ullrich aşağı indirilmiş mavi bir pantolunun altında siyah bir ayakkabı burnu gördü. Bir gazete hışırdadı, osuruk, sonra da klozete şak diye düştü.

Bir akşam Petersen telefon açmıştı. Petersen bir çırak grubunu örgütlemişti. Gelecek cuma tekrar toplanacaklardı. Bu bir taban grup olacak. *Grünes Eck*'in arka odasında buluşuyoruz.

Senin de geleceğini varsayabilir miyiz, diye sormuştu Petersen.

Evet, demişti Ullrich telefonda.

Yan tarafta klozetin gurultusu, sonra suyun şırıltısı duyuldu. Mavi pantolon tekrar yukarı çekildi, kapı açıldı, sonra çarpıldı. Bir başkası gelip de yere bir pantolon yine

[1] Genç kuşak Marksistlerden Yugoslav bilim insanı Mihailo Markoviç'in bu kitabı (Almancası: *Dialektik der Praxis*), 1998'de *Hümanizm ve Ahlak Felsefesi* adıyla Toplumsal Dönüşüm Yayınları tarafından yayınlandı. (Ç.N.)

halka halka yığıldığında, Ullrich ayağa kalktı.

Lavabolara gitti. Hemen hemen kör aynada yüzünü inceledi. Yorgun, solgun bir yüz, diye düşündü. Saçını kestirmek istemişti. Ama Renate şiddetle karşı çıkmıştı: Eğer bunu yaparsan, çok ama çok kızarım.

Ellerini kumlu sabunla ovdu. Sabun bademezmesi kokuyordu. Elinin derisi soyulmuş yerleri yanıyordu.

Neden bunu yapıyorsun, diye sorup durmuştu Renate.

Cumartesi günü Ullrich saat yedide uyanmıştı. Saatine bakınca yüreği ağzına geldi. Sonra cumartesi olduğunu hatırladı. Tekrar uykuya daldı. Saat dokuzda kalktı. Renate henüz uyuyordu. Ullrich kahvaltı etti. Sonra küçük odasında oturdu. Yazı masasının üzerinde daktilosunun yağladığı parçaları duruyordu hâlâ. Daktiloyu tekrar monte etmeye başladı.

Saat on bire doğru Renate odaya geldi ve Ullrich kalktığında uyandığını iddia etti. Lapsang Souchong çayı içiyordu.

Ne zamandan beri içiyorsun bunu, diye sordu Ullrich hayretle.

Birkaç gündür. Portakal çiçeği çayından gına gelmişti artık.

Ullrich onun karşısında oturup lokmasını çiğnemesini seyretti. Garip bir uyuşuklukla çiğniyor, diye düşündü.

O kadar uzaksın ki, dedi Renate ve elini ona uzattı.

Ursula'nın evden taşınmak istediğini anlattı sonra, gelecek hafta gidiyordu. Bir başka hostesle birlikte modern bir binada daire kiralamıştı.

Peki Nottker?

Morali bozuk. Öylece oturuyor, sürekli düşünüp duruyor, cigaralık içiyor. Dün *Cosinus*'taydık. Orada otururken aniden, tökezleme yerleri döneminin geride kaldığını iddia etti.

Bu arada, *Cosinus*'ta şu tiyatro öğrencisiyle de tekrar karşılaşmışlardı, hani şu lepiska saçlı çocukla. Hareket

egzersizi yapmak istiyor, yeni bir tiyatro için. Yepyeni bir şey. Uçuk biri.

Ullrich dışarı çıkmak istiyordu.

Bu havada mı, dedi Renate.

Ullrich tek başına Blankenese'ye gitti. Elbe kıyısına uzanan uzun taş merdiveni koşarak indi. Rüzgâra karşı Falkensteiner Ufer'e kadar yürüdü. Çalılıkların arkasında kumlara oturdu. Rüzgârdan korunduğu için aniden ısınmıştı. Bir an sanki bir film izlediği duygusuna kapıldı: suları kabarmış koyu yeşil Elbe, geçip giden gemiler, martılar, kazıklar, nehrin ortasında fundalıklarla kaplı Schweinesand Adası.

Kumlara uzandı. Ama sonra, böyle kumun içinde yatarken, kıyıya vurmuş bir ceset sanılacağını, kıyıda gezintiye çıkanları korkutacağını düşündü. Doğrulup oturdu.

Bir keresinde öğle molasında ücret-fiyat sarmalı hakkında konuşmuşlardı. Ullrich bunun yanlış olduğunu, bir fiyat-kâr sarmalından söz edilmesi gerektiğini söylemişti.

Neden?

Şimdi, kapiler[1] nasıl kâr ediyor? Çok basit, biz (Ullrich biz diyebiliyordu) gıda maddelerimizi falan kazanmak için gereken zamandan daha fazla çalışıyoruz. Roland masadaki sohbetini yarıda kesmiş, Ullrich'i dinliyordu. Masada kimseden çıt çıkmıyordu. Şimdi sadece Ullrich konuşuyordu.

Gereken zaman aşağı yukarı dört saat. Dört saatin üzerindeki çalışmamızın karşılığı bize ödenmiyor, bunu makinelere sahip olan kapiler ceplerine indiriyorlar. Bu, artı çalışma. Ve biz bu artı çalışmayla artı değer üretiyoruz.

Birdenbire herkes gülmüştü. Gürül gürül bir kahkaha. Çünkü Ullrich, Kuzey Almanya ağzıyla konuşmaya çalışmıştı.

Sonra Roland devreye girmişti. Roland, Ullrich'in söylediklerini bir hesapla kanıtlayabiliyordu. Bir dizel motor kaç para, ücretler ne kadar, diğer masraflar, makineler,

[1] Ullrich kapitalistler sözcüğünü kapiler diye kısaltıyor. (Ç.N.)

elektrik, sonra geriye ne kalıyor? Rakamlar Roland'ın kafasındaydı.

Ullrich sermaye israfından söz etti. Örneğin, çabuk paslanan egzoz boruları, dedi Roland. Krom parçalar, diye ekledi Ullrich. Silahlanmaya ayrılan bütçe, diye tamamladı Roland. Bu bütçe yarıya indirilse, dedi Ullrich, kalan para da bütçe kısıldığı için işten çıkarılan silah sanayisi işçilerine verilse, iktisat açısından değişen hiçbir şey olmazdı. Parayı okul ve hastane yapımında kullanmak daha iyi olurdu tabii, dedi Roland sırıtarak.

Ne kadar kolay, diye düşündü Ullrich. Böyle nefes nefese, mutluluk içinde konuşurken, uzun bir yürüyüşten sonra hedefe varmış gibi hissediyordu, bu dinlenme salonunda, bu masada.

Diğerleri oturmuş dinliyorlar, sorular soruyorlardı. Erich ikide bir başını kaşıyordu. Masadaki gazeteler unutulmuştu.

Orada Roland'la yan yana, omuz omuza konuşurlarken, biri görüş bildirir, diğeri bunu bir örnekle desteklerken, Ullrich'e ikisi de uzun zamandan beri bu tartışmaya hazırlanmış gibi geldi.

Fakat sonra Roland'la Ullrich aniden zıtlaşmışlardı. Erich, Demokratik Almanya'yı sormuştu.

Sözünü ettiğim yeni toplumun, demişti Ullrich, mevcut sosyalist toplumlarla bir ilgisi yok. O bambaşka bir şeyden söz ediyordu. Bu nedenle Demokratik Almanya bir örnek oluşturmuyordu.

Demokratik Almanya iyi bir örnek, demişti Roland, örneğin sağlık sistemi, fabrikalarda işçilerin demokratik bir biçimde yönetime katılması, kreşler, düşük kiralar. Yükselmeyen fiyatlar.

Peki ya halkın yetersiz siyasi bilinci, diye sordu Ullrich, berbat enformasyon politikası, fonksiyonerlerin oportünizmi?

Sen hiç karşı tarafa gittin mi, diye sözünü kesmişti Roland.

Batı'nın tüketim davranışlarına uyum sağlama çaba-

sı nedeniyle ortaya çıkan yabancılaşma belirtileri. Eski toplumun o devasa izleri, diyen Ullrich, Lefèbvre'dan alıntı yapmıştı.

Ama o sırada diğerleri onu dinlemiyorlardı artık.

Sadece biri, öbür tarafta soğanın kaç para olduğunu sormuştu.

Büyük bir İskandinav gemisi geçti. Aniden, gemi geçtikten çok sonra dalgalar kirli kumsala vurdu.

Ullrich üşümüştü. Ayağa kalkıp koşmaya başladı. Kıyı boyunca nefes nefese koştu. Bacakları kendiliğinden koşuyordu sanki. Kıyıda dolaşanlar durup arkasından baktılar.

11

Bir akşam ansızın çıkıp gelmişti lepiska saçlı tiyatro öğrencisi Christian. Sırtında kürk mantosu, başında kenarları sarkık kocaman bir şapka, saçı arkada örülü, ortak salonda dikiliyordu. Mümkünse sadece bir geceliğine kalmak istiyordu. Çünkü evde kavga çıkmıştı, aniden, durup dururken. Birlikte yaşadığı kadın, Thalia Tiyatrosu'nda bir oyuncu, ona birdenbire bağırmıştı. Christian çavdar ekmeği dilimlerini poşete koymayı unutmuştu. Bunlar kupkuru olacak, sense burada serserilik yapıyorsun, diye bağırmıştı kadın. Oysa Christian o sırada nefes egzersizi yapıyordu. Hemen sıvışmıştı. Eşyalarını daha sonra gidip alacaktı.

Ortak salondaki kanepenin üzerinde yatabilir, diye önerdi Renate.

Ertesi akşam Ullrich fabrikadan eve geldiğinde, Christian, üzerinde Ullrich'in kazağı, kanepeye uzanmış Bob Dylan dinliyordu. Eşyalarını almaya yarın gidecekti. Renate ona şimdilik Ullrich'in kazaklarından birini ödünç vermişti.

Gece Ullrich Renate'ye, herif lepiska saçlı bir Çinli'ye benziyor, dedi.

Ertesi akşam Christian, artık gidip eşyalarımı almam

lazım, dedi. Koltukta oturuyordu. Bacaklarını koltuğun kolundan aşağı sarkıtmıştı. Ayaklarında: Nottker'in yeni süet çizmeleri.

Belki eşyası falan yoktur, dedi Ullrich.

Ne yaparsın işte, dedi Nottker, ayakkabıları su çekiyormuş, onlarla dışarı çıkamaz ki, oysa kendine bir oda araması lazım.

Christian'ın paraya ihtiyacı vardı.

Herkes ortaya bir şeyler koyar, olur biter, diye önerdi Renate.

Ullrich'in içinden, ne demek olur biter, ben günde sekiz saat eşek gibi çalışıyorum, demek geldi. Ama sonra, ilk başta kendisi de parasızken diğerlerinin ortaya bir şeyler koyduğunu anımsayıp sustu. (O zaman Ursula ne düşünmüştü acaba?)

Ullrich sabahları erkenden, dışarısı henüz karanlıkken evden çıkıyor (Renate her sabah uykusundan uyanmasın diye Ullrich küçük odaya taşınmıştı), akşamları, dışarıda hava kararınca eve dönüyordu, mutfakta aceleyle bir-iki salamlı ekmek dilimi atıştırdıktan sonra da kendini koltuğa atıyor, bacaklarını sehpaya uzatıp kitap okuyordu. Lenin, *Ne Yapmalı?* (Roland bahsetmişti bu kitaptan.)

O zamanlar da Christian genellikle halının üzerine uzanmış, nefes egzersizi yapıyor oluyordu.

İnsan doğru nefes aldığında, aşağıdan yani, ve karnını gösteriyordu, doğru biçimde konuştuğunda, ses telleriyle değil de, kafasında, yani burada, soğuk algınlığına yakalanmaz, endişe duygusundan da kurtulur.

Bazı akşamüzerleri Ullrich eve geldiğinde, Renate, Nottker ve Christian ortak salonda durmuş, ağızları kapalı mmmmm sesi çıkarıyorlardı.

İşte o zaman ses nihayet kafanın içindeydi.

Peki neden, diye soracaktır okuyucu, spontan hareket, en az direncin gösterildiği hareket, neden özellikle de burjuva ideolojisinin iktidarına yol açıyor? Nedeni basit, çünkü burjuva ideolojisinin kökeni sosyalist ideolojiden

çok daha eskiye dayanıyor, çünkü daha çok yönlü bir gelişime sahip, çünkü yayılma araçları karşılaştırılamayacak kadar çok.

Asıl hastalık kapitalizm değil, demişti Christian, asıl hastalık yaşam tarzından, yiyeceklerden, havadan, ruh halinden kaynaklanıyor. Örneğin Abhazyalılar. Kısmen yüz altmış yaşından fazla yaşıyorlar. Yüz on yaşındayken bile çocuk sahibi olabiliyorlar. Fazla yemiyorlar, ama yediklerini küçük lokmalar halinde iyice çiğniyorlar ve yemekten sonra yirmi dakika ayakta duruyorlar. Sonra aşağı yukarı on dakika volta atıyorlar, ondan sonra da yatmaya gidiyorlar.

Örneğin mısır, hiç mısır yediniz mi, yeni olgunlaşmış, taneler yumuşayıncaya kadar haşlanmış mısır?

Christian mısır lapası pişirdi.

Berbat bir bulamaç, dedi Ullrich.

Ama mısır koçanlarını haşlayıp yumuşak tanelerini kemirmek de mümkün.

Ullrich cumartesi günü Nottker, Renate ve Christian'la birlikte mısır kemirdi.

Abhazyalılar çay kahve içmedikleri gibi, sigara da pek içmiyorlar. Tatlandırmak için şeker değil, bal kullanıyorlar.

Ullrich yavaşça su doldurdu çaydanlığa. Dışarısı henüz karanlıktı. Kaynamış suyu Nescafe'nin üzerine döktü. Şekeri aradı. Şeker yok olmuştu. Masanın üzerinde büyük bir bal kavanozu duruyordu. Ullrich acı kahveyi yudumlarken, Christian'ın tahıl taneleri ıslattığı üç küçük kâseye dik dik baktı.

Mutlaka sen de denemelisin, demişti Renate, sosis yok, sadece buğday filizcikleri, insan kendini gerçekten de daha iyi hissediyor. Bunu Nottker de doğrulamıştı.

Şey gibi sanki, karşılaştırabileceği bir şey aramış ama bulamamıştı.

Deneyip görmen lazım.

Ullrich dört gün et yememişti. Akşamları buğday filizciklerini yumuşasınlar diye suya koymuş, sabahları filizcikleri, koyun peynirini ve elmaları rahat rahat çiğne-

mek için on beş dakika erken kalkmıştı.

Dördüncü gün fabrikada aniden başı döndü. Kendini bitkin hissediyordu. Sandıkları montaj tezgâhının üzerine kaldırmakta zorlanıyordu.

Akşam Christian, sırtında Ullrich'in gömleği, ayağında Ullrich'in çorapları, bunun gayet anlaşılır bir şey olduğunu iddia etmişti. Ullrich molalarda tıkınıyor olsa gerekti. Küçük lokmaları, demişti Christian, iyice çiğneyip tükürükle ıslatmak gerekiyor.

Dinlenme salonunda otururken Ullrich'in önünde ekmekle sucuk yerine yoğurtlu müsliyle elma vardı.

Roland, zor durumda mısın, diye sormuş, başparmağını işaretparmağını sürtmüştü. Ullrich'e borç vermeye kalkmıştı.

Canavar düdüğünden sonra Erich, o çam yarması, lavaboda onu bir kenara çekmiş, mangır lazım mı, diye sormuştu.

Akşam Ullrich ekmeğinin üzerine yine bol miktarda Mortadella sucuğu koymuştu. Christian başını iki yana sallamakla yetinmişti. Renate, Ullrich'e endişeyle bakmıştı.

Sonra ortak salona gitmişlerdi. Ullrich kitap okuyordu. Christian *MC 5*'i koydu. Müzik gümbür gümbür çalmaya başladı. Ullrich küçük odasına gitti. Okumaya çalıştı. Oda buz gibiydi. Tekrar ortak salona gitti.

İki kadeh kırmızı şarap içti. Satırların anlamını zorlukla çözüyordu sanki.

Müziği biraz kısanıza, dedi Ullrich. Dayanılır gibi değil, lanet olsun.

Müzik kafanın içinde çalmalı, dedi Christian. Yoksa radyoda Heintje dinle daha iyi.

O zaman Ullrich yerinden kalktı. Son zamanlarda sanki irileştiğini hissediyordu. (Gerçekten de kilo almıştı.) Pikaba gidip müziğin sesini kıstı. *MC 5* çok sessiz çalıyordu şimdi.

Kavga çıkacağı zaman endişeli bir huzursuzluk (ter

boşanması, boğazın düğümlenmesi) duymuyordu ne zamandır, tersine, artık daha sakindi. O zamanlar bazen içinden karşısındakine vurmak geliyordu.

Ama Christian pikabın sesini açmadı.

Daha sonra Ullrich Renate'yle yatakta yatarken, Renate ona davranış biçiminin hiç de sosyal olmadığını söylemişti. Sırf fabrikada çalışma takıntısı var diye herkesin üzerinde baskı kuramazdı ki.

Bir pazar günü kahvaltıda Christian, Gatow'daki ressam arkadaşından bahsetti. Arkadaşı Gatow'da sadece 300 marka bir çiftlik kiralamıştı, hem de ahırı ve bahçesiyle birlikte. Gatow'da başka boş çiftlikler de vardı. Şehir dışında hava henüz zehirlenmemiş, ortalık sessiz sakin, trafik yok, sınır bölgesi, insan orada kendini bulabilir.

Organik sebze yetiştirilebilir nihayet, suni gübre yok, zehirli gazlar yok, kirletilmiş nehirler yok. Örneğin Ren Nehri, yakında oraya dört santral kurulacağını düşünmek bile tüyler ürpertici. O zaman Ren fokur fokur kaynayacak. Doğanın dengesi bozuldu.

Ullrich itiraz etti: Bunun nedeni uygarlık değil, toplum sistemi. İşe oradan başlamak lazım.

Öyle mi, dedi Christian, bu deforme olmuş tiplerle mi? Önce insanı değiştirmek gerek, işe en basit şeyle başlamak gerek, en önemli şeyle, yiyeceklerle.

Tüm muhalif grupların bu mücadeleyi ve bu partiyi kendi güçleri ölçüsünde destekleyebilmesi ve bunu gerçekten de yapabilmesi için, böylesine geniş kapsamlı bir siyasi mücadeleyi örgütleme görevini partimiz önderliğinde üstlenmeliyiz.

Eylül ayı sonunda Biafra'da her gün 8000 ila 10000 insan açlıktan ölüyor. İsyancıların elinde bir tek Umuahia şehri kaldı.

Vietnam'da kimyasal madde püskürten uçak filosundaki uçakların sayısı dörtten sekize çıkarılıyor. Ekim ayında filoya C 123 tipi dört uçağın daha eklenmesi öngörülüyor.

Şimdiye dek sadece Güney Vietnam'da on iki bin kilometrekareden fazla orman kimyasallarla tahrip edildi.

İçişleri Bakanı Benda, Federal Sınır Koruma Polisi'ni "içimizdeki provokatörlere" karşı daha donanımlı hale getirmeyi amaçlıyor. Yurtiçinde "nüfusun yoğun olduğu sanayi bölgelerinde" (Benda) konuşlandırılacak sınır koruma birimlerinin "acil durumda" derhal müdahale edebilmeleri sağlanacak.

Eylül ayının son haftasında Alman Komünist Partisi kuruluyor.

Roland partiye üye oluyor.

Dinlenme salonunda buna, Roland'ın yasadışı KPD[1] üyesi olduğunu bilmeyen Ullrich dışında kimse şaşırmadı. Dört gün sonra fabrikada komünist bir işçi temsilcisi grubu da vardı artık. Grup üç kişiden oluşuyordu. Ullrich diğer iki kişiyi tanımıyordu, onlar fabrikanın başka bölümlerinde çalışıyorlardı.

Ullrich bir kez daha bodruma gitmişti. Bodrumda Varşova Paktı ülkelerinin Çekoslovakya'yı işgal etmesini tartışıyorlardı hâlâ.

Çeşitli gruplar işgalin yargılanması ve Sovyetler Birliği'nin politikasının reddedilmesi konusunda hemfikir olmalarına rağmen, yargılamanın doğru genel çizgiden bakılarak yapılıp yapılmadığını şiddetle tartışıyorlardı. Fakat gruplar birbirini yanlış genel çizgiyi temsil etmekle suçladığından, müdahalenin yargılanmasıyla ilgili gerekçeler de haliyle yanlış, yani oportünistti.

Ullrich yeni çıkmış pek çok kısaltmanın -ROTZPO, SLB, WISO-ML, ISK, FDLP, EAK- ne anlama geldiğini bilmiyordu.

Yoğun sigara dumanından gözleri yaşarmıştı. Fazla kalmadan gitmişti.

Grünes Eck'in arka odasında da Çekoslovakya'yı tartışmışlardı, ama çok kısaca (Petersen: Moskova'daki sos-

[1] Kommunistische Partei Deutschlands; Almanya Komünist Partisi. (Ç.N.)

yal bürokratlar). Petersen'in kurduğu fabrika taban grubu, beş çırak ve genç bir işçi, her cuma orada buluşuyordu. Birlikte *Ücret, Fiyat ve Kâr*'ı[1] okuyorlardı. Petersen gelir vergisi sorunsalını ayrıntılarıyla öğrenmişti. İş arkadaşlarının yıllık vergi iadesi formlarını doldurmasına yardım etmek istiyordu.

Belki bu şekilde işçilerle yakınlık kurulabilir, demişti. Buluşmalara bazen Tammo da geliyordu. Masmavi gözlü, siyah saçlı, ufak tefek bir üniversite öğrencisi olan Tammo, fabrika grupları kurmanın öneminden söz ediyordu her defasında.

Tammo bir fabrikada çalışmıyordu.

Üniversitelerdeki muhafazakârlığı kırın, diye bağırıyordu. Soyut ahlaki enternasyonalizmin ortadan kaldırılması şart. Kitlelerin harekete geçirilmesi şart.

Tammo sanki herkesi gaza getirmek zorundaymış gibi konuşuyordu.

İşaretparmağıyla çırakları gösteriyordu: Devrimci cephe, sonra da parmağını havaya kaldırıyordu: Radikal mücadelenin fabrikalara taşınması lazım. Sendikaları yok edin.

Bir cumartesi gecesi ortak salonda oturmuş, bir Hitchcock filmi (*Görünmez Adam*) seyrediyorlardı. Birdenbire kapı zili çaldı. Roland. Ullrich onu ortak salona götürdü. Rahatsız olmayın, dedi Roland ve Renate'nin elini sıktı, Ullrich'le kısaca görüşmek istiyordu sadece. Lapsang çayı teklifini kibarca reddetti. Ullrich'in küçük odasına gittiler. Acayip soğuk burası, dedi Roland ve paltosunun cebinden katlanmış bir kâğıt çıkardı.

Bu bir bildiri olacak. Hata falan var mı, bir okusana.

Nihai montajda parça başı iş için belirlenmiş sürenin kısaltılması planlanıyordu.

Nereden biliyorsunuz, diye sordu Ullrich.

Paltosuyla sandalyede oturan Roland, biliyoruz işte, demekle yetindi. Bildirinin pazartesi dağıtılması gerekiyor.

[1] Karl Marx'ın özgün adı *Lohn, Preis, Profit* olan kitabı. (Ç.N.)

Ullrich metni dikkatle okumuştu ama sadece iki virgül eklemişti. Metni kısaltmayı önerdi.

Çok iyi, dedi Roland ve dairenin kapısında Ullrich'in koluna dostça vurdu.

Ullrich ortak salona dönünce, nasıl buldunuz onu, diye sordu. Fabrikada aynı bölümde çalışıyoruz. Komünist.

Eğlenceli, dedi Nottker.

Nasıl yani, diye sordu Ullrich.

Ne biçim gözleri var, dedi Renate, cam bilye gibi.

Nottker, Beethoven'ın beşincisini koydu.

Kafaları dumanlıydı yine. Ullrich üstüne parkasını alıp küçük odasına gitti.

Sendeki bu okuma kudurukluğu, demişti bir keresinde Renate Ullrich'e, kim ısırdı seni böyle. Sonra Ullrich'in yürüyüşünü taklit ederek ağır ağır, sallana sallana yürümüştü. Bu sende yeni, diye iddia ediyordu. Yürüyüşünü bile değiştirdin.

Pazartesi sabahı daha soyunma odasındayken okundu bildiriler. Bağırtılar. Küfürler. Sorular. Fabrikada canavar düdüğü çaldıktan sonra bugün her zamankinden daha yavaş ve ağırdan başlayan gürültüde bile garip bir huzursuzluk vardı. Ullrich işçilerin ikişer üçer bir araya gelip konuştuklarını görüyordu.

Tuvaletlere bile asılmıştı bildiriler. Seloteyple kapıya tutturulmuşlardı. Tuvalet duvarlarından birinde şöyle bir cümle de vardı artık: *Parça başı iş parçalanmaktır.*

Ustabaşının cam bölmesine takım elbiseli ya da ceketli tipler girip çıkıyordu. Bölüm şefleri, personel şefi ve yönetim kurulundan kişiler.

Ullrich bir malzeme sandığını montaj tezgâhına koyarken Roland ona dönüp, hepsinin eli ayağına dolaştı, dedi.

Evdeki akşam yemeğinde Ullrich yağlı ekmeğini havada heyecanla salladı: Kahvaltı molasında kimse futbol muhabbeti yapmadı, oysa HSV bir maçı daha rezil etmişti. Roland konuşmaya başlayınca salonda müthiş bir sessizlik oldu.

Şşşt, dedi Renate lokmasını çiğnerken.

Yemekte insanın kendini dinlemesi lazım, dedi Christian.

Kıçımı yalayın siz, diye bağırarak ayağa fırladı Ullrich, tahıl fanatikleri sizi.

Dışarı koştu. Evin önünde, nereye gideceğini düşündü. Metroya binip Petersen'e gitti.

Grev, dedi Petersen, grev yapılması lazım. Yan tarafta Petersen'in ev sahibesinin havlar gibi öksürdüğü duyuluyordu yine.

Nihayet yumruğu indirmek.

Ben de öyle dedim, dedi Ullrich, ama Roland durumu farklı değerlendiriyor, herkesin greve katılmayacağını, daha da önemlisi, sonuna kadar direnemeyeceğini söylüyor. Ayrıca bu yalnızca bir söylenti, bilgiler el altından verilmiş.

O zaman beklemeleri gerekirdi. Sürenin kısaltılmasını beklemek, ondan sonra harekete geçmek. DKP'lilerin[1] eyleme zorlanmaları gerekiyor. Boktan bir şey. Nihayet tam grevlik bir durum ortaya çıkıyor ama bunlar yan çiziyor.

O kadar basit değil, dedi Ullrich. Böyle bir grev *happening* gerçekleştirmeye benzemez. Grevden inanılmaz sayıda insan etkilenir. Bunların aileleri var. Kadınların evde buna nasıl tepki vereceğini de düşünmek gerekir. Birdenbire Ullrich aynı Roland gibi konuştuğunu fark etti, oysa daha o sabah Roland'la tartışırken Petersen'in argümanlarını öne sürmüştü. Böyle bir grevde çuvallarsak, herkes birlikte hareket etmezse müthiş bir darbe alırız, demişti Roland Ullrich'e.

Boş laf, dedi Petersen. Neyin doğru olduğunu en iyi işçiler bilir.

Ve şimdi şunu iddia ediyorum: 1. Hiçbir devrimci hareket, istikrarlı olan ve sürekliliğini koruyan bir lider örgüt olmadan varlığını sürdüremez; 2. Spontan bir biçimde mücadelenin içine çekilen, hareketin temelini oluşturan ve ha-

[1] Deutsche Kommunistische Partei; Alman Komünist Partisi. (Ç.N.)

rekete katılan kitle ne kadar geniş olursa, böyle bir örgüt de o kadar gereklidir ve o kadar sağlam olmalıdır (aksi takdirde kitlenin az gelişmiş tabakalarını sürükleyip götürmek her türden demagog için çok kolay olacaktır).

Lister uğradı, dedi Renate akşam. Seninle konuşmak istiyordu. Demokratik Almanya'dan yeni gelmiş. Gözlerinde yine o pırıltı vardı, Demokratik Almanya pırıltısı.

Sopa yutmuş gibi dolanan bu tipleri gördükçe çıldırasım geliyor, bunlarda spontanlık diye bir şey kalmamış, dedi Christian.

Yerde halının üzerinde daire oluşturmuş, oturuyorlardı. Herkes birbirine dokunacaktı. Gözlerini kapatıp ötekinin yüzüne dokunmak, sonra bedenin biçimini, öteki bedenin sıcaklığını hissetmek.

Ullrich, Renate'nin yüzüne dokunmuştu, yumuşak, zarif bir yüz, ta ki Renate, ellerin ne kadar sert öyle, diyene kadar.

İki gün sonra fabrika yönetimi sürenin yeniden saptanacağını açıkladı (ondan önce Refa[1] uzmanları yalnızca yabancı işçilerde saat tutmuşlardı).

Geri adım attılar, dedi Roland. Ama yeni bir dönem başlıyor. Şimdilik yumuşamış ayaklarına yatıyorlar.

Daha sonra lavaboda Ullrich'e, cumartesi günü kız arkadaşınla bize gelsene, dedi, sekiz gibi.

Ullrich işçilerin akşamları iş çıkışında pek buluşmadıklarını biliyordu. Akşam olunca herkes kendi yoluna giderdi.

Bu alışılmadık bir durum, demişti Ullrich Renate'ye.

Roland'a ve karısına ne götürebileceğini cuma akşamından düşünmeye başladı. Şarap ya da çiçek. Ullrich kırmızı şaraptan yanaydı: Hiç olmazsa bir işe yarar.

Renate ise, illa bir şey götürülecekse, çiçek, dedi.

Cumartesi sabahı Ullrich üniversiteye yürüyüp ora-

[1] İş Tasarımı, İşletme Organizasyonu ve İş Geliştirme Birliği. (Ç.N.)

daki bir kitapçıdan Grünberg'in *Yanan Ruhr*'unu almıştı. Korsan baskı.

Ullrich akşam yemeğinden sonra giyinmeye başladı. Dolapta kravat aradı. Christian, çok güzel bir yeşil kravatının olduğunu, ama kravatın maalesef oyuncu kadının evinde kaldığını iddia etti.

Sonunda Ullrich bir kravat buldu (kırmızı siyah çizgili). Aynanın önünde kravatı bağlayıp bağlayıp çözmek zorunda kaldı, her defasında kravatın bir ucu ya fazla uzun ya da fazla kısa oluyordu.

Renate gülüp duruyordu: Bayağı şık oldun, resmî davete gider gibi.

Ullrich'in ceketi sıkıyordu. Önünü ilikleyemedi.

Renate'ye siyah şeffaf elbisesinin altına sutyen giymesini söyledi. Onları hemen ürkütmek gerekmiyordu. Onlar böyle şeylere alışık değildi.

O zaman alışmaya başlasınlar, dedi Nottker, alışmak sözcüğünü söylerken birkaç kez kekeledi.

Bir gün fabrikaya uğrasana, dedi Ullrich.

Saat tam sekizde yeni binanın önündeydiler.

Tokalaşırken reverans da yapmalısın ama, dedi Renate.

Kapasana çeneni, bizi duyabilirler. Ullrich kapıdaki diyafonu gösterdi.

Yukarıda, asansörün önünde Roland fitilli kadife pantolonu ve kazağıyla onları bekliyordu. Vay, amma şıksın, dedi Ullrich'e.

Ullrich, Roland'a kitabı verdi.

Roland'ın "hayatım" dediği karısı Sabine de fitilli kadife pantolon giymişti. Renate ona çiçekleri uzattı.

Roland kitabı ambalaj kâğıdından çıkarır, "hayatım" çiçeklere hayran hayran bakarken, Ullrich bir an sessizce koridorda durdu.

Koridorda dökme demir çerçeveli bir ayna asılıydı.

Operaya gider gibi giyinmişsiniz, dedi Roland, gerçekten törensel bir havanız var. Hadi gelin, oturma odasına geçelim.

Ullrich kravatını çıkarıp ceketinin cebine soktu. Otur-

ma odasında ceketini çıkardı.

Şimdi Renate bol siyah elbisesinin içine güve girmiş gibi huzursuzca kıpırdanıyordu.

Oturdular. Roland ile Ullrich koltuklara. "Hayatım" ile Renate kanepeye. Oturma odasının bir duvarını pelesenk ağacından dev bir dolap kaplıyordu. Dolabın orta kısmındaki kalın yuvarlak camların ardında kitaplar duruyordu. Renkli camın arkasındaki kitap sırtları okunamıyordu. Ama Ullrich, Marx-Engels baskısının mavi ciltlerini tanıdı.

Merak ettim, dedi Roland kitabı havaya kaldırarak.

Aniden oturma odasının kapısı ağır ağır açıldı ve pamuklu pijamasıyla küçük bir oğlan çocuğu içeri girdi.

Çoktan uyumalıydın ama.

Bir bakmak istedi işte, dedi Sabine.

Bu Peter.

Peter, Renate ve Ullrich'e elini uzattı.

Peki, bu kim?

Bu Renate, bu da Ullrich, aynı fabrikada çalışıyoruz. Roland kısa bir sessizlikten sonra ekledi: Ama aslında üniversitede okuyor.

Ullrich, Roland'ın bunu vurgulamasına kızdı. Oysa bir keresinde Roland'a üniversiteyi kesin olarak bıraktığını söylemişti.

Hadi gel, dedi Sabine ve Peter'i kucağına aldı, artık yatmaya gidiyoruz.

Duvarda bir grafik asılıydı. Yanan bir Vietnam köyünün üzerinde üç Phantom bombardıman uçağı. Alev denizinden, iskelete çevrilmiş ağaçlar yükseliyordu.

Ullrich ayağa kalkıp resme yakından bakmıştı.

Bir yoldaş, diye açıkladı Roland, Münih'te bir ressam, Schellemann. Tanıyor musun?

Hayır, dedi Ullrich.

Tanışman lazım. Tam bir çam yarması. Babacan, gırgır bir adam. İçki içmekte üstüne yok. Altın kalpli bir şişko.

Sabine kanepelerle dolu bir tepsiyle içeri girdi.

Roland bir şişe kırmızı şarap açtı. Burgonya şarabı.

Daha sonra fabrikadaki işçi temsilci grubundan söz

etmişlerdi. Şimdi Erich de grupta çalışıyordu.

Hangi günler toplanıyorsunuz, diye sormuştu Ullrich.

Cuma günleri, dedi Roland. Ama bizim gruba katılmak yerine öğretmen olsan daha iyi bence.

Katılacağımı mı düşünüyorsun?

Bundan oldukça eminim, dedi Roland.

Renate'yle Ullrich kalktıklarında vakit hayli geçti. Asansörde öpüştüler.

Bayağı içtin, dedi Ullrich.

Apartmanın önünde, o nemli ve soğuk aralık gecesinde, Renate gülmeye başladı. Şu Kilise Günü hikâyesi. Bildiri roketleri. Paraşütlerle inen o kızıl bayraklar hele. *KPD yaşıyor.*

Bir de şu yoldaşın karısı, diye güldü Ullrich, hani toplantıda orospu olduğu sanılan kadın. Fiyatını sormaları. Beş mark, diyor, çünkü hiçbir şeyden haberi yok. Ama bu çok düşük bir fiyattı. Ve müşteri kızmıştı, çünkü kadın onunla gitmek istemiyordu. Orospular da kızmıştı, çünkü kadının fiyatları düşüren bir amatör olduğunu sanmışlardı.

Araba kullanacak durumda mısın, diye sordu Ullrich ve arabada Renate'yi öptü.

Eğlenceli insanlarmış senin şu komünistlerin, Lister'den ne kadar farklılar.

Kapitalistlere sen hep ne dersin, diye sormuştu Roland gülerek.

Kapiler, demişti Ullrich. Roland ve "hayatım" gülmekten kırılmışlardı.

Roland zaman zaman kitabı eline alıp sayfaları karıştırmıştı. Yıllardır roman okumadığını söylemişti.

Kuramsal ve bilimsel kitaplar evet ama edebiyat okumadım. En son okuduğum Traven'di. Grünberg komünisti, demişti Ullrich, bir zamanlar işçi edebiyatı üzerine bir ödev yazmak istemiştim de.

Roland düşünceli düşünceli kitabı karıştırmıştı: Bence senin öğretmen olman çok önemli.

Harika bir tip, dedi Renate, kadın da gayet rahat ve esprili biri. Vites boştayken motoru bağırttı. Ama o dolap,

o korkunç dolabı gördün mü?

Dolabın nesi varmış, diye sordu Ullrich ve elini Renate'nin omzundan çekti.

Yahu görmedin mi, tam bir heyula.

Belki de dolap babasının mobilya fabrikasında üretilmiştir, diye düşündü Ullrich. Renatelerin villasındaki o korkunç resim. Çelik bir zımbayla tutturulmuş iki parmak ucu.

Renate'nin yanında hiç konuşmadan oturuyordu.

N'oldu?

Hiç, dedi Ullrich, hiç.

Bir hafta sonra Christian, Nottker ve Renate, Gatow'a gitmişlerdi. Gatow'daki bir çiftliğe bakacaklardı. Renate'nin babası gerekirse kiraya katkıda bulunmak istiyordu.

Ullrich evde kalmıştı. Artık nihayet annesine mektup yazması gerektiğini söylemişti. Ama mektubu yine yarıda kesmiş ve Lenin'i okumaya devam etmişti. Koltuğun yanında, halının üzerinde büyük bir karton rulo duruyordu. İçinde grafik gönderilen bir karton rulo. Christian her sabah bu rulonun üzerine boylu boyunca uzanıyordu. Böylece insan gevşeyip doğru nefes alır. Her şeyin başı doğru nefes almaktır. Kendini güvenli ve sakin hissedersin. Son zamanlarda sabahları Renate ve Nottker de bu karton rulonun üzerine uzanıyorlardı. O sırada ciddiyetlerini hiç bozmuyorlardı. Sen de denesene, demişti Renate Ullrich'e, sonra kendini yeni doğmuş gibi hissediyorsun.

Bir grup üniversiteli genç, işçilerle ilişki kuruyor ve hareketin eski fonksiyonerleriyle hiçbir temas kurmadan, başka şehir ya da başka semtlerdeki (ya da başka eğitim kurumlarındaki) gruplarla temas kurmadan, devrimci çalışmaların münferit dallarında herhangi bir örgütlenme olmadan, uzun vadeli bir faaliyet için herhangi bir sistematik plan yapmadan çalışmaya başlıyor.

Ullrich, Petersen'in taban grup toplantısına bir kez daha gitmişti. Gruba iki çırak daha katılmıştı. Petersen

geçen ay yapılan çalışmalarla ilgili bir rapor okudu. Sonra yine Tammo konuşmaya başlamıştı. Yeni devrimci mücadele biçimlerinin geliştirilmesi gerekiyordu. İşçileri disipline etmekten başka bir işe yaramayan mevcut sendikalara karşı tutarlı bir mücadele. Sistemi parçalamak. Yok etmek. Tammo konuşurken dudaklarını uzatıyor, alt dişleri görünüyordu. Çıraklar sessiz sedasız oturuyorlardı.

Tammo parmağıyla Ullrich'i gösterdi: Onun da karar vermesi lazım. Sen fabrikanda ne yapıyorsun ki? Başka çıkarların mı var acaba? Özel bir bokun falan?

Sonra Tammo, solgun bir yüzle masada yorgun argın oturan ve bir kâğıda çöp adamlar çizen Petersen'e uzattı işaretparmağını. Asıl çelişkinin güçlendirilmesi lazım. Mao der ki: Bir şeyi, ancak sıkıca tuttuğumuzda ve bir an bile gevşek bırakmadığımızda elde edebiliriz. Siyasi şiddet hep tüfek namlularından çıkar, dedi Tammo ve ayağa kalktı, bir başka gruba daha gitmesi gerekiyormuş. Her zamanki gibi birasının parasını ödememişti. Tammo konuşmasının ardından o kadar çabuk toz olmuştu ki, Ullrich ona itiraz bile edememişti. Bunun yerine Petersen'le kavga etmişti. Petersen, aşırı taktikçilik yüzünden devrimci çizgiden uzaklaşan DKP'nin revizyonist politikasından söz etmişti. Moskova'ya bağımlı olmalarından.

Sovyetler Birliği olmasaydı Küba ve Kuzey Vietnam olmazdı da ne demek oluyor?

Küba'daki devrim Sovyetler'e rağmen yapıldı. Sovyetler birinci sırada ekonomiye önem veriyor.

Sosyalist ülkelerdeki ekonomik gelişmenin devrimci bir önemi de var, bütünden ayrı olarak görülemez ki bu.

Hiç de eleştirel olmayan bu dogmatizm.

Hiç de diyalektik olmayan bu pratik uzaklığı.

Ullrich kendini boks ringinde gibi hissediyordu. Ullrich masanın sol başında, Petersen sağ başında oturuyordu. Aralarında da çıraklar. Petersen konuştuğunda çıraklar sağa, Ullrich karşılık verdiğinde de sola bakıyorlardı. Bazen kafalarını hızla sağa sola çevirmek zorunda kalıyorlardı.

Komitelerin (ya da mücadele birliğinin) çekim gücü

giderek artıyor, faaliyetlerinin kapsamı genişliyor ve komite bu faaliyetleri kendiliğinden genişletiyor: Bir yıl ya da birkaç ay önce öğrenci gruplarında görülen ve "Nereye gitmeli?" sorusuna yanıt arayan, işçilerle ilişki kurup bu ilişkileri ayakta tutan, bildiriler yazıp dağıtan insanlar, şimdi diğer devrimci gruplarla ilişki kurdular, literatür tedarik ettiler, yerel bir gazete çıkarmak için kolları sıvadılar, bir gösteri örgütlemekten söz etmeye başlıyor ve sonunda açıkça mücadeleye soyunuyorlar (böyle bir açık mücadele, koşullara göre ya ilk ajitasyon bildirisi, ya bir gazetenin ilk sayısı ya da ilk gösteri olabilir). Ve genellikle bu eylem daha başlar başlamaz tümüyle başarısızlığa uğrar. Derhal ve tümüyle, çünkü bu mücadele faaliyetleri, uzun ve kararlı bir mücadele için önceden düşünülüp planlanmış ve uzun uzadıya hazırlanmış sistematik bir planın sonucu olmayıp, geleneksel biçimde işleyen grup çalışmasından gelişivermiştir.

Renate, Nottker ve Christian akşam geç saatte döndüler. Coşkuyla anlatıyorlardı: Dev bir bahçesi olan büyük bir çiftlik. Evin çatısı samanlarla kaplı. Meyve ağaçları. Çevrede hiç trafik yok, çok sakin, harika.

Sen de bizimle gelmelisin, dedi Renate. Lanet olası parayı düşünecek değiliz.

Ullrich, hayır, dedi.

Petersen'le kavga ettiğini düşündükçe üzülüyordu. Petersen'e öfkeyle karşı çıkmıştı, oysa kendi söylediklerinden de sık sık kuşkuya düşmüştü. Kendi kuşkularını haykırmıştı ona.

Bir akşam Ullrich eve her zamankinden daha geç geldi. Dışarıda kar yağıyordu. Sulusepken, iri taneli bir kar. Karanlık sokaklar gri kahverengi kar çamuruyla kaplıydı. Eve gelince ıslak parkasını küvetin üzerine astı. Nottker'le Christian ortak salonda yoktu. Kendini bir koltuğa attı, Renate'nin elini tutup onu kendine doğru çekti. Elini Renate'nin uyluklarında gezdirdi. Nasıl gitti bugünkü nefes egzersizi?

İyi, dedi Renate, Ullrich onu kucağına oturttu. Renate bir an Ullrich'e bakıp, bugün Christian'la yattım, dedi.

Ullrich kalbinin çarptığını duydu. Aslında sormak istemiyordu ama yine de sordu: Neden?

Ne salakça bir soru, diye düşündü Ullrich ve bir kez daha sordu: Neden?

İyiydi, dedi Renate, anlıyor musun, güzeldi. Birbirimize dokunduk ve sonra aniden sevişmeye başladık.

Aniden sevişmeye başladınız, diye tekrarladı Ullrich. Sesi garip bir biçimde boğuk çıkıyordu.

Evet, dedi Renate ve Ullrich'e sarıldı, ama bu bizim ilişkimizi değiştirmez, bunun bizimle hiç ilgisi yok.

Doğru, diye düşündü Ullrich, ama aynı zamanda da midesi büzülüyormuş, göğsünde nefes almasını zorlaştıran bir taş varmış gibi geldi. Renate'yi kucağından itip kaldırırken kolunu öfkeyle kavradı.

Ben eşek gibi çalışıyorum, sizse burada düzüşüyorsunuz, diye bağırdı. Başka türlü davranmak elinde değildi.

Renate ona bir an dik dik baktı, sonra kolunu hızla çekerek, tutucu küçük burjuvalar gibi konuşuyorsun, dedi.

Yan gelip yatıyorsunuz. Tahıllarınızı mideye indiriyorsunuz. Bu halin ne? Kendine bir baksana. Ninene benziyorsun. Üstündeki şu siyah paçavra. Esrar pipolarınız, sarkık şapkalarınız. Sizi asalaklar.

Ullrich banyoya koştu, askıdan parkasını çekip aldı ve merdiveni koşarak indi. Ve birdenbire, adımlarının patırtısı ve düşünmeden koyverdiği öfkesi arasında, böyle bağırıp çağırmakla ikiyüzlülük ve haksızlık ettiğini kavradı. Bağırıp çağırmasının nedeni bambaşkaydı aslında. Renate'nin Christian'la yatmış olması işine gelen bir bahaneydi sadece. Sizi asalaklar. Ve aşağı koşarken, tekrar yukarı çıkmalıyım, diye düşündü. Onunla çok daha önce konuşmam gerekirdi. Ama sonra aklına Christian geldi ve apartmandan koşarak çıktı. *Cosinus*'a gitti.

Orada hâlâ aynı tipler oturuyordu. Garson da o top sakallı ünivesite öğrencisiydi hâlâ. Hiçbir şey değişmedi, diye düşündü Ullrich.

Büyük yuvarlak masada körkütük sarhoş olana dek içti.

Bir ara, korku ya da yalnızlık gibi bir şey hissettiği duygusuna kapıldı. Ama sonra anladı ki, hissetmek istediği buydu. Masada anlatılan her fıkraya güldü. Kendisi de bir fıkra anlattı: Lübke neden her şimşek çaktığında gülümsüyor? Fotoğrafının çekildiğini sanıyor da ondan.

Daha sonra Ullrich masadaki tiplerden biriyle dövüşmeye kalkışmıştı. İki adam Ullrich'i zapt etmişti. Sonra birisi onu arabasıyla eve bırakmıştı.

Ertesi sabah Ullrich kart basma saatinde gidince, kartının çoktan basılmış olduğunu gördü. Oysa bu kesinlikle yasaktı.

Ullrich transpaleti koridorlarda peşi sıra çekti.

Hâlâ kendine gelemedin, di mi, dedi Erich ve Ullrich'ten önce davranıp malzeme sandığını kaldırdığı gibi makinenin üzerine koydu.

O sabah çoğu kişi öyle yaptı. Lavaboda Roland, Ullrich'in sigarasını yaktı. Ullrich neredeyse ağlayacaktı.

Klozetin üstüne otur, dedi Roland, orada biraz kestirebilirsin. Sana ihtiyacımız olduğunda gelip seni kaldırırız.

12

Ullrich iki bavulunun arasında peronda dikiliyordu. Nottker kendine bir sigara sarıyordu. Renate gözlerini peron saatinden ayırmıyordu. Siyah yelkovanın ansızın öne doğru atılması. Perona zamanından çok önce gelmişlerdi. Sohbet ikide bir tıkanmıştı. Ullrich sanki sohbeti canlı tutmak zorundaymış gibi önemsiz şeyler sorup durmuştu. Birdenbire Renate ağlamaya başlamıştı. Gözyaşları yanaklarından aşağı süzülürken gülerek, duygusal karının tekiyim işte, dedi.

Nihayet hoparlörün cızırtısı duyuldu: Münih'e hareket edecek olan tren on ikinci perona girmektedir.

Peronda bekleyen yolcular bavullarına davrandılar. Seslenişler. Hepsini bastıran hoparlör. Tren perona girdi, elektrikli lokomotif, bagaj vagonu, sonra da yolcu vagonları. Ullrich'le Nottker birer bavul kapmış, ön tarafa sürüklüyorlardı. Tren gacırdayarak durdu. Bir fren pistonunun tıslaması. Ullrich vagonun kapısını hızla açıp içeri girdi. Nottker bavulu oflaya puflaya Ullrich'e uzattı.

Çaptan düşmüşsün, diye haykırdı Ullrich.

Külçe gibiymiş, dedi Nottker nefes nefese.

Ullrich koridorda ilerledi, sonunda sadece tek bir adamın oturduğu bir kompartıman buldu. Ullrich parkasını pencerenin yanındaki boş koltuğa koydu. Sonra bavulları bagaj filesine yerleştirdi. Nottker vagondan indi. Ullrich yukarıda açık kapının önünde duruyordu, Renate'yle Nottker de aşağıda peronda. Yolculuğun ne kadar süreceğini, trenin hangi şehirlerde duracağını konuştular. Sonra yine sustular. Trene binen biri Ullrich'i kenara ittirdi. Ullrich yine hiç konuşmadan kapıda durdu. Sonra nihayet yine hoparlörün cızırtısı duyuldu: Lütfen kapıları kapatın.

Ullrich hemen kapıyı kapattı. Ama sonra Renate'ye bir kez olsun sarılmadığı aklına geldi. Kapının penceresini aşağı ittirmeye çalıştı. Tutukluk yapıyordu. Pencerenin koluna asıldı. Renate bir şey söyledi. Ullrich sadece ağzının hareket ettiğini gördü. Pencereyi sarstı. Sonra tren hareket etti.

Nottker'le Renate hareket eden trenin yanında el sallayarak yürüdüler. Nottker yavaş yavaş geride kalırken, Renate giderek hızlanan trenin yanında koşmaya başladı. Uçuşan siyah saçları. Ullrich yüzünü kirli cama bastırdı. Renate aniden durdu. Ullrich bir an onun mavi ipek fularının havada uçuştuğunu gördü. Peron hızla daraldı, sona erdi, sonra çatallanan ve tekrar birleşen rayların karmaşası. Karşı tarafta, rayların kenarında, merkez postanenin kirli gri tuğla binası. Beyaz gri bulut örtüsünün arasından yer yer mavi gökyüzü parlıyordu.

İlkbahar kokuyor, demişti Ullrich evden çıkarlarken ve havayı derin derin soluyarak içine çekmişti. Ama sonra bunun neyin kokusu olduğu söyleyememişti. Bavulları Renate'nin Minicooper'ına yerleştirmişlerdi. Renate, Ullrich için haşhaşlı kek yapmıştı. Gatow'dan getirmişti keki.

Christian, Renate ve Nottker hemen hemen iki hafta önce evden taşınmışlardı. Mobilyaları ve kitapları Ullrich'le birlikte aşağıya taşımışlar, Renate'nin babasından ödünç aldığı, Christian'ın Gatow'a götüreceği kamyona yüklemişlerdi. Ullrich boş odalarda dolaşırken ansızın sesinin yankısını duymuştu.

Sen de gel işte, dedi Renate, kalan iki haftayı Gatow'da geçirebilirsin.

Gatow'da kitap yok. Ullrich bu sözlerin kinayeli değil, şaka olduğunu göstermek için güldü. Ama sonra, kendi küçük odası haricinde boşaltılmış olan evin içinde dolaşırken, acaba ben de onlarla gitsem mi, diye düşündü. Odalarda adımları yankılanıyordu. Ama yine de gitmeyip kalmıştı.

Tren makasların üzerinden geçerken sarsılıyordu. Ullrich kompartımana döndü. Adamın yanında yaşlı bir evli çift oturuyordu şimdi. Sırf yaşlılar diye neden hemen evli bir çift oldukları kanaatine varıyorum ki, diye düşündü Ullrich. Adamla kadına başıyla selam verdi. Onlar da neredeyse aynı anda, iyi günler, dediler.

Ullrich adamın karşısına, pencere kenarındaki koltuğa oturdu. Adam bir tren tarifesinin sayfalarını karıştırıyordu, işaretparmağını yalayıp yalayıp karıştırıyordu sayfaları. İki yaşlı kendi aralarında sessizce konuşuyordu. Kadın bir plastik poşetten (Karstadt[1]) peynirli ve salamlı sandviçler, elma ve haşlanmış yumurta çıkardı. Yaşlı adam bir çantadan termosu aldı.

Kadın Ullrich'e bir elma ikram etti.

Ullrich o kadar şaşırdı ki, teklifi geri çevirdi. Az önce yedim, dedi.

[1] Almanya'da büyük bir mağaza zinciri. (Ç.N.)

Büyük bir telaşla tren tarifesini karıştıran adamın yanından karşıya uzattı bacaklarını.

Ocak ayı başında Christa onu görmeye gelmişti. Ullrich akşam eve geldiğinde, Christa saçlarını tepede toplamış, bacak bacak üstüne atmış, koltukta oturuyordu.

Hâlâ işçisin, demişti Christa. Daha sonra Ullrich, Christa'nın ses tonunu anımsamaya çalışmıştı. Bu sözleri alaycı bir tonda mı söylemişti?

Ullrich (ilk baştaki şaşkınlıktan sonra) sakin sakin Christa'nın yanında otururken, Christa'nın Bamberg'de de saçlarını hep tepede topladığını anımsamıştı. Huzursuz olmuş, sonunda ayağa kalkmış, Christa Bavyera Radyosu'ndaki işinden söz ederken odada volta atmıştı.

Patronu Christa'nın hazırladığı bir programı birkaç gün önce yayından kaldırmıştı. Yunanistan'daki faşist cunta üzerine yazılmış siyasi şiirlerle ilgili bir programı. Patronu, programın tek yönlü olduğunu söylemişti, karşı tarafa da söz hakkı tanınması gerekirdi. İyi de karşı taraf kim, demişti Christa hiddetle.

Ullrich arabaya atlayıp Christa'yla bir yerlere gitmek istedi. Hemen şimdi. Bu gece. Bir mitingde konuşma yapmış olan bir redaktörden bahsetti. Adam Vietnam üzerine bir yazı yazdığı için Springer'de başı derde girmişti.

Ullrich o kadar ilgisiz şeyler anlatıyordu ki, Christa ikide bir ayrıntıları sormak zorunda kalıyordu.

O parlak yeşil renkli pahalı elbiseyi ne kadar doğallıkla taşıyordu Christa.

Ama yazısını iptal etmelerine izin vermedi, diye anlattı Ullrich, bir yandan da Christa'yla nereye gideceğini düşünüyordu.

Adam kendini savundu.

Ee, dedi Christa, sonra?

Kovuldu. İşine derhal son verildi.

Gördün mü, dedi Christa, dışarıda her şey çok farklı.

Daha sonra Ullrich, fabrikayı kastediyorsun herhalde, demediği için kendine kızmıştı.

Christa, Ullrich'in eskiden romanlarını okuduğu kişi-

lerden önadlarıyla söz ediyordu. Noel'de Augstein'ın verdiği bir partiye gitmişti. Adamla siyaset tartışmak mümkün değil, dedi Christa, ama onun dışında gayet hoş biri.

Ullrich tekrar yerine oturdu.

İlginç insanlar, dedi Christa.

Birdenbire Ullrich, Christa'nın çorabında küçücük çirkin bir kaçık görmüştü. Yeşil elbiseyle dikkat çekici bir uyum içinde olan ince siyah çoraplar.

Christa gittikten sonra Ullrich, o hep öyle miydi, yoksa ben mi bu kadar değiştim, diye sordu kendine. Küçük odasında üzgün üzgün oturmuş, düşünüp durmuştu. Ruh halini anlatacak bir sözcük aramıştı. Matem. Başka bir sözcük bulamamıştı. Bu demode sözcük onu huzursuz etmişti.

Tren tok takırtılarla Elbe Köprüsü'nden geçiyordu. Kapkara demir taşıyıcılar ve destekler pencereden hızla akıp geçti. Arkada rüzgârın kırıştırdığı gri-yeşil Elbe. Ufukta kentin kuleleri. Ullrich'in içinden ayağa fırlamak, bir şeyler yapmak geldi. Şimdi trenin yanı sıra koşabilmeyi isterdi.

Neden ille de ilkokul öğretmeni, diye sormuştu Renate. Sanki Ullrich ondan bir şey saklıyormuş gibi, inanamıyorum, sadece ilkokul öğretmeni ha, deyip durmuştu.

Roland'a gittikten iki gün sonra Ullrich bir pedagojiye giriş kitabı satın almıştı. Lepiska saçlı Christian karton rulosunun üzerinde nefes egzersizleri yaparken, Ullrich kitabı okuyordu. Nottker kitabı parmaklarının ucuyla tutmuştu.

Pedagoji. Senin için üzülüyorum.

Haklısın, dedi Ullrich.

Geri geri gittiğinin farkında değil misin?

Evet, evet, dedi Ullrich. Doğru dürüst dinlemeden, evet, evet, diye geçiştirirken yakalıyordu kendini sık sık.

Ullrich öğretmen olmak istediğini söyleyince, durup dururken nereden aklına geldi, diye sormuştu Petersen de.

İşçi çocukları var ya, demişti Ullrich, o alanda hâlâ bir şeyler yapılabilir.

Roland bana, öğretmen olsana, dediğinde, benim için bir şekilde net olan ama kelimelere dökemediğim bir şeyi ifade etmiş oldu. Eskiden bana her şey sanki donmuş gibi, değiştirilemez bir biçimde kesinleşmiş gibi gelirdi. Devrimci stratejin bu mu şimdi, diye sormuştu Petersen: Herkes ilkokula.

Tabii ki hayır. Herkes kendi yerine. Ve de örgütlü bir biçimde. Tek başına mücadele ettiğinde seni yok ediyorlar. Ama sonra Ullrich, Petersen'in sorusunun ciddi olmadığını fark etmişti.

Bu arada Ullrich, şimdiye dek okuduğu kaç sömestrin geçerli sayılacağını, ne kadar staj yapması gerektiğini öğrenmişti. Gelecek seneyi baştan sona planlamıştı. Akşamları fabrikadan gelince oturup okuyordu.

Ve sonunda Ingeborg'a da yazmıştı, uzun, ayrıntılı bir mektup. Dört gün sonra Ingeborg'dan yanıt gelmişti. Münih'te bir lisede stajyer öğretmenlik yapıyordu. Mektubunda çalışma gruplarını ve sendikayı anlatmıştı (sendikadaki uyuz yönetimin yerine yenisinin seçilmesi şarttı). Ullrich'in hemen GEW'ye[1] girmesi şarttı, orada artık mantıklı bir politika yürütülmesi şarttı. Ayrıca, erkek arkadaşıyla birlikte ortaöğretim okuluna yönelik bir proje grubu kurmuştu.

Güney Elbe. Kıyıda upuzun sazlar vardı. Dalgaların üzerinde martılar sallanıyordu. Noel'in ilk gününde Elbe kıyısında dolaşmaları, ortalarında Renate. Renate'nin Hitchcock filmini gördüğünden beri martılardan korkması. Ullrich'in parkasının cebinde elini tutması. Koyun postu yeleğiyle Conny.

Bir hafta önce Conny aramıştı. Birkaç gece Ullrich'te kalabilir miydi. Ullrich ona evin boşaltıldığını, fazlasıyla yer olduğunu ama hiç rahat edilemediğini söylemişti. Gelirse çok sevinirdi.

Ullrich kapıyı açtığında Conny'yi tanıyamamıştı. Sakal gitmişti. Saçlar kısacık kesilmiş, favoriler kısaltılmış,

[1] Gewerkschaft Erziehung und Wissenschaft; Alman Eğitim ve Bilim Sendikası. (Ç.N.)

ense özenle tıraş edilmişti. Mavi yağmurluğunun altına da koyununu değil, koyu gri bir ceket giymişti.

Conny şaşkınlık içindeki Ullrich'in yanından geçip eski ortak salona girdi.

Conny, merhaba, dedi sadece ve evdeki tek sandalyeye oturdu.

Yahu, hatırlıyor musun, hani şu polis arabasını?

Evet, dedi Conny, biraz fazla acemiceydi o iş.

Conny sigara paketinin içinden bir sigara çıkardıktan sonra paketi Ullrich'e uzattı. Conny'nin eli hafifçe titriyordu.

Neler yapıyorsun, diye sormuştu Conny sonra.

Ullrich iki hafta öncesine kadar bir fabrikada çalıştığını anlattı.

İnsan vicdan azabını böyle dindirir işte, demişti Conny ve ayağa fırlamıştı. Sigarasının külünü yere silkti. Şimdi, birkaç ay mavi tulumla dolaşan herkes payına düşeni yaptığını sanıyor. İşçi sınıfı, bunu duyduğumda bile sinirim tepeme çıkıyor. Vietnam'da sapır sapır dökülüyorlar, Güney Amerika'da, sizse elinizde ingilizanahtarı, ortalıkta göğsünüzü gere gere dolaşıyorsunuz. Oportünizmin ta kendisi bu. İşçiler bu boku değiştiremezler, çünkü kendileri de gırtlaklarına kadar boka batmış durumdalar, o kadar batmışlar ki, kendilerini bokun içinde iyi hissediyorlar.

Conny'nin sesi yankılanıyordu.

Peki, sen ne öneriyorsun, diye sakince sormuştu Ullrich, ne yapmalı?

Bunun üzerine Conny ceketinin cebinden bir tabanca çıkarmıştı: Bunu.

Daha sonra Ullrich, Conny'nin öfkeden kasılmış yüzünden mi yoksa tabancadan mı daha çok ürktüğünü bilememişti. Ama bir an, Conny'den tabancayı istemek gibi aptalca bir arzu duymuştu. Ullrich eline hiç gerçek bir tabanca almamıştı. Fakat sonra, aletle ne yapacaksın ki, demekle yetinmişti.

Conny elindeki tabancayı sinirli sinirli sağa sola sallamıştı: Bize silah lazım. Karşı taraf çoktan işbaşında. Grev-

deki işçilere karşı Sınır Koruma Polisi'nin müdahalesi, olağanüstü hal tatbikatları, aynasızlar için zırhlı araçlar.

O zaman elindeki şeyle bir zırhlı aracı uçur.

Bunlarla ancak zamanında harekete geçerek mücadele edilebilir. Yeraltından. Kararlılıkla ve silahlarla.

Ullrich, ama, diye söze başlamış, Conny hemen sözünü kesmişti.

Her yerde duyduğum şey, ama. Herkes bunun ardına saklanıyor. Birdenbire binlerce ama var. İnsan bir seçimde bulunmalı. Sen de karar vermelisin. Conny tabancayı havaya kaldırdı: Gerisi boş laf.

Devrim, cebinde tabanca olan birkaç entelektüelle yapılmıyor, demişti Ullrich. Bunun için fabrikalara, okullara, üniversitelere, yerleşim bölgelerine giden uzun ve örgütlü bir yolda yürümek gerekir. İşçilerle birlikte, işçiler için.

Conny o gece orada kalmaktan vazgeçmişti. Yağmurluğunu giymiş, yine görüşeceğiz, demişti. Ullrich'in elini bile sıkmamıştı. Merdivenlerde tekrar söylemişti: Yine görüşeceğiz.

Ullrich bu cümlenin üzerinde düşünmüştü. Belki de Conny sonunda haklı çıkacağını söylemek istemişti. Fakat bunu bir tehdit gibi söylemişti. Oysa aslında çaresizliğini anlatır gibiydi. Ullrich o beyaz, boş odada birdenbire hapishanedeymiş gibi hissetmişti. Kendini sokağa atmıştı. Dışarıda yağmur yağıyordu. Tekrar yukarı çıkıp kitap okumaya çalışmıştı. Aklını kitaba verememişti. Yatağa uzanmış, ama uyuyamamıştı. Ancak sabaha karşı uyuyakalmıştı ama çok geçmeden karman çorman bir rüyadan irkilerek uyanmıştı. Rüyasında onu yuvarlak bir tahta levhaya kayışlarla bağlamışlardı. Yuvarlak levha dönüyordu. O baş döndürücü hareket. Bir manejdeydi. Biri ona ateş ediyordu.

Ullrich'in karşısında oturan adam tren tarifesini elinden bırakmış, bir dergiyi karıştırıyordu. Yaşlı adam ekmeği dikkatle çiğniyor, arada sırada termosun kırmızı bardağından bir yudum alıyordu, kompartımanın penceresinden dışarıyı gösterdi: Şuraya bak.

Evet, dedi karısı, güzel.

Ullrich dışarı baktı. Ama tek gördüğü dümdüz tarlalar, çıplak çalılıklar ve iki inekti, ineklerden birinin sırtında katranlı muşamba vardı. Bu iki yaşlı insana neyi güzel bulduklarını sorabilmeyi isterdi. Münih'e varır varmaz anne babasına yazmaya karar verdi.

Kontrolör kompartımanın kapısını hızla çekip açtı.

Kolunun altında kalın bir kitap, sağ elinde bilet zımbası vardı, biletleri görmek istedi. Ullrich'in ve yaşlı çiftin biletlerini (Ullrich'in biletini daha bir dikkatli) kontrol ettikten sonra, bacaklarını açıp dizlerini gererek adamın önünde durdu.

Adam telaşla ceketinin ceplerini aradı, sonra yanında asılı duran paltosunun ceplerini karıştırdı, sonunda evrak çantasını açıp baktı.

Nedir, diye sordu kontrolör sabırsızca.

Nihayet adam biletini ceketinin iç cebinde buldu. Bileti kontrolöre uzatırken ona korkuyla baktı.

Kontrolör bileti evirip çevirdi, zımbaladı ve adama geri verdi.

Kontrolör kompartımanın kapısını çarpıp çıktı.

Hiç nazik değil, diye mırıldandı adam.

Güzel bir meslek değil ki, dedi Ullrich, sürekli insanları kontrol etmek. Yolculuk etmek ücretsiz olduğunda bu mesleğe de gerek kalmayacak.

Adam Ullrich'e bir an ürkek ürkek baktı, sonra eline dergiyi alıp yüzünü derginin ardına gizledi. Çocukken bir ara bilet kontrolörü olmak istemişti Ullrich. Karton parçalarını zımbaladığı küçük bir oyuncak zımbası bile vardı.

Tekerleklerin uğultusu. Çelik direkler düzenli bir ritimle hızla akıp gidiyordu.

Ullrich işten ayrıldıktan sonra, Roland ve Erich'le birer bira içmek için birahaneye gitmişti. *Yanan Ruhr*'u beğendiğini söylemişti Roland, kitabı şimdi karısı okuyordu. Ullrich'ten kendisine bu tarz birkaç kitabın ismini yazmasını istemişti.

Sonra tezgâhın önünde ayakta durup biralarını içmiş-

lerdi. İşten ayrılmamla ilgili birkaç laf etmeleri gerekmez mi, diye düşünmüştü Ullrich. Ama onlar gelecek pazartesi yapılacak işçi temsilcileri toplantısından söz etmişlerdi, o kadar. Biralarını içmiş, hesabı da ödemişlerdi ki, Roland Ullrich'in önüne bir kâğıt parçası uzattı: Bir yoldaşın adresi, biliyorsun, şu şişman ressam hani. İlk başta onda kalabilirsin.

Ullrich'in omzuna dostça vurmuşlardı: Kendine iyi bak.

Hepsi buydu.

Aslında bir vedalaşma değildi bu, diye düşündü Ullrich.

Dışarıda aniden güneş çıktı. Beyaz bulut örtüsü lime lime olmuştu, ardında açık mavi gökyüzü. Güneşin vurduğu tarlaların dalgalı zemini, hâlâ bulutların gölgesinde kalanlardan çok daha kabarık görünüyordu.

İlkbahar kokuyor, demişti Ullrich.

Münih'te Wolfgang'ı görmeye gidecekti. Wolfgang ve Albert'in hikâyesi. Bildirileri yakan Albert. Bahçe çitlerinin üzerinden tırmanıp, kömürleşmiş kâğıt parçalarını toplayan Albert. Kahrolsun cellat Hitler. Toplama kampına götürülen Albert.

Ullrich dışardaki manzarayı belleğine kazımaya çalıştı. Sürülmüş toprağın dalgaları, tarlalar ve çayırlar, aralarda kel adalar gibi çıplak ağaçlıklar.

Yaşlı adam termosun kırmızı kapağını özenle çevirip kapattı: Çalışmaktan yıpranmış, enli eller. Kadın yağlı kâğıdı katlayıp bir poşete soktu.

Ullrich onlara gülümsedi.

Yemekli vagon öyle pahalı ki, dedi kadın. Kocasıyla birlikte tatile gittiklerini anlattı sonra. Altı yıldan beri ilk kez.

Yeni emekli oldum da, dedi yaşlı adam.

Bu tatil için uzun süre para biriktirdik, dedi kadın.

Oberstdorf'a gidiyoruz. Orayı bilir misiniz?

Hayır, ama çok güzel olduğunu duydum.

Ya siz nereye gidiyorsunuz?

Ullrich üniversite öğrenimini tamamlamak için Mü-

nih'e geri döndüğünü anlattı. Öğretmen olmak istiyordu. Renate'yle Nottker şimdi Gatow yolunda olmalıydılar, Christian'la Erika onları orada bekliyordu. Erika bir gün aniden ortaya çıkmış, bıktım artık, demişti. Bodrumdaki gruplar bölünüyor. Şimdi diğerleriyle birlikte organik marul yetiştirecekti. Mutlaka denemek lazım, demişti kızıl saçlı Erika.

Akşamları Ullrich yorgun argın eve geldiğinde, yemekten hemen sonra pedagoji kitaplarının başına oturuyordu. Bir keresinde okurken uyuyakalmıştı.

İnsan çalışmak için bu kadar da zorlamaz ki kendini, demişti Nottker.

Ama eğer bu şekilde için rahat ediyorsa, demişti Christian hafif bir tebessümle.

Fakat sonra, bir gün, Nottker akşamları televizyonun karşısında oturmaz oldu, beşinciyi de dinlemiyor, odasında oturuyordu. Nottker yeniden çalışmaya başlamıştı. Banknotlara yazı yazıyordu. Siyah keçeli kalemle banknotların kenarlarına ya da Dürer kafalarının ağızlarından çıkan konuşma balonlarına küçük ama okunaklı harflerle sözler yazıyordu.

Bu banknot da her yıl değerinin yüzde beşini kaybediyor.

Kâğıt bu!

Oğul Krupp bu banknotların her yıl 200.000 adedini cebine indiriyor.

On marklık banknotların üzerine şunları yazıyordu:

Enflasyonun daimi rüzgârında.

Düzeni yıkmaya yönelik bir faaliyet, diyordu Nottker. Gatow'da rahat rahat sürdürmeyi ümit ettiği bir faaliyet. Fakat sorun, yeterli sayıda banknot bulabilmekti.

Ullrich üzeri yazılı bir banknotu gösterdiğinde, anlamsız şeyler bunlar, demişti Roland.

Neden olmasın, demişti Ullrich, her şeyi denemek lazım. Belki bunun da bir etkisi olur.

Tren yolunun kenarında bir köy. Geleneksel tarzda yarım kâgir evler, bazılarının çatısı samanla kaplı. Köyün

çıkışında, bir yol ayrımında, üç süt güğümü duruyordu. Sanki başka bir anlamları daha varmış gibi duruyorlardı orada.

Bir birahanede buluşmak üzere sözleşmişlerdi. *Ostereck*'te, demişti Petersen telefonda.

Ostereck yarı yarıya bodrum kattaydı, aşağı inen üç ya da dört basamağı vardı. Ancak bir miktar çabayla açılabilen ahşap bir kapı, sonra kenara itilmesi gereken ağır bir keçe perde. Mekânda tütünün mavimsi dumanı. Ovulmaktan rengi açılmış ahşap masaların çoğu doluydu. Ortalık bira ve duman kokuyordu. Krom bira musluğunun olduğu tezgâhın önüne sıralanan adamlar arasında, sırtında siyah deri ceketi, elinde bira bardağıyla Petersen'i gördü. Petersen'in yanında, ona bir şeyler anlatıp duran yaşlıca bir adam vardı.

Ullrich kalabalığın arasından geçip yanına vardığında Petersen, merhaba, dedi. Başını salladı, sonra yine hemen yaşlı adama döndü. Ullrich bir bira söyledi.

Biliyo musun, dedi yaşlı adam, benim karı hep derdi ki, papatya, nezlenin en iyi ilacı papatya. Hele burnun tıkalıysa. Bi de bakmışsın ki, hemencecik açılmış.

Yaşlı adam birasını dikti ve bir Lütt und Lütt daha söyledi. Ullrich'e sarhoş gözlerle baktıktan sonra, tekrar Petersen'e dönüp Ullrich'i gösterdi: Arkadaşın mı?

Evet, dedi Petersen.

O da devrimci mi?

Petersen bir an tereddüt ettikten sonra, evet, dedi.

Öyle ya, siz gençsiniz daha. Ullrich'in omzuna vurdu. Ullrich adamın kırlaşmış kirli sakalını ve kahverengi dişlerini gördü. Mavi gemici ceketi leke içindeydi.

Hadi gel, dedi Petersen, şuraya geçelim. Köşedeki boş masayı gösterdi.

Bu kimdi?

Kurt, dedi Petersen, Kurt'tu. Bir zamanlar mavna kaptanıydı. Ama şimdi emekli. Yine de hâlâ her şeyin farkında. Fakat artık tamamen dışında.

Peki, karısına ne oldu?

Oldü, birkaç hafta önce. Kanserden. Şimdi Kurt burada her akşam yıkılana kadar içiyor.

Ullrich önündeki ahşap masaya baktı. Keçe bira altlığının kenarıyla, ovulmaktan yıpranmış ahşabın çizgilerinin üzerinden geçti.

Çırak grubu ne yapıyor, diye sordu Ullrich sonra.

Zor durumda. Tammo grubu böldü ve kendi kulübünü kurdu. Sadece dört kişi kaldık.

Ullrich, Petersen'in *Grünes Eck*'in arka odasında tek bir çırakla buluştuğunu hayal etti. Petersen sermaye değerlendirme süreci hakkında ders verir gibi konuşuyordu. Nedense Petersen'i kafası dazlak olarak tasavvur edemiyordu.

Bir süre sustuktan sonra Petersen aniden, Münih'te odan var mı, diye sordu.

Hayır, ama bir yoldaşın adresi var. (Yoldaş diyebilir miydi ki?)

DKP'den biri, dedi Petersen.

Yine hiç konuşmadan yan yana oturmuşlardı. Birdenbire Ullrich, Petersen hakkında ne kadar az şey bildiğini fark etmişti (Petersen de onun hakkında pek bir şey bilmiyordu). Ullrich, Petersen'in Habermas hakkında ne düşündüğünü biliyordu (burjuva bilim adamı), DKP hakkında (revizyonist eğilimler), Küba hakkında, marjinal grup stratejisi hakkında ne düşündüğünü de biliyordu. Ama Petersen'in hangi müzikten hoşlandığını bilmiyordu. Petersen dans eder miydi? Yüzmeyi sever miydi? Arada sırada yürüyüşe çıkar mıydı? Babası ne iş yapardı? Ullrich sigarasının dumanını Petersen'in yüzüne üflememeye dikkat etti.

Sonra Ullrich aniden, baksana, senin baban ne iş yapıyor, diye sordu. Petersen'in şaşkın yüz ifadesi. Ancak Ullrich sorusunu tekrarladıktan sonra anlatmaya başladı Petersen.

Petersen'in babası, Petersen altı yaşındayken ölmüştü. En çok da babasının iri ellerini anımsıyordu. Bazen korkmuştu bu ellerden. Babası Rendsburg'da tornacıydı. Bir arabanın altında kaldı. Muhtemelen sarhoştu. Her ney-

se, annesine çok az bir maaş bağlandı. Annesiyle, babasının ölümü hakkında hiç konuşmadı, halen de konuşmuyor. Annesi Rendsburg Tiyatrosu'nda vestiyer görevlisiydi. Öğleden sonra gösteri olduğunda, annesiyle birlikte vestiyer masasının arkasında oturup okul ödevlerini yapardı. Çünkü okuldaki derslerden zevk alırdı, hem de çok. Başka kimsenin çözemediği matematik problemlerine saatlerce kafa yorardı. Sınıfından bazıları onu birkaç kez pataklamıştı. Herkesin gözünde inekti. Bir gün okuldan eve dönerken üç kişi birden onu pataklayınca, bir boks kulübüne girdi. Ondan sonra, annesi tiyatroda anne babalarının paltolarını astığı için kendisiyle alay eden hâkim ve doktor çocukları dahil herkesi kendinden uzak tutmayı başardı.

Bazen tiyatrodaki provaları seyrederdi. Dekorların bir oraya bir buraya taşınması ona o zamanlar tuhaf gelmişti. Ondan beri tiyatrodan da hoşlanmıyordu. Sinemaya gitmeyi severdi. Bugün de öyle.

Harçlığını reklam broşürleri dağıtarak kazanırdı. Aşağıdan zile basmak zorunda kalıp da diyafondan bir ses ne istediğini sorunca utanırdı. Yeni binalarda öyleydi. Eski apartmanların bütün katlarını çıkmayı tercih ederdi. Ama en kötüsü de, okul arkadaşlarının çoğunun oturduğu villa semtlerindeki posta kutularını reklam broşürleriyle doldurmak için oralardan bisikletiyle geçmek zorunda kalmasıydı. Akşamları mutfakta oturup kitap okurdu. Eline geçirdiği her şeyi okurdu. *Werther*'i,[1] *Git Gidebildiğin Kadar*'ı,[2] dergilerdeki tefrika romanları. Kitap kurdu derdi annesi ona. Şimdi, kısa süre önce eve gittiğinde, annesi o zamanlar bazen onun delireceğinden korktuğunu itiraf etmişti. Çünkü eskiden annesi bir papazın evinde hizmetçilik yapmıştı, papazın bir ansiklopediyi ezberlemeye çalışan bir oğlu vardı. Çocuk F harfine geldiğinde tımarhaneye kaldırılmıştı.

---

[1] Goethe'nin *Genç Werther'in Acıları* adlı romanı; Türkçesi için bkz. Goethe, *Genç Werther'in Acıları*, çev. Nihat Ülner, Can Yayınları 2007. (Y.N)

[2] Josef Martin Bauer'in özgün adı *Soweit die Füße tragen* olan, 1955 tarihli, dünya çapında meşhur olmuş romanı. (Ç.N.)

Sonra ikisi de birer bira daha söylemişti.

Ya sen, diye sormuştu Petersen.

Eskiden okul paydos olur olmaz bisikletime atlayıp kırlara gitmeyi çok severdim. Bir ormanın kıyısında yere yatıp saatlerce gökyüzünü seyrederdim. O zaman hiçbir şey düşünmezdim. Sadece bazen, havada süzülen bir şahin yere aniden ok gibi dalınca, içim cız ederdi. Yemek ve yenmek. Kimseye eziyet edilmeyen bir dünyada yaşamanın nasıl olacağını hayal etmeye çalışırdım. Sıcak bir yaz günü çayırda upuzun otlara uzanıp, üzerinden ağır ağır geçen bulutları seyretmek gibi sakin, kalıcı bir mutluluk. Büyüyünce, böyle şeyler düşünmek hoşuma gitmez oldu. Artık arada *kitsch* sözcüğü vardı.

Daha sonra karanlık sokakta durdular. Soğuk bir rüzgâr esiyordu, birahaneden gelen sarhoş şarkılarını, gürültülü kahkahaları duyuyorlardı.

Portakal çiçeği çayı, dedi Petersen aniden.

Yan yana duruyorlar, susuyorlardı. Petersen önündeki kaldırım taşlarına bakıyor, küçük bir taşı ayakkabısının ucuyla ileri geri sürüyordu.

Ullrich, Petersen'e onu ne kadar çok sevdiğini söylemek istedi. Ama nasıl söyleyeceğini bilmiyordu. Polis arabasını kundaklamalarını anlattı.

Çılgınca bir şeydi, dedi Ullrich, o zamanlar, hemen hemen hiçbir işe yaramadı, nefretimizi kusmamız dışında. Nefret, dedi Petersen.

Kendine ve diğerlerine karşı nefret. Özellikle de bu nefreti üretenlere karşı nefret.

Başarılı oldu ama, dedi Petersen. Ben hep bu işte Conny'nin parmağı olduğunu sanmıştım.

O da vardı, dedi Ullrich. Ama işler az kalsın ters gidiyordu. Benzinin olduğu şişenin ağzı çok küçüktü, anlıyor musun, bir cilt losyonu şişesiydi. Benzinin şişeden dökülmesi acayip uzun sürdü. Ben gözcülük yapıyordum çünkü.

Cilt losyonu, Petersen güldü, başını her zamanki gibi hafifçe arkaya atıp güldü. Ullrich ne zamandır Petersen'i

gülerken duymadığını fark etti. Bu gülüşü seviyordu. Karanlık sokakta durmuş, gülüyorlardı.

Cilt losyonu, diye tekrarlayıp duruyordu Petersen.

Tesadüf işte, dedi Ullrich, bir sürü tesadüf. Ama bundan sonra tesadüfleri azaltacağız.

Bu arada, Bully ne yapıyor?

İçerde.

Hayvanlar, dedi Petersen, bir süre sonra da: Ama bizi yok edemeyecekler.

Yan yana sessizce durdular yine. Ve Ullrich aniden havanın ne kadar soğuk olduğunu fark etti.

Gidip yatmam lazım, dedi Petersen. Yarın yine yorucu bir gün olacak.

Ullrich'in elini sıktı, sonra kucaklaştılar.

Petersen kirli cepheli eski apartmanların dibinden yürüyüp gitti. Bir kez daha arkasına dönüp bakmadı. Karanlık sokakta yavaş yavaş gözden kayboldu.

Herkes için gerçekleştirilebilir bir mutluluk vardır: barışa kavuşmuş bir dünya, sömürü ve baskının olmadığı bir dünya.

Tekerleklerin ritmik tıkırtısı. Rüzgârın çırpıntılı uğultusu.

Çamlar güneş ışığında parlıyordu. Hendeklerde ince beyaz çizgiler, kirli kar kalıntıları. Bir tarlada pulluklu traktör. Pulluk izlerinin deseni.

Büyü ve orman ol! daha ruh dolu,
Çiçek açmış bir dünya! Sevgililerin dili
Olsun dili ülkenin,
Ruhları halkın sesi!

Ullrich'in karşısında oturan adam dergiyi bir kenara bırakmış, paltosunu yüzüne örtmüştü. Uyuyordu. Yaşlı çift alçak sesle sohbet ediyordu.

Ullrich cebinden Roland'ın verdiği adresi çıkardı. Bizim tarafımızdasın, değil mi?

Akşam Münih'te olacaktı. Sevindi.

UWE TIMM

SICAK YAZ

CAN

ROMAN

'68 başkaldırısı Almanya'nın Münih ve Hamburg kentlerinde nasıl yaşandı? Politikaya ilgi duymayan bir üniversite öğrencisi olan Ullrich, '68 olaylarının coşkulu ve gerilimli ortamında giderek nasıl politik bir eylemciye dönüştü ve başkaldırının tam içinde yer aldı?

Yaşanmış olaylardan ve Alman öğrenci hareketine katılmış gerçek kişilerden yola çıkan ***Sıcak Yaz***, Alman gençliğinin üniversite eylemlerine, Vietnam Savaşı karşısındaki tutumuna, sokak çatışmalarına, cinsel özgürlük söylemlerine tanıklık ediyor.

Alman '68 Kuşağı yazarlarının en önemli temsilcilerinden **Uwe Timm**'in bu yapıtı, yayınlanır yayınlanmaz tam anlamıyla bir "kült roman" olmuştu. *Sıcak Yaz*, bir dönemin gözüpek hayallerini hâlâ canlı tutan ve yakın tarihin bu devrimci isyanını unutulmaz kılan bir yapıt.

KAPAKTAKİ FOTOĞRAF: ALMANYA'DAKİ
MAYIS 1968 GÖSTERİLERİNDEN

ISBN 978-975-07-0960-9
9 789750 709609
http://www.canyayinlari.com

KDV İÇİNDEDİR
19,50 YTL